

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Σχεδιαστική πρόταση διαμόρφωσης των περιβαλλόντων χώρων
της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών

Ιωάννης Δ. Αθανασόπουλος

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Μαρία Παπαφωτίου, Καθηγήτρια ΓΠΑ

**ΑΘΗΝΑ
2024**

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ**

Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία

Σχεδιαστική πρόταση διαμόρφωσης των περιβαλλόντων χώρων
της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών

Design proposal for the landscaping of the grounds
of the School of Fine Arts

Ιωάννης Δ. Αθανασόπουλος

Εξεταστική Επιτροπή:

Μαρία Παπαφωτίου, Καθηγήτρια ΓΠΑ (επιβλέπουσα)

Αγγελική Παρασκευοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΓΠΑ

Κατερίνα Γκόλτσιου, Επίκουρη Καθηγήτρια ΓΠΑ

Σχεδιαστική πρόταση διαμόρφωσης των περιβαλλόντων χώρων της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών

ΠΜΣ Αρχιτεκτονικής Τοπίου

Τμήμα Επιστήμης Φυτικής Παραγωγής

Εργαστήριο Ανθοκομίας & Αρχιτεκτονικής Τοπίου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εξετάζοντας τους εξωτερικούς χώρους της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών επιχειρούμε τη σύνδεση της υπάρχουσας κατάστασης του πρασίνου σε μια νοηματοδότηση αισθητικής αναβάθμισης, λειτουργώντας σε ένα εμπλουτισμένο πλαίσιο των βασικών Αρχών Σχεδιασμού της Αρχιτεκτονικής Τοπίου.

Επιστημονική περιοχή: Αρχιτεκτονική τοπίου

Λέξεις κλειδιά: genius loci, μεταφορά της τέχνης στο τοπίο, προγραμματισμός τοπίου, φιλοσοφία τοπίου, ενεργοποίηση-ανθεκτικότητα-παρακίνηση

Design landscaping proposal of the surrounding area for the High School of Fine Arts

MLA Landscape Architecture

Department of Crop Science

Laboratory of Floriculture & Landscape Architecture

ABSTRACT

After detailed study of the surrounding area in the High School of Fine Arts an attemption is being made in order to lead to the improvement of current state of urban green under the conduction of an enriched Landscape Architecture Vocabulary.

Scientific area: Landscape Architecture

Keywords: genius loci, subsumption of art into the landscape, site planning, landscape philosophy, activation-resilience-motivation

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις πιο θερμές μου ευχαριστίες στην επιβλέπουσα της παρούσας Διατριβής, Καθηγήτρια Δρ. Παπαφωτίου Μαρία, καθώς και στις Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Δρ. Παρασκευοπούλου Αγγελική και Επίκουρη Καθηγήτρια Δρ. Γκόλτσιου Κατερίνα που είναι μέλη της εξεταστικής επιτροπής. Η αναμφισβήτητη επιστημονική και διδακτική τους επάρκεια συνετέλεσαν στην επιτυχή εκ μέρους μου παρακολούθηση του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών στην Αρχιτεκτονική Τοπίου.

Επίσης βαθιές ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω στους διδάσκοντες Δρ. Ντούλα Νικόλαο και Δρ. Μπερτσουκλή Κωνσταντίνο για τον μεστό και τεκμηριωμένο τρόπο διδασκαλίας.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

I. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	7
1. Εισαγωγή.....	7
2. Έδρα	7
3. Βασικά ιστορικά στοιχεία - Ιστορική εξέλιξη.....	11
II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΠΙΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ.....	20
1. Μετεωρολογικά στοιχεία της περιοχής.....	20
2. Γεωλογικό υπόβαθρο	35
3. Μορφολογικά και τοπιολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής	41
4. Βλαστική εξέταση της περιοχής χλωρίδα – πανίδα – οικοσύστημα.....	45
III. ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ.....	56
1. Καταγραφή εγκατεστημένου φυτικού υλικού.....	56
2. Γενικές διαπιστώσεις.....	59
IV. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ.....	64
1. Αρχές σχεδιασμού Αρχιτεκτονικής Τοπίου	64
2. Ιστορική εξέλιξη των τάσεων στην Αρχιτεκτονική Τοπίου	68
3. Σύγχρονα δεδομένα	72
4. Μεταφορά της τέχνης και της Αρχιτεκτονικής στο τοπίο.....	75
V. ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ-ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ.....	89
1. Ενσωμάτωση αρχών σχεδιασμού	89
2. Σχεδιαστικά πρότυπα	91
3. Σταδιακή αποτύπωση σχεδιαστικής κατεύθυνσης.....	98
VI. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΦΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ.....	109
VII. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	157
1. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ	157
2. ΕΛΛΗΝΙΚΗ.....	158
3. ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	159
4. ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ	160

I. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

1. Εισαγωγή

Η ίδρυση της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών (ΑΣΚΤ) ανάγεται στον Ιανουάριο του 1837. Το 1930 κατέστη αυτοτελές Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα ισότιμο προς το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Η Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών προσδιορίζεται ως αυτοδιοικούμενο Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου(ΝΠΔΔ) και λειτουργεί υπό την εποπτεία του Κράτους. Σκοπός της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών είναι να αναπτύσσει τις καλλιτεχνικές δεξιότητες των φοιτητών και να τους παρέχει τις αναγκαίες θεωρητικές και πρακτικές γνώσεις γύρω από τις εικαστικές τέχνες μέσω της διδασκαλίας και της έρευνας συμβάλλοντας κατά αυτόν τον τρόπο στην κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη του τόπου.

2. Έδρα

Έως το 1940 η Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών στεγαζόταν αποκλειστικά στο κεντρικό κτίριο Αβέρωφ της Πατησίων, ενώ σήμερα στεγάζεται στα ακόλουθα κτίρια:

α. Στο κτίριο της οδού Πατησίων 42(Αθήνα) όπου βρίσκονται η Πρυτανεία, οι Διοικητικές υπηρεσίες του Ιδρύματος, η Επιτροπή Ερευνών, το γραφείο ERASMUS, το γραφείο Διεθνών Σχέσεων, ο Εκδοτικός Οργανισμός της ΑΣΚΤ και το Τυπογραφείο.

β. Στο κτίριο της οδού Πειραιώς 256 (Αγ. Ι. Ρέντης) όπου βρίσκονται όλα τα Εργαστήρια Ζωγραφικής, Γλυπτικής, Χαρακτικής, τα Εργαστήρια των συμπληρωματικών υποχρεωτικών μαθημάτων και των κατ' επιλογήν υποχρεωτικών εργαστηριακών μαθημάτων, η αίθουσα των θεωρητικών μαθημάτων και προβολών, η Βιβλιοθήκη, ο εκθεσιακός χώρος, η αίθουσα θεάτρου, η αίθουσα κινηματογράφου και διάφορες αίθουσες στις οποίες διενεργείται η διδασκαλία των μαθημάτων της Νωπογραφίας και Τεχνικής των Φορητών Εικόνων, της Σκηνογραφίας, του Ψηφιδωτού, των Γραφικών Τεχνών, των Υλικών και Τεχνολογίας Υλικών, του Μαρμάρου, της Γυψοτεχνίας, του Ξύλου, του Μετάλλου, και της Κεραμικής. Επίσης, εκεί βρίσκεται η αίθουσα διδασκαλίας του μαθήματος "Γυμνού Νυκτός", και το εστιατόριο.

Στην παρούσα φάση ανακαινίζεται το κτίριο της διοίκησης που είναι ένα χαρακτηριστικό νεοκλασσικό που προέρχεται από την προηγούμενη φάση λειτουργίας (Εικ 1).

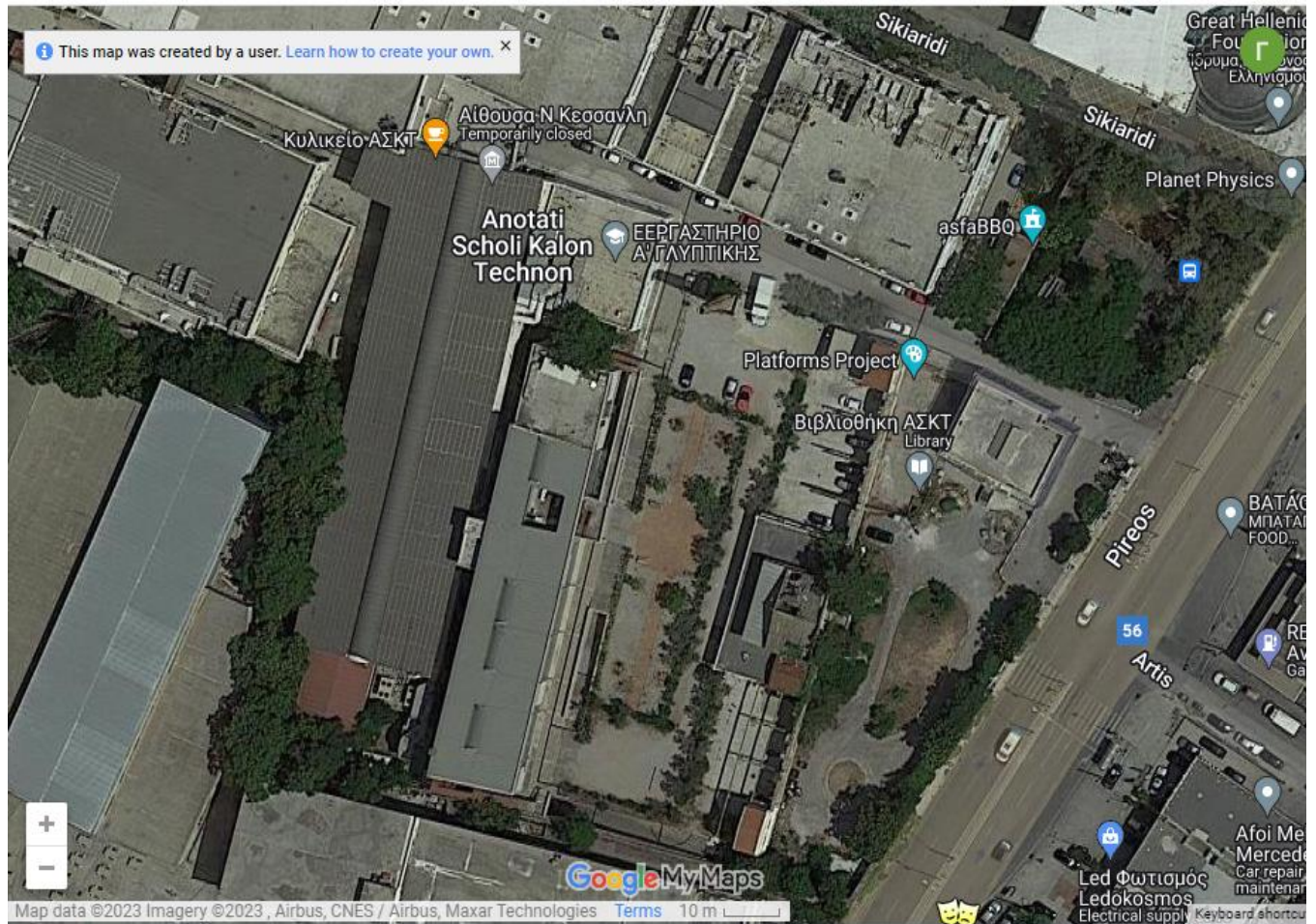
Εικ. 1. Το κτίριο διοίκησης όπως ανακαινίζεται στην παρούσα φάση

Η Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών διαθέτει επίσης έξι Καλλιτεχνικούς Σταθμούς στις ακόλουθες περιοχές:

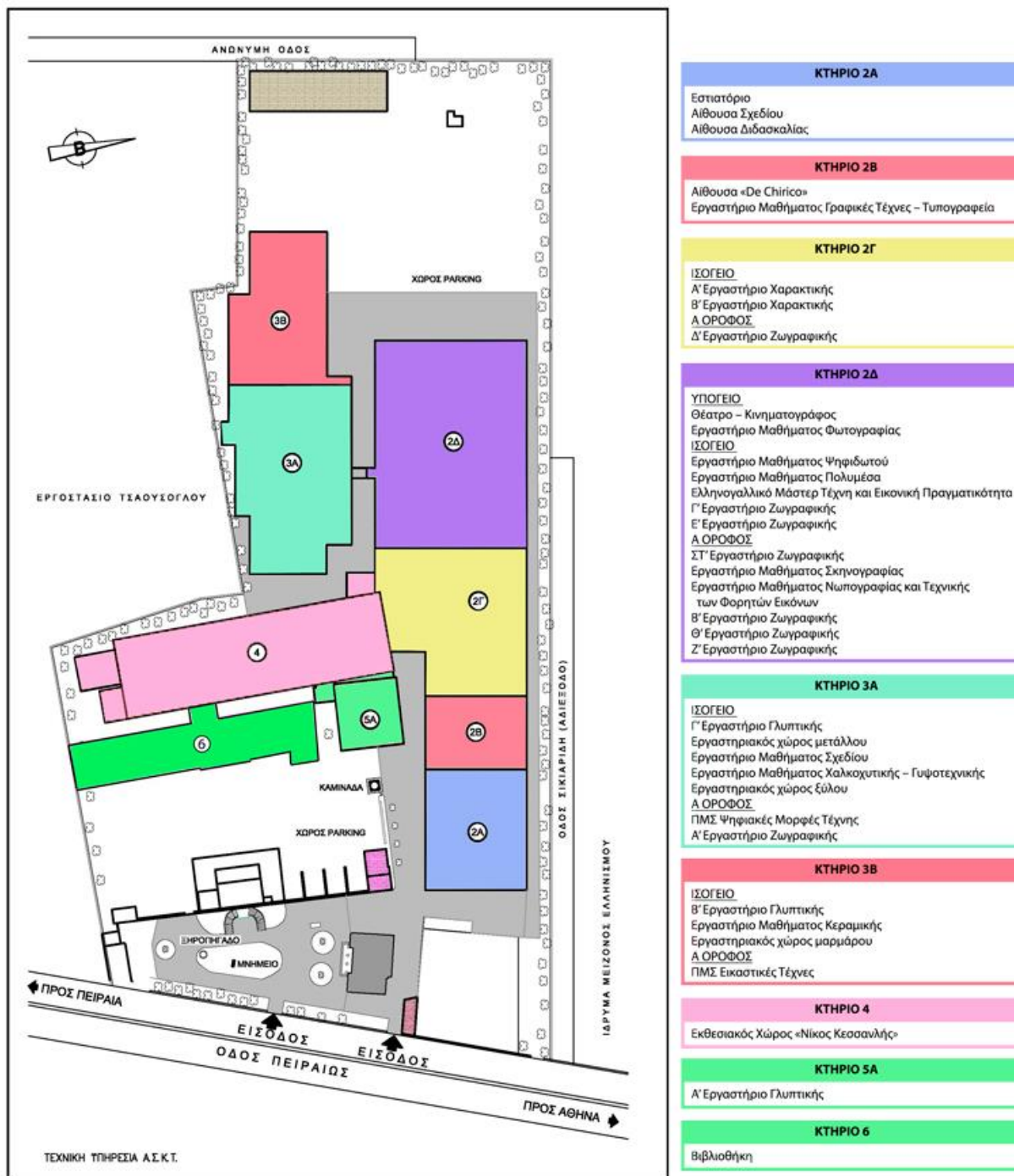
- Καλλιτεχνικός Σταθμός Δελφών
- Καλλιτεχνικός Σταθμός Μήθυμνας Λέσβου
- Καλλιτεχνικός Σταθμός Μυκόνου
- Καλλιτεχνικός Σταθμός Ρεθύμνου
- Καλλιτεχνικός Σταθμός Ρόδου
- Καλλιτεχνικός Σταθμός Ρόδου
- Καλλιτεχνικός Σταθμός Ύδρας.

Πρόσφατα περιήλθαν στην ιδιοκτησία της Σχολής ακίνητα για τη δημιουργία Καλλιτεχνικών Σταθμών στην Παροικιά Πάρου, στο Μονοδέντρι Ιωαννίνων και στην Παραμυθιά Θεσπρωτίας, που θα λειτουργήσουν μελλοντικά.

(<http://www.asfa.gr/greek/ASKT/index.html?http&&www.asfa.gr%2Fgreek%2FASKT%2Finfo%2Finfo01.htm>)

Εικ. 2. Αεροφωτογραφία Σχολής Καλών Τεχνών

Εικ. 3. Κάτοψη της Σχολής Καλών Τεχνών όπου εμφανίζονται και οι τωρινές λειτουργίες

3. Βασικά ιστορικά στοιχεία - Ιστορική εξέλιξη

Η ιστορία της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών έχει αφετηρία σχεδόν ταυτόσημη με αυτήν του Νεοελληνικού κράτους. Ξεκίνησε την λειτουργία της ως το « Σχολείον των Τεχνών» που ιδρύθηκε στην Αθήνα με διάταγμα της 31ης Δεκεμβρίου 1836 (12 Ιανουαρίου 1837). Με βάση το διάταγμα, το « Σχολείον των Τεχνών» περιλάμβανε τρία τμήματα:

- α. Σχολείο Κυριακών και Εορτών για τη στοιχειώδη επαγγελματική κατάρτιση τεχνιτών.
- β. Καθημερινό σχολείο για τη διδασκαλία των Βιομηχάνων Τεχνών.
- γ. Καθημερινό σχολείο για τη διδασκαλία των Ωραίων Τεχνών.

Η δημιουργία του «Σχολείου των Τεχνών» θεωρείται ότι αποτέλεσε μία από τις νεότερες καλλιτεχνικές Σχολές στην Ευρώπη της εποχής. Πρότυπο του Σχολείου ήταν αντίστοιχα ιδρύματα στη Δυτική Ευρώπη, κυρίως στη Βαυαρία και τη Γαλλία.

Το «Σχολείο των Τεχνών» στεγαζόταν στην οικία Βλαχούτση (Εικ.4) στην αρχή της οδού Πειραιώς. Κατασκευάστηκε το 1833 για λογαριασμό ενός μέλους της μεγάλης οικογένειας από τη Βλαχία και πιο συγκεκριμένα για πρωτοσπαθάριο Γ. Βλαχούτση, σε μια εποχή που τα πρώτα πολεοδομικά σχέδια χωροθετούσαν στην Ομόνοια τα ανάκτορα και το διοικητικό κέντρο της νέας πρωτεύουσας.

Οι επιφανείς οικογένειες της ομογένειας, που είχαν πάρει από νωρίς πληροφορίες, είχαν σπεύσει να αγοράσουν σε χαμηλές τιμές ακίνητα για να κατασκευάσουν τα αρχοντικά τους. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι τα σχέδια της οικίας είχε εκπονήσει ο Σταμάτης Κλεάνθης, ο οποίος μαζί με τον Εδουάρδο Σάουμπερτ είχαν κάνει το πρώτο πολεοδομικό σχέδιο της πρωτεύουσας που κατέληξε στα “αζήτητα”. Οπότε οι φιλόδοξοι επενδυτές, όταν είδαν τα σχέδιά τους να τινάζονται στον αέρα, έσπευσαν να ξεφορτωθούν τα αρχοντικά τους, πουλώντας τα στο Δημόσιο. Έτσι αρχιτέκτονας του αρχοντικού ήταν ο Σταμάτης Κλεάνθης που προσδιορίζεται ως ένας από τους επιφανέστερους Έλληνες αρχιτέκτονες του 19^{ου} αιώνα και η ανέγερσή του οικοδομήματος συντελέστηκε το 1834.

Πριν από την ενηλικίωση του Όθωνα στην οικία Βλαχούτση εγκαταστάθηκε κατά τη διάρκεια της αντιβασιλείας του ο Λουδοβίκος Άρμανσμπεργκ, ο οποίος ήταν Βαυαρός πολιτικός και πρόεδρος του συμβουλίου της Αντιβασιλείας, που ορίστηκε από τις Μεγάλες Δυνάμεις να συνοδεύσει τον μέλλοντα Βασιλέα στην Ελλάδα και να ασκήσει εξ ονόματός του την εξουσία ως την ενηλικίωσή του. Στο κτίριο αυτό επικεντρώθηκε η κοσμική κίνηση της οθωνικής Αθήνας όπου δίνονταν τακτικές χοροεσπερίδες και δεξιώσεις.

Εικ. 4. Το Μέγαρο Βλαχούτση όπως είναι σήμερα όπου στεγάζει τη Δραματική σχολή του Εθνικού Θεάτρου

Αρχικά το «Σχολείο των Τεχνών» λειτουργούσε Κυριακές και εορτές μόνο και δεχόταν σπουδαστές χωρίς προαπαιτούμενα και διαδικασίες επιλογής με ποικίλες γραμματικές και επαγγελματικές γνώσεις. Το πρόγραμμα ήταν μονοετές και περιλάμβανε ελεύθερο και γραμμικό σχέδιο, μαθηματικά, καλλιγραφία κατασκευή προπλασμάτων και στοιχεία αρχιτεκτονικής. Παρά το ότι λειτουργούσε στις παρυφές της παλιάς πόλης, από την πρώτη χρονιά προσέλκυσε μεγάλο αριθμό σπουδαστών.

Παράλληλα το 1837 το μέγαρο Βλαχούτση στέγασε την πρώτη Πολυτεχνική Σχολή. Σύμφωνα με τον Κ.Η.Μπίρη (Μπίρης,Κ.,Η.,1951) δίδασκαν εξαιρετες πνευματικές μορφές της εποχής όπως ο Φρειδερίκος Τσέντερ (Μηχανολογία και Τοπογραφία) που ήταν διοργανωτής της Εθνικής Οικονομίας του νεοσύστατου κράτους, ο Λουδοβίκος Ρος(Ιστορία των Τεχνών), ο Ξαβέριος Λάνδερερ (Χημεία των Τεχνών) και δύο εμπνευσμένοι αρχιτέκτονες οι Δανοί αδερφοί Χάνσεν(Αρχιτεκτονικό και Ελεύθερο Σχέδιο – Προπλαστική). Μάλιστα ο Θεόφιλος Χάνσεν εξελίχθηκε στην μετέπειτα πορεία του στη Βιέννη ως ο μεγαλύτερος αρχιτέκτονας της εποχής του.

Η καθημερινή λειτουργία του «Σχολείου των Ωραίων Τεχνών» ξεκίνησε το 1840. Με προσπάθειες της Σοφί ντε Μαρμπουά-Λεμπρέν (Δούκισσα της Πλακεντίας) αναβαθμίστηκε το Σχολείο σε πιο καλλιτεχνική κατεύθυνση και αφού το εφοδίασε με είδη ζωγραφικής, μετακάλεσε τον Πιέρ Μπορινότι(ζωγράφος από τη Λυών), να διδάξει ελαιογραφία σε δώδεκα μαθητές του Σχολείου. Παράλληλα με την πρόσληψη του Φιλίππου Μαργαρίτη για τη

διδασκαλία της Στοιχειώδους Ζωγραφικής παγιώνεται εμφανικότερα η καλλιτεχνική προσέγγιση της εκπαίδευσης.

Στον απόηχο της συνταγματικής επανάστασης της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1843 στις 22 Οκτωβρίου 1843 δημοσιεύεται διάταγμα που επισημοποιεί τα τρία υπάρχοντα τμήματα ορίζοντας τις τρεις κύριες κατευθύνσεις:

α. Το Σχολείο των Κυριακών για αυτούς που δραστηριοποιούνταν σε «διαφόρους τέχνες».

β. Το καθημερινό Σχολείο για αυτούς που προορίζονταν για «δια τας βιομηχάνους τέχνες».

γ. Το Ανώτερο Σχολείο για αυτούς που ήθελαν να εκπαιδευτούν «δια καθημερινήν διδασκαλίαν των ωραίων τεχνών». Ο προσδιορισμός «Ανώτερο» προδίδει τις φιλοδοξίες που συνόδευσαν το όραμα για την καλλιτεχνική εκπαίδευση.

Μετά την αποχώρηση του Φρειδερίκου Τσέντερ από την διεύθυνση του Σχολείου στα τέλη του 1843, αναλαμβάνει υπηρεσία ο αρχιτέκτονας Λύσανδρος Κανταντζόγλου τον Ιανουάριο του 1844. Έτσι μετά την αποχώρηση των Βαυαρών μηχανικών που είχαν πρωτοστατήσει στην ίδρυσή του, η ονομασία του αλλάζει και πλέον είναι η «Σχολή Βιομηχανικών και Ωραίων Τεχνών», που ορισμένοι αποκαλούσαν σκωπτικά «Βαναύσων Τεχνών»!

Είναι η στιγμή που εμπλουτίζεται το πρόγραμμα εκπαίδευσης με το μάθημα της Ιστορίας των Εικαστικών Τεχνών και της Ερμηνείας Πινάκων και το πρωτοποριακό για τα δεδομένα της εποχής μάθημα της Φωτογραφίας και ταυτόχρονα το «Σχολείο των Ωραίων Τεχνών» προάγεται σε Ανώτερη Σχολή πενταετούς φοίτησης. Έτσι κατά το διάστημα 1844-1862 η Σχολή μεταβαίνει σε μια πιο ώριμη και πιο εξωστρεφή φάση καθώς άνοιξε προς τον έξω κόσμο με την οργάνωση εκθέσεων και καλλιτεχνικών διαγωνισμών. Οι μαθητές αυτήν την εποχή ακολουθούσαν ένα πρόγραμμα διδασκαλίας κατά τα πρότυπα των Ακαδημιών Καλών Τεχνών της Ευρώπης σύμφωνα με το ρεύμα του νεοκλασικισμού. Αυτή την εποχή ξεχώρισαν μεγάλα ονόματα όπως ο Νικόλαος Γύζης, ο Νικηφόρος Λύτρας κ.ά. Για πολλά χρόνια η φοίτηση στο «Σχολείο των Τεχνών» δεν απαιτούσε την ύπαρξη απολυτηρίου μέσης εκπαίδευσης. Είναι εντυπωσιακή η περίπτωση του Νικολάου Γύζη, που βρέθηκε στη σχολή σε ηλικία μόλις 12 ετών και στα θρανία της έμαθε γραφή και ανάγνωση. Ο κορυφαίος ζωγράφος κατακτούσε πάντα το πρώτο βραβείο της τάξης του, εκτός από την τελευταία που πήρε το δεύτερο. Το 1863 η φοίτηση στο Καθημερινό τμήμα καθίσταται τριετής μετά από την έγκριση του νέου Οργανισμού λειτουργίας.

Το 1872 αποπερατώνεται στην οδό Πατησίων το κτίριο που αργότερα ονομάστηκε Μετσόβιο Πολυτεχνείο με δωρεά του Γεωργίου Αβέρωφ. Εκεί συστεγάστηκαν η Σχολή Βιομηχάνων Τεχνών και η Σχολή των Ωραίων Τεχνών. Η ανεξάρτητη πλέον Σχολή Καλών Τεχνών θα ακολουθήσει το Πολυτεχνείο στην ιστορική του έδρα στην οδό Πατησίων, η οποία το 1862 ήταν ακόμη χωματόδρομος και χώρος βόλτας για έφιππους. Θα στεγαστεί στο αριστερό χαμηλό κτίριο, στη γωνία με την οδό Τοσίτσα, που είναι συμμετρικό με το απέναντι επί της Στουρνάρη και στεγάζει την Πρυτανεία. Μαζί με το επιβλητικό μέγαρο Αβέρωφ, που στεγάζει έως σήμερα την αρχιτεκτονική σχολή, ήταν τα πρώτα κτίρια του Πολυτεχνείου. Σχεδιάστηκαν και τα τρία από τον Λύσανδρο Καυταντζόγλου (1811-1885), που στη συνέχεια είχε καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών στο Πολυτεχνείο. Τα δύο μπροστινά κτίρια ακολουθούν τον δωρικό ρυθμό και διαθέτουν αίθριους χώρους κατά τα πρότυπα των αρχαίων ναών, που «παντρεύεται» με το κεντρικό μέγαρο Αβέρωφ με τον χαρακτηριστικό τρούλο που παραπέμπει στην Αναγέννηση.

Η καθιέρωση της μικτής φοίτησης ξεκίνησε το 1901 όταν η Σχολή δέχθηκε την πρώτη μαθήτριά, τη Σοφία Λασκαρίδου ενώ το 1904 ο Διευθυντής της Σχολής Γιώργος Ιακωβίδης (Καθηγητής Ζωγραφικής) πρότεινε τη μελέτη γυμνού και σε γυναικείο μοντέλο. Γενικότερα η είσοδος των πρώτων γυναικών στη σχολή επιτεύχθηκε χάρη στην παρέμβαση της Σοφίας Λασκαρίδου στον βασιλιά Γεώργιο. Η δυναμική Ελληνίδα, με τις μοντέρνες για την εποχή ιδέες, είχε πάθος για τη ζωγραφική. Φοιτούσαν στο τμήμα του Ροϊλού, αλλά μόνον για «αντιγραφή τοπίων και ανθέων».

Ο αποχωρισμός των δύο συστεγασμένων Σχολών επισυνέβη μετά την εισαγωγή νομοσχεδίου που ψηφίστηκε το 1910 και προέκυψε η «μερική» αυτονομία της Σχολής των Ωραίων Τεχνών σε καθεστώς λειτουργίας στο πλαίσιο του Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Η νομοθετική εξίσωση του Μετσόβιου Πολυτεχνείου με το Πανεπιστήμιο ως ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα έγινε το 1914 ενώ με ειδικό νόμο ρυθμίζεται η λειτουργία πλέον της Σχολής Καλών Τεχνών.

Σύμφωνα με νομοσχέδιο του Φεβρουαρίου 1910, η Σχολή των Ωραίων Τεχνών θα αποχωρισθεί διοικητικά από το τμήμα των Βιομηχάνων Τεχνών και θα καταστεί απευθείας υπαγόμενο στο Υπουργείο των Εκκλησιαστικών και της Δημοσίας Εκπαιδύσεως. Με αυτόν τον τρόπο προέκυψε η αυτόνομη Σχολή Καλών Τεχνών σε καθεστώς λειτουργίας στο πλαίσιο του Μετσόβιου Πολυτεχνείου.

Το 1914 το Μετσόβιο Πολυτεχνείο –που ονομάζεται πλέον Εθνικό– αποκτά και νομοθετικά την ισοτιμία του με το Πανεπιστήμιο ως ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Με νέο νόμο ρυθμίζεται η λειτουργία της Σχολής Καλών Τεχνών. Στο επίπεδο της οργανωτικής δομής του ιδρύματος θεσπίζεται πλέον η διαδικασία πρόσληψης διδασκόντων όχι με διορισμό αλλά μέσω ανοιχτών προκηρύξεων. Ωστόσο, το γεγονός ότι ο ζωγράφος Κωστής Παρθένης δεν εκλέγεται αλλά διορίζεται με διάταγμα που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως την 11η Δεκεμβρίου 1929 είναι ενδεικτικό των ειδικών συνθηκών υπό τις οποίες επιχειρείται η καλλιτεχνική ανανέωση της Σχολής. Ο διορισμός του Παρθένη έχει την υποστήριξη του ίδιου τού τότε πρωθυπουργού Αλέξανδρου Παπαναστασίου αλλά και του Ζαχαρία Παπαντωνίου, ο οποίος διδάσκει στη Σχολή αισθητική και ιστορία της τέχνης.

Το 1925 - 6 καθιερώθηκαν τα Εργαστήρια, και ο φοιτητής είχε το δικαίωμα να επιλέξει ως δάσκαλό του τον διευθυντή ενός εργαστηρίου. Το 1929 το Υπουργείο Παιδείας διόρισε καθηγητή τον Κωνσταντίνο Παρθένη, ο οποίος ενσωμάτωσε στη ζωγραφική του διδάγματα από τα μεγαλύτερα καλλιτεχνικά κέντρα της Ευρώπης. Η διδασκαλία του στηριζόταν κυρίως στην ανάλυση της όρασης και στην πλαστική μεταγραφή των δεδομένων της αντίληψης.

Το 1930 το Σχολείο των Καλών Τεχνών αναβαθμίστηκε σε Ανωτάτη Σχολή με την προσωνυμία Ανωτάτη Σχολή των Καλών Τεχνών. Την ίδια χρονιά ο γλύπτης Κώστας Δημητριάδης διορίστηκε από τον Βενιζέλο διευθυντής της Σχολής, θέση που διατήρησε μέχρι το 1943. Με δική του πρωτοβουλία δημιουργήθηκε ο θεσμός των Καλλιτεχνικών Σταθμών. Το 1939 θεσμοθετείται επίσημα η έδρα της Ιστορίας της Τέχνης, την οποία κατέλαβε, διαδεχόμενος τον Ζαχαρία Παπαντωνίου, ο λογοτέχνης και ιστορικός της τέχνης Παντελής Πρεβελάκης, που δίδαξε επί 35 χρόνια.

Το 1947 ο Γιάννης Μόραλης διαδέχτηκε τον Παρθένη σε ηλικία 31 ετών και δίδαξε στη Σχολή επίσης επί 35 έτη. Κατά την περίοδο 1950-1970 καθηγητές όπως ο ζωγράφος Γεώργιος Μαυροΐδης, ο χαράκτης Κωνσταντίνος Γραμματόπουλος, ο ζωγράφος Σπύρος Παπαλουκάς, οι γλύπτες Γιάννης Παππάς, Δημήτρης Καλαμάρας, Θανάσης Απάρτης καθώς και ο αρχιτέκτονας Παύλος Μυλωνάς πλούτισαν με την παρουσία τους και τη διδασκαλία τους τη Σχολή.

Το 1960 ιδρύθηκαν τα εργαστήρια εφαρμογών, τα μετέπειτα κατ' επιλογήν εργαστήρια, και την εποχή εκείνη δίδαξε στο Εργαστήριο Ψηφιδωτού η Έλλη Βοΐλα-Λάσκαρη, η πρώτη γυναικεία παρουσία στο διδακτικό προσωπικό της Σχολής. Την εποχή της δικτατορίας οι σπουδαστές συμμετείχαν στους αγώνες κατά της χούντας, ενώ ούτε ένας Καθηγητής δεν συνεργάστηκε με

το καθεστώς των Συνταγματαρχών. Κατά τη διάρκεια της φοιτητικής εξέγερσης, τον Νοέμβριο του 1973, τα υπόγεια της Σχολής Καλών Τεχνών ήταν οι χώροι κατασκευής των χειρόγραφων προκηρύξεων που κατέκλυσαν τους δρόμους γύρω από το Πολυτεχνείο και καλούσαν τους πολίτες της Αθήνας σε εξέγερση κατά της χούντας. Σε αυτούς «ζωγραφίστηκαν» τα πανό που είχαν αναρτηθεί στην κεντρική πύλη της Πατησίων.

Μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας το διδακτικό προσωπικό της Σχολής ανανεώθηκε με καλλιτέχνες όπως ο Παναγιώτης Τέτσης, ο Δημοσθένης Κοκκινίδης, ο Νίκος Κεσσανλής, ο Δημήτρης Μυταράς, ο Γεώργιος Νικολαΐδης, ο Ηλίας Δεκουλάκος, ο Θανάσης Εξαρχόπουλος και ο αρχιτέκτονας Σάββας Κονταράτος έτσι ώστε να αντιπροσωπεύονται όλες οι τάσεις της σύγχρονης τέχνης και η ελεύθερη τέχνη να είναι αντικείμενο προβληματισμού τόσο στον θεωρητικό χώρο (που εμπλουτίστηκε με τη δημιουργία μαθήματος Εισαγωγής στη Φιλοσοφία και Αισθητική, το οποίο δίδαξε ο Παύλος Χριστοδουλίδης) όσο και στο Εργαστήριο. Στη θέση του Παντελή Πρεβελάκη, που αποχώρησε το 1974, εξελέγη η ιστορικός της τέχνης Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα, η πρώτη γυναίκα μέλος του Συλλόγου Καθηγητών της Σχολής. Το 1992 εξελέγη και η πρώτη γυναίκα Διευθύντρια Εργαστηρίου, η ζωγράφος Ρένα Παπασπύρου.

Τα σχέδια του υπουργείου Περιβάλλοντος στα τέλη της δεκαετίας του 1990 προέβλεπαν την αξιοποίηση των βιομηχανικών κουφαριών για τη δημιουργία ενός νέου πόλου πολιτισμού, που όμως έμεινε μετέωρο. Παράλληλα από τα πρώτα χρόνια της Μεταπολίτευσης η Σχολή Καλών Τεχνών, που είχε ανεξαρτητοποιηθεί από το Πολυτεχνείο το 1930, ασφυκτιούσε στους περιορισμένους χώρους της Πατησίων και οι πρυτανικές αρχές είχαν ξεκινήσει την αναζήτηση νέων χώρων. Μεγάλη τομή στην εξέλιξη της Σχολής υπήρξε η παραχώρηση του παλιού εργοστασίου της Αγγλοελληνικής Εριουργίας "Σικιαρίδειο" από τον Υπουργό Παιδείας Γιώργο Σουφλιά στον τότε Πρύτανη Παναγιώτη Τέτση, το οποίο παρέλαβε και αξιοποίησε ο επόμενος Πρύτανης Νίκος Κεσσανλής. Έτσι το 1992, με την αρωγή του υπουργείου Πολιτισμού, αγοράστηκε το βιομηχανικό συγκρότημα Σικιαρίδη, που βρίσκεται επί της οδού Πειραιώς, στα όρια του Δήμου Ταύρου και είχε περιέλθει λόγω χρεοκοπίας στην ιδιοκτησία της Εμπορικής Τράπεζας.

Τα «Ελληνικά Υφαντήρια», όπως είναι η επίσημη επωνυμία του(του «Σικιαρίδειου»), αποτέλεσε μια από τις πρώτες και δυναμικές παραγωγικές μονάδες των αρχών του 20ού αιώνα που είχαν αναπτυχθεί επί της οδού Πειραιώς, αλλά στη συνέχεια υποτάχθηκε στην καθοδική πορεία που ακολούθησε η κλωστοϋφαντουργία στη χώρα μας, λόγω ανταγωνισμού από το

εξωτερικό. Η ιστορία πίσω από τα «Ελληνικά Υφαντήρια» μοιάζει με παραμύθι. Πηγαίνοντας πίσω στον χρόνο, στον 19ο αιώνα και στην κοσμοπολίτικη Οθωμανική Αυτοκρατορία η οικογένεια Σικιαρίδη και η οικογένεια Αμπαζόγλου, δεμένες με γάμους μεταξύ τους, ίδρυσαν μία από τις θρυλικές εριουργίες αντανακλώντας εναργέστατα το πλαίσιο στο οποίο δρούσαν οι αστοί υπήκοοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Μετά το 1922 παρατηρείται μια εντατικοποίηση της εκβιομηχάνισης της χώρας που συμπίπτει με την πληθώρα των εργατικών χεριών των προσφύγων, που συνδυάζεται με την κοινωνική ανταπόδοση των παλαιών αστών και συμπυκνώνεται εν τέλει στο εργασιακό ήθος. «Ομόνοια, Πίστις, Εργασία», διαβάζουμε σε ένα μαρμαρόγλυπτο ρητό που διασώζεται ακόμη στα ερείπια της ΑΣΚΤ.

Η οικογένεια Σικιαρίδη ξεκινώντας από την Ανατολική Καππαδοκία, με σταθμούς στην Κωνσταντινούπολη και στη Βηρυτό, εγκαταστάθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1920 στην Αθήνα και ίδρυσε την επιχείρηση. Ιδρυτής του εργοστασίου ήταν ο Σίμος Σικιαρίδης. Πριν από το 1924 οι δουλειές απλώνονταν από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στη Δύση, από όπου αγοράζονταν τα υφάσματα. Αλλά όταν οι οικογένειες Σικιαρίδη και Αμπαζόγλου αποφασίζουν να εγκατασταθούν στην Αθήνα, γεννιέται η ιδέα της παραγωγής μαλλιού για την κατασκευή υφασμάτων. Είναι η στιγμή που τα «Ελληνικά Υφαντήρια» συνδράμουν στην εκβιομηχάνιση της χώρας. Οι Αμπαζόγλου είχαν μεγάλη δράση ως έμποροι σιτηρών στην Κωνσταντινούπολη. Διαθέτουν το μέγαρο Cercle d' Orient και το Cinema Emek στο Πέραν, καθώς και ακίνητα στην Πρίγκηπο. Οι Σικιαρίδηδες αναπτύσσουν μεγάλη δραστηριότητα μέσα στην Ανατολία και τη Βηρυτό, τα δίκτυα της εποχής είναι πυκνά. Όταν έρχονται στην Αθήνα, αγοράζουν οικόπεδα στην Πειραιώς. Σε μερικά χτίζουν το εργοστάσιο και την κατοικία τους και τα άλλα τα πωλούν σε άλλες βιομηχανίες. Ιδρύουν το Σικιαρίδειο Ίδρυμα με στόχο αρχικά να περιθάλπει παιδιά που έπασχαν από τράχωμα, αλλά λόγω πολέμου αυτό δεν έγινε. Μεταπολεμικά και έως το 1971, το Ίδρυμα προστατεύει παιδιά που κινδυνεύουν από φυματίωση. Η οικογένεια επενδύει και στο κέντρο της Αθήνας και χτίζει το πρωτοποριακό «Ρεξ». Στη Βηρυτό ιδρύεται το 1951 η Ελληνική Κοινοτική Σχολή Αναστασία Σικιαρίδου.

Με την πάροδο του χρόνου και παρά την μετονομασία σε «Αγγλοελληνική Εριουργία Α.Ε.», το εργοστάσιο σταδιακά χάνει τον βηματισμό του στην αγορά, και η εξέλιξη της δραστηριότητας στο έτοιμο ρούχο (πρετ-α-πορτέ) αποτυγχάνει και το 1981 έρχεται η πτώχευση. (πηγή: Ν. Βατόπουλος, εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 28-04-2017).

Στο Σικιαρίδειο κυριαρχεί το κεντρικό κτίριο διοίκησης, που ακολουθεί τον ύστερο κλασικισμό και χαρακτηρίζεται από την εντυπωσιακή δίδυμη σκάλα του. Συμπληρώνεται από 14 μικρότερα κτίρια, συνολικού εμβαδού 30.000 τετραγωνικών, που αποτελούν μεταγενέστερες προσθήκες και διακρίνονται για τις λιτές, απολύτως λειτουργικές, όψεις τους. Η υποδειγματική ανακαίνισή τους, σηματοδότησε την προσπάθεια ανάδειξης της υποβαθμισμένης οδού Πειραιώς.

Η πιο σημαντική προσθήκη στο συγκρότημα της σχολής ξεκίνησε το 1995, έπειτα από πανελλήνιο αρχιτεκτονικό διαγωνισμό. Το νέο κτίριο, που σχεδιάστηκε από την ομάδα «Atelier 66», των Σουζάνας και Δημήτρη Αντωνακάκη, αναπτύσσεται σε 4.780 τετραγωνικά και είναι η μεγαλύτερη Βιβλιοθήκη Τέχνης στην Ελλάδα, καθώς φιλοξενεί περίπου 64.000 τόμους, 413 τίτλους περιοδικών και 600 σπάνια χαρακτηριστικά. Χαρακτηρίζεται από έναν εσωτερικό ημιυπαίθριο χώρο που δίνει αέρα στο κτίριο και επιτρέπει την είσοδο του φυσικού φωτός στο εσωτερικό του.

Σήμερα στη Σχολή λειτουργεί το Τμήμα Εικαστικών Τεχνών, που περιλαμβάνει τους ακόλουθους τέσσερις τομείς: Ζωγραφικής, Γλυπτικής, Χαρακτικής που οδηγούν στην απόκτηση πτυχίου με την αντίστοιχη κατεύθυνση.

Το 1991 ιδρύθηκε το Τμήμα Θεωρητικών Σπουδών Τέχνης, σύμφωνα με το Π.Δ. 486/1991, το οποίο ενεργοποιήθηκε για πρώτη φορά κατά το ακαδημαϊκό έτος 2006-2007 και μετονομάστηκε το 2009 σε Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης. Επιπλέον, από το 1998 λειτουργεί το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Ψηφιακές Μορφές Τέχνης και από το ακαδημαϊκό έτος 2004-2005 λειτουργεί το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Εικαστικές Τέχνες.

(πηγή: οι παρακάτω σύνδεσμοι από την επίσημη ιστοσελίδα της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών, επίσκεψη στις 19/03/2023)

<http://www.asfa.gr/greek/ASKT/index.html?http&&www.asfa.gr%2Fgreek%2FASKT%2Finfo%2Finfo01.htm>

<http://www.asfa.gr/idrima/istoria>

Εικ. 5. Η χαρακτηριστική εναπομείνασα πρόσοψη (façade) του βιομηχανικού κατάλοιπου της εριουργίας

Εικ. 6. Η παλαιότερη όψη των Ελληνικών Υφαντηρίων

II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΠΙΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

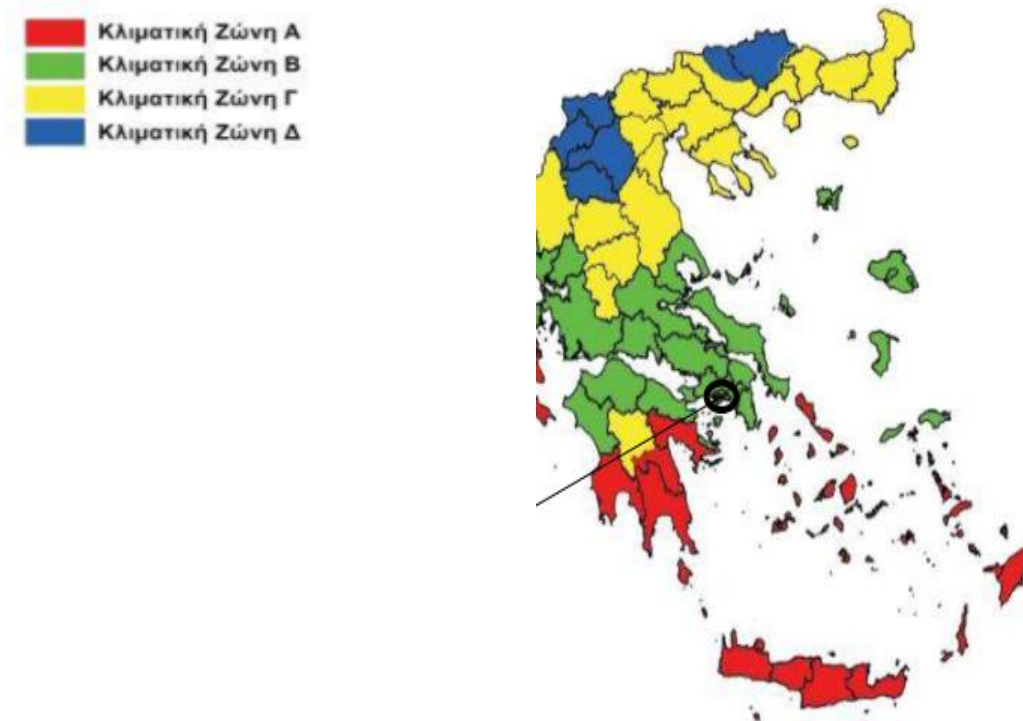
1. Μετεωρολογικά στοιχεία της περιοχής

Η Αττική, υπάγεται στη Β' κλιματική ζώνη, δηλαδή στη δεύτερη θερμότερη ζώνη. Σύμφωνα με στοιχεία του ΜΣ Πειραιά για την χρονική περίοδο 1956-2010:

α) η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι 19,0 ο C.

β) η συνολική μέση ετήσια βροχόπτωση ανέρχεται σε 333,7 mm.

γ) η επικρατούσα διεύθυνση των ανέμων που πνέουν στην περιοχή μελέτης καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, είναι η Βόρεια (Β) σύμφωνα με τον «Κανονισμό Ενεργειακής Απόδοσης Κτηρίων – ΚΕΝΑΚ» (Δ5) με βάση τις βαθμοημέρες θέρμανσης .

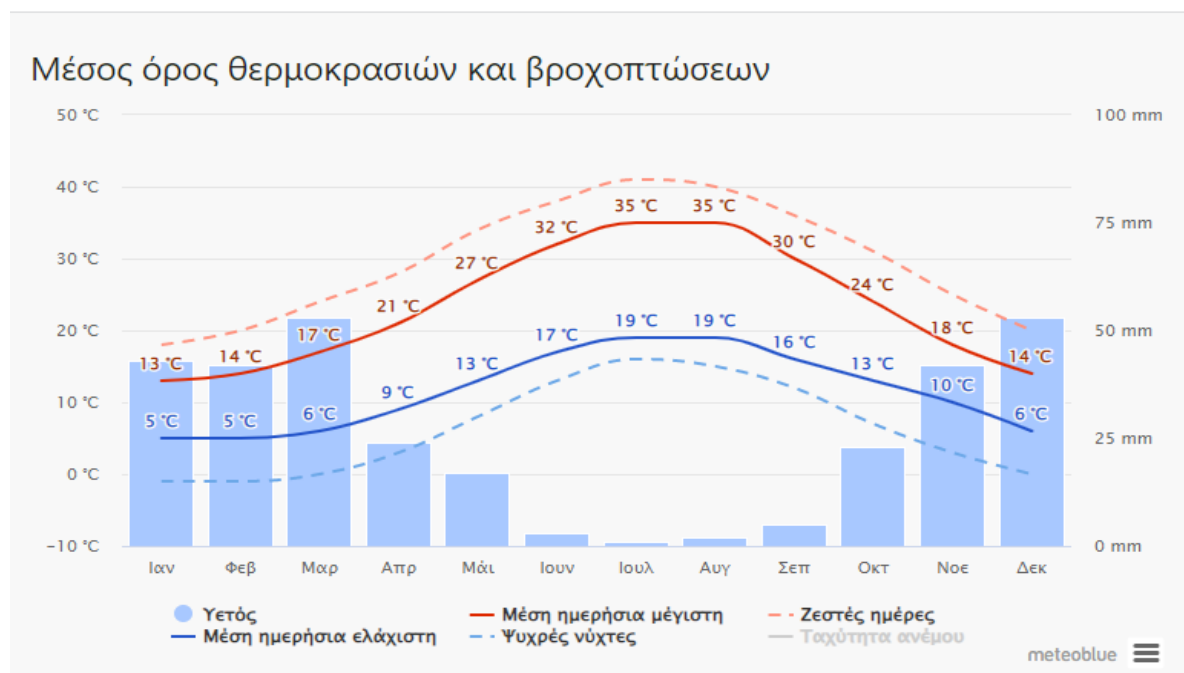

Εικ. 7. Απεικόνιση των κλιματικών ζωνών της Ελλάδας

Όπως φαίνεται στην ανωτέρω εικόνα, η Αττική, υπάγεται στη Β' κλιματική ζώνη, δηλαδή στη δεύτερη θερμότερη ζώνη. Για την ανάλυση των μετεωρολογικών χαρακτηριστικών και την περιγραφή του κλίματος της περιοχής μελέτης, χρησιμοποιήθηκαν τα μετεωρολογικά στοιχεία του Μετεωρολογικού Σταθμού Πειραιά, ο οποίος υπάγεται οργανωτικά στην Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία (ΕΜΥ). Τα στοιχεία του Μετεωρολογικού Σταθμού Πειραιά,

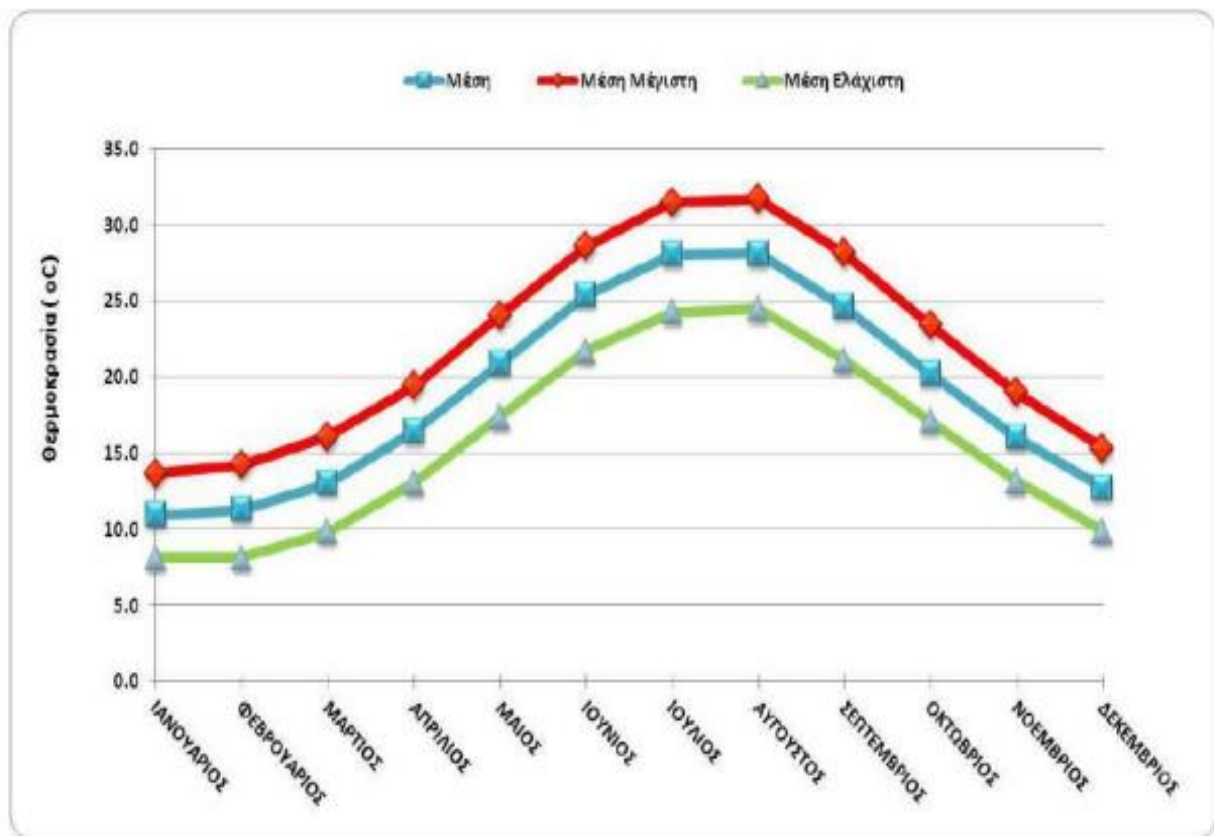
θεωρούνται λόγω της εγγύτητας με την περιοχή μελέτης αντιπροσωπευτικά για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Στα παρακάτω διαγράμματα, δίνονται τα μετεωρολογικά στοιχεία του ΜΣ Πειραιά, που αφορούν στην περίοδο από τον 1956 - 2010 και θεωρούνται ότι συνεισφέρουν πληθώρα δεδομένων για την περιοχή που εξετάζουμε (Δ7).

1α. Διάγραμμα μέσου όρου θερμοκρασιών και βροχοπτώσεων

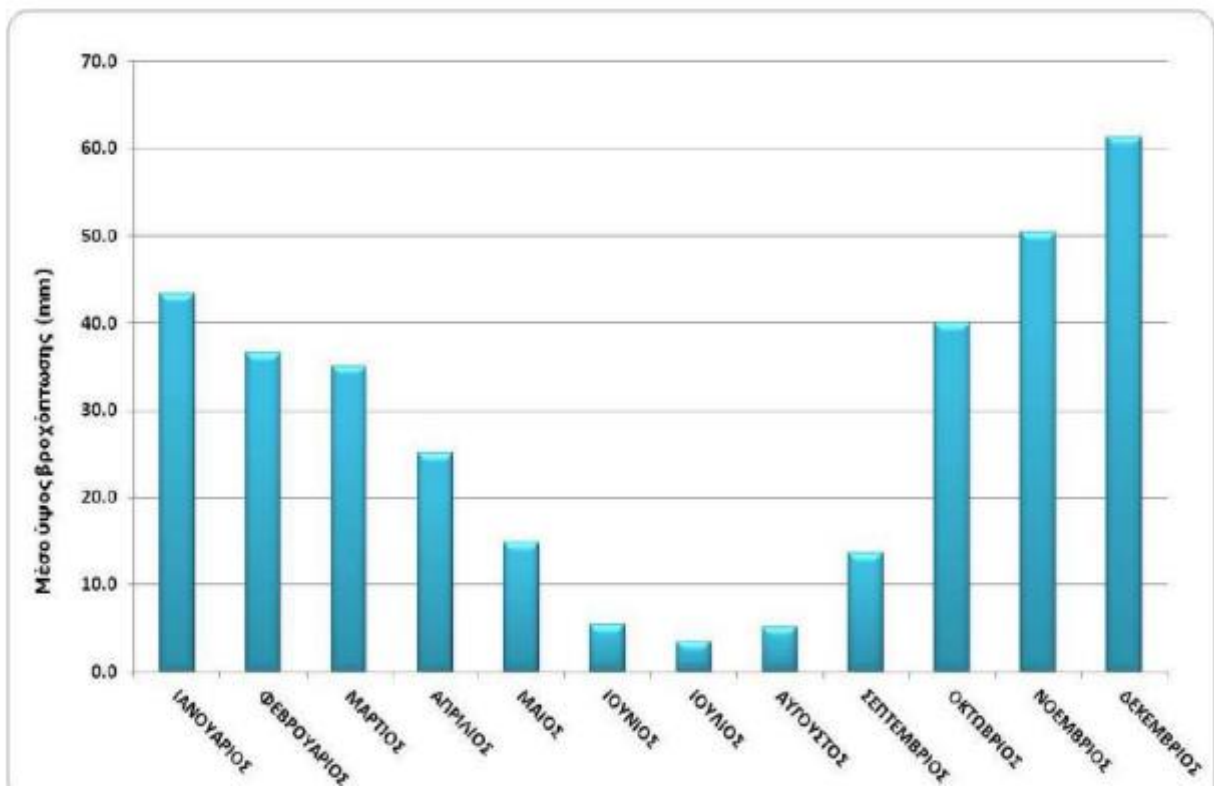
Εικ. 8. Διάγραμμα μέσου όρου θερμοκρασιών και βροχοπτώσεων

Η «ημερήσια μέση μέγιστη» (συμπαγής κόκκινη γραμμή) δείχνει τη μέγιστη θερμοκρασία μιας μέσης ημέρας για κάθε μήνα στην περιοχή του Πειραιά. Ομοίως, «ημερήσια μέση ελάχιστη» (συμπαγής μπλε γραμμή) δείχνει τη μέση ελάχιστη θερμοκρασία. Οι ζεστές ημέρες και κρύες νύχτες (διακεκομμένες κόκκινες και μπλε γραμμές) δείχνουν το μέσο όρο της πιο ζεστής μέρας και πιο κρύας νύχτας του κάθε μήνα για τα τελευταία 30 χρόνια. Μηνιαία βροχόπτωση παραπάνω από 150 χιλιοστά δείχνει υγρό κλίμα, ενώ κάτω από 30 χιλιοστά είναι κατά κύριο λόγο ξηρό.

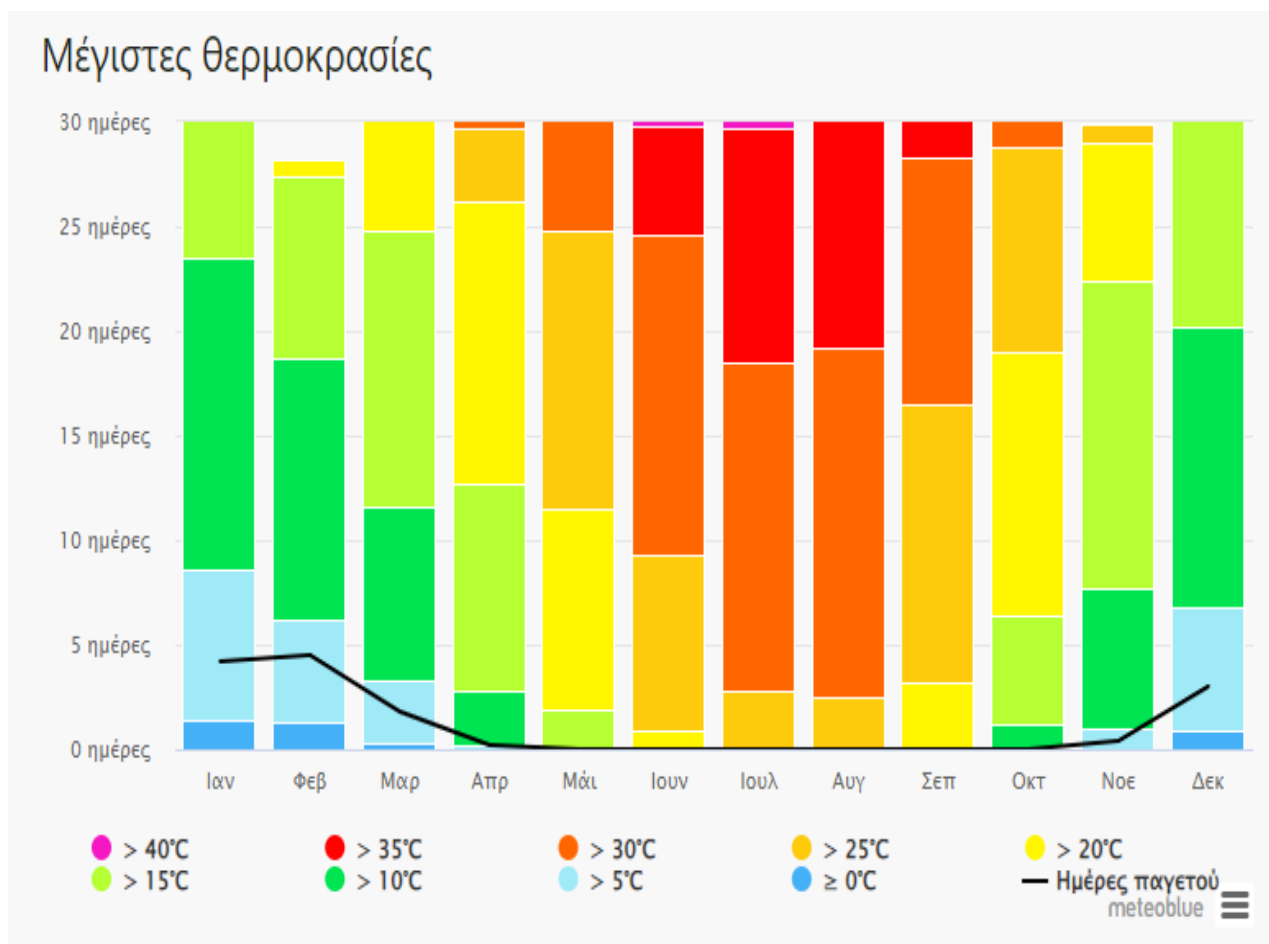

Εικ. 9. Μέση, μέση ελάχιστη και μέση μέγιστη θερμοκρασία, ανά μήνα

Εξετάζοντας την βροχόπτωση από τις μετρήσεις του ΜΣ Πειραιά προκύπτει ότι η συνολική μέση ετήσια βροχόπτωση ανέρχεται σε 333,7 mm. Το μεγαλύτερο μέσο ύψος βροχόπτωσης σημειώνεται το μήνα Δεκέμβριο, με την τιμή να ανέρχεται σε 61,2 mm, ενώ ακολουθεί ο Νοέμβριος με μέσο ύψος βροχόπτωσης 50,4 mm. Κατά τη διάρκεια των μηνών Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου-Μαρτίου παρατηρούνται βροχοπτώσεις 35mm έως 42mm ενώ οι ξηρότεροι μήνες είναι οι καλοκαιρινοί, με την μικρότερη βροχόπτωση να παρουσιάζεται τον Ιούλιο, με μέσο ύψος βροχόπτωσης στα 3,5 mm και να ακολουθούν οι μήνες Αύγουστος και Ιούνιος με μέσο ύψος βροχόπτωσης στα 5,1 mm και 5,3 mm αντίστοιχα.

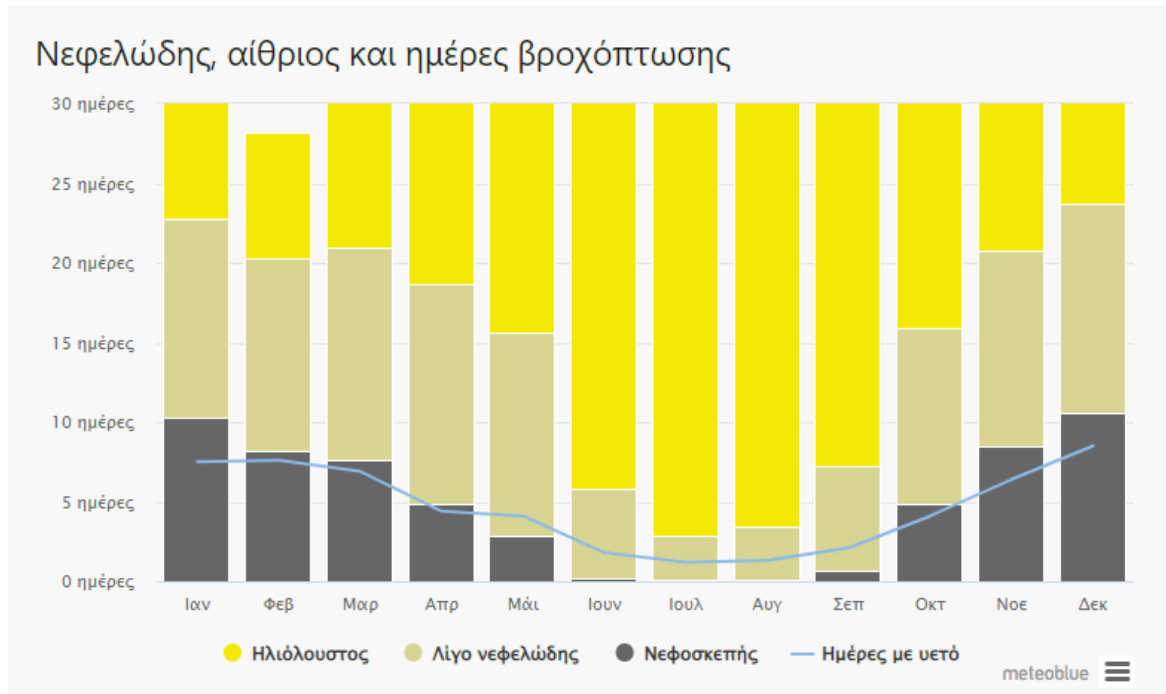
Εικ. 10. Μέσο ύψος βροχόπτωσης (mm), ανά μήνα

Εικ. 11. Διάγραμμα θερμοκρασιών

Το διάγραμμα μέγιστης θερμοκρασίας για τον Πειραιά εμφανίζει πόσες μέρες ανά μήνα επιτυγχάνονται συγκεκριμένες θερμοκρασίες. Το μέγιστο των ακραία υψηλών θερμοκρασιών (επίπεδο καύσωνα) παρουσιάζεται ως επί το πλείστον κατά το διάστημα Ιουνίου- Ιουλίου ενώ το μέγιστο των υψηλών θερμοκρασιών παρουσιάζεται στο διάστημα Ιουλίου-Αυγούστου. Αντίστοιχα το σύνολο των πιο κρύων ημερών εντοπίζεται τον μήνα Ιανουάριο και γενικότερα στο διάστημα Δεκεμβρίου-Φεβρουαρίου με τις ημέρες παγετού να παρουσιάζουν τη μέγιστη τιμή τους κατά τον Φεβρουάριο.

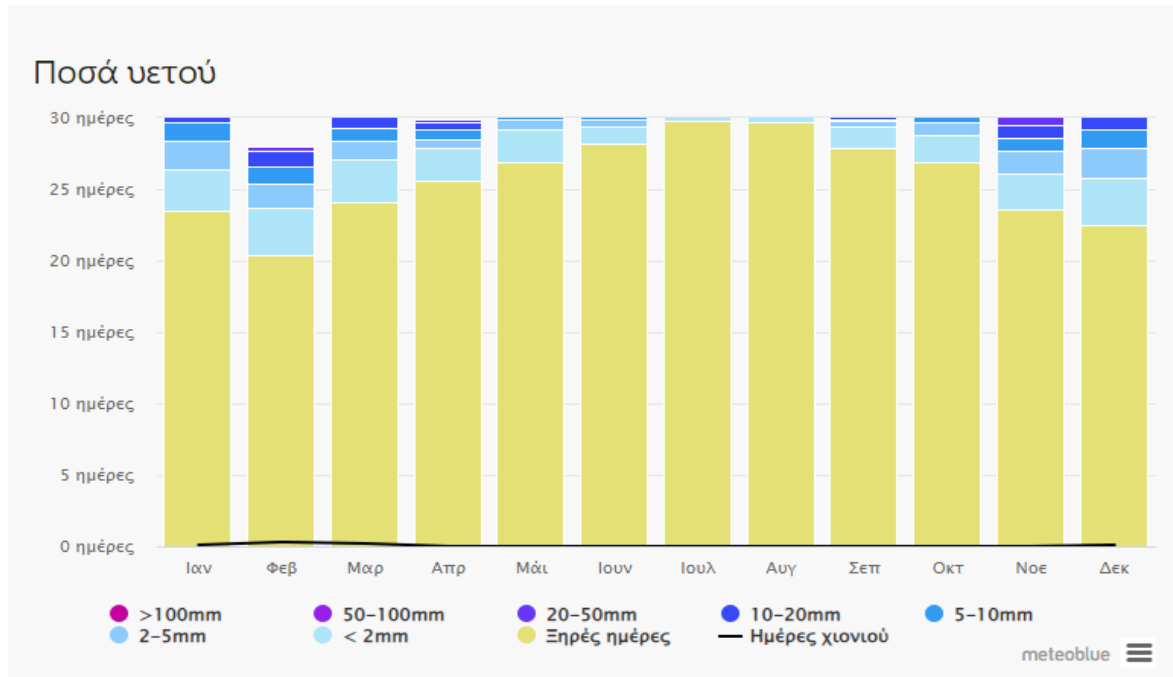
1β. Διάγραμμα νεφοκάλυψης

Εικ. 12. Διάγραμμα νεφέλωσης

Το γράφημα δείχνει το μηνιαίο αριθμό ημερών με καιρό αίθριο, λίγο νεφελώδη, νεφοσκεπή και τις ημέρες με βροχή. Οι ημέρες με λιγότερο από 20% νεφοκάλυψη θεωρούνται ως αίθριες, με 20-80% νεφοκάλυψη ως νεφελώδεις και με περισσότερο από 80% ως νεφοσκεπείς. Το μέγιστο των αίθριων ημερών παρατηρείται κατά τους μήνες Ιούνιο-Ιούλιο-Αύγουστο ενώ το μέγιστο των νεφοσκεπών κατά τους μήνες Νοέμβριο-Δεκέμβριο-Ιανουάριο-Φεβρουάριο-Μάρτιο σε συμφωνία με την ετήσια καιρική ακολουθία. Παρατηρούμε επίσης την επακόλουθη αναλογικότητα των ημερών με υετό σε αντιστοιχία με το επίπεδο νεφοκάλυψης.

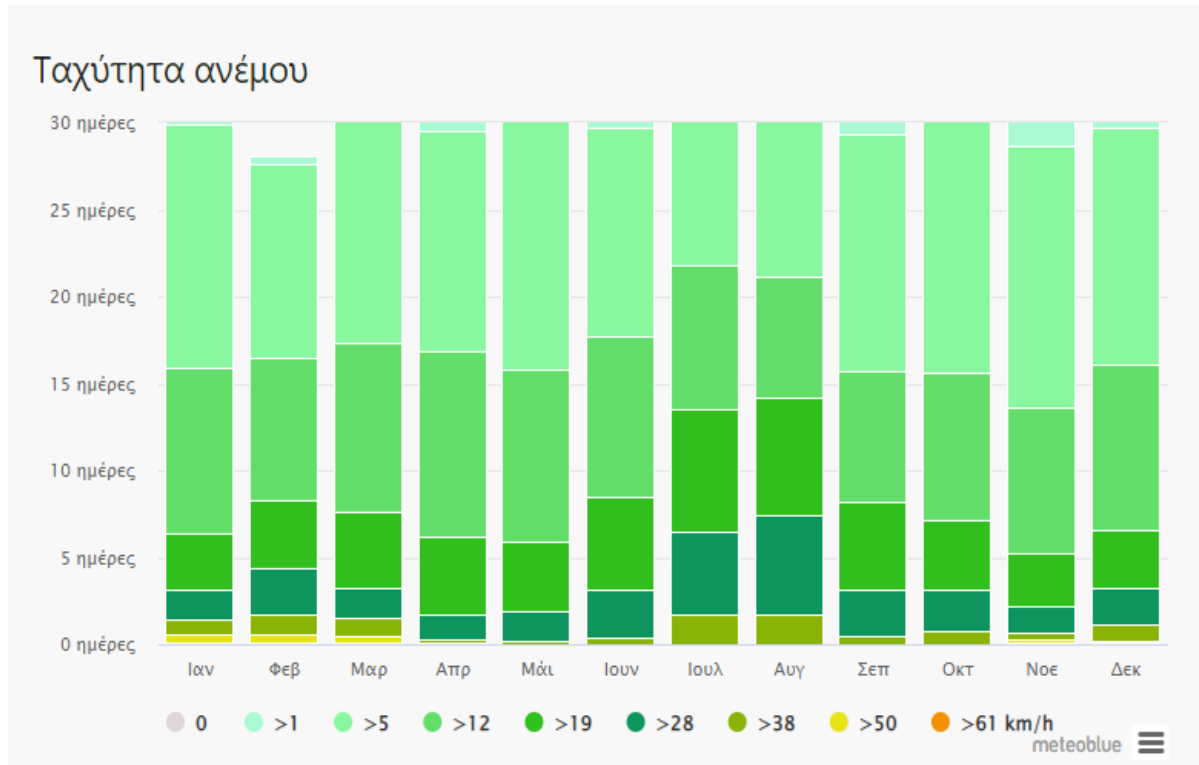
1γ. Διάγραμμα υετού

Εικ. 13. Διάγραμμα υετού

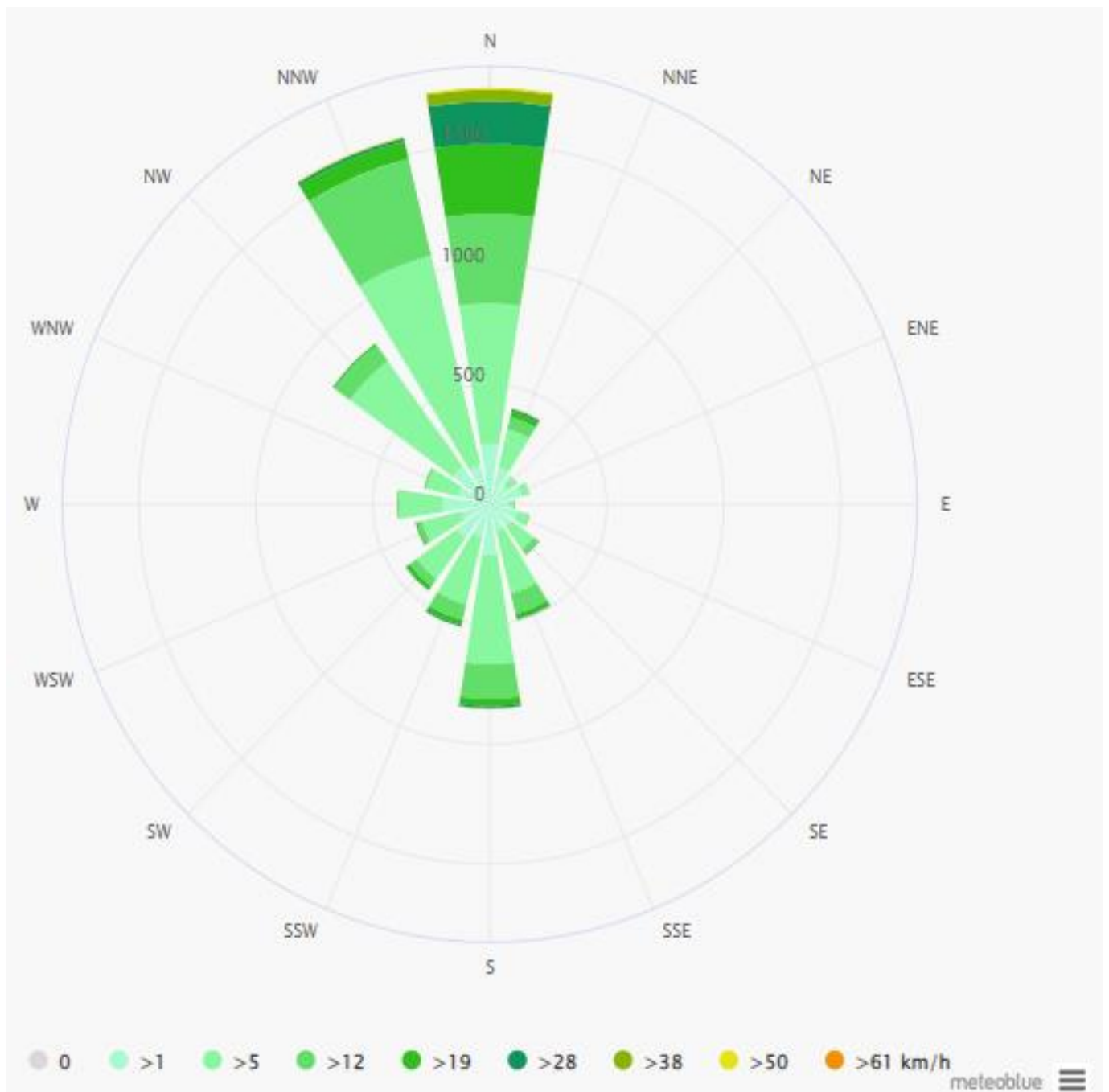
Στο παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζονται περιεκτικά οι ξηρές ημέρες, οι ημέρες χιονιού και οι ημέρες βροχόπτωσης. Όπως παρατηρούμε το μέγιστο των βροχοπτώσεων παρατηρείται κατά τους μήνες ΝΟΕ-ΔΕΚ-ΙΑΝ-ΦΕΒ που είναι μια τυπική εκδήλωση των μεσογειακών χαρακτηριστικών του κλίματος που επικρατεί στην περιοχή. Αντίστοιχα το διάστημα στο οποίο εντοπίζεται το σύνολο των ξηρών ημερών >25 παρατηρείται κατά τους μήνες ΜΑΙ-ΙΟΥΝ-ΙΟΥΛ-ΑΥΓ. Επίσης η συχνότητα της ελάχιστα παρατηρούμενης χιονόπτωσης παρουσιάζει ένα μικρό μέγιστο το Φεβρουάριο.

1δ. Διαγράμματα ταχύτητας ανέμου

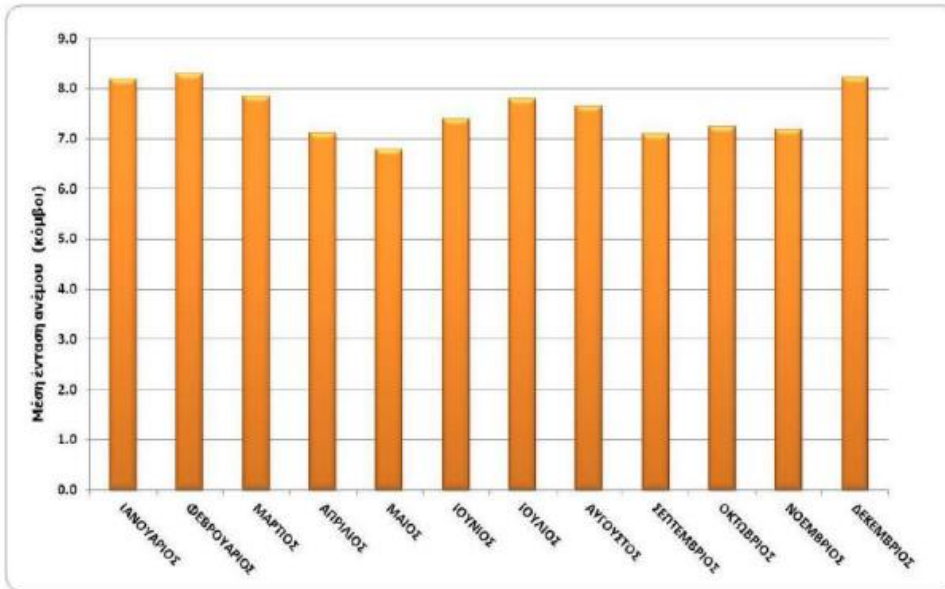
Εικ. 14. Διάγραμμα ταχύτητας ανέμων

Από τα στοιχεία που έχουν καταγραφεί στο ΜΣ Πειραιά, προκύπτει ότι η επικρατούσα διεύθυνση των ανέμων που πνέουν στην περιοχή μελέτης καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, είναι η Βόρεια (B). Το εύρος της μέσης μηνιαίας έντασης των ανέμων κυμαίνεται από 6,8 έως 8,3 κόμβους (12,6 έως 15,4 km/h). Η μέση ετήσια ένταση ανέμου ανέρχεται σε 7,6 κόμβους (14,0 km/h). Ο μήνας με την μεγαλύτερη μέση ένταση ανέμου, είναι ο Φεβρουάριος (8,3 κόμβοι) και ακολουθούν ο Δεκέμβριος και ο Ιανουάριος, με 8,2 κόμβους, ενώ ο μήνας με την μικρότερη μέση ένταση ανέμου είναι ο Μάιος με 6,8 κόμβους.

Εικ. 15. Ροδόγραμμα ταχύτητας ανέμων

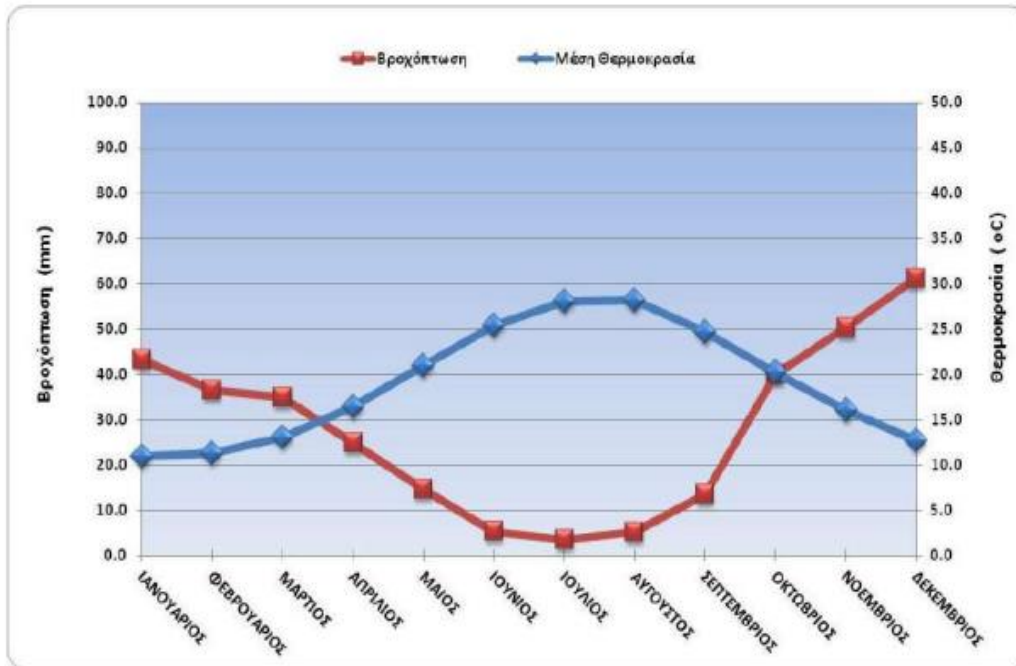
Το ροδόγραμμα για Πειραιά δείχνει πόσες ώρες ετησίως ο άνεμος φυσάει από την υποδεικνυόμενη διεύθυνση.

Εικ. 16. Μέση ένταση ανέμου (κόμβοι), ανά μήνα

1ε. Κλιματική κατάταξη περιοχής

Η ταξινόμηση του κλίματος της ευρύτερης περιοχής μελέτης, παρουσιάζεται ακολούθως, βάσει του ομβροθερμικού διαγράμματος των Gausсен – Bagnouls (Εικόνα 11), βάσει των χαρτών των βιοκλιματικών ορόφων (Εικόνα 14) και των χαρακτηρισμών μεσογειακού βιοκλίματος, του ΕΘΙΑΓΕ (Εικόνα 15). Στο ομβροθερμικό διάγραμμα των Gausсен-Bagnouls, απεικονίζεται κατά μήνα η πορεία της μέσης μηνιαίας θερμοκρασίας σε ο C και του μέσου ύψους βροχής σε mm. Κατά τους Bagnouls & Gausсен (1957) ένας μήνας χαρακτηρίζεται «ξηρός» όταν το σύνολο των κατακρημνισμάτων κατά τη διάρκειά του είναι ίσο ή μικρότερο από το διπλάσιο της μέσης θερμοκρασίας. Η επιφάνεια που περικλείεται από τις δύο καμπύλες μεταξύ των δύο σημείων τομής ($P = 2T$) δείχνει αφ' ενός τη διάρκεια και αφετέρου την ένταση της ξηρής περιόδου. Με βάση τα στοιχεία της ακόλουθης εικόνας (εικ.11), η ξηροθερμική περίοδος στην ευρύτερη περιοχή μελέτης διαρκεί από τα μέσα Μαρτίου, μέχρι τις αρχές του Οκτωβρίου.

Εικ. 17. Ομβροθερμικό διάγραμμα περιοχής μελέτης

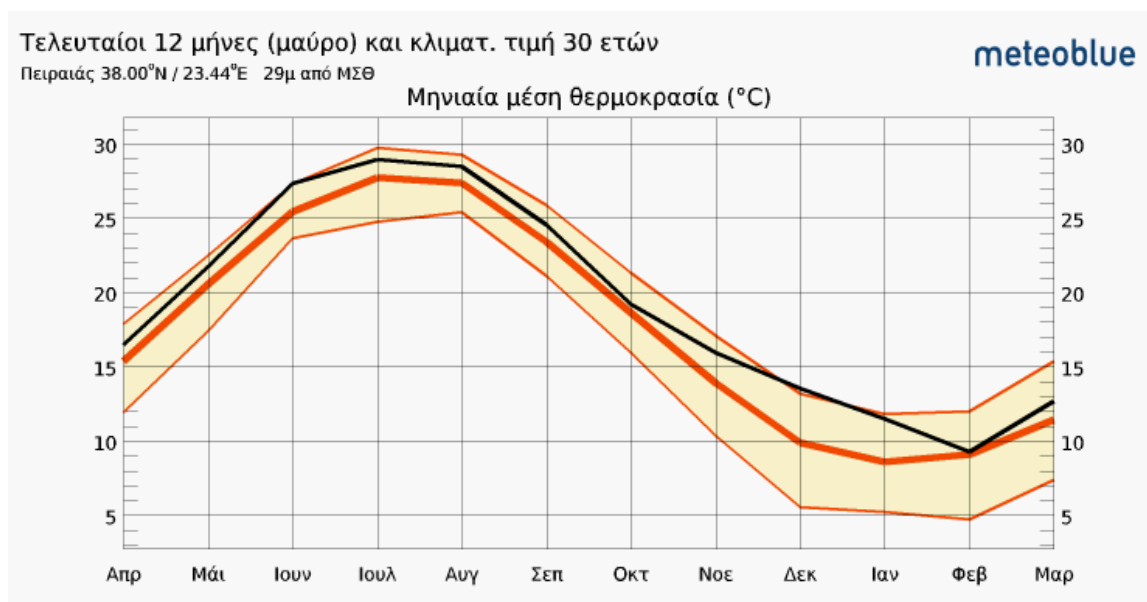
Συμπερασματικά σύμφωνα με στοιχεία του ΜΣ Πειραιά (Πίνακας 1), για την χρονική περίοδο 1956-2010, η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι 19,0 ο C. Ο θερμότερος μήνας είναι ο Αύγουστος, με μέση θερμοκρασία 28,1 ο C και μέση μέγιστη θερμοκρασία 31,7 ο C, ενώ ακολουθεί ο Ιούλιος, με μέση θερμοκρασία 28,1 ο C και μέση μέγιστη θερμοκρασία 31,5 ο C. Ο ψυχρότερος μήνας είναι ο Ιανουάριος, με μέση θερμοκρασία 11,0 ο C και μέση μέγιστη θερμοκρασία 13,7 ο C. Η μεγαλύτερη μέση ελάχιστη θερμοκρασία, παρουσιάζεται τον Αύγουστο και ανέρχεται σε 24,5 ο C, ενώ την μικρότερη μέση ελάχιστη θερμοκρασία παρουσιάζουν οι μήνες Ιανουάριος και Φεβρουάριος με 8,2 ο C. Κατά τους χειμερινούς μήνες η μέση θερμοκρασία κυμαίνεται από 11,0 έως 12,7 ο C, κατά τη διάρκεια των εαρινών μηνών από 13,0 έως 20,9 ο C, το καλοκαίρι οι τιμές που σημειώνονται βρίσκονται εντός του διαστήματος από 25,4 έως 28,1 ο C και τέλος, κατά τους φθινοπωρινούς μήνες η μέση θερμοκρασία κυμαίνεται από 16,1 έως 24,7 ο C.

Πίνακας 1. Συνολική αποτύπωση κλιματικών δεδομένων της περιοχής Πειραιά κατά τη περίοδο 1956-2010

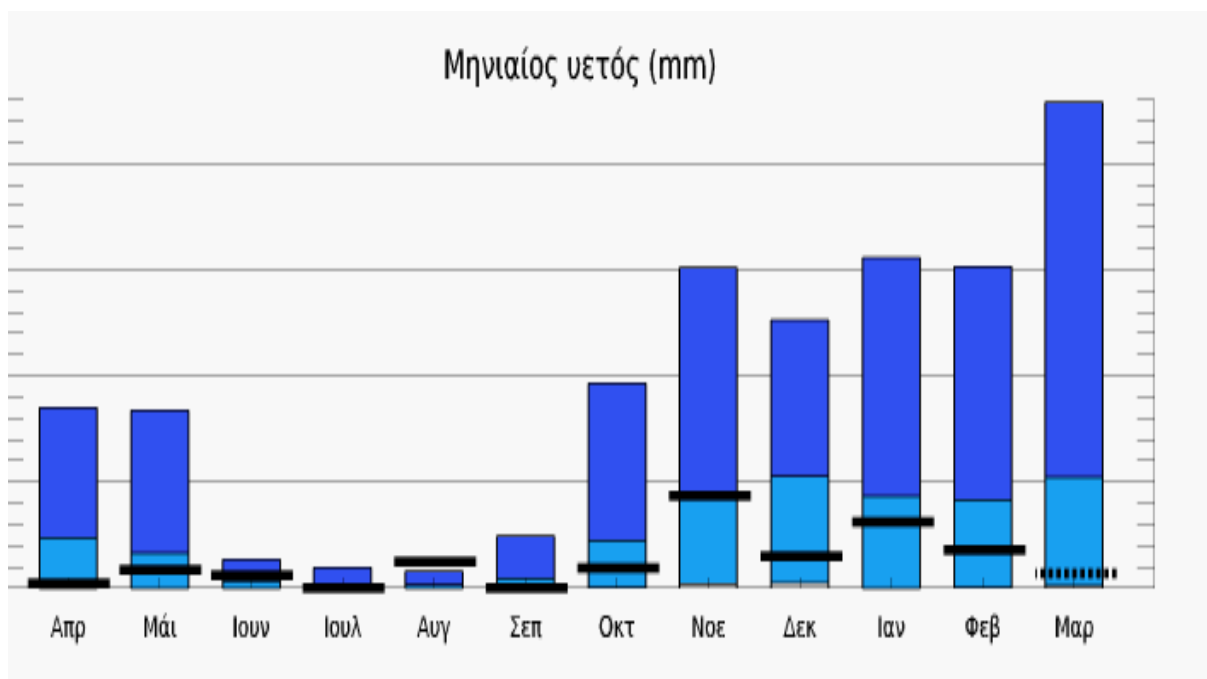
Μήνας	Θερμοκρασία (°C)			Μέσο ύψος βροχόπτωσης (mm)	Μέση σχετική υγρασία (%)	Μέση ταχύτητα ανέμου (κόμβοι)	Επικρατούσα διεύθυνση ανέμου
	Μέση	Μέση μέγιστη	Μέση ελάχιστη				
Ιανουάριος	11,0	13,7	8,2	43,3	67,3	8,2	B
Φεβρουάριος	11,3	14,2	8,2	36,6	66,2	8,3	B
Μάρτιος	13,0	16,1	9,8	35,0	65,0	7,8	B
Απρίλιος	16,5	19,5	13,1	25,0	62,4	7,1	N
Μάιος	20,9	24,1	17,4	14,8	60,5	6,8	N
Ιούνιος	25,4	28,6	21,7	5,3	55,2	7,4	N
Ιούλιος	28,1	31,5	24,3	3,5	50,2	7,8	B
Αύγουστος	28,1	31,7	24,5	5,1	50,4	7,6	B
Σεπτέμβριος	24,7	28,2	21,1	13,6	56,0	7,1	B
Οκτώβριος	20,2	23,4	17,1	40,0	62,7	7,2	B
Νοέμβριος	16,1	19,0	13,2	50,4	67,8	7,2	B
Δεκέμβριος	12,7	15,3	9,9	61,2	69,2	8,2	B
Έτος	19,0	22,1	15,7	333,7	61,1	7,6	B

Η συνακόλουθη κλιματική κατάταξη με βάση τον κλιματικό τύπο κατά Koppen είναι: BSh

ΘΕΡΜΟ ΗΜΙΞΗΡΟ-ΣΤΕΠΙΩΔΕΣ

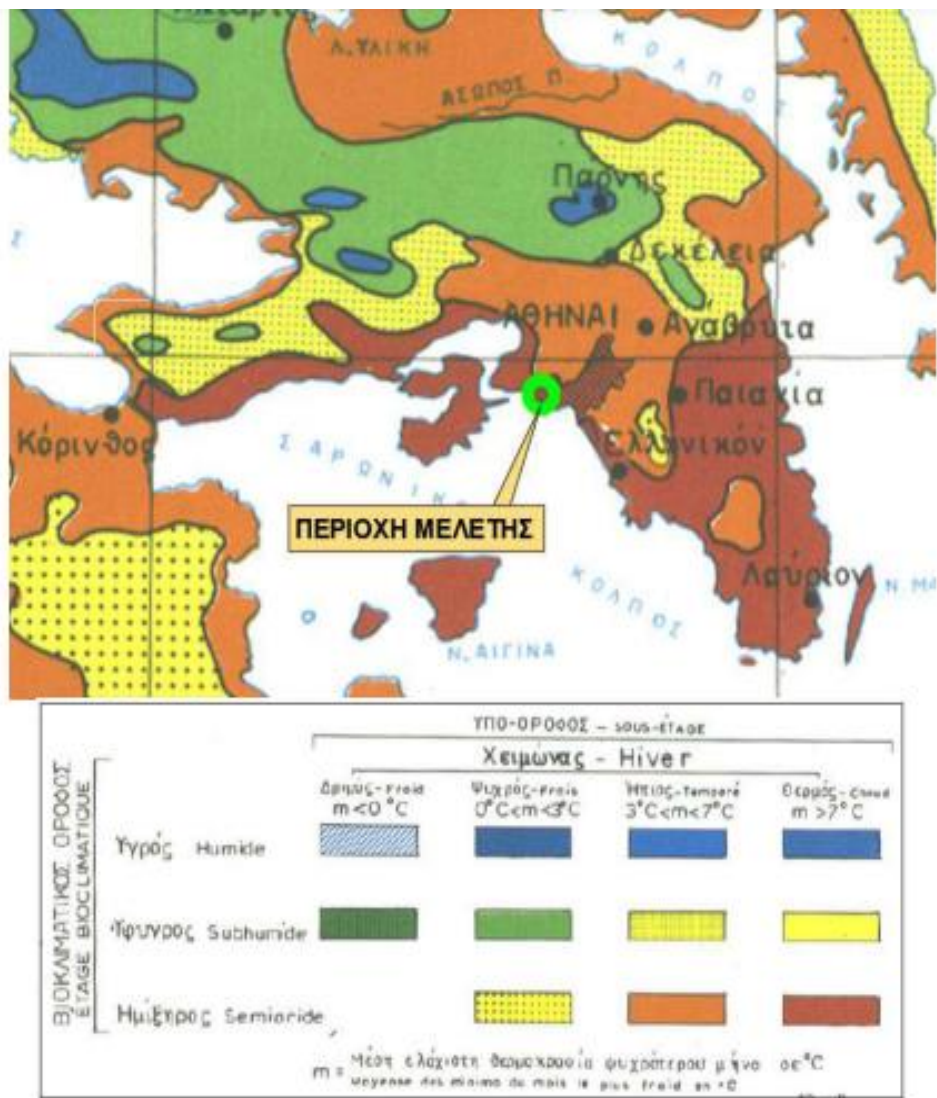

Εικ. 18. Συγκριτικό διάγραμμα για θερμοκρασία για τα τελευταία 30 χρόνια

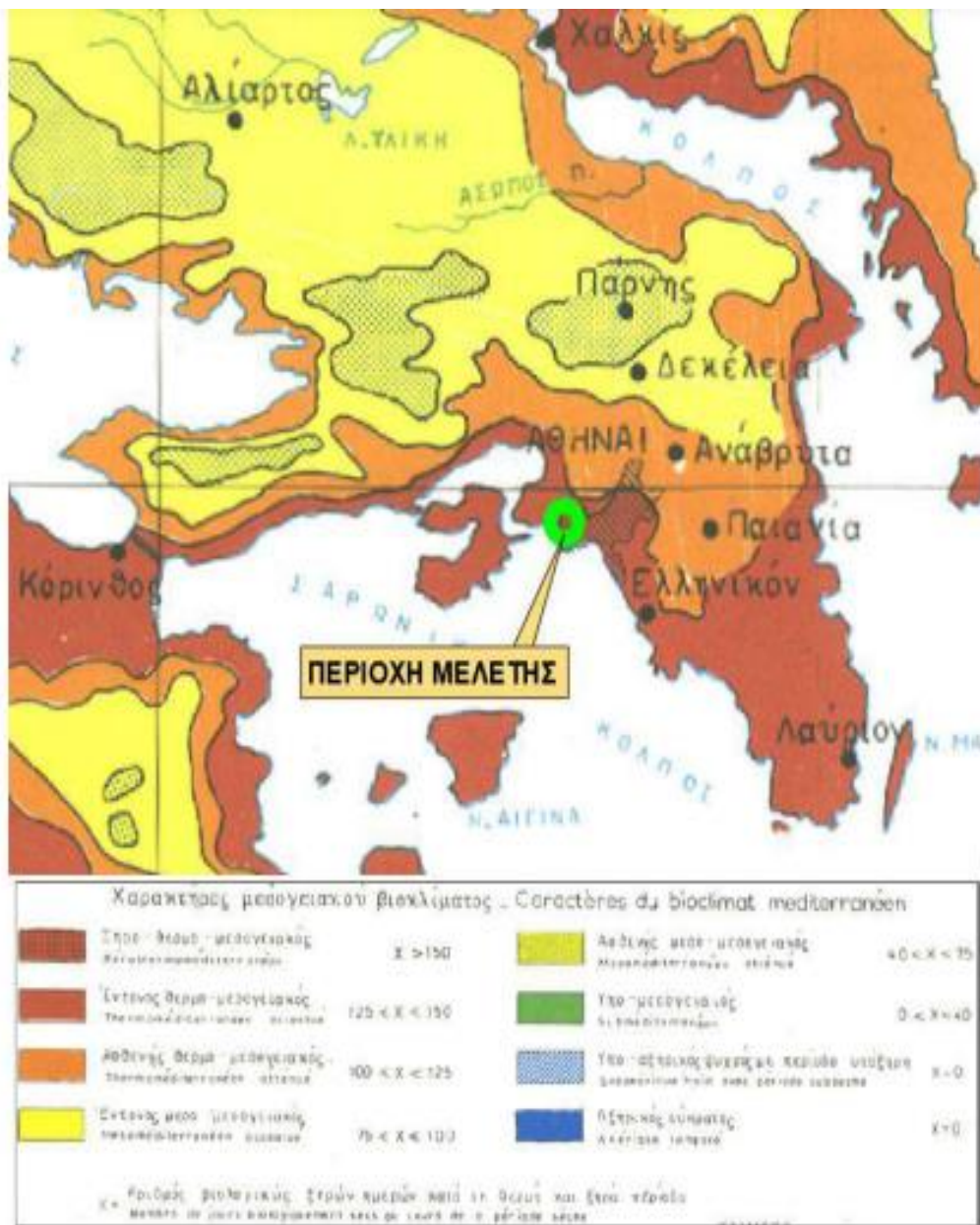

Εικ. 19. Συγκριτικό διάγραμμα για υετό για τα τελευταία 30 χρόνια – το μαύρο οι τελευταίοι 12 μήνες

Σύμφωνα με τα παραπάνω διαγράμματα ενδεχομένως τα πρόσφατα χρόνια να γινόμαστε μάρτυρες μιας σταδιακής μεταλλαγής των κλιματικών δεδομένων όπως έχουν εδραιωθεί την τελευταία 50ετία. Δηλαδή αυξάνεται ο αριθμός των σημειούμενων βροχοπτώσεων κατά τη διάρκεια του θέρους αλλά και η ραγδαιότητά τους. Ταυτόχρονα μειώνεται το μέσο συνολικό επίπεδο των βροχοπτώσεων και ως επί το πλείστον αυξάνεται το μέσο επίπεδο θερμοκρασίας. Οι εποχές δεν παρουσιάζουν σαφή διαφοροποίηση και τα παρατηρούμενα ακραία φαινόμενα εμφανίζουν αυξητική τάση. Ουσιαστικά η πιο εκτεταμένη περιοχή παρουσιάζεται να βρίσκεται υπό την επίδραση της διείσδυσης του βόρειου υποσαχάριου μετώπου με ολοένα και αυξανόμενο ρυθμό. Όλα αυτά διαπιστώνονται σε απόλυτη συσχέτιση με την ολοένα δυσμενώς και με μη αντιστρεπτό τρόπο εξελισσόμενη παγκόσμια κλιματική κρίση.

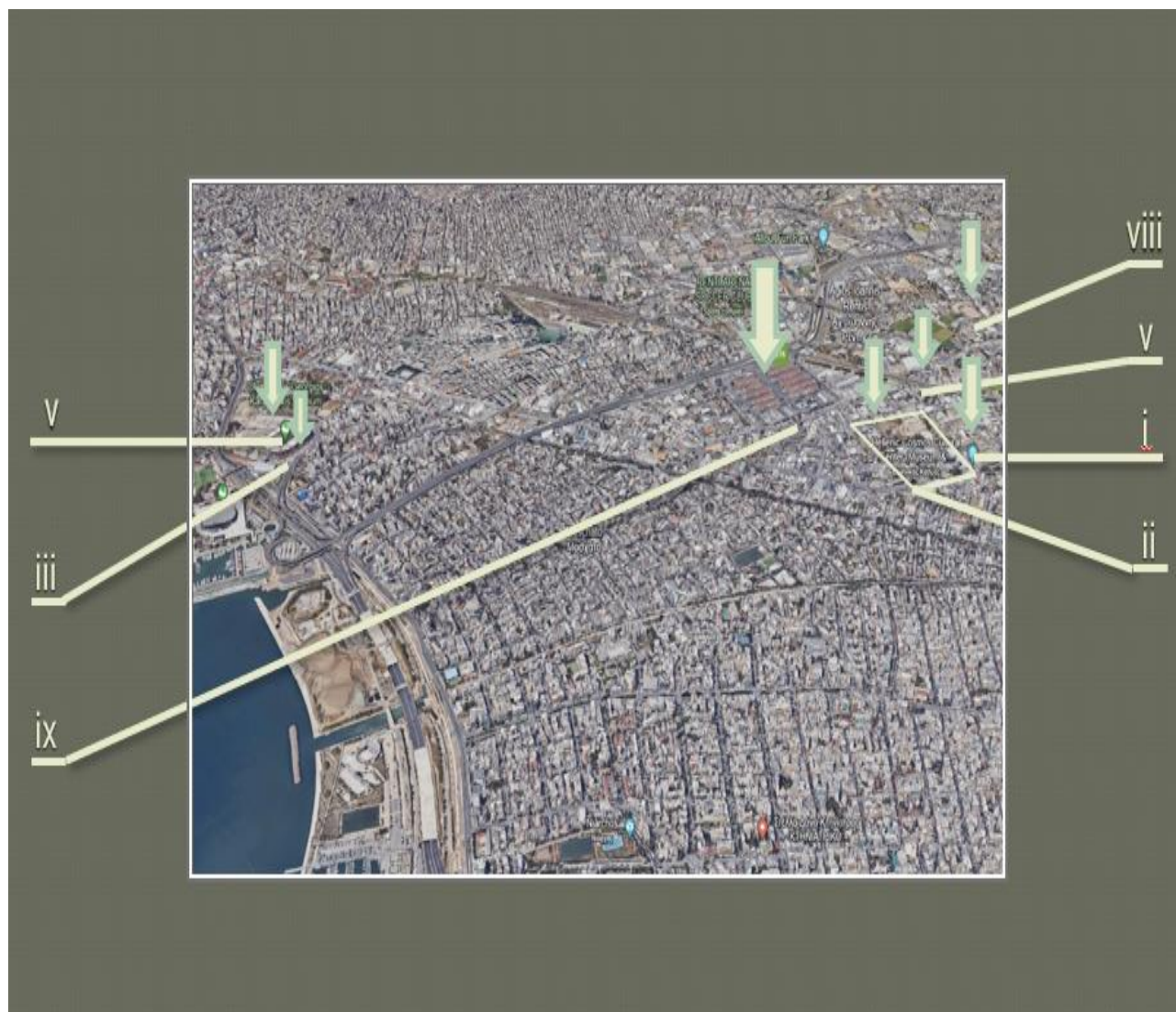
Εικ. 20. Χάρτης βιοκλιματικών ορόφων περιοχής μελέτης

Εικ. 21. Χάρτης χαρακτήρων μεσογειακού βιοκλίματος περιοχής μελέτης

2. Γεωλογικό υπόβαθρο

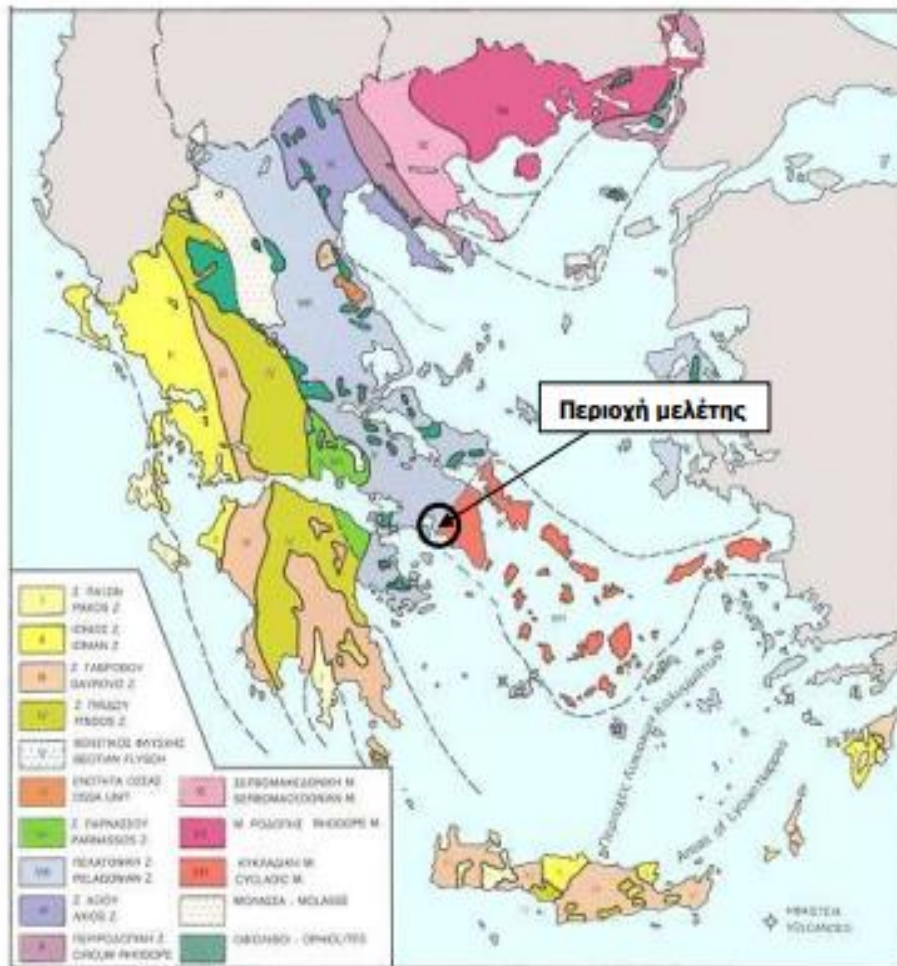
2α. Μορφολογία ευρύτερης περιοχής μελέτης (Υπόβαθρο: Google Earth)

Εικ. 22. Αεροφωτογραφία της υπό μελέτη περιοχής

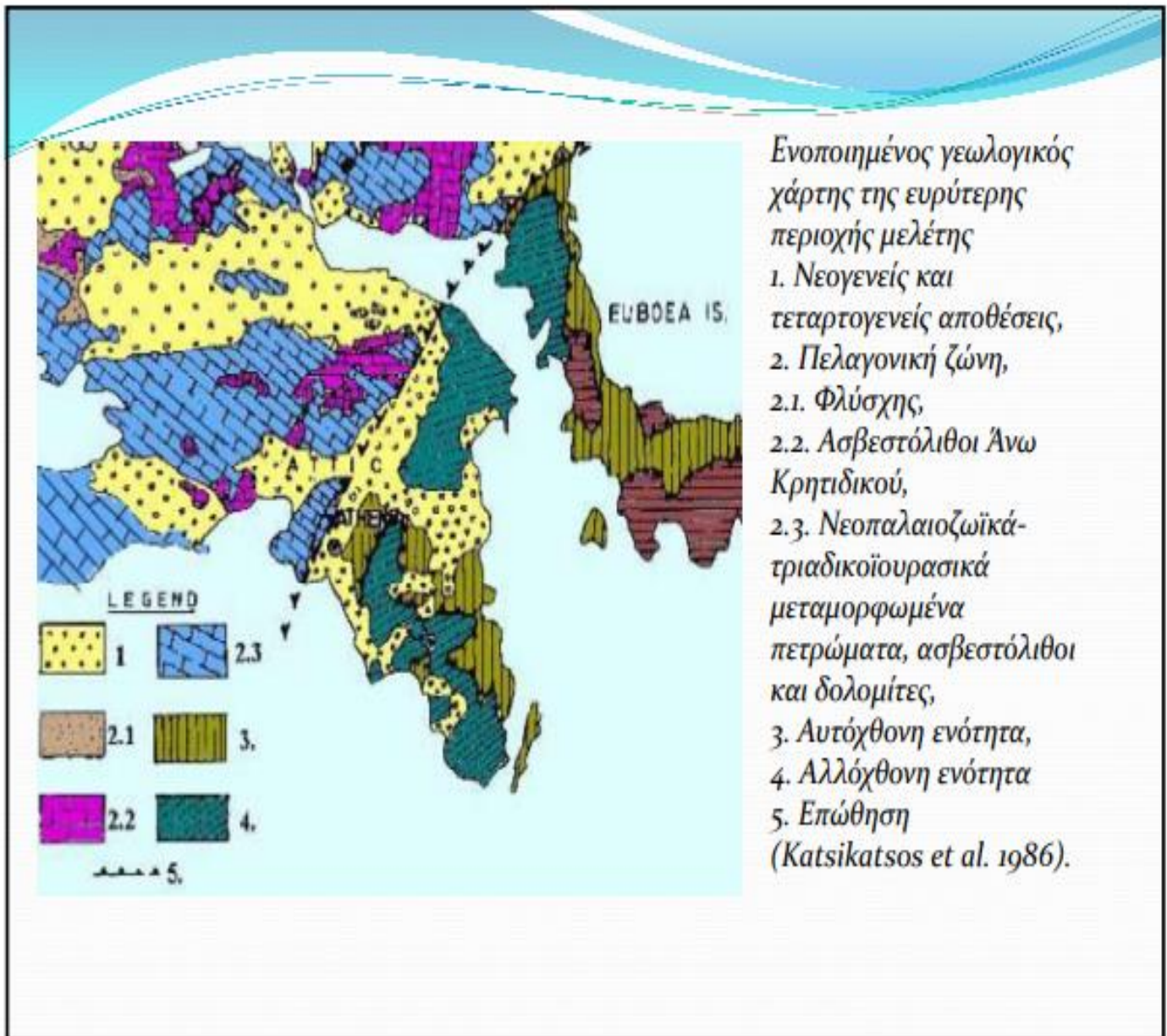
2β. Χάρτης Γεωτεκτονικών ζωνών της Ελλάδας

Σύμφωνα με τον Χάρτη γεωτεκτονικών ζωνών της Ελλάδας η περιοχή μελέτης ανήκει στην Πελαγονική Ζώνη, ενώ στα ανατολικά και σε γειτνίαση με αυτήν εντοπίζεται και η Αττικοκυκλαδική Ζώνη.

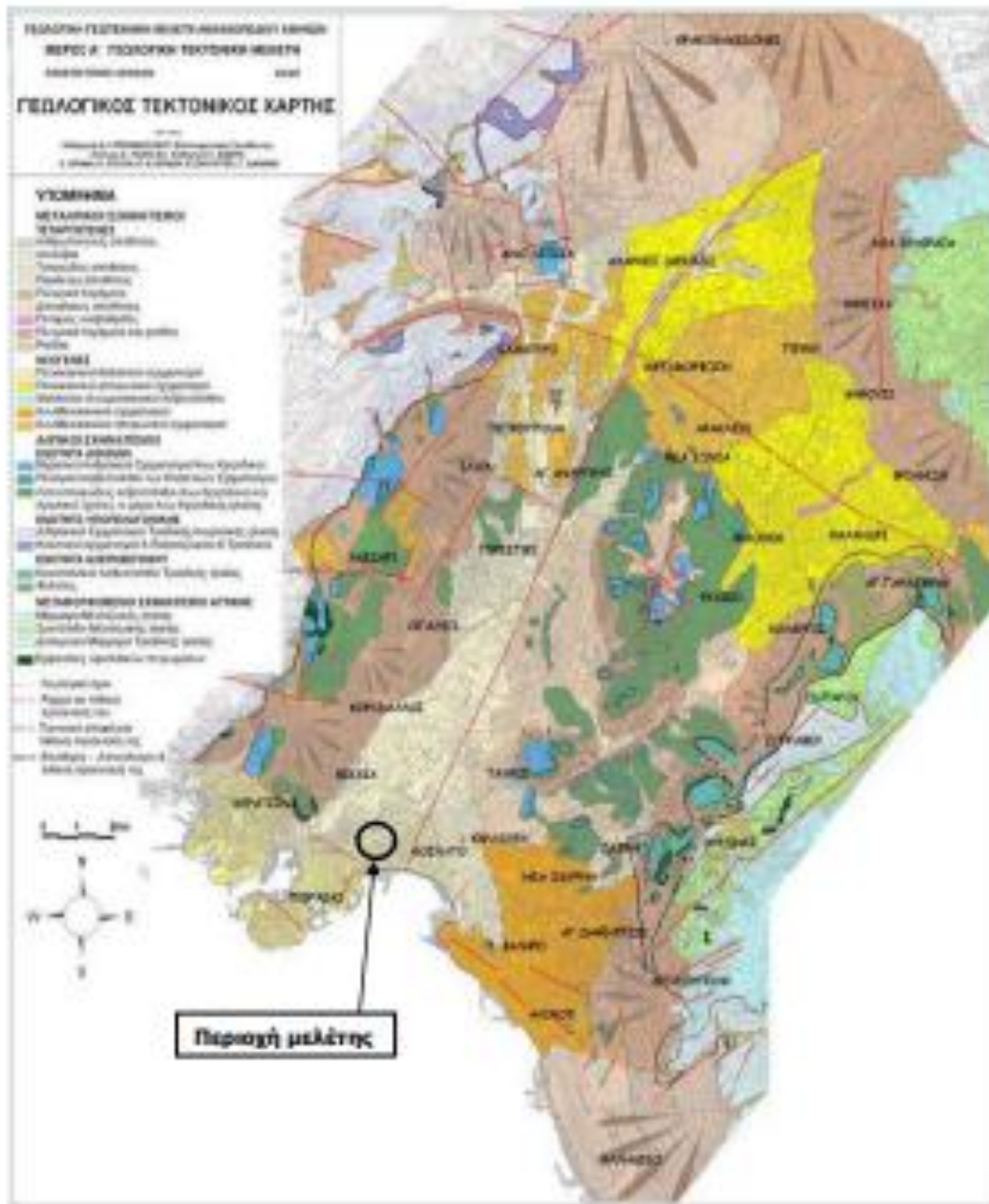
Εικ. 23. Χάρτης γεωτεκτονικών ζωνών της Ελλάδας

2γ. Απόσπασμα γεωλογικού χάρτη

Εικ. 24. Απόσπασμα γεωλογικού χάρτη για την υπό εξέταση περιοχή

2δ. Γεωλογικός τεκτονικός χάρτης

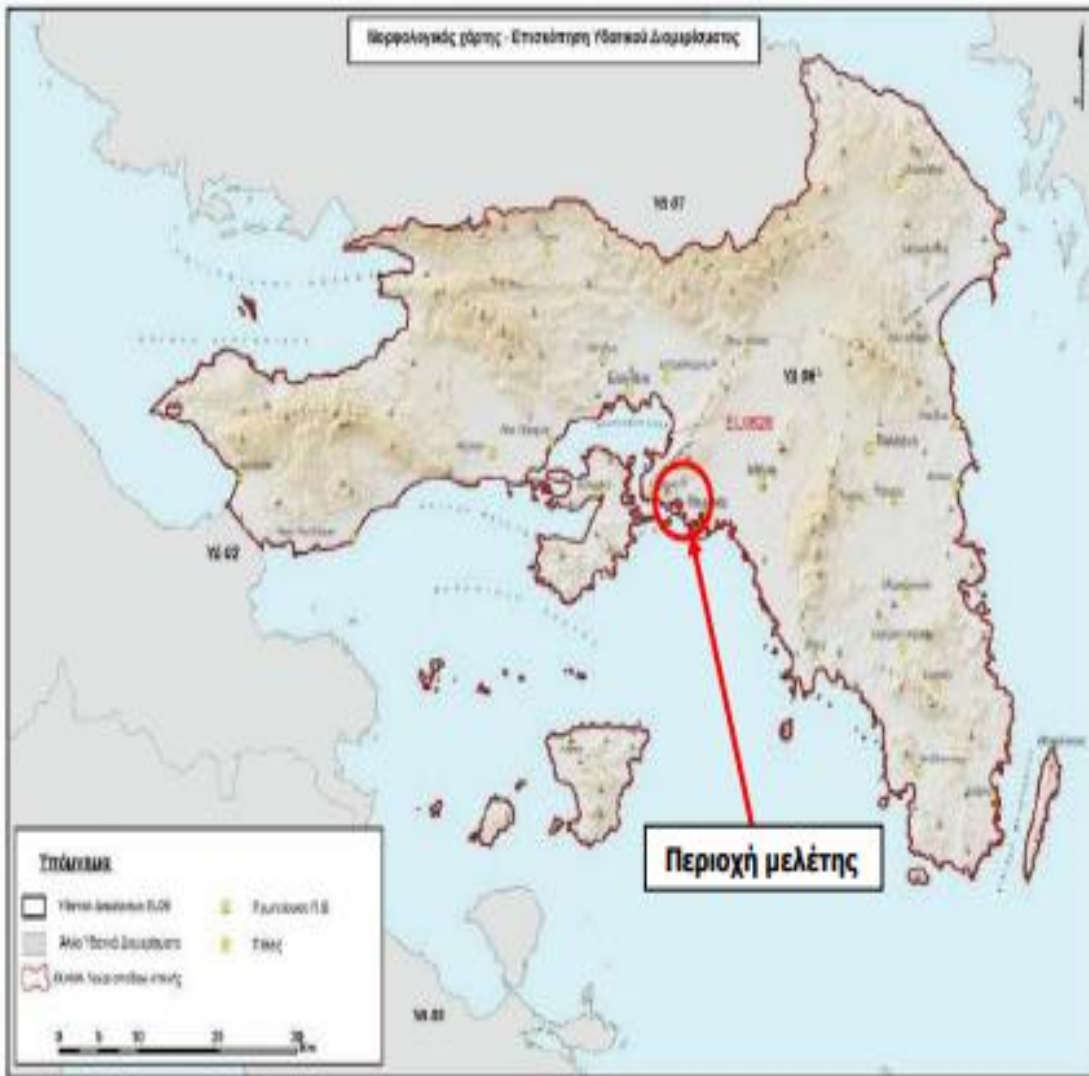
Εικ. 25. Γεωλογικός – τεκτονικός χάρτης λεκανοπεδίου Αττικής

2ε. Εδαφολογικός χάρτης

Εικ. 26. Απόσπασμα εδαφολογικού Χάρτη

2στ. Επισκόπηση Υδατικού Διαμερίσματος

Εικ. 27. Υδατικό Διαμέρισμα Αττικής (ΕΛΟ6) και Λεκάνη Απορροής Ποταμών Λεκανοπεδίου Αττικής

3. Μορφολογικά και τοπιολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής

3α. Μορφολογικά χαρακτηριστικά.

Η ευρύτερη περιοχή του Δήμου Πειραιά χαρακτηρίζεται ως αστική, πεδινή, με ελαφρά κυματοειδές ανάγλυφο, ενώ η περιοχή μελέτης διαπιστώνεται ότι είναι πεδινή και ομαλή με ελάχιστες έως μηδενικές κλίσεις. Ο Πειραιάς αναπτύσσεται στη χερσόνησο που περικλείεται ανάμεσα στο φαληρικό όρμο και το Δήμο Δραπετσώνας όπου υπάρχουν διάφορα υψώματα και λόφοι με σημαντικότερο το λόφο του Προφήτη Ηλία (Καστέλα) με υψόμετρο 87 m, ενώ νοτιότερα αναπτύσσεται το βραχώδες ύψωμα της Ακτής με υψόμετρο 58 m. Επίσης διακρίνονται τα υψώματα της περιοχής Χατζηκυριακείου και Καλλίπολης με υψόμετρα μεταξύ 40 και 50m, ενώ βορειοανατολικά εντοπίζονται τα υψώματα της περιοχής Μανιάτικα, με κύριο ύψωμα, αυτό του λόφου του Βώκου με υψόμετρο 74m. Προς τα βορειοδυτικά οι περιοχές της Δραπετσώνας-Κερατσινίου είναι επίπεδες με μικρές κλίσεις προς τη θάλασσα (Δ7).

3β. Υδατική μορφολογία.

Η περιοχή μελέτης ανήκει υδρολογικά στο Υδατικό Διαμέρισμα (ΥΔ) Αττικής (EL06). Το Υδατικό Διαμέρισμα Αττικής (EL06), αποτελείται από μια (1) Λεκάνη Απορροής Ποταμών (ΛΑΠ), αυτήν του Λεκανοπεδίου Αττικής (EL0626), συνολικής έκτασης 3.187 Km². Το κυριότερο στοιχείο του επιφανειακού υδρογραφικού δικτύου της εξεταζόμενης περιοχής, αποτελεί ο π. Κηφισός. Στη ΛΑΠ(Λεκάνη Απορροής) Λεκανοπεδίου Αττικής (EL0626), έχουν οριοθετηθεί συνολικά 21 Υπόγεια Υδατικά Συστήματα (ΥΥΣ). Η περιοχή μελέτης, βρίσκεται εντός των ορίων του ΥΥΣ «Λεκάνης Κηφισού (Λεκανοπεδίου Αθήνας)», συνολικής έκτασης 362 Km² περίπου ενώ η ίδια καθώς και η άμεση ευρύτερη περιοχή επιρροής, βρίσκεται εντός της ΖΔΥΚΠ(Ζώνη Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας) «Λεκάνη π. Κηφισού», συνολικής έκτασης 213 Km² περίπου(πηγή: ΥΠΕΝ – Εγκεκριμένα σχέδια διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών). Η περιοχή που εξετάζουμε και η άμεση ζώνη επιρροής της, βρίσκονται εκτός πλημμυρικής ζώνης για περίοδο επαναφοράς T=50 έτη. Για περίοδο επαναφοράς T=100 έτη, η περιοχή μελέτης βρίσκεται εκτός πλημμυρικής ζώνης, ενώ εντός αυτής βρίσκεται μόνο ένα μικρό τμήμα της άμεσης ζώνης επιρροής στα βορειοδυτικά (Δ7).

3γ. Φυσικό Περιβάλλον.

Η ευρύτερη περιοχή του Πειραιά είναι έντονα ανθρωπογενώς επηρεασμένη, καθώς χαρακτηρίζεται από την παρουσία βιομηχανικών, βιοτεχνικών και ποικίλων παραγωγικών δραστηριοτήτων, από την έντονη δραστηριότητα και ανθρωποκινητικότητα του λιμανιού, καθώς και έντονων-πυκνών οικιστικών παρεμβάσεων στο ευρύτερο περιβάλλον. Κατά συνέπεια, δεν εντοπίζονται φυσικές περιοχές αυτοφυσούς βλάστησης αφού η οικιστική κάλυψη είναι εκτεταμένη, και τα απαντούμενα είδη χλωρίδας είναι είδη χρησιμοποιούνται σε καλλωπιστικές κηποτεχνικές επεμβάσεις. Αντίστοιχα τα παρατηρούμενα είδη πανίδας είναι αυτά που ενσωματώνονται με ευκολία στο αστικό περιβάλλον.

3δ. Ακουστικό Περιβάλλον

Στο δήμο Πειραιά σημειώνεται μεγάλης έντασης ηχορύπανση. Μέρος αυτής της ρύπανσης σχετίζεται με τη λειτουργία του λιμανιού στην καρδιά του δήμου και τριών μέσων σταθερής τροχιάς (ΤΡΑΜ, ΜΕΤΡΟ- ΗΣΑΠ, προαστιακός σιδηρόδρομος), αλλά κρίνεται ως πιο μεγάλη η διάχυτη επίπτωση των οδικών μέσων καθώς και ο βιομηχανικός θόρυβος εστιασμένος σε περιοχές εγκατάστασης του. Σύμφωνα με τους Στρατηγούς Χάρτες Θορύβου, η επιρροή του οδικού κυκλοφοριακού θορύβου είναι σημαντική [υπερβάσεις του ορίου L_{den} (70dB(A)) και γενικά >65 dB(A) και του ορίου L_{night} [60dB(A)] (Δ8).

3ε. Ατμοσφαιρικό περιβάλλον

Η ποιότητα του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος του λεκανοπεδίου της Αττικής, παρακολουθείται συστηματικά, μέσω των σταθμών του Εθνικού Δικτύου Παρακολούθησης της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης (ΕΔΠΑΡ). Οι κυριότεροι αέριοι ρύποι με ανθρωπογενή προέλευση που αφορούν την άμεση και ευρύτερη περιοχή μελέτης, είναι οι ρύποι που προέρχονται από τις διάφορες καύσεις θέρμανσης, από την κυκλοφορία των οχημάτων και από την βιομηχανική δραστηριότητα. Κατά τους χειμερινούς μήνες παρατηρούνται εκπομπές από τη λειτουργία των καυστήρων πετρελαίου με κύριος ρύπους το CO_2 , το CO και το SO_2 , ενώ οι εκπομπές από τη βιομηχανική δραστηριότητα παρατηρούνται κυρίως στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις πλησίον των κεντρικών οδικών αξόνων (π.χ. Λεωφ. Πειραιώς - Αθηνών). Ταυτόχρονα η κυκλοφορία των οχημάτων στους κεντρικούς οδικούς άξονες και στο τοπικό δημοτικό οδικό δίκτυο είναι ιδιαίτερα ρυπογόνος, αλλά και η υπερτοπική κυκλοφορία εμφανίζει επιπτώσεις στην μετρούμενη ρύπανση για τον Δήμο του Πειραιά. (Δ7).

3στ. Τοπιολογία.

Τα τοπιολογικά χαρακτηριστικά της εξεταζόμενης περιοχής, έχουν έως σήμερα διαμορφώσει ένα σύνολο χαρακτηριστικών στοιχείων, που είναι κατά κύριο λόγο αποτέλεσμα της ανθρώπινης παρουσίας και των υφιστάμενων χρήσεων γης δηλ. ένα βιομηχανικό-βιοτεχνικό τοπίο με οικιστικές νησίδες και λιγότερο αποτέλεσμα φυσικών παραγόντων όπως η βλάστηση, το εδαφολογικό ανάγλυφο και οι οικολογικές συνθήκες. Η άμεση ζώνη επιρροής, εντοπίζεται στο ανατολικό τμήμα του Δήμου Πειραιά και αποτελεί τμήμα της ευρύτερης παράκτιας ζώνης του Φαληρικού όρμου, βορείως της Λεωφόρου Ποσειδώνος και εκατέρωθεν της Λεωφόρου Αθηνών - Πειραιώς. Στα κυριότερα τοπιολογικά χαρακτηριστικά της εν λόγω περιοχής, περιλαμβάνονται τα εξής :

i. Την πιο άμεση επιρροή του υπόψιν χώρου που αποτελεί και πολιτιστικό τοπόσημο της περιοχής, συνιστά το Κέντρο Πολιτισμού «Ελληνικός Κόσμος». Στο κτιριακό αυτό συγκρότημα λαμβάνουν χώρα πολιτιστικά δρώμενα, ψηφιακές εκθέσεις και εμπειρίες εικονικής πραγματικότητας που εξερευνούν τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό καθώς και θεατρικές παραστάσεις.

ii. Οι κύριοι οδικοί άξονες που διέρχονται περιμετρικά και εντός της άμεσης ζώνης επιρροής, όπως η Λεωφόρος Αθηνών – Πειραιώς που διέρχεται κατά μήκος του νοτιοανατολικού τμήματός της, η Σικιαρίδη, η Ελληνικού Κόσμου και η Σπύρου Πολυκράτη που συμπληρώνουν την πλαισίωση της υπό εξέταση περιοχής. Οι δρόμοι αυτοί εκτός της λεωφόρου Αθηνών-Πειραιώς, είναι ήπιας κυκλοφορίας και η μόνη έξαρση κινητικότητας παρατηρείται κυρίως κατά τις ημέρες που πραγματοποιούνται πολιτιστικά δρώμενα στο παρακείμενο Κέντρο Πολιτισμού.

iii. Ο σταθμός «Νέο Φάληρο» και το αμαξοστάσιο του Μετρό – ΗΣΑΠ, κατά μήκος του νότιου ορίου της άμεσης ζώνης επιρροής της Σχολής Καλών Τεχνών. Η εξασφάλιση της εύκολης προσβασιμότητας είναι και η αναγκαία συνθήκη της παρατηρούμενης επικοινωνιακής πυκνότητας.

iv. Χαρακτηριστική έκταση αδόμητου χώρου βορειδυτικά της Σχολής ουσιαστικά εγκαταλελειμμένη και μη αποδιδόμενη σε συγκεκριμένη χρήση. Η όψη της παραπέμπει ουσιαστικά σε χώρο χωματερής και ευτυχώς η υψηλή περιμετρική βλάστηση της Σχολής αποκρύπτει επαρκώς τις άσχημες θεάσεις.

v. Το γήπεδο ποδοσφαίρου του Ολυμπιακού «Γ. Καραϊσκάκης» και ο περιβάλλοντας αυτού χώρος (εκδοτήρια εισιτηρίων, υπαίθριος χώρος στάθμευσης), που εντοπίζεται στο νότιο τμήμα της ζώνης επιρροής. Με αυτόν τον τρόπο αποκτά η ευρύτερη περιοχή ένα εύκολα αναγνωρίσιμο κλίμα «οπαδικότητας» και αθλητικής «ιστορικότητας».

vi. Οι κτιριακές εγκαταστάσεις βιομηχανικών μονάδων που εντοπίζονται στο βόρειο τμήμα της άμεσης ζώνης επιρροής και ειδικότερα εκατέρωθεν της Λεωφόρου Αθηνών – Πειραιώς. Πολλοί από αυτούς τους χώρους αποτελούν «ζωντανό εργαστήριο» καινοτόμων αρχιτεκτονικών εφαρμογών.

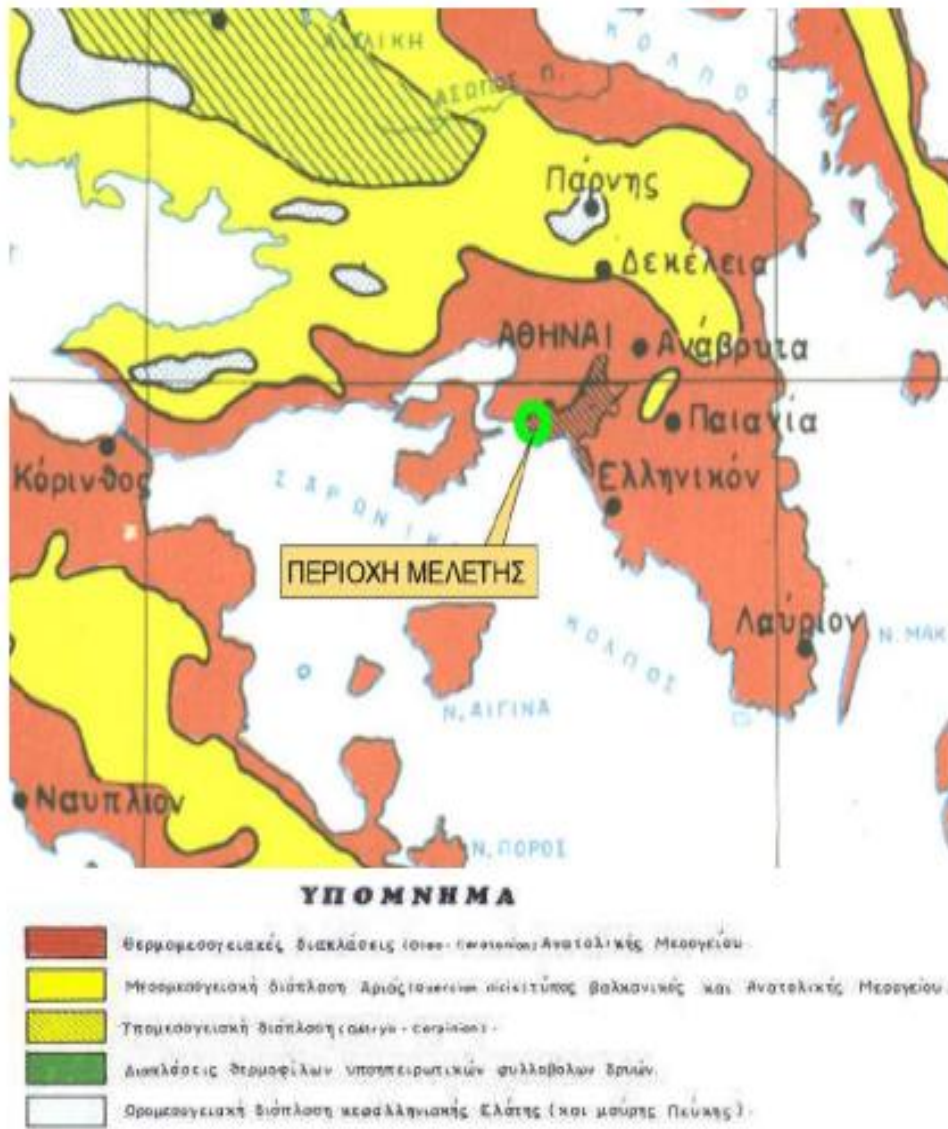
vii. Οικίες και αδόμητοι – ελεύθεροι χώροι, κυρίως στο κεντρικό τμήμα της άμεσης ζώνης επιρροής αποτελούν καίρια σημεία ιστορικής αστικής αναφορικότητας.

viii. Η πληθώρα μεταφορικών εταιρειών(πρακτορεία Αγ. Άννης) που εντοπίζονται κυρίως στο βόρειο και βορειοδυτικό τμήμα και που προσδίδουν μία αύρα συνεχούς ημερήσιας κυρίως κινητικότητας.

ix. Η κεντρική λαχαναγορά Αγ. Ι. Ρέντης που και αυτή συνακόλουθα συντείνει στην αύξηση και πύκνωση του κυκλοφοριακού φόρτου.

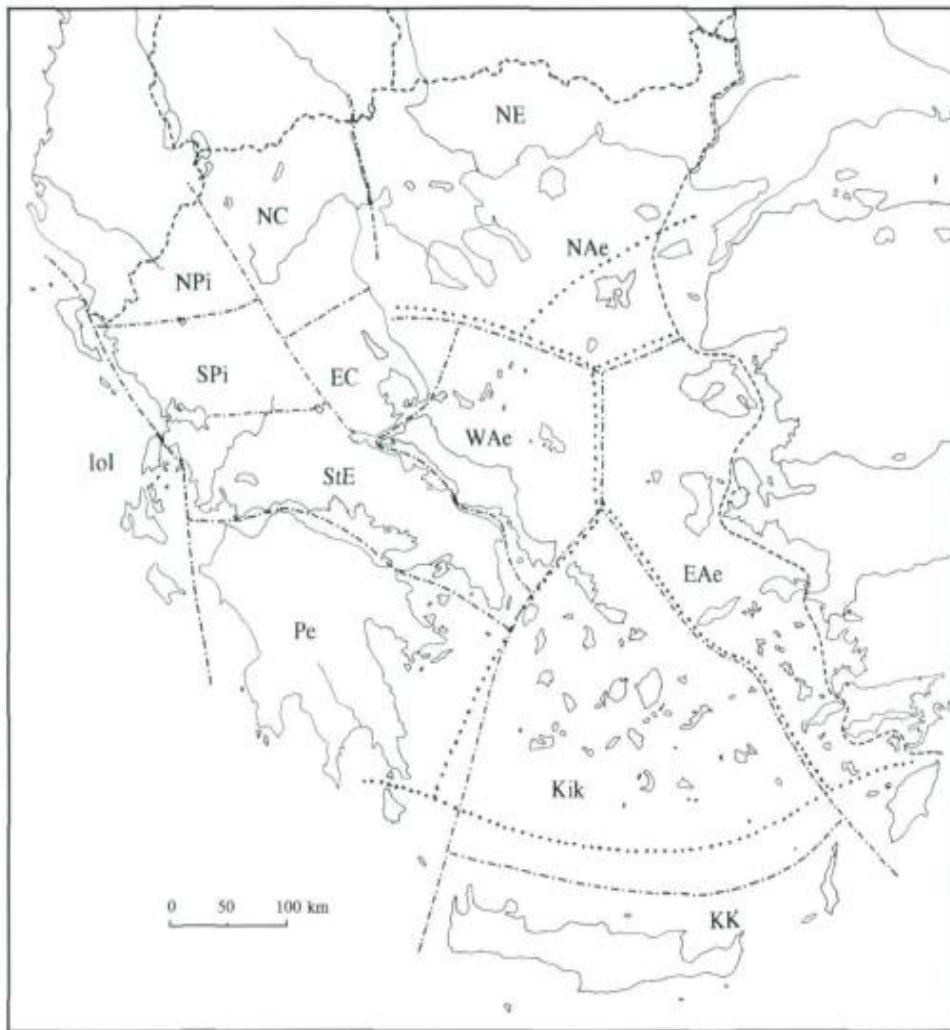
4. Βλαστητική εξέταση της περιοχής χλωρίδα – πανίδα – οικοσύστημα

4α. Απόσπασμα χάρτη βλαστήσεως της Ελλάδας

Εικ. 28. Απόσπασμα Χάρτη Βλαστήσεως της Ελλάδας

4β. Χλωριδική διαίρεση της Ελλάδας

Εικ. 29. Χλωριδικές περιοχές της Ελλάδας

Τα χερσαία οικοσυστήματα της Αττικής παρουσιάζουν αρκετό ενδιαφέρον. Η μεγάλη οικολογική τους αξία οφείλεται στον συνδυασμό μιας σημαντικής ποικιλίας οικοτόπων και της παρουσίας αξιόλογων και σπάνιων ειδών (χλωρίδα - πανίδα) μέσα σε ένα εκτεταμένο και σχετικά συμπαγές δασικό σύστημα.

Τα μεσογειακά οικοσυστήματα έχουν διαμορφωθεί από την έντονη και επαναληπτική δράση της φωτιάς. Κατά συνέπεια μπορούν να χαρακτηριστούν ως πυροπροσαρμοσμένα αλλά κυρίως ως πυροεπαγόμενα. Επειδή με βάση τα βιοκλιματικά χαρακτηριστικά της Αττικής ο

ξηροθερμικός δείκτης κυμαίνεται στην περιοχή $100 < X < 200$ μπορούμε να χαρακτηρίσουμε το βιοκλίμα πυρομεσογειακό (Naveh, 1991).

Γενικά έχει διαπιστωθεί ότι στη μεσογειακή περιοχή το συντριπτικό ποσοστό των πυρκαγιών συμβαίνει στο θερμομεσογειακό και μεσομεσογειακό όροφο βλάστησης δηλαδή στις διαπλάσεις με αγριελιά, χαρουπιά, σχίνο, χαλέπιο και τραχεία πεύκη, καθώς και με αείφυλλα σκληρόφυλλα πλατύφυλλα είδη όπως αριά, πουρνάρι, κουμαριά κ.λπ. (Γεωργιάδης, Θ., 2004).

Στα μεσογειακά φυτά εντοπίζονται γενικότερα 3 στρατηγικές για να αντιμετωπίσουν την πυρκαγιά:

1. παραγωγή μεγάλου αριθμού σπερμάτων των οποίων η φύτευση διεγείρεται άμεσα ή έμμεσα από τη φωτιά
2. επαναβλάστηση από υπόγεια όργανα
3. παθητική αντοχή της φωτιάς με τη βοήθεια χοντρού φλοιού και αυξητικών συνθηκών που αποτρέπουν τις πυρκαγιές κόμης.

Μεταξύ των 2 πρώτων στρατηγικών υπάρχουν και όλες οι ενδιάμεσες, δηλαδή φυτά που σπέρμοβλαστάνουν αλλά και παραβλαστάνουν σε διαφορετικό βαθμό.

Υποχρεωτικώς παραβλαστάνοντα φυτά είναι τα περισσότερα αείφυλλα σκληρόφυτα φανερόφυτα, καθώς και τα αναρριχητικά. Παραδείγματα τέτοιων φυτών είναι τα ακόλουθα είδη: *Quercus coccifera*, *Quercus ilex*, *Arbutus unedo*, *Arbutus adrachne*, *Pistacia lentiscus*, *Phillyrea latifolia*, *Myrtus communis*, *Olea europea*, *Erica arborea*, *Spartum junceum*, *Callicotome villosa*, *Smilax aspera*, *Asparagus acutifolium* κ.λπ. Αυτά τα φυτά έχουν βαθύ και καλά διακλαδιζόμενο ριζικό σύστημα, το οποίο τους δίνει τη δυνατότητα να βλαστάνουν αμέσως μετά τη φωτιά μέσα στο καλοκαίρι κινητοποιώντας αποθηκευμένους υδατάνθρακες από τις ρίζες. Υποχρεωτικώς σπέρμοαναγεννώμενα είδη είναι ετήσια φυτά, μερικά φρύγανα όπως οι λαδανιές (*Cistus spp*) και τα μεσογειακά κωνοφόρα όπως *Pinus halepensis*. Ένας μεγάλος αριθμός χαμαιφύτων, κρυπτοφύτων και ημικρυπτοφύτων είναι δυνητικώς σπέρμοβλαστάνοντα και δυνητικώς παραβλαστάνοντα όπως: *Sarcopoterium spinosum*, *Anthyllis hermanniae*, *Asphodelus spp*, *Brachypodium acetosum*, *Poa bulbosa* κ.λπ.

Η ικανότητα της αναγέννησης μετά τη φωτιά που διαθέτουν τα παραπάνω φυτά προσδίδει και στα οικοσυστήματα στα οποία συμμετέχουν τη δυνατότητα να επανέλθουν στην προ της φωτιάς κατάστασή τους (Γεωργιάδης, Θ., 2004). Ο ερευνητής Μπαλιούσης Ευ. αναφέρει την

διαπίστωση του γάλλου πυροοικολόγου Trabaud(1994) ότι όλοι οι σύγχρονοι ερευνητές που ασχολούνται με τη διαδοχή της βλάστησης μετά από φωτιά στη Μεσογειακή Ευρώπη συμφωνούν στο ότι η φωτιά ουσιαστικά δεν αλλάζει ούτε τη χλωρίδα ούτε τη δομή των φυτοκοινοτήτων (Μπαλιούσης, Ευ., 2011). Ένα γενικό συμπέρασμα σχεδόν όλων των μελετητών είναι ότι οι κυρίαρχες μεσογειακές διαπλάσεις μπορούν να καίγονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα δίχως να υφίστανται σοβαρές βλάβες (Γεωργιάδης, Θ., 2004). Η πυρκαγιά είναι ένας σημαντικός οικολογικός παράγοντας και η επίδρασή της όπως συμβαίνει με όλους τους οικολογικούς παράγοντες μπορεί να είναι ευνοϊκή ή δυσμενής ανάλογα με τη μορφή, την έντασή της, τη συχνότητα επανάληψης, τη σύνθεση του οικοσυστήματος στο οποίο εμφανίζεται και από την συνεπίδραση άλλων παραγόντων και κυρίως της βοσκής (Ντάφης, Σπ., 1986).

Από πλευράς φυτικής φυσιογνωμίας η Αττική συνίσταται από ένα μίγμα χλωριδικής σύνθεσης που διαφοροποιείται αναλόγως του υψομέτρου και του γεωλογικού υποβάθρου. Επομένως με βάση το υψόμετρο διακρίνεται η παρακάτω αδρομερής κατηγοριοποίηση:

i. Στη ΧΑΜΗΛΗ ΖΩΝΗ που είναι κατάφυτη από ψηλό θαμνώνα. Εδώ εντοπίζονται κυρίως πουρνάρια (*Quercus coccifera*), γλυστροκουμαριές (*Arbutus adrachne*), κουμαριές (*Arbutus unedo*), αγριελιές (*Olea europea*), χρυσόξυλα (*Cotinus coggygria*), δενδρώδες ρείκι (*Erica arborea*), φυλίκια (*Phillyrea latifolia*), αγριοκέδρους (*Juniperus oxycedrus*). Τοπικά συναντώνται αριές (*Quercus ilex*), κοκκορεβυθιές (*Pistacia terebinthus*), ήμερες βελανιδιές (*Quercus macrolepis*). Στις ρεματιές βρίσκουμε οστρυνές (*Ostrya carpinifolia*), πλατάνια (*Platanus orientalis*) και λεύκες (*Populus alba*) με υποόροφο κυρίως από πικροδάφνες (*Nerium oleander*), μυρτιές (*Myrtus communis*), κουτσουπιές (*Cercis siliquastrum*) και δάφνες (*Laurus nobilis*). Κατά τόπους, σε ανοίγματα που έχουν καλλιεργηθεί ή βοσκηθεί έντονα στο παρελθόν ή καεί πρόσφατα, η βλάστηση βρίσκεται στο στάδιο των φρυγάνων με πιο χαρακτηριστικά είδη το θυμάρι (*Coridothymus capitatus*, *Thymus* sp.), τη λαδανιά (*Cistus creticus*, *Cistus salvifolius*), το βαλσαμόχορτο (*Hypericum empretifolium*), το φασκόμηλο (*Salvia triloba*), την αφάνα (*Sarcopoterium spinosum*), το ρείκι (*Erica manipuliflora*), τον ασπάλαθο (*Calicotome villosa*). Είναι η πλουσιότερη χλωριδική ζώνη (Μπαλιούσης, Ευ., 2011). Πιο συγκεκριμένα η πρώτη ενότητα βλάστησης που συναντάμε ξεκινώντας από τα χαμηλότερα τμήματα των αττικών βουνών εκτείνεται από τα 50 – 500μ περίπου και περιλαμβάνει μονάδες βλάστησης στον αυξητικό χώρο της Oleo-Ceratonion σε περιοχές με γεωλογικό υπόστρωμα τα μάρμαρα. Η κυριότερη μονάδα βλάστησης που συναντάμε αυτό είναι η κοινότητα *Quercus coccifera*-

Olea europaea subsp. *oleaster*. Λόγω ισχυρής χλωριδικής συγγένειας, η κοινότητα αυτή θα μπορούσε να θεωρηθεί ως υποβαθμισμένη μορφή της φυτοκοινωνίας *Oleo europaeae - Pistacietum lentisci* και συγκεκριμένα της υποφυτοκοινωνίας *cocciferetosum*. Σε θέσεις στις οποίες παρατηρείται συγκέντρωση εδαφικού υλικού από γειτονικές περιοχές παρατηρούμε και όψη των φυτοκοινοτήτων αυτών με *Cistus monspeliensis*. Επίσης, συναντάμε κατά τόπους και αραιούς σχηματισμούς *Juniperus phoenicea*, κυρίως σε νησίδες βλάστησης που δεν έχουν πληγεί επανειλημμένα από πυρκαγιές. Η δεύτερη ενότητα βλάστησης που επικρατεί, περιλαμβάνει μονάδες βλάστησης στα κατώτερα και μεσαία υψομετρικά τμήματα με γεωλογικό υπόστρωμα τους σχιστόλιθους και είναι η *Quercus coccifera-Genista acanthoclada*. Συχνή είναι και η όψη των σχηματισμών αυτών με *Pinus halepensis*. Αντίθετα, λιγότερο συχνή είναι η όψη των σχηματισμών αυτών με *Sarcopoterium spinosum* και *Erica manipuliflora* (Μπαλιούσης, Ευ., 2011).

ii. Στη ΜΕΣΑΙΑ ΖΩΝΗ, απαντώνται εκτεταμένες εκτάσεις από χαλέπιο πεύκη (*Pinus halepensis*). Κάτω από τα 800m το πεύκο συνυπάρχει με ψηλούς θάμνους (πουρνάρια, κουμαριές) ενώ ψηλότερα αναμειγνύεται με το έλατο και τον κέδρο. Οι μονάδες βλάστησης στα κεντρικά τμήματα των αττικών βουνών, στο μεσο - μεσογειακό όροφο (500-850 m) και σε περιοχές με γεωλογικό υπόστρωμα τα μάρμαρα που επικρατούν είναι η κοινότητα *Quercus coccifera* και οι όψεις της με *Pinus halepensis*. Κατά τόπους στα ανώτερα τμήματα (κυρίως πάνω από τα 850 -900 m) διακρίνεται η κοινότητα *Quercus coccifera-Juniperus oxycedrus* subsp. *oxycedrus*. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον εδώ παρουσιάζει ο ποώδης όροφος, ο οποίος περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό από taxa που είναι χαρακτηριστικά των ανώτερων τμημάτων του όρους. Μερικά από αυτά είναι αντιπροσωπευτικά της κλάσης *Quercetea pubescentis*, γεγονός που αντικατοπτρίζει τη μετάβαση σε υγροψυχροβιότερες βιοκλιματικές συνθήκες. Η δεύτερη σημαντική κοινότητα που διακρίνουμε στα ανώτερα τμήματα είναι η *Quercus ilex - Ostrya carpinifolia*, η οποία υψομετρικά εκτείνεται από τα (850-1050 m). Αναπτύσσεται κυρίως σε μάρμαρα αλλά και σε σχιστολιθικά πετρώματα. Αποτελεί ίσως την υγροψυχροβιότερη μονάδα βλάστησης και γενικότερα έναν σπάνιο μικτό σχηματισμό αείφυλλων σκληρόφυλλων – φυλλοβόλων. Συνταξινόμικά ανήκει στη συνένωση *Quercion ilicis*, έχοντας, όμως, έντονα στοιχεία μετάβασης προς την υπομεσογειακή (παραμεσογειακή) υποζώνη της *Ostryo - Carpinion*. Η χλωριδική σύνθεση των πευκοδασών της Αττικής καθορίζεται από τον αρχικό τύπο βλάστησης, στον οποίο διεισδύει και αναπτύσσεται η *Pinus halepensis*. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι μία όψη των φυτοκοινοτήτων αυτών με *Pinus halepensis*, στην οποία η

έντονη σκίαση και ο ανταγωνισμός που ασκεί το ομώνυμο (κυρίαρχο) είδος περιορίζει αισθητά τον αρχικό αριθμό των ειδών αλλά και την πληθοκάλυψη όσων από αυτά εξακολουθούν να συμμετέχουν στους πυκνούς σχηματισμούς δασών. Διακρίνουμε επίσης τη χασμοφυτική - βραχύφιλη βλάστηση απόκρημνων πλαγιών. (Μπαλιούσης Ευ, 2011).

iii. Στην ΥΨΗΛΗ ΖΩΝΗ(για την περιοχή της Πάρνηθας) εντοπίζεται η παρουσία του ορεινού δάσους αποτελούμενο κυρίως από το ελληνικό έλατο(*Abies cephalonica*) με περιχαρακωμένους θύλακες αναδάσωσης (πρόδασος) με μαύρη πεύκη(*Pinus nigra*). Το ελατόδασος έχει μεγάλη οικολογική σημασία γιατί αποτελεί ένα εκτεταμένο και σταθερό περιβάλλον για την ορεινή ορνιθοπανίδα.

iv. Στη ζώνη του ελάτου αλλά κυρίως στις υψηλότερες κορυφές της Πάρνηθας συναντάται μια μορφή ΑΛΠΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ με παρουσία ειδικά προσαρμοσμένων φυτών στις πετρώδεις προεξοχές και γενικότερα στις αντίξοες καιρικές συνθήκες (πετρολίβαδα - χασμόφυτα). Ενδεικτικά αναφέρουμε *Astragalus* sp, *Cerastium candidissimum*, *Sedum*, *Saxifraga*.

Ασχέτως του υψομέτρου στα αττικά βουνά συναντώνται βραχώνες (βραχώδεις εξάρσεις) και κοιλάματα που παραλλάσσουν την πυκνότητα της εκπτυσσόμενης βλάστησης αλλά και την συνήθη χλωριδική κατανομή. Είναι ουσιώδες να επισημανθεί ότι το γεωλογικό υπόβαθρο στην αττική ορογραμμή είναι κυρίως ασβεστολιθικό(δευτερογενώς σχιστολιθικό) γεμάτο βράχια και πετροπλαγιές, με συνέπεια τα φυόμενα είδη της περιοχής να ακολουθήσουν ιδιαίτερες εξελικτικές γραμμές δημιουργώντας νέα είδη και υποείδη με έντονο επιστημονικό ενδιαφέρον.

Για μια γενική επισκόπηση της δασικής βλάστησης της Ελλάδας ακολουθείται η κλασική ταξινόμηση σε ζώνες που προτάθηκε από τον Ντάφη (Ντάφης, Σπ.,1973) Κατά την κλασική ταξινόμηση σε ζώνες και τις υποδιαιρέσεις τους, χρησιμοποιούνται οι ανώτερες φυτοκοινωνικές μονάδες του συστήματος Braun-Blanquet (τάξεις, συνενώσεις, ενώσεις).

Οι τέσσερις κύριες ζώνες δασικής βλάστησης που προκύπτουν από την κατά Ντάφη ταξινόμηση διακρίνονται σαφώς μεταξύ τους χλωριδικά, οικολογικά, φυσιογνωμικά και ιστορικά και είναι οι ακόλουθες:

- Ευμεσογειακή ζώνη βλάστησης
- Παραμεσογειακή ζώνη βλάστησης
- Ζώνη βλάστησης οξιάς-ελάτης
- Ζώνη βλάστησης ψυχρόβιων κωνοφόρων

Τα όρια των ζωνών αυτών συχνά συμπλέκονται και αλληλοσυγχέονται κατά ασαφή τρόπο, οι φυτοκοινότητες συχνά εμφανίζονται με μορφή μωσαϊκού, ενώ η χαρτογράφησή τους είναι δυνατή μόνο μετά από μεγαλύτερη ή μικρότερη αφαίρεση των λεπτομερειών (Strid & Tan 1997). Εντούτοις, η συγκεκριμένη ταξινόμηση αποδείχθηκε στην πράξη ιδιαίτερα πετυχημένη και αποτελεσματική, και από τη δεκαετία του 1970 και εντεύθεν υιοθετήθηκε από την επιστημονική κοινότητα και τη Δασική Υπηρεσία (Κοράκης Γ, 2015).

Η ευμεσογειακή βλάστηση που αναφέρεται στην εξεταζόμενη περιοχή εμφανίζει τις μεγαλύτερες ιδιαιτερότητες αναφορικά με τη φυσιογνωμία και τη σύνθεση, σε σχέση με όλους τους υπόλοιπους τύπους βλάστησης της Ελλάδας και της Ευρώπης. Οι μεσογειακές φυτοκοινότητες κυριαρχούνται από αείφυλλα και σκληρόφυλλα δένδρα, θάμνους και ημίθαμνους, προσαρμοσμένα στο τυπικό μεσογειακό κλίμα με το παρατεταμένο, θερμό και άνυδρο καλοκαίρι και τον ήπιο, υγρό χειμώνα. Στις θερμότερες και ξηρότερες περιοχές, η δυσμενής για τα φυτά περίοδος είναι το καλοκαίρι. Σε αυτές τις περιοχές, οι αείφυλλοι σκληρόφυλλοι θάμνοι αναστέλλουν την ανάπτυξή τους, ενώ η πλειονότητα των πολυετών ποωδών ειδών ξηραίνεται και η επιβίωσή τους γίνεται με υπόγειους οφθαλμούς που βρίσκονται σε λήθαργο (γεώφυτα). Παράλληλα, τα μονοετή φυτά επιβιώνουν με τη μορφή ανθεκτικών σπερμάτων (θερόφυτα). Η παρουσία τεσσάρων βιοτικών μορφών συντελεί στο να αποκτήσουν οι μεσογειακές φυτοκοινότητες τα ιδιαίτερα φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά τους (Strid & Tan, 1997):

- i. Αειθαλείς θάμνοι και δένδρα με φύλλα μικρά, σκληρά, γυαλιστερά ή τριχωτά που μειώνουν τη διαπνοή κατά τη διάρκεια του θερμού θέρους.
- ii. Χαμηλοί, συχνά αρωματικοί και ακανθώδεις ημίθαμνοι, ενίοτε προσκεφαλαιόμορφης ανάπτυξης, γενικά αειθαλείς ή φυλλοβόλοι κατά τη θερινή περίοδο.
- iii. Γεώφυτα που ανθίζουν άνοιξη ή φθινόπωρο και το υπέργειο τμήμα τους νεκρώνεται το καλοκαίρι.
- iv. Ετήσια φυτά που ανθίζουν νωρίς την άνοιξη και μετά την παραγωγή των σπερμάτων νεκρώνονται.

Στους πρόποδες των βουνών της Αττικής περιοχή απαντώνται φρυγανικές εκτάσεις με ενδιάμεσους πυκνούς ψηλούς θαμνώνες και συστάδες πεύκων. Σποραδικά επίσης εντοπίζονται υπολλείματα παλαιότερων γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Παρά την έντονη ανθρώπινη παρέμβαση οι περιοχές διατηρούν έντονο χλωριδικό πλούτο με μεγάλη ποικιλία ειδών όπως

ξηροφυτικούς θάμνους, γεώφυτα, μεγάλο αριθμό ορχεοειδών και πολλά ανθρωπόφιλα είδη ή είδη που προτιμούν τα διαταραγμένα εδάφη.

Σημαντικότερες από τις μονάδες βλάστησης που διακρίνονται στα διάφορα ρέματα της Αττικής είναι η κοινότητα *Platanus orientalis* και η φυτοκοινωνία *Equiseto telmateiae-Platanetum orientalis* που εντάσσονται στην κλάση *Populetea albae*, και η κοινότητα *Nerium oleander ssp oleander* που ανήκει στην κλάση *Nerio - Tamariceta* (Μπαλιούσης Ευ, 2011).

Συμπερασματικά η φυσιογνωμία του τοπίου κυριαρχείται από ένα μίγμα ιδιαίτερης εξελικτικής γραμμής και οικολογικής διαδοχής που προκύπτει από παρελθούσες (γεωργία – βόσκηση) χρήσεις και σύγχρονων επεμβάσεων (αστική επέκταση - κατακερματισμός) με την κτηνοτροφία να εξακολουθεί να αποτελεί παράγοντα έντασης επί του οικοσυστήματος.

Στην ευρύτερη περιοχή μελέτης, δεν εντοπίζονται φυσικά οικοσυστήματα. Η φυσική βλάστηση δεν διατηρεί ιδιαίτερα οικολογικά χαρακτηριστικά και περιλαμβάνει διάσπαρτα δένδρα (κυρίως ευκαλύπτους και αίλανθους), θάμνους και χαμηλές πόες. Ο κύριος τύπος των οικοσυστημάτων που απαντώνται είναι τα συστήματα φυτοτεχνικών διαμορφώσεων αστικού πρασίνου, τα οποία εντοπίζονται εντός του πυκνοδομημένου αστικού ιστού και έχουν πολύ μεγάλη σημασία τόσο για τους κατοίκους όσο και για τα ανθρωπόφιλα είδη πανίδας.

Στην εξεταζόμενη περιοχή οι εστίες αστικού πρασίνου είναι πολύ περιορισμένες λόγω της κυριαρχίας των ανθρωπογενών χρήσεων με αποτέλεσμα καθίσταται αυξανόμενη η σημασία των συστημάτων αστικού πρασίνου. Μπορούμε να εντοπίσουμε την τοπιολογική, οικολογική, και κοινωνική σημασία της ανάπτυξης ευρύτερων χώρων αστικού πρασίνου. Η τοπιολογική σημασία του αστικού πρασίνου έγκειται στην βελτίωση του αισθητικού περιβάλλοντος. Η οικολογική στο γεγονός ότι αποτελεί σημαντικό ρυθμιστή του μικροκλίματος ιδιαίτερα στις έντονες ξηροθερμικές περιόδους μετριάζοντας το φαινόμενο της «αστικής θερμονησίδας» και ταυτόχρονα επιδρώντας στην μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και στην μείωση της διάδοσης του θορύβου. Η κοινωνική αξία των χώρων πρασίνου σχετίζεται κυρίως με την αναψυχή και τις ευρύτερες δυνατότητες κοινωνικής δραστηριότητας. Στην εξεταζόμενη περιοχή οι εστίες αστικού πρασίνου είναι πολύ περιορισμένες λόγω της κυριαρχίας των ανθρωπογενών χρήσεων. Τα είδη χλωρίδας που απαντώνται στα προαναφερόμενα συστήματα αστικού πρασίνου, περιλαμβάνουν δένδρα και θάμνους της Μεσογειακής χλωρίδας (κυρίως στις ελεύθερες αδόμητες εκτάσεις), καλλωπιστικά δενδρώδη και θαμνώδη μη ενδημικά είδη

(κυρίως στα πάρκα και στις θέσεις φυτοτεχνικών διαμορφώσεων), καθώς και ετήσια ποώδη φυτά. Ακολουθώς αναφέρουμε ενδεικτικά κάποια είδη γλωρίδας:

- Nerium oleander*
- Acacia sp.* Ακακία
- *Acacia cyanophylla* κυανόφυλλη ακακία
- *Eucalyptus sp.* Ευκάλυπτος
- *Cupressus arizonica* γλαυκό κυπαρίσσι
- *Pyracantha coccinea* πυράκανθος
- *Populus sp.* Λεύκα
- *Thuuya sp.* Τούγια
- *Phoenix sp.* Φοίνικας
- *Prunus cerasifera* “Nigra”
- *Citrus aurantium*
- *Ailanthus altissima*
- *Cupressus sempervirens*
- *Pinus sp.*
- *Platanus orientalis*
- *Washingtonia sp.*
- *Ziziphus jujube*

Στην ευρύτερη περιοχή, φυσικά οικοσυστήματα εντοπίζονται στα βορειοδυτικά και αφορούν τα δασικά οικοσυστήματα του όρους Αιγάλεω. Χαρακτηρίζονται από υψηλή υποβάθμιση λόγω των έντονων ανθρωπογενών πιέσεων (βόσκηση, πυρκαγιές) οι οποίες λάμβαναν χώρα στην περιοχή από πολύ παλιά καθώς και των δυσμενών εδαφοκλιματικών συνθηκών (χαμηλό βάθος εδάφους, υψηλές κλίσεις και διαβρωσιμότητα, μακρά ξηροθερμική περίοδο με έντονο υδατικό στρες). Τα εν λόγω οικοσυστήματα δεν θεωρούνται αξιόλογοι βιότοποι για τα είδη της πανίδας, πλην ορισμένων ειδών ασπόνδυλων και ερπετοπανίδας. Παρά ταύτα, η άμεση γειτνίασή τους με το αστικό περιβάλλον των όμορων Δήμων που χαρακτηρίζονται από σημαντική έλλειψη ελεύθερων χώρων και αστικού πρασίνου τους προσδίδει ιδιαίτερη σημασία (Δ7).

4δ. Πανίδα

Στην εξεταζόμενη περιοχή μελέτης, λόγω των υφιστάμενων χρήσεων (αστικοποίηση, βιομηχανικές / βιοτεχνικές δραστηριότητες), είναι σχεδόν αδύνατον να εντοπιστούν φυσικές φυτοκοινωνίες, οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν βιοτόπους για την διαβίωση - διατήρηση και την προσέλκυση (για τροφοληψία ή αναπαραγωγή) πληθυσμών ειδών πανίδας, με ιδιαίτερη οικολογική αξία. Ως φυσική συνέπεια είναι να εντοπίζονται ανθρωπόφιλα είδη πανίδας, τα οποία έχουν προσαρμοστεί και είναι ικανά να διαβιούν σε περιοχές με έντονη ανθρώπινη παρουσία και ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Κύριοι χώροι προσέλκυσης των εν λόγω ειδών στην περιοχή μελέτης, αποτελούν οι θέσεις – ζώνες στις οποίες απαντώνται δεινόφυτα και θαμνώδη είδη βλάστησης, όπως είναι οι ελεύθεροι – αδόμητοι χώροι, καθώς και οι θέσεις με φυτοτεχνικές διαμορφώσεις αστικού πρασίνου (πάρκα, παρόδιες ζώνες φυτεύσεων, κ.α.). Επισημαίνεται ότι λόγω της έντονης και συνεχούς ανθρώπινης παρουσίας αλλά και εξαιτίας του κατακερματισμού του αστικού πρασίνου χωρίς πράσινους διαδρόμους δεν εντοπίζονται, αλλά ούτε και θεωρείται πιθανή η παρουσία σημαντικών ειδών πανίδας. Στον ακόλουθο πίνακα, δίνεται ενδεικτικός κατάλογος ειδών πανίδας που είναι δυνατόν να εντοπιστούν στην ευρύτερη περιοχή μελέτης. Σημειώνεται ότι ο μεγαλύτερος αριθμός ειδών πανίδας, εντοπίζεται στα πάρκα και στους λοιπούς χώρους αστικού πρασίνου της ευρύτερης περιοχής, οι οποίοι αποτελούν τους βασικούς βιοτόπους των εν λόγω ειδών. Ενδεικτικά αναφέρουμε ορισμένα είδη πανίδας:

Ορνιθοπανίδα

- *Streptopelia decaocto* δεκαοχτούρα
- *Passer domesticus* σπουργίτης
- *Parus major* καλόγερος
- *Pica pica* καρακάξα
- *Turdus merula* κότσυφας
- *Columba livia* περιστέρι
- *Fringilla coelebs* σπίνος
- *Larus* sp. Γλάρος
- *Sturnus vulgaris* ψαρόνι
- *Otus scops* γκιώνης
- *Motacilla alba* σουσουράδα

Θηλαστικά

- *Apodemus flavicollis* ποντικός
- *Mus musculus* ποντικός (σπιτικός)
- *Rattus rattus* αρουραίος
- *Erinaceus concolor* σκαντζόχοιρος
- *Felis catus* γάτα
- *Canis sp.* Σκύλος

Ερπετά

- *Testudo marginata* χελώνα (κρασπεδωτή)
- *Testudo hermanni* χελώνα (μεσογειακή)
- *Lacerta trilineata* πράσινη σαύρα
- *Elaphe situla* σπιτόφιδο
- *Chalcides ocellatus* λιακόνι (Δ7).

III. ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

1. Καταγραφή εγκατεστημένου φυτικού υλικού

Επιχειρώντας μία συστηματική καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης από πλευράς εγκατεστημένου φυτικού υλικού στη Σχολή Καλών Τεχνών διακρίνουμε τέσσερες βασικές χλωριδικές κατηγορίες:

- i. Αυτοφυής χλωρίδα (κυρίως ποώδης).
- ii. Δένδρα και θάμνοι της Μεσογειακής χλωρίδας.
- iii. Καλλωπιστικά δένδρα και θάμνοι αλλογενούς προέλευσης.
- iv. Ξενική χωροκτητική χλωρίδα.

Πιο επεξηγηματικά στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται τα παρακάτω είδη:

- *Allium neapolitanum*
- *Aegilops geniculata*
- *Anagallis foemina*
- *Anthemis arvensis*
- *Arum italicum*
- *Avena sterilis*
- *Calendula arvensis*
- *Carduus tenuifolius*
- *Centaurea sicula*
- *Cichorium intybus*
- *Chamaemelum nobile*
- *Chenopodium vulvaria*
- *Crepis capillaries*
- *Crepis foetida*
- *Chondrilla juncea*
- *Cynodon dactylon*
- *Conyza bonariensis*

- *Dactylis glomerata*
- *Erodium malacoides*
- *Erodium moschatum*
- *Eruca vesicaria*
- *Euphorbia peplus*
- *Gallium aparine*
- *Glebionis coronaria*
- *Hordeum murinum*
- *Lactuca serriola*
- *Malva parviflora*
- *Malva sylvestris*
- *Oxalis dilleni*
- *Panicum virgatum*
- *Papaver rhoeas*
- *Parietaria Judaica*
- *Plantago lagopus*
- *Plantago major*
- *Polygonum aviculare*
- *Ranunculus muricatus*
- *Rapistrum rugosum*
- *Reseda alba*
- *Senecio vulgaris*
- *Silybum marianum*
- *Sinapis alba*
- *Sonchus arvensis*
- *Sonchus oleraceus*
- *Sisymbrium loeselli*
- *Stellaria media*
- *Taraxacum campylodes*
- *Verabascum sinuatum*
- *Vicia hirsuta*
- *Urospermum picroides*

- *Urtica dioica*

Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται τα παρακάτω είδη:

- *Acacia cyanophylla*

- *Acacia farnesiana*

- *Ceratonia siliqua*

- *Cercis siliquastrum*

- *Citrus aurantium*

- *Cupressus sempervirens*

- *Laurus nobilis*

- *Lantana camara*

- *Morus platanifolia*

- *Myrtus communis*

- *Nerium oleander*

- *Olea europea*

- *Pinus halepensis*

- *Pinus pinea*

- *Pistacia lentiscus*

- *Platanus orientalis*

- *Prunus amygdalii*

- *Punica granatum*

- *Pyracantha coccinea*

- *Robinia pseudacacia*

- *Viburnum tinus*

- *Ficus carica*

Στην τρίτη κατηγορία απαντώνται τα παρακάτω είδη:

- *Bougainvillea glabra*

- *Photinia serrulata*

- *Prunus cerasifera* “Pissardii”

- *Phyllostachys aurea*

- *Tiglia tomentosa*

Στην τέταρτη κατηγορία απαντώνται έντονα χωροκτητικά φυτά όπως:

- *Ailanthus altissima*

- *Eucalyptus spp*

- *Nicotiana glauca*

Τα φυτά που απαντώνται στην τέταρτη κατηγορία παρουσιάζουν πληθυσμούς που έχουν εξαπλωθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε να επηρεάζουν την ανάπτυξη των άλλων υπαρχόντων φυτών. Σε κάποιες περιπτώσεις αποκόπτουν την απρόσκοπτη θέαση στις υπάρχουσες διαμορφώσεις (λόγω ανεξέλεγκτης ανάπτυξης) ενώ ταυτόχρονα δρουν υπονομευτικά σε κρίσιμες υποδομές των κτιρίων (ανάπτυξη σε αποχετευτικά σημεία). Επίσης αναπτύσσονται ανταγωνιστικά σε σχέση με υπάρχοντα φυτά *Citrus aurantium* που διατάσσονται αρμονικά στην περίμετρο της Σχολής.

2. Γενικές διαπιστώσεις

Ως γενικότερη διαπίστωση θα μπορούσε να αναφερθεί η έλλειψη μιας τεχνοτροπίας στην προσέγγιση εγκατάστασης του φυτικού υλικού η οποία διαπνέεται από σχεδιαστική προχειρότητα ή ακριβέστερα από έλλειψη ξεκάθαρα σχεδιαστικού προτύπου. Οι φυτικές μάζες απλώνονται πρόχειρα χωρίς καθορισμό φόρμας, διάχυτες χωρίς ξεκάθαρο προορισμό ανάπτυξης. Ο βλαστητικός υπόροφος παρουσιάζει προβλήματα ομοιογένειας καθώς η επικρατούσα βλάστηση αναπτύσσεται ανεξέλεγκτα χωρίς μέριμνα φυτοεξυγιαντικών κλαδεμάτων. Κατά συνέπεια παρά την αρχική σύλληψη για βλαστητική οπτική διαβάθμιση των φυτικών συνθέσεων, τα χαμηλά φυτά εμφανίζονται αναιμικά και μορφολογικά απροσδιόριστα. Το πρόβλημα επιτείνεται περαιτέρω με την ανεξέλεγκτη και άτακτη εισχώρηση εντός των φυτικών συστάδων του φυσικού ζιζανιοτάπητα. Οι *Morus plataniifolia* πασχίζουν να ενοποιηθούν σαν ενιαία συμπαγή φυτομάζα με χειρισμούς «πρόχειρης» λαϊκής αισθητικής ενώ οι *Ailanthus altissima* καταργούν κάθε μακροπρόθεσμη προοπτική αρμονικής ανάπτυξης σε μια πλειάδα φυτών. Η ενότητα και η ομαλή βλαστητική διαδοχή χάνονται μέσα στον ήδη εφαρμοσθέντα σχεδιαστικό αυτοσχεδιασμό πχ γεινίαση *Cupressus sempervirens* με *Phyllostachys aurea*, ενώ φυτά με ιδιαίτερες απαιτήσεις σε ηλιοφάνεια (*Photinia serrulata*) επιβιώνουν απλά στην σκιά της κομοστέγης χωρίς να

αναπτύσσουν το καλλωπιστικό τους δυναμικό. Οι νεραντζιές (*Citrus aurantium*) επικρατούν σχεδόν μονοκαλλιεργητικά και χωρίς πρόνοια συντημής τους παρουσιάζονται μονίμως έμπορτες με περισσή ανεπιθύμητη καρποφορία. Σε αυτό το σημείο αναπτύσσεται και η προβληματική της σχεδίασης φυτεύσεων με εδώδιμες καρποφορίες. Στην Αμερική έχει αναπτυχθεί και ένα αντίστοιχο κίνημα “The incredible-Edible”. Επομένως το ζήτημα ύπαρξης μιας ικανοποιητικής ποικιλίας καρποφόρων δεν εξετάστηκε στο βαθμό που ενδεχομένως θα ικανοποιούσε και τις αυξανόμενες τάσεις και τη γενικότερη στροφή του κοινού στο θέμα αυτό. Ταυτόχρονα φυτά μεγάλης τελικής ανάπτυξης (*Platanus orientalis*) έχουν τοποθετηθεί με ακατάλληλο τρόπο στην οριογραμμή των βασικών διαδρομών. Οι φυτεύσεις δεν παρουσιάζουν εμφάνιση κατά ομάδες με αποτέλεσμα να μειώνεται η ενότητα και η συνοχή του συνόλου ενώ η αποσπασματικότητα είναι ο γενικός κανόνας στην διάταξη του φυτικού υλικού. Οι υφές και οι χρωματισμοί δεν ενσωματώνονται σε κανέναν σχεδιασμό και ακολουθούν τυχαιοποιημένα πρότυπα. Επιπλέον δεν παρατηρείται κάποιο σχεδιασμένο δίκτυο διαδρομών μέσα στο χώρο και πέρα από τους βασικούς άξονες δεν διακρίνονται εντοπισμένες διελεύσεις. Η αμυδρά ορθοκανονική διάταξη ορισμένων φυτών μάλλον επιτείνει την εντύπωση ασυνέχειας στο χώρο καθώς η απουσία ρυθμού και πεδίων εστίασης ελαττώνει το επίπεδο της αρμονικής παρουσίας. Έτσι η απουσία καννάβου φύτευσης έχει ως συνέπεια την τετραγωνικότητα της φύτευσης που παραπέμπει σε εμφάνιση αγροτεμαχίου.

Συμπερασματικά πέρα από την κανονικότητα που παρουσιάζει η εικόνα με τις νεραντζιές, με τις πικροδάφνες και με τις ελιές η υπόλοιπη σύνθεση εμφανίζει σοβαρά προβλήματα ενότητας, κλίμακας, ισορροπίας, ρυθμού και προπάντων έλλειψης εστίασης. Επιπροσθέτως παρατηρούνται σημαντικά θέματα υποβάθμισης του φυτικού υλικού λόγω πλημμελούς συντήρησης και μη ορθής ακολουθούμενης γεωπονικής πρακτικής. Δηλαδή διαπιστώνονται εξελκώσεις στους κορμούς, κομμοιώσεις, προσβολές ξυλοφάγων εντόμων και υπονομευτών, μερικές ή ολικές ξηράνσεις, προσβολές σε ξύλα και βραχίονες. Οι μουριές (*Morus spp.*) μετά από προσεκτική εξέταση δείχνουν έντονα σημάδια προσβολής από το *Xylotrechus chinensis* (Cerambycidae-Coleoptera) γεγονός που επιβάλλει την άμεση και σύντομη εφαρμογή του φυτοπροστατευτικού πρωτοκόλλου που συνίσταται σε έγχυση abamectin με ειδική συσκευή έγχυσης σε προσδιοριζόμενα σημεία του κορμού αναλόγως της ηλικίας του δένδρου. Στους πλατάνους παρατηρούνται σποραδικά νεκρώσεις κλάδων και θα πρέπει να υπάρχει εγρήγορση για την ασθένεια «του μεταχρωματικού έλκους του πλατάνου»

(*Ceratocystis fimbriata* f.sp. *platani*). Οι τριανταφυλλιές παρουσιάζουν αναιμική ανάπτυξη από τα ανεπαρκή κλαδέματα και καχεξία από πλήθος φυτοπαθολογικών προσβολών. Οι δάφνες είναι έντονα προσβεβλημένες από την ψύλλα *Trioza alakris* (Psyllidae- Homoptera) η οποία είναι ένα μυζητικό έντομο και η προσβολή απ' αυτό καθίσταται πιο εμφανής όταν τα φύλλα του θάμνου τυλίγονται, ζαρώνονται, γίνονται χλωρωτικά και ταυτόχρονα αποβάλλονται μελιτώδη εκκρίματα. Οι νεραντζιές παρουσιάζουν έντονες προσβολές από *Phyllocnistis citrella* (Gracillaridae-Lepidoptera) και ταυτόχρονα από *Thialeurodes vaporariorum* (Hemiptera) ενώ τα βιβούρνα και οι πυράκανθοι υφίστανται ευρεία προσβολή από τον «τίγρη» *Stephanitis pyri* (Heteroptera- Tingidae). Αυτού του τύπου οι προσβολές αν και δεν επηρεάζουν άμεσα το φυτικό υλικό προκαλούν έμμεση υποβάθμιση των φυτοσυνθετικών λειτουργιών και σαφή υποβίβαση της αισθητικής εμφάνισης. Ο φυσικός ζιζανιοτάπητας αν και την εποχή της Άνοιξης προσφέρει ένα πλούσιο θέαμα αναπτύσσεται υπερβολικά καθ' ύψος και δυσχεραίνει την κινητικότητα εντός του χώρου. Στην περίπτωση δε που δεν συντημηθεί εγκαίρως προκύπτει μια ατακτοποιήτη πυρίκαυστη και ακαλαίσθητη μάζα. Στα θετικά στοιχεία του χώρου πιστώνονται η εκτεταμένη κηποτεχνική χρήση των *Olea europea* και *Nerium oleander* μιας και αποτελούν είδη που παρουσιάζουν άριστη ξηροφυτική προσαρμογή και ενσωματώνονται αρμονικά στον μεσογειακό τοπιακό σχεδιασμό. Επίσης η περιμετρική δενδροστοιχία με *Citrus auriantum* ανασύρει παραδοσιακές οπτικές αναμνήσεις. Εν κατακλείδι διαπιστώνεται μια παραμέληση της φροντίδας του φυτικού υλικού καθώς δεν ακολουθείται κάποιο χρονοδιάγραμμα ορθών επεμβάσεων και η φυσική εξέλιξη λειτουργεί πάντα υπέρ του πιο ανταγωνιστικού είδους.

Εικ. 30-34. Η κατάσταση της υπάρχουσας βλάστησης στην Σχολή

IV. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

1. Αρχές σχεδιασμού Αρχιτεκτονικής Τοπίου

Η υπάρχουσα ευαίσθητη ισορροπία της φύσης μέσα στη βίοςφαιρα διαταράσσεται συνεχώς από τις δραστηριότητες του ανθρώπου. Μεταβαίνουμε σε μία εποχή όπου η Αρχιτεκτονική Τοπίου (Ιωάννης Τσακίλιδης, Αρχιτεκτονική τοπίου 2008) αποτελεί μια από τις πιο αναγκαίες και περιεκτικές επιστήμες για τους παρακάτω λόγους:

α. Απαιτούνται σύντονες προσπάθειες επαναφοράς της ισορροπίας που επιδιώκεται μέσω της δημιουργίας οικοσυστημάτων που αντιπροσωπεύουν μία επιστροφή αναβίωσης και ανάνηψης των διαταραχθεισών και υποβαθμισμένων περιοχών στη βασική προτεραιά κατάστασή τους.

β. Οι καλλιτεχνικές τάσεις του ανθρώπου τον ωθούν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που μπορεί να αποτελεί την συγκεκριμενοποίηση των ιδεών του μέσα στη φύση.

«Είμαστε οι ίδιοι θύματα των οικοδομημάτων μας. Είμαστε παγιδευμένοι, ψυχή και σώμα, στον μηχανιστικό περίγυρο που έχουμε κατασκευάσει. Κάπου στην περίπλοκη διαδικασία της εξέλιξης των ζωτικών μας χώρων, απορροφηθήκαμε στην δύναμη των μηχανών, στην αναζήτηση καινοτόμων τεχνικών οικοδόμησης και υλικών που έχουμε παραμελήσει τις βασικές μας ανάγκες. Τα βαθιά μας ένστικτα έχουν παραβιαστεί. Οι βασικές μας επιθυμίες παραμένουν ανικανοποίητες. Χωρισμένοι από τα φυσικά μας ενδιατήματα, έχουμε σχεδόν ξεχάσει την ζωντάνια και ενεργητικότητα που αντλούμε αισθανόμενοι την πληρότητα της φύσης. Πολλές σύγχρονες παθήσεις (υπέρταση, νευρώσεις κα) δεν αποτελούν παρά την φυσική απόδειξη της αντίδρασης έναντι του τεχνητού περιγυρου και της αναστάτωσης στο ολοένα διευρυνόμενο χάσμα ανάμεσα στο περιβάλλον που λαχταρούμε και στο αποπνιχτικά επινοημένα τεχνητό τοπίο που αντιμετωπίζουμε (Simonds, J., O., & Starke, B., 2006)».

Ο σχεδιασμός του τοπίου παρουσιάζει συγκεκριμένες δυσκολίες που πηγάζουν από το γεγονός πως κάθε χώρος έχει ειδικά προβλήματα και κάθε χρήστης ειδικές απαιτήσεις. Τα προβλήματα που προκύπτουν κατά τη διαδικασία σχεδίασης του τοπίου είναι γενικά τριών κατηγοριών (Τσακίλιδης, Ι., 2008):

α. Προβλήματα του ίδιου του οικοπέδου (οικολογικά- κλίμα, τοπογραφία, έδαφος, βλάστηση).

β. Προβλήματα κτισμάτων και κατασκευών (κατασκευαστικά – τοποθεσία, σχήμα οικοπέδου, προσανατολισμός, θέση, σχέδιο οικίας).

γ. Προβλήματα των ανθρώπων που κατοικούν ή πρόκειται να κατοικήσουν στο συγκεκριμένο μέρος (κοινωνικά – οικογενειακός προγραμματισμός, επιθυμίες, τρόπος ζωής, συνήθειες).

Η πιο σημαντική παράμετρος κατά την σχεδίαση ενός κήπου είναι η ομαλή ένταξη στο περιβάλλον τοπίο (Simonds, J., O., & Starke, B., 2006). Η κακή προσαρμογή της σχεδίασης του κήπου σε σχέση με το γύρω χώρο αφορά είτε σε λάθος επιλογή φυτικού υλικού είτε σε ανακολουθία της σχεδιαστικής γραμμής και του περιβάλλοντος τοπίου. Επομένως κρίνεται αναγκαία τόσο η εμβάθυνση στη φυσιολογική λειτουργικότητα των φυτών με έμφαση στην κατανόηση της συμπεριφοράς τους στις εκάστοτε περιβαλλοντικές συνθήκες αλλά ταυτόχρονα απαιτείται η ικανοποιητική αντίληψη του σχεδιαστικού μοτίβου που επιβάλλει η ίδια η φύση. Ταυτόχρονα η σχεδίαση και η κατασκευή ενός κήπου θα πρέπει να γίνεται με μεγάλη προσοχή και ευαισθησία λαμβάνοντας υπόψη τις διάφορες δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα σε αυτόν, σε συνδυασμό με την αισθητική και την αναψυχή που μας προσφέρει.

Κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης του τοπίου μπορούν να συνοψιστούν οι παρακάτω θεωρητικές αρχές ορθού σχεδιασμού που μπορούν να εφαρμοστούν στις περισσότερες περιπτώσεις (Reuss, E., 2014):

α. Το **πνεύμα του τόπου (genius loci)**, με άλλα λόγια ο χαρακτήρας μιας τοποθεσίας. Αυτή η αφηρημένη έννοια αναφέρεται στην συμφυή ατμόσφαιρα ενός κήπου και δεν είναι πάντα ξεκάθαρο πως επιτυγχάνεται αναλύοντας τα ξεχωριστά συστατικά στοιχεία. Με αυτήν την έννοια αναφερόμαστε στο «τι είναι τόπος» και σε «τι προορίζεται», σύμφωνα με το Είναι του. Το genius loci είναι ρωμαϊκή έννοια με ελληνικό περιεχόμενο. Μπορεί οι Ρωμαίοι να θεωρούσαν στις δοξασίες τους ότι κάθε ον είναι ανεξάρτητο και ότι έχει το δαίμονά του (το genius), δηλαδή το δικό του πνεύμα, όμως πρώτοι οι αρχαίοι Έλληνες μίλησαν για τον δαίμονα των πραγμάτων, που τα ελέγχει και δια αυτού επικοινωνούν. Είναι το πνεύμα του που ως φάσμα τα περιβάλλει, και για να τα κάνεις οικεία, θα πρέπει να συμφιλιωθείς μαζί τους και να έχεις αγαθή σχέση με αυτά. Ο τόπος λοιπόν έχει ταυτότητα και δηλώνεται ως προς το πνεύμα του. Η δηλοποίηση του τόπου κατά το genius loci, εμπεριέχει το στοιχείο της συνείδησης γιαυτόν και της έγνοιάς του, κάτι που υποδηλώνει βαθύτερη συνειδητοποίηση για το δημιούργημα. Τούτο προϋποθέτει ο άνθρωπος να έχει αναλυθεί στον εαυτό του, να είναι συνειδητοποιημένος απέναντι στη φύση του, διότι όπως είπε ο Heidegger «η ανθρώπινη ταυτότητα προϋποθέτει την ταυτότητα του τόπου». (Καπετάνιος, Α., 2017).

β. Η **ενότητα** που δείχνει τη σχέση σπιτιού – κήπου. Ο χαρακτήρας της ενότητας αναφέρεται όχι μόνο στην επικράτηση ενός τύπου βλαστήσεως αλλά και στη σαφήνεια της συλλήψεως και υλοποίησεως του έργου. Η ενότητα και η αρμονία στον σχεδιασμό του τοπίου αποκρυσταλλώνονται στο βάθος του χρόνου όταν ισορροπήσουν οι δυναμικές της ανάπτυξης των φυτών και αλληλοσυμπληρωθούν οι μάζες της βλάστησης. «Αναζητούμε δύο αξίες σε κάθε τοπίο: η πρώτη αφορά στην έκφραση της φυσικής ποιότητας του τοπίου, η άλλη στην ανάπτυξη της μέγιστης βιωσιμότητας. Ο προγραμματισμός των χώρων(site planning) θα πρέπει να ειδωθεί ως η οργάνωση της συνολικής έκτασης της περιοχής για την ορθότερη χρήση από τον άνθρωπο. Αυτό σημαίνει μία ενοποιημένη αντίληψη στην οποία κτίρια, μηχανικές κατασκευές, ανοικτοί χώροι και φυσικά υλικά είναι σχεδιασμένα με ενιαίο τρόπο». (Eckbo, G., 1969).

γ. Η **λειτουργικότητα**, που δείχνει τη σχέση των διάφορων χώρων με τις ανάγκες του χρήστη. Ο κήπος πέρα από την εγγενή του αισθητική, θα πρέπει να εντάσσεται στην καθημερινότητα και να διευκολύνονται οι δραστηριότητες σε αυτόν.

δ. Η **απλότητα**, που επηρεάζει τόσο την αισθητική όσο και την οικονομική επιτυχία του έργου. «Δεν είναι ότι αυτό που φτιάχτηκε ή έγινε είναι όμορφο αλλά η διαδικασία. Εάν εκτιμούμε το έργο που ολοκληρώθηκε είναι γιατί αναβιώνεται η μεθυστική ελευθερία της δημιουργίας του. Η ομορφιά είναι το παραπροϊόν του ενδιαφέροντος και της ευχαρίστησης στην επιλογή της δράσης» (Bronowski, J., 1957). Η λιτή προσέγγιση στην γραμμή, στην φόρμα στην υφή και στο χρώμα δηλ. η απλότητα, φέρνει μαζί σαφήνεια, εστίαση και ηρεμία. Όλα τα μη ουσιώδη θα πρέπει να αποσύρονται αλλά με μέτρο καθώς η απλότητα σε υπερβολικό βαθμό μπορεί να εμπεδώσει την αίσθηση του ανέμπνευστου.

ε. Η **ισορροπία**, όταν κάθε στοιχείο στο χώρο κατέχει το ίδιο ή παρόμοιο οπτικό βάρος επιτυγχάνεται η αίσθηση της εξισορρόπησης και δημιουργείται μία κατάσταση άνεσης στον θεατή. Τα χαρακτηριστικά που επηρεάζουν την ισορροπία είναι η κατεύθυνση, το μέγεθος, η μάζα, το κενό, η πυκνότητα και το χρώμα. Οποιαδήποτε ανισορροπία μεταξύ αυτών των στοιχείων προκαλεί δυσάρεστη αίσθηση.

στ. Η **αναλογία (κλίμακα)**, που καθορίζει την ορθή σχέση των διάφορων στοιχείων του κήπου. Αφορά στην σχέση μεταξύ πλάτους, ύψους και βάθους που παρατηρείται στον χώρο του κήπου στο πλαίσιο της ανθρώπινης κλίμακας. Η μικρή κλίμακα μπορεί να αναδεικνύει οικειότητα, άνεση και ασφάλεια αλλά ενδεχομένως να αποδεικνύεται κλειστοφοβική εάν η σύνθεση δεν έχει εκτελεστεί με ευαισθησία. Κατά τον ίδιο τρόπο, η μεγάλη κλίμακα που μπορεί να

προκαλέσει μία επιβλητική δημιουργία καθίσταται αρμονική μόνο όταν χρησιμοποιούνται τα κατάλληλα στοιχεία σχεδιασμού.

ζ. Ο **ρυθμός** και η **επανάληψη**. Όταν παρόμοια αντικείμενα ή φυτά επαναλαμβάνονται σε κανονικά διαστήματα προκύπτει ένας φυσικός ρυθμός που φέρνει μία αίσθηση συνέχειας στην περιοχή. Επομένως επιτυγχάνεται η συνοχή στον χώρο μέσω της επανάληψης μοτίβων ή υλικών που αποτελούν συστατικά στοιχεία του κήπου.

η. **Στοιχεία εστίασης**. Αποτελούν ιδιαίτερα στοιχεία ή ομάδες στοιχείων που τραβούν το βλέμμα και η λειτουργία τους εντοπίζεται στο να προσθέτουν ενδιαφέρον και να ενθαρρύνουν την κίνηση στο χώρο ή να προκαλούν την εστίαση της προσοχής σε ιδιαίτερα σημεία.

Σύμφωνα με τους John O. Simonds & Barry Starke (Simonds,J.,O., & Starke,B., 2006) δεν υπάρχουν ιδιαίτερα μυστικά στην επιστήμη του προγραμματισμού του τοπίου. Έχει εξελιχθεί σε συστηματική διαδικασία η βέλτιστη επιλογή της διάταξης των συστατικών του αστικού σχεδιασμού σε συνάρτηση με τα φυσικά και κατασκευασμένα στοιχεία μιας τοποθεσίας. Είτε για έναν οικιακό κήπο, είτε για μία πανεπιστημιούπολη ή για μία στρατιωτική εγκατάσταση, η προσέγγιση είναι ουσιαστικά η ίδια. Η διαδικασία του προγραμματισμού του τοπίου περιλαμβάνει τα ακόλουθα δέκα βήματα, πολλά από τα οποία μπορεί να λάβουν χώρα ταυτόχρονα:

1. Καθορισμός της πρόθεσης (πεδίο εφαρμογής, σκοπός και αντικείμενο).
2. Εξασφάλιση τοπογραφικής έρευνας πεδίου.
3. Ανάπτυξη προγράμματος
4. Συλλογή στοιχείων και ανάλυση
5. Αναγνώριση τοποθεσίας
6. Οργάνωση του συνολικού σχεδίου και φακέλου αναφοράς
7. Προετοιμασία διερευνητικών μελετών
8. Συγκριτική ανάλυση
9. Ανάπτυξη προκαταρκτικών σχεδίων και εκτίμηση κόστους
10. Προετοιμασία κατασκευαστικών σχεδίων.

2. Ιστορική εξέλιξη των τάσεων στην Αρχιτεκτονική Τοπίου

Ο μοντερνισμός στην Αρχιτεκτονική του Τοπίου αναφέρεται στην απόρριψη των παραδοσιακών τεχνοτροπιών και προσεγγίσεων και στον εναγκαλισμό με την λειτουργικότητα. Κατά τη διάρκεια του πέρασματος στον 20^ο αιώνα λόγω της υψηλής οικονομικής ανάκαμψης παρατηρείται η εστίαση σε υψηλής ποιότητας υλικά και σε σαφώς δομημένο χώρο. Τυπική της περιόδου είναι μια εντονότερη σχέση μεταξύ του οικήματος και του κήπου, μία ισορροπία νατουραλιστικών και πιο επίσημων αποτυπώσεων και μια ιεραρχική ταξινόμηση του χώρου.

Η καινούργια αισθητική του μοντερνισμού ξεπέρασε το μίγμα των ιστορικών στυλ που επικρατούσαν στο πέρασμα του καινούργιου αιώνα. Οι μοντέρνοι σχεδιαστές διατύπωσαν μέσω της δουλειάς τους αξίες που ήταν δημοκρατικές, προσβάσιμες και δηλωτικές ενός πιο χαλαρού-ατημέλητου τρόπου ζωής. Τα αρχιτεκτονικά σχέδια προέκυψαν πιο αντιαξονικά και πολυκατευθυντικά, ενσωματώνοντας μη παραδοσιακά υλικά, αφηρημένες μορφές και γλυπτά. Οι σχεδιαστές μεταχειρίστηκαν φυτά και γλυπτά αποκλειστικά για λόγους αισθητικής αποτύπωσης και όχι συνειρμικής νοηματοδότησης. Υπήρχε μία διάχυτη αισιοδοξία για το ρόλο της εποχής της τεχνολογίας και οι θεωρητικοί της Αρχιτεκτονικής προώθησαν έναν μοναδικό « Διεθνή Ρυθμό» που έβρισκε έκφραση μέσω της χρήσης βιομηχανικών υλικών που ήταν απαλλαγμένο από κάθε ίχνος εξουσίας, ιεραρχίας, κοινωνικής τάξης και λαϊκότητας. Οι μοντέρνοι χώροι και τα μοντέρνα αντικείμενα εξέφραζαν λειτουργικές διαδικασίες καθώς τα στοιχεία σχεδιασμού θα έπρεπε να είναι σκόπιμα.

«Η μορφή(φόρμα) επακολουθεί της λειτουργίας» είναι η επιτομή της μοντερνιστικής προσέγγισης. Η διεπιστημονική Σχολή(art and design) στην πόλη Dessau της Γερμανίας που ονομαζόταν Bauhaus έδωσε έμφαση στην ενοποίηση της τέχνης, της βιομηχανίας και της φύσης. Εκεί εξετάστηκε η χρήση βιομηχανικών υλικών και τεχνολογίας που ήταν λιγότερο δαπανηρά και επομένως ενδεικτικά μιας πιο κοινωνικά εξισωτικής αισθητικής. Ταυτόχρονα ο Charles-Edouard Jeanneret(Le Corbusier) εφάρμοσε το Διεθνή Ρυθμό στον αστικό σχεδιασμό. Θεώρησε το σπίτι ως «μηχανή διαβίωσης» και η Villa Savoye το 1929 ανεγέρθηκε σε κολώνες αποκομμένη από τον περιβάλλοντα χώρο. Η φύση λειτουργούσε ως ένα ρομαντικό υπόβαθρο για την Αρχιτεκτονική.

Παράλληλα η τεχνοτροπία που ονομάστηκε Art Deco (Κυβισμός) έφθασε στο απόγειό της στη Διεθνή Έκθεση Τέχνης που έγινε στο Παρίσι το 1925. Ο Κυβισμός απομακρύνθηκε από τις

ρεαλιστικές μορφές απεικόνισης προς πιο γεωμετρικές αφαιρετικές φόρμες και προέτρεπε στον πειραματισμό με διαφορετικές οπτικές, τοποθετώντας τον κήπο ως μια εννοιολογική καλλιτεχνική κατάθεση στην οποία τα φυτά λειτουργούσαν ως αφηρημένα εγκατεστημένες μάζες. Έτσι οι «κυβικοί» κήποι δημιουργούσαν την ψευδαίσθηση της αναπαραγωγής πολλαπλών όψεων μονομιάς παρότι ήταν σχεδόν αδύνατο να αποτυπωθούν απεικονιστικά οι διδιάστατοι κυβικοί πίνακες σε φυσικό χώρο ο οποίος διέπεται από δυναμικές διαδικασίες.

Η μετάβαση προς τις νέες τάσεις σχεδιασμού του τοπίου έγινε σταδιακά καθώς η ασύμμετρη ισορροπία και η λειτουργικότητα επανακαθόρισαν την αντιληπτικότητα του χώρου και εισήχθησαν καινούργια πρότυπα προσδιορισμού των κηποτεχνικών γραμμών. Η σχολή της Καλιφόρνιας (California garden style) προέκυψε ως απάντηση στην αυξανόμενη τάση για υπαίθρια δραστηριότητα χαρακτηρίστηκε από αυξημένη χρήση των υπαίθριων χώρων των κατοικιών. Έτσι ο Thomas Church εγκατέλειψε τον κεντρικό άξονα και οργάνωσε λειτουργικά το χώρο πολλές φορές αντιπαραθέτοντας καμπύλα και βιομορφικά σχήματα ενάντια σε ορθογώνιες σχεδιάσεις. Παράλληλα ο Garrett Eckbo προέταξε την οργάνωση και την σύνθεση του χώρου και ανέπτυξε σχέδια που βασίζονταν στις ανάγκες του χρήστη και στη χωρική λειτουργικότητα. Ταυτόχρονα ο Eckbo αναζήτησε μια πιο δραστική σχεδιαστική προσέγγιση σε ευρύτερα ζητήματα που αφορούσαν στην σύγχρονη κοινωνία και επικεντρώθηκε στο σχεδιασμό με έμφαση στο περιβαλλοντικό περιεχόμενο του τόπου. Μαζί με τον John O. Simonds πειραματίστηκε στη χρήση της ασύμμετρης γεωμετρίας και της διαγώνιας γραμμής στο σχεδιασμό του τοπίου ως στοιχείο ορισμού του αξονικού χώρου. Με βάση το έργο τέχνης “Composition VIII” του Wassily Kandinsky (1923) όταν διασχίζεται ένας κήπος του Eckbo είναι σαν να περιδιαβαίνεται νοητικά ένα αφηρημένο έργο τέχνης.

Το έργο των Roberto Burle Marx και Luis Barragan θέτει ένα μοντέρνο προηγούμενο για την τοπιακή προσέγγιση ως έργο τέχνης. Το κοινό τους σημείο ήταν η εστίαση στη διαμόρφωση φόρμας μέσω του χειρισμού του χρώματος, της υφής και της γραμμής. Ο Burle Marx μεταχειρίστηκε το επίπεδο του εδάφους ως έναν καμβά στον οποίο ζωγράφιζε αφηρημένες συνθέσεις με πολύχρωμες μάζες τυπικών ιθαγενών φυτών. Δεν επεξέτεινε την γεωμετρία του σπιτιού στον κήπο και το τοπίο διεκδικεί την ταυτότητά του ανεξάρτητα από την αρχιτεκτονική. Ο Luis Barragan μεταχειρίστηκε τους εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους ως ένα καλλιτεχνικά διαχεόμενο λεξιλόγιο μορφών εμπνευσμένο από τη λαϊκή Μεξικανική παράδοση.

Μαζί με τη ραγδαία τεχνολογική επανάσταση ανπτύχθηκε ένας έντονος προβληματισμός για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Αυτό συνέπεσε με την έκδοση του βιβλίου *Silent Spring* της Rachel Carson το 1962. Το βιβλίο τεκμηρίωνε τους περιβαλλοντικούς κινδύνους που σχετίζονταν με την εντατική χρήση των φυτοφαρμάκων, γεγονός που προκάλεσε ρήξη με τη χημική βιομηχανία και συνεπακόλουθη στροφή στην πολιτική έγκρισης των δραστικών ουσιών. Σε συνδυασμό με τον εορτασμό της πρώτης Παγκόσμιας Ημέρας της Γης στις 22 Απρ 1970, προωθήθηκε η παγίωση της οικολογικής συνείδησης. Έτσι οι σχεδιαστές με οικολογικό προσανατολισμό συνέχισαν την πρωτοπορική δουλειά των βοτανολόγων του 18^{ου} αιώνα και των περιβαλλοντολόγων του 19^{ου} αιώνα(Δαρβίνος). Ο αρχιτέκτονας τοπίου Jens Jensen συνειδητοποιημένος σχετικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα, εναντιώθηκε στην καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, την έλλειψη ελεύθερου αστικού χώρου και στη ρύπανση. Εργάστηκε πάνω στη νατουραλιστική απόδοση του τοπίου και πίστευε στο κοινωνικό όφελος που προκύπτει από τα δημόσια πάρκα και τις εγκαταστάσεις αναψυχής. Ο Jensen ήταν μια μεταβατική προσωπικότητα, επηρεασμένος από τα μεταρρυθμιστικά ιδανικά του 19^{ου} αιώνα και το «Ρυθμό του Λιβαδιού» του 20^{ου} αιώνα που ενσωμάτωσε στη σχεδιαστική τεχνική του. Το στυλ αυτό συσχετιζόταν με την σύγχρονη τάση της Αρχιτεκτονικής «Σχολή του Λιβαδιού» που διευκρινίστηκε κυρίως από τη δουλειά του Frank Lloyd Wright. Ο F.L. Wright σχεδίασε το Falling Water το οποίο αποτελεί μια ανεπανάληπτη συνομιλία κτίσματος και περιβάλλοντος καθώς το κτίριο ενσωματώθηκε κατά μοναδικό τρόπο στον βραχώδη περίγυρο που διατρέχεται από τον παραπόταμο Bear Run επιτυγχάνοντας κατασκευαστικά την ενότητα κτιρίου και τοπίου.

Η οικολογική ιδεολογία οδήγησε τον Ian McHarg να υποστηρίξει μια ολιστική προσέγγιση στον σχεδιασμό. Εμπνεόμενος από τη δουλειά των Olmsted, Eliot, Jensen κα, προωθεί τον περιβαλλοντικό και οικολογικό σχεδιασμό. Ο οικολογικός σχεδιασμός στηρίζεται στην υπόθεση της φύσης και θεωρεί ότι οι αρχιτέκτονες θα πρέπει να προτείνουν σχεδιαστικές λύσεις μετά από μεθοδική ανάλυση των οικολογικών, κοινωνικών και οικονομικών παραμέτρων. Στο βιβλίο του “*Design with Nature (1969)*” υποστήριξε τεχνικές ανάλυσης τοπίου βασιζόμενες στη φέρουσα δυνατότητα του εδάφους και στην καταλληλότητά του για την επιδιωκόμενη χρήση. Η μεγάλη συμβολή του McHarg στον σχεδιασμό και σχεδιασμό προγραμματισμό του τοπίου επικεντρώνεται στη δημιουργία της ανάλυσης της καταλληλότητας (suitability analysis) χρησιμοποιώντας την τεχνική των επικαλυπτόμενων διαφανειών διαφορετικών δεδομένων όπως τοπογραφία, αποστράγγιση, έδαφος, βλάστηση,

πανίδα, κοινωνικά δεδομένα για λήψη αποφάσεων κατάλληλων χρήσεων γης σε κάθε περιοχή (Layer-Cake Model, πρόδρομη εφαρμογή GIS).

Στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα φιλόσοφοι, καλλιτέχνες και συγγραφείς άρχισαν να αμφισβητούν την ιδέα μιας προνομιούχου ή επικρατούσας άποψης. Είχαν την αντίληψη για την σύγχρονη κουλτούρα ότι αποτελούσε ένα είδος κολάζ υποκείμενου σε πολλές διαφορετικές επιδράσεις και ερμηνείες. Στις τέχνες ο μεταμοντερνισμός χαρακτηριζόταν από ασάφεια και νεωτερικότητα. Το νόημα δεν μπορούσε να ενσωματωθεί σε ένα έργο τέχνης, ήταν σχετιζόμενο με τον παρατηρητή. Ο χώρος επίσης θεωρούνταν ουδέτερος. Ως αντίδραση στην μοντερνιστική στείριότητα, οι καλλιτέχνες και οι σχεδιαστές επανεισήγαγαν παιγνιώδη διακοσμητικά, χρώμα και ιστορικά μοτίβα στη δουλειά τους. Ένα ανανεωτικό ενδιαφέρον στη «μεταφορά (αλληγορία)» ήταν επίσης εμφανές στους μεταμοντέρνους κήπους. Ο σχεδιασμός του τοπίου έγινε αυξανόμενα εννοιολογικός. Ιδέες πλαισίωσης της φύσης χρησιμοποιώντας το ίδιο το τοπίο σαν υλικό και καθιστώντας τις φυσικές διαδικασίες πιο σαφείς αποτέλεσαν πεδίο πειραματισμού για πολλούς αρχιτέκτονες τοπίου όπως το Krakow Ice Garden(1990) του Michael Van Valkenburgh's, το Tanner Fountain(1984) του Peter Walker's, το Splice Garden(1986) της Martha Schwartz's κα.

Επιπλέον, τάσεις στη θεωρία της αρχιτεκτονικής και της λογοτεχνίας επηρέασαν τους μεταμοντερνιστές. Το σχέδιο για το Parc de la Villette(1985) του Bernard Tschumi βασίστηκε σε θεωρίες αποδόμησης που αμφισβητούσαν τα όρια και τους ορισμούς της αρχιτεκτονικής και του χώρου παρουσιάζοντας έναν σκοπίμως ανοικτό χώρο στον οποίο το εύρος της δραστηριότητας καθορίζεται από τον επισκέπτη. Παράλληλα οι αρχιτέκτονες τοπίου Alain Provost και Gilles Clement υιοθέτησαν μία διαφορετική σχεδιαστική προσέγγιση για το Parc Andre Citroen(1992) στην τοποθεσία ενός πρώην εργοστασίου στο Παρίσι. Οργανωμένο με σαφή γεωμετρία μπορεί να θεωρηθεί ως μία τολμηρή, μινιμαλιστική ερμηνεία ενός Γαλλικού κήπου του 17^{ου} αιώνα. Μία κεντρική λωρίδα με χλοοτάπητα(tapis vert) δημιουργεί έναν άξονα κάθετο στον ποταμό όπως συνέβαινε με τους ιστορικούς κήπους στο κέντρο της πόλης. Κανάλια νερού υποδιαιρούν τους χώρους και έξι θεματικοί κήποι έχουν μία αλχημική συμβολογία συνδεδεμένοι με ένα μέταλλο, με έναν πλανήτη, με ένα χρώμα και με μία αίσθηση. Ένας ανυψωμένος πεζόδρομος πηγαίνει παράλληλα με μία αναταλακλαστική υδάτινη επιφάνεια. Ένα μακρύ διαγώνιο μονοπάτι διασχίζει το πάρκο και δημιουργεί μία ποικιλία δυναμικών χωρικών εμπειριών παρέχοντας την αίσθηση ότι ο χώρος καθορίζεται από το τοπίο.

Συμπερασματικά ο σχεδιασμός του τοπίου κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα ήταν υποκείμενος σε μία ποικιλία επιδράσεων. Ο χώρος προέκυψε πιο αρχιτεκτονικός. Οι τάσεις στον κόσμο της τέχνης ενσωματώθηκαν στον σχεδιασμό των αρχιτεκτόνων τοπίου. Αναλύσεις με χωρικές αναφορές πεδίου σε συνδυασμό με τις ανάγκες του χρήστη καθόρισαν τη φόρμα και τη λειτουργία του μοντερνιστικού τοπίου. Οι μεταμοντέρνοι σχεδιαστές προσπάθησαν να ξαναχτίσουν μία παραδοσιακή σχέση κοινότητας. Η επονομαζόμενη πράσινη επανάσταση εστίασε την κύρια σχεδιαστική δραστηριότητα στον οικολογικό σχεδιασμό. Επομένως με συνοπτικό τρόπο, πέρα από τις βασικές αρχές προκύπτουν επιπλέον και οι παρακάτω συμπληρωματικές αρχές προσέγγισης του σχεδιασμού για τον 20^ο αιώνα (Boults, E., & Chip, S., 2010):

-Χρησιμότητα (Utility). Η φόρμα καθορίζεται από την λειτουργικότητα και καθιστά τις ανάγκες του χρήστη ως προτεραιότητα.

-Αλήθεια (Truth). Ο αληθινός σχεδιασμός εκφράζει την σύμφυτη ποιότητα ενός υλικού ή μιας τοποθεσίας.

-Ανταπόκριση (Correspondence). Η ομορφιά προκύπτει από την επίγνωση της συγχρονικότητας στον χρόνο στο χώρο και στην ιδέα.

-Πρωτοτυπία (Originality). Η καινοτομία είναι αποτέλεσμα της απόρριψης προϋπαρχουσών ιδεών παραμένοντας σε ετοιμότητα για όλες τις πιθανότητες.

-Ακεραιότητα (Integrity). Ο σχεδιασμός είναι ολοκληρωμένος όταν αναγνωρίζει τα ηθικά συστατικά της ομορφιάς.

-Λεξιλόγιο σχεδιασμού. Κάνναβος – Μετατοπισμένοι άξονες – Τόξα και εφαπτομένες – Οργανικά σχήματα – Συνθετικά υλικά – Γεωμορφή – Κολλάζ – Χρώμα.

3. Σύγχρονα δεδομένα

Οι σχεδιαστικές προτάσεις της Αρχιτεκτονικής Τοπίου τις δεκαετίες 1980 και 1990, δεν δημιούργησαν ένα νέο αστικό τοπίο, αλλά λειτούργησαν περισσότερο ως βοηθητικό εργαλείο στα πλαίσια της αποκατάστασης διαταραγμένων οικολογικά περιοχών (Αθανασιάδου, Λ., 2012).

Στα μέσα περίπου του 1990 η διαταραγμένη οικολογία της πόλης, δίνει μία νέα διάσταση στα σημαντικότερα θέματα με τα οποία ασχολείται στις μέρες μας η αρχιτεκτονική τοπίου. Συνοπτικά θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τα παρακάτω:

- την αειφορία και το ρόλο της, ιδιαίτερα στο μέλλον της πόλης,
- την αστική διάχυση, τη μη χωρική συνοχή της πόλης, που φανερώνει πλήθος κατακερματισμένων τοπίων, άλλοτε πιο αστικών και άλλοτε πιο φυσικών.
- την έννοια της στρατηγικής. Η μη χωρική συνοχή της πόλης αλλοιώνει το δίπολο, το αυστηρό όριο μεταξύ, φυσικού αστικού, πόλης-φύσης.
- την έννοια του προγραμματισμού του τοπίου

Στα μέσα του δεκαετίας του 1990, αναδύεται ο όρος 'landscape urbanism'. Οι προτάσεις του New Urbanism, προωθούν το μοντέλο της πόλης (Burckhardt, L., 2015) που περπατείται (walking city - strollology), αλλά που μπορεί κανείς να προσεγγίσει μόνο μέσω μεγάλων οδικών δικτύων, δημιουργώντας ουσιαστικά χωροψηφίδες οικολογικού και κοινωνικό-οικονομικού περιεχομένου σε ένα ευρύτερο, μεγαλύτερης κλίμακας υπόβαθρο. Οι οικολογικοί διάδρομοι αυτών των πόλεων, αποτελούν υπερσχεδιασμένες, στατικές λύσεις, ανάλογες με τη γύρω αρχιτεκτονική. Η πόλη δεν μπορεί πλέον να θεωρηθεί ως μια αρχιτεκτονική οντότητα ξεχωριστή από το τοπίο. Στην πραγματικότητα αποτελεί ένα αστικοποιημένο τοπίο.

Συνεχίζοντας η Α. Αθανασιάδου (Αθανασιάδου, Α., 2012) εντοπίζει ότι ο Corner (2004), τονίζει ότι «αντί η πόλη να θεωρείται μια στατική σύνθεση πραγμάτων, όπου ο πολεοδόμος αποτελεί τον εννοηστροπή του σχεδιασμού και προγραμματισμού της, μέσα στο πλαίσιο του landscape urbanism, πρέπει να νοείται ως μία δυναμική οντότητα, που διαφεύγει του πλαισίου του σχεδιασμού αλλά ακόμα και του προγραμματισμού. Η σύγχρονη μητρόπολη είναι εκτός ελέγχου, χωρίς αυτό να αποτελεί ούτε καλό ούτε κακό» και υπογραμμίζει 5 χαρακτηριστικά που αποτελούν το νέο πλαίσιο πρακτικής:

- α. οριζοντιοποίηση (horizontality),
- β. υποδομές,
- γ. μορφή των διεργασιών (form of process),
- δ. τεχνικές
- ε. οικολογία.

Σύμφωνα με το δημιουργό του όρου, Charles Waldheim ο όρος εκφράζει μία διεπιστημονική ένωση, όπου το τοπίο αντικαθιστά την αρχιτεκτονική ως το κύριο συνθετικό στοιχείο της σύγχρονης πολεοδομίας, και συνεπώς αντί του όρου ‘Landscape Architecture’ δημιουργείται ο όρος ‘Landscape Urbanism’, για να τονίσει τη σημασία του τοπίου στη μεγαλύτερη κλίμακα.

Οι τρέχουσες τάσεις στον συμμετοχικό σχεδιασμό και στην ανάπτυξη κοινοτικών κήπων και κήπων φυτοεξυγείανσης πηγάζουν από ένα άλλο πρίσμα στην διαχείριση της γης και «οικοδόμησης συνεργασίας» σε πλανητική εφαρμογή. Στο βιβλίο του “Design for Ecological Democracy” ο Randolph Hester προτείνει έναν τρόπο αντιμετώπισης του κατακερματισμού στον αστικό σχεδιασμό εισάγοντας καινοτόμες αρχές σχεδίασης που επιτρέπουν να σφυρηλατηθούν σχέσεις μεταξύ συμπολιτών αλλά και με το περιβάλλον. Η δημοκρατία χαρίζει ελευθερία και ταυτόχρονα η οικολογία δημιουργεί υπεύθυνη ελευθερία εξηγώντας την αλληλεξάρτησή μας με όλα τα είδη. Τα ουσιώδη ζητήματα που ενοποιούν την δημοκρατία και την οικολογία αποτελούν τις απαρχές του πρωτοποριακού και αειφόρου σχεδιασμού:

Οι τρέχουσες τάσεις στον συμμετοχικό σχεδιασμό και στην ανάπτυξη κοινοτικών κήπων και κήπων φυτοεξυγείανσης πηγάζουν από ένα άλλο πρίσμα στην διαχείριση της γης και «οικοδόμησης συνεργασίας» σε πλανητική εφαρμογή. Στο βιβλίο του “Design for Ecological Democracy” ο Randolph Hester προτείνει έναν τρόπο αντιμετώπισης του κατακερματισμού στον αστικό σχεδιασμό εισάγοντας καινοτόμες αρχές σχεδίασης που επιτρέπουν να σφυρηλατηθούν σχέσεις μεταξύ συμπολιτών αλλά και με το περιβάλλον. Η δημοκρατία χαρίζει ελευθερία και ταυτόχρονα η οικολογία δημιουργεί υπεύθυνη ελευθερία εξηγώντας την αλληλεξάρτησή μας με όλα τα είδη. Τα ουσιώδη ζητήματα που ενοποιούν την δημοκρατία και την οικολογία αποτελούν τις απαρχές του πρωτοποριακού και αειφόρου σχεδιασμού:

Οι τρέχουσες τάσεις στον συμμετοχικό σχεδιασμό και στην ανάπτυξη κοινοτικών κήπων και κήπων φυτοεξυγείανσης πηγάζουν από ένα άλλο πρίσμα στην διαχείριση της γης και «οικοδόμησης συνεργασίας» σε πλανητική εφαρμογή. Στο βιβλίο του “Design for Ecological Democracy” ο Randolph Hester προτείνει έναν τρόπο αντιμετώπισης του κατακερματισμού στον αστικό σχεδιασμό εισάγοντας καινοτόμες αρχές σχεδίασης που επιτρέπουν να σφυρηλατηθούν σχέσεις μεταξύ συμπολιτών αλλά και με το περιβάλλον. Η δημοκρατία χαρίζει ελευθερία και ταυτόχρονα η οικολογία δημιουργεί υπεύθυνη ελευθερία εξηγώντας την αλληλεξάρτησή μας με όλα τα είδη. Τα ουσιώδη ζητήματα που ενοποιούν την δημοκρατία και την οικολογία αποτελούν τις απαρχές του πρωτοποριακού και αειφόρου σχεδιασμού:

- Ενεργοποίηση. Ο αστικός σχεδιασμός θα πρέπει να μας ενεργοποιήσει ώστε να λειτουργήσουμε ως κοινότητες παρά ως θύλακες χωρισμένοι σε ζώνες.
-Ανθεκτικότητα. Οι πόλεις θα πρέπει να παρουσιάζουν ανθεκτικότητα παρά να απειλούνται οικολογικά και να προσαρμόζονται στο ευρύτερο περιβαλλοντικό πλαίσιο παρά να είναι εξαρτώμενες από τις τεχνολογικές επιδιορθώσεις - βελτιώσεις.

-Παρακίνηση. Η σχεδίαση θα πρέπει να παρακινεί τροφοδοτώντας την αίσθηση ευχαρίστησης, παρά να αναγκάζει με την απειλή του φόβου. (Hester, R., 2006).

Οι πολιτισμικές τάσεις έχουν εξελιχθεί σε διασύνδεση με την αγορά. Στον 21^ο αιώνα επικρατεί η κινητή τηλεφωνία, η διασυνδεσιμότητα και άμεση διαθεσιμότητα των υπηρεσιών. Η μοντέρνα τάση είναι να καταστεί «πράσινη» η βάση κάθε σχεδιασμού. Αυτό που κάποτε ξεκίνησε ως αντικονφορμιστικό κίνημα έγινε τώρα κυρίαρχο ρεύμα. Η αειφόρος ανάπτυξη είναι μια μόνιμη αναφορά. Ελπίζει κανείς αυτή η τάση να ενσταλάξει μόνιμα στην παγκόσμια συνείδηση και να γίνει η προέλευση κάθε σχεδιασμού. Επομένως το τρίπτυχο της «πράσινης» προσέγγισης σχεδιασμού είναι:

-Μείωση (Reduce)

-Επαναχρησιμοποίηση (Reuse)

-Ανακύκλωση (Recycle)

4. Μεταφορά της τέχνης και της Αρχιτεκτονικής στο τοπίο

Στην «ποιητική του χώρου» ο Gaston Bachelard (Bachelard, G., 2014) ασχολείται με την ποιητική εικόνα με τρόπο καθαρά φαινομενολογικό. Στην ποιητική εικόνα βρίσκει μία εφήμερη έκφραση του ψυχισμού που φανερώνει την επικαιρότητα του είναι τη δεδομένη στιγμή. Η ερμηνεία της ποιητικής εικόνας δεν προϋποθέτει αιτιακές σχέσεις. Γι' αυτό όπως τονίζει, ο φιλόσοφος θα πρέπει να λησμονήσει τη γνώση του, να διακόψει τους δεσμούς του με όλα τα συστήματα φιλοσοφικών αναζητήσεων αν θέλει πράγματι να μελετήσει τα προβλήματα που θέτει η ποιητική φαντασία. Προτάσσεται δηλαδή μία «εκ νέου όραση» προκειμένου η φαντασία να είναι ελεύθερη να δημιουργήσει τις «δικές της ονειροπολήσεις» και πιο συγκεκριμένα την επαναφορά σε μια «φαινομενολογία της φαντασίας». Η φαντασία λειτουργεί πριν από τη δράση. Και αυτή η δράση, η διάδραση με τα πράγματα, ευνοεί τη δημιουργία αναμνήσεων καθώς στην πολυπλοκότητα του χώρου βρίσκουμε φωλιές για τις αναμνήσεις μας. Μέσα στις

χιλιάδες κυψέλες του ο χώρος κρατά συμπακνωμένο τον χρόνο. Σε αυτό χρησιμεύει ο χώρος. Η φαντασία είναι ένα εργαστήριο του εφικτού που προσκαλεί μέσω της ονειροπόλησης και της ποίησης να προσδώσει μέλλον στο παρελθόν, και δεν είναι μόνο ζήτημα ενός ιδιωτικού παρελθόντος αλλά μιας δεξαμενής αντηγήσεων που μας κληροδοτήθηκε από μεγάλους ποιητές. Μέσω της παραδοχής ότι οι ποιητικές εικόνες δεν εκφράζουν απλώς τις αναμνήσεις στο προσωπικό ασυνείδητο του ποιητή, αναζητά εικόνες που δεν προέρχονται από τη μνήμη και τις αναμνήσεις, εικόνες που μόνο ο ποιητής δημιουργεί. Η διυποκειμενικότητα των κανόνων της φαντασίας αναιρεί την αιτιοκρατία των υποκειμενικών αναμνήσεων και προσδίδει στις εικόνες ένα είδος αντικειμενικότητας διαφορετικό από την αντικειμενικότητα της ψυχανάλυσης. Η χαρακτηριστική σχέση των εικόνων με το συλλογικό ιστορικό παρελθόν(μύθος – παραμύθια) περιγράφεται ως απόρροια του πρωτογονισμού της φαντασίας. Έτσι ακόμα και ένας σύγχρονος άνθρωπος που έχει μεγαλώσει σε αστικό περιβάλλον, όταν ονειροπολεί οδηγείται σε εικόνες που περιγράφουν ένα αρχαϊκό ιδανικό του καταφυγίου(μία καλύβα μέσα στο δάσος). Κατά κάποιον τρόπο η φαντασία ανανεώνει τη μυθική λειτουργία, ενώ τα στοιχεία του μύθου ανταποκρίνονται σε μία ψυχολογική προσέγγιση. Επομένως μια επιμελής παρατήρηση του χώρου που μας περιβάλλει ή του χώρου στον οποίο κατοικούμε ή κατοικήσαμε αλλά και η ανάκληση πραγμάτων σε μορφή ανάμνησης δε συνιστά τίποτε άλλο παρά την άσκηση γνωριμίας και ανίχνευσης του χώρου της ψυχής μας. Κάθε χώρος που μας φιλοξένησε ή μας φιλοξενεί αποτελεί στην ουσία καταφύγιο του σώματος αλλά και του μυαλού μας. Οι αναμνήσεις κάθε χώρου που βιώσαμε τροφοδοτούν την φαντασία και παρέχουν στο μυαλό γαλήνη και ασφάλεια.

Συμφυώς σε αυτό το σημείο ο Tim Ingold(Ingold, T., 2016) εντοπίζει ότι η αυθεντική προέλευση προσδιορίζεται στο σημείο όπου η ιστορία αναδύεται από ένα «ανιστορικό» υπόστρωμα της φύσης, ότι η γένεση των προσώπων περιλαμβάνει τη μετάδοση βιογενετικής ουσίας πριν από τη ζωή τους στον κόσμο, ότι οι προγονικές εμπειρίες μπορούν να κληροδοτηθούν ως περιεχόμενο της πολιτισμικής μνήμης φυλαγμένες ευλαβικά στη γλώσσα και την παράδοση και ότι η γη είναι απλώς το έδαφος που πρέπει να καταληφθεί και που υποστηρίζει τους κατοίκους της αντί να τους φέρνει στη ζωή. Σε αυτήν την προσέγγιση θεωρείται ότι και η πολιτισμική γνώση και η σωματική ουσία υφίστανται αέναη γένεση στο πλαίσιο μιας συνεχούς ενασχόλησης με τη γη και με τα όντα – ανθρώπινα και μη - που κατοικούν σε αυτή. Το οντολογικό θεμέλιο αυτής της ερμηνευτικής στρατηγικής είναι ένας αρχικός διαχωρισμός μεταξύ των ανθρώπων – προσώπων ως δημιουργών νοήματος και του

φυσικού περιβάλλοντος ως πρώτης ύλης για κατασκευή. Αυτό που συμβαίνει όταν αυτά τα δύο έρχονται σε αντιπαράθεση είναι ο «εκπολιτισμός του χώρου» με συνέπεια οι κοινωνικές σχέσεις να χαρτογραφούνται πάνω στις χωρικές σχέσεις. Επιπλέον μπορούμε να δεχθούμε ότι οι άνθρωποι υφίστανται ως βιολογικές οντότητες όχι ωστόσο στο βαθμό που εντοπίζεται το οργανικό τους αποτύπωμα σε έναν αντικειμενικό φυσικό κόσμο ελεύθερα αποδιδόμενο ως θέαμα στην αμερόληπτη επιστημονική παρατήρηση, αλλά δυνάμει της αμοιβαίας συμμετοχής τους ως αδιαίρετα κέντρα δράσης και επίγνωσης, εντός μιας αδιάκοπης διαδικασίας ζωής.

Ο C. Tilley (Tilley, C., 1994) κατέκρινε τη διχοτόμηση του τοπίου σε φυσικό και ανθρωπογενές και θεώρησε το τοπίο ως ενιαίο αμάγαλμα αντίστοιχο με έναν ζωγραφικό πίνακα. Όπως ο ζωγράφος επιλέγει το θέμα του, έτσι και οι άνθρωποι επιλέγουν να επενδύσουν τα στοιχεία του τοπίου με σημασία θετική και αρνητική, δημιουργώντας νοητικούς χάρτες οι οποίοι με τη σειρά τους υπαγορεύουν την περαιτέρω δράση των ανθρώπων. Άρα το τοπίο καθίσταται ένα μέσο που επιδρά επάνω στον κοινωνικό ιστό, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί και παράγωγο του.

Σε αντίθεση ο T. Ingold (Ingold, T., 2016), αντιπροτείνει μία πληρέστερη προσέγγιση ακολουθώντας τη θεώρηση του M. Heidegger (Heidegger, M., 1964), θεωρώντας ότι η διαμόρφωση του τοπίου γίνεται συνολικά από την ανθρώπινη δράση, συνειδητή και υποσυνείδητη. Ο άνθρωπος βιώνει το τοπίο με όλες του τις αισθήσεις μέσα από το πεδίο ασχολιών (ή φάσμα δραστηριοτήτων-εισαγωγή του όρου *taskscape*). Τα βιώματα αυτά εμποτίζουν τα στοιχεία του τοπίου και μάλιστα τα κατατάσσουν ιεραρχικά στον ανθρώπινο νου, ανάλογα με τον σκοπό της εκάστοτε δραστηριότητας.

Συμφυώς με τα παραπάνω ο Mead (Mead, G., H., 1977) επιχειρηματολογεί ότι εάν κάθε αντικείμενο θα πρέπει να θεωρείται ως «καταρρέουσα τέχνη», τότε τοπίο ως σύνολο θα πρέπει επίσης να γίνεται αντιληπτό ως ένα πεδίο ασχολιών (*taskscape*) στην ενσαρκωμένη της μορφή δηλ. ένα μοτίβο δραστηριότητας που μεταπίπτει σε μία παράθεση στοιχείων και προσλαμβάνει τις μορφές του μέσω της διαδικασίας της ενσωμάτωσης και όχι της υποταγής. Πιο αναλυτικά η διαδικασία δεν είναι αυτή μέσω της οποίας ο πολιτιστικός σχεδιασμός επιβάλλεται σε ένα φυσικά δομημένο υπόστρωμα, όπως η κίνηση εντοπίζεται από την μορφή και εντυπώνεται στο υλικό, εξαιτίας του γεγονότος ότι οι τύποι του τοπίου προκύπτουν παράλληλα με τη συλλογική δραστηριότητα ή πεδίο ασχολιών (*taskscape*). Εάν αναγνωρίζουμε το βάδισμα του ανθρώπου από τα ίχνη του περπατήματός του δεν είναι επειδή το βάδισμα προϋπήρχε του εγγεγραμμένου αποτυπώματος αλλά εξαιτίας της διαπίστωσης ότι το βάδισμα και τα ίχνη προκύπτουν από τη

δραστηριότητα της ανθρώπινης κίνησης. Επιπλέον αφού το πεδίο ασχολιών είναι ατέρμονο, το τοπίο ως φυσική συνέπεια δεν ολοκληρώνεται ποτέ, είτε το δομημένο είτε το αδόμητο είναι συνεχώς υπό κατασκευή. Γι' αυτό και ο συμβατικός διαχωρισμός μεταξύ φυσικών και τεχνητών συστατικών του περιβάλλοντος παρουσιάζει δυσχέρειες. Πρακτικά, εξορισμού ένα τεχνούργημα είναι ένα αντικείμενο διαμορφωμένο σε μια προκατασκευασμένη μορφή και ολοκληρώνεται σε ένα σημείο όταν φθάνει σε έναν βαθμό συμβατότητας με τη μορφή του. Μετά από αυτό το επίπεδο ότι συμβαίνει ανήκει περισσότερο στο πεδίο της χρήσης παρά της παρασκευής, όπως οι πράξεις κατοίκησης ενός χώρου έπονται των πράξεων ανοικοδόμησης. Αλλά οι τύποι του τοπίου δεν είναι προπαρασκευασμένοι για την ένταξη του ανθρώπου (ούτε από τη φύση ούτε από τον άνθρωπο) γιατί κατά τη διάρκεια της ίδιας της διαδικασίας της κατοίκησης συγκρούονται. «Το να κτίσεις είναι από μόνη της ήδη η διαδικασία της εγκατάστασης» (Heidegger, M., 1971).

Σύμφωνα με τον Cosgrove (Cosgrove, D., 1989), το τοπίο εμφανώς αναφέρεται στην επιφάνεια της γης ή σε ένα μέρος αυτής που αποτελεί το επιλεγμένο πεδίο γεωγραφικής έρευνας, ενσωματώνοντας περισσότερες παραμέτρους από την απλή οπτική και λειτουργική διευθέτηση των φυσικών και ανθρώπινων φαινομένων τα οποία η επιστήμη μπορεί να ταυτοποιήσει, ταξινομήσει και αναλύσει. Το τοπίο μοιράζεται αλλά και επεκτείνει την έννοια της περιοχής και του τόπου που θεωρούνται ως όροι γεωγραφικά ισοδύναμοι και η αναφορά του παρατηρείται τόσο στη ζωγραφική όσο και στον περιβαλλοντικό σχεδιασμό με πολλαπλά επίπεδα ανάγνωσης. Με άλλα λόγια το τοπίο δηλώνει τον εξωτερικό κόσμο όπως διαμεσολαβείται μέσω της υποκειμενικότητας με έναν τρόπο που ούτε η περιοχή ούτε ο τόπος υπαινίσσονται, δεν είναι εντούτοις αυτό που απλά βλέπουμε είναι μία κατασκευή, μία σύνθεση του εξωτερικού κόσμου, είναι τελικά ένας τρόπος να βλέπουμε τον κόσμο. Τα διάφορα επίπεδα πρόσληψης του τοπίου καθιστούν την επιμέρους εξέτασή τους δυσπρόσιτη και την προέλευσή τους αμφίσημη καθώς ανακαλύπτουμε διασυνδέσεις με ευρύτερες ιστορικές δομές και διαδικασίες. Επομένως η ανάλυση του τοπίου αντιπροσωπεύει έναν συγκεκριμένο τρόπο προσέγγισης του κόσμου με απτές κοινωνικές αναφορές καθιστάμενη με αυτόν τον τρόπο μία ιδεολογική έννοια. Συγκεκριμένες κοινωνικές τάξεις έχουν ταυτοποιηθεί μέσω της φαντασιακής σχέσης τους με τη φύση και μέσω της οποίας έχουν υπογραμμίσει και επικοινωνήσει τον κοινωνικό τους ρόλο σε σχέση με το εξωτερικό περιβάλλον. Με αυτόν τον τρόπο το τοπίο εντάσσεται στο ιστορικό αλλά και στο κοινωνικό επεξηγηματικό πλαίσιο και απαιτείται ένας επαναπροσδιορισμός της διανοητικής διαδρομής ανάλυσης παράλληλα με μία

ευαισθησία στο εύρος της ανθρώπινης δραστηριότητας καθώς διαμορφώνει και προσλαμβάνει το περιβάλλον. Συνακόλουθα όλες οι σφαίρες ύπαρξης τις οποίες διαχωρίζουμε νοητικά είναι στην πραγματικότητα διασυνδεδεμένες στην συνείδησή μας ως ενέργειες μιας κοινωνικής ιεράρχησης. Έτσι προκύπτει η έννοια του κοινωνικού μετασχηματισμού- «δεν είναι η συνείδηση του ανθρώπου που καθορίζει την ύπαρξή του αλλά αντίθετα η κοινωνική του οντότητα καθορίζει την συνείδηση του» (Marx, K., 1973) - και καθώς η ιδέα του τοπίου είναι μια μορφή συνείδησης, ο κοινωνικός μετασχηματισμός αποσκοπεί στην έκφραση της ενοποίησης μεταξύ των πτυχών της κοινωνικής ύπαρξης και του γεωγραφικού προσδιορισμού.

Η αναπαραστατική διάσταση του τοπίου γίνεται αντιληπτή μέσω της όρασης (τοπίο ως εικόνα) και στη συνέχεια των γνωστών και εγκεφαλικών διεργασιών του ανθρώπου. Μέσω της εικονισμότητας του τοπίου γίνεται η αποκωδικοποίηση του χώρου και η αποτύπωση του κόσμου σε εικόνες. Η εικονισμότητα και απεικονισμότητα του τοπίου απαιτούν απόσταση μεταξύ του παρατηρητή και του τοπίου για να λειτουργήσουν και να διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο στην επανασύνδεση και παγίωση της σχέσης μεταξύ αυτών των δύο πλευρών. Μέσω του συσχετιστικού αυτού χαρακτήρα του τοπίου (μεταξύ τοπίου και παρατηρητή) διαφαίνεται η κεντρικότητα και η σημασία του ανθρώπινου υποκειμένου-παρατηρητή που το αντικρίζει, που δηλαδή βρίσκεται απέναντι από το τοπίο. Έτσι το τοπίο μεταμορφώνεται από τον παρατηρητή σε καθρέφτη του κόσμου αποκτώντας τα ιδεολογικά, πολιτισμικά και ηθικά χαρακτηριστικά της ανθρώπινης ματιάς (Τερκενλή, Θ., Σ., 2005).

Στη «Φιλοσοφία του Τοπίου» [Philosophie der Landschaft] (Simmel, G., 2004), ο Georg Simmel οριοθετώντας την υλική βάση του τοπίου σε στιγμιαίο ή διαρκή ορίζοντα διαπιστώνει ότι μεμονωμένα τμήματά του μπορούν να ισχύουν απόλυτα ως φύση, αλλά αν παρασταθούν ως τοπίο τότε προκύπτουν μη αυτάρκειες αποσπάσεις από την μη κατατμήσιμη ενότητα της φύσης. Επομένως το να βλέπει κανείς ως τοπίο ένα κομμάτι εδάφους μαζί με ότι υπάρχει πάνω σε αυτό, σημαίνει να παρατηρεί από τη δική του πλευρά ένα απόσπασμα της φύσης ως ενότητα, κάτι το οποίο καθίσταται εντελώς ξένο ως προς την έννοια της φύσης. Ένα κομμάτι φύσης, αποτελεί στην πραγματικότητα εσωτερική αντίφαση καθώς η φύση δεν τεμαχίζεται, είναι η ενότητα ενός όλου και τη στιγμή που κάτι θα αποσπαστεί από αυτή παύει πλέον να αποτελεί κάτι το ολότελα φυσικό και ο λόγος είναι ότι μπορεί να είναι «φύση» μόνο στο πλαίσιο αυτής της χωρίς όριο ενότητας, μόνο ως κύμα του συνολικού ρεύματος. Η εκάστοτε ατομικότητα του τοπίου αναδομείται μέσω του ανθρώπινου βλέμματος το οποίο την κατατέμνει και διαμορφώνει από τα τμήματα ξεχωριστές ενότητες. Το γεγονός ότι το μέρος ενός «όλου» μετατρέπεται σε

αυτόνομο «όλον» που απελευθερώνεται από το προηγούμενο(όλον) και διεκδικεί το δικαίωμα απέναντί του συμπυκνώνει την πλέον θεμελιώδη τραγωδία του πνεύματος. Έτσι ο άνθρωπος έρχεται αντιμέτωπος με έναν δυισμό όπου μέσω της πολλαπλότητας των σχέσεων η μεμονωμένη ύπαρξη επιθυμεί να αποτελέσει ένα «όλον» ενώ η ένταξή του σε ένα μεγαλύτερο όλον θέλει να του παραχωρήσει μονάχα το ρόλο του μέλους. Στη βάση αυτού του δυισμού η ίδια η μορφή δημιουργεί απέναντι στη φύση τον αμφιλεγόμενο πλούτο του τοπίου το οποίο αποτελεί κάτι το ατομικό, το κλειστό, το αυτόαρκες και την ίδια στιγμή παραμένει δέσμιο του όλου της φύσης και της ενότητάς του. Επομένως η φύση η κατεξοχήν χωρίς όρια, αντιτίθεται στο τοπίο που οργανώνεται οντολογικά από τον περιορισμό (απόσπαση), με την πεποίθηση ότι ένα τοπίο δεν μπορεί να δημιουργηθεί χωρίς να ενσωματώνει το απεριόριστο μέσα στα αδιάρρηκτα όριά του. Κατά συνέπεια ότι μπορεί να επισκοπηθεί με ένα βλέμμα ή εντός του στιγμιαίου ορίζοντα δεν είναι τοπίο ή το πολύ-πολύ υλικό για τοπίο, όπως μια ποσότητα βιβλίων τοποθετημένων το ένα δίπλα στο άλλο δε συν αποτελούν μια βιβλιοθήκη αλλά γίνονται βιβλιοθήκη όταν περιληφθούν σε μία συγκεκριμένη ενοποιητική έννοια που θα δώσει μορφή στον όγκο τους. Ο ασυνείδητα δρων κανόνας ο οποίος παράγει το τοπίο προσδιορίζει ότι το τοπίο δεν είναι φύση και η απόσπασή του το αυτονομεί ως ανεξάρτητο «όλον». Επομένως το τοπίο συγκροτείται ως συνέπεια αυτής της αποτμητικής πράξης. Κάποιο τέχνημα και κάποια βία αποσπών το μέρος και κάποιο τέχνασμα στον επιμερισμό αναδεικνύει το μέρος ως «όλον». Γι' αυτό όταν το τοπίο αυτονομείται ως θέμα για την τέχνη η καλλιτεχνική μορφή σκιρτά με την εσωτερική προεικόνιση μιας δημιουργίας. Το γεγονός ότι το τοπίο βρίσκεται απέναντί μας σε μια απόσταση αντικειμενικότητας καθιστά την εξεικόνισή του πραγματοποιήσιμη σε ανώτερο επίπεδο πραγμάτωσης καθώς το βλέμμα μπορεί να συνοψίσει στοιχεία ενός τοπίου πότε στη μία και πότε στην άλλη ταξινόμηση, να μεταθέσει πολλαπλά ανάμεσά τους τις εμφάνσεις και να επιτρέψει παραλλαγές του κέντρου και των ορίων – σε αντίθεση το ανθρώπινο είδωλο αυτοκαθοριζόμενο οριοθετείται χωρίς κάποια αμφισημία.

Στην ίδια κατεύθυνση με την καλλιτεχνική μορφοποίηση συνοψίζονται κάποια φυσικά φαινόμενα διάχυτα ταξινομημένα σε ένα ιδιαίτερο είδος ενότητας που περιλαμβάνει το ίδιο ακριβώς οπτικό πεδίο και είναι διαφορετική σε κάθε επίπεδο προσληψιμότητας του τοπίου. Ο σπουδαιότερος φορέας της ενότητας αυτής είναι ο «ψυχικός τόνος»[stimmung] του τοπίου που διαπνέει όλα τα μεμονωμένα του στοιχεία και τα προσαρτά σε μια ευρύτερη και πιο καθολική έννοια και εποικεί μόνο στα αντανακλαστικά συναισθήματα του παρατηρητή. Τη στιγμή που το βίωμα αναλύεται από τη σκέψη σε στοιχεία και πρέπει στη συνέχεια να συλληφθεί μόνο

μέσω των σχέσεων και των συναρθρώσεων αυτών των στοιχείων, αναπόδραστα προκύπτει ότι ο ψυχικός τόνος του τοπίου και η εποπτική ενότητα του τοπίου αποτελούν το ένα και μοναδικό και απλώς διττά εκφραστικό μέσο. Η ακολουθία της ενιαίας παράστασης που σχηματίζουμε στην εξεικόνιση του τοπίου και του συναισθήματος που εμφανίζεται με αυτή δεν έχει χρονική διάσταση και η ενότητα που πραγματώνει το τοπίο και ο ψυχικός τόνος που εμπερικλείεται αποτελούν αναλύσεις ενός και του αυτού ενεργήματος.

Η προσέγγιση του Simmel επεκτείνεται σε δύο προοπτικές (Αντωνάς, Α., 2001), η πρώτη αφορά στην κατανόηση της φύσης και δεύτερη αφορά στη δράση της ίδιας αρχιτεκτονικής μέσα στο τοπίο:

α. Σχετικά με την σύλληψη της έννοιας της φύσης που κατά βάθος στο νόημά της δεν γνωρίζει τίποτα από ατομικότητα, αναδομείται ως η εκάστοτε ατομικότητα του τοπίου μέσω του ανθρώπινου βλέμματος το οποίο την κατατέμνει και διαμορφώνει από τα τμήματα ξεχωριστές ενότητες. Όπως η έννοια της φύσης δεν εξαιρείται από την τάση απότμησης και τεμαχισμού που χαρακτηρίζει την σύλληψη κάθε έννοιας, αυτή η πράξη απότμησης παρουσιάζεται προβληματική εφόσον δεν υπάρχει τρόπος ασφαλούς καθορισμού του περιεχόντος και περιεχομένου. Η κάθε έννοια αρνείται να παρασταθεί ως όλον αλλά και κάθε απότμηση και διαχείριση μέσα στην έννοια της φύσης είναι έργο της κάθε προσέγγισής της που εξαρτάται από το εξής μοτίβο – το έργο τέχνης «τοπίο» αναδύεται ως κλιμακούμενη συνέχεια και κάθαρση της διαδικασίας, μέσα από την οποία γεννιέται για όλους μας το τοπίο, από την απλή εντύπωση μεμονωμένων φυσικών πραγμάτων. Παρομοίως η τέχνη προερχόμενη από μόνο μία καλλιτεχνική δυναμική δεν σημαίνει ότι ξεκινά από το συντελεσμένο έργο τέχνης. Προέρχεται από τη ζωή, αλλά μόνο διότι και στο μέτρο που η ζωή όπως τη ζούμε κάθε μέρα και παντού εμπεριέχει τις διαμορφωτικές εκείνες δυνάμεις που η καθαρή, αυτονομημένη εκδήλωσή τους η οποία προσδιορίζει από μόνη της το αντικείμενό της, παίρνει στη συνέχεια το όνομα της τέχνης. Επομένως κάθε προσέγγιση της φύσης ως κάτι αδράξιμο, διαχειρίσιμο, δημιουργεί απότμηση και σχίσμα στην έννοια της φύσης και ασκεί βία στην έννοια προκειμένου να την περιορίσει. Με αυτόν τον τρόπο προκύπτει η δράση κάποιων τρόπων μορφοποίησης που σύμφωνα με τους δικούς τους νόμους και απαλλαγμένοι από τον εξυπηρετικό ρόλο μέσω του οποίου συνυφαίνονται με τη ζωή δίνουν από μόνοι τους μορφή σε ένα αντικείμενο, το οποίο είναι δικό τους μόνο προϊόν που δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα «έργο τέχνης» (Simmel, G., 2004). Επομένως το γεγονός της απόσπασης του τοπίου από τη φύση αφορά στην ερμηνεία που δίνουμε στο τοπίο στη βάση των εσχατολογικών διαμορφωτικών θεμελίων του

κοσμοειδώλου μας. Η φύση εμφανίζεται όταν η τέχνη κατορθώνει να την αποσπά. Δεν μπορεί ποτέ να μένει καθαρή φύση, όπως δεν μπορεί να αποτελεί καθαρό τέχνημα: δεν θα ήταν όμως κάτι χωρίς την τέχνη (Αντωνάς, Α., 2001).

β. Η δεύτερη προοπτική που διανοίγεται από την προσέγγιση του Simmel αφορά στη δράση της ίδιας αρχιτεκτονικής στο τοπίο. Η αρχιτεκτονική εργάζεται για τη σχέση με τη φύση, για την αυτονομία της, μάχεται με τη φύση για να επικρατήσει απέναντί της. Κτίζοντας ο άνθρωπος αποκόπτει από το φυσικό για να δημιουργήσει τα δικά του τεχνήματα. Η αρχιτεκτονική παρουσιάζει μακρά παράδοση αντιπαράθεσης με τη φύση και η τέχνη απόσπασης από τη φύση, της προσέγγισης της φύσεως, προϋποθέτει και αναδεικνύει τη βία της απόσπασης. Η φύση λοιπόν θεματοποιείται όχι όταν η εκάστοτε αρχιτεκτονική συσσωματώνεται σε αυτήν, όχι μόνο όταν καταφάσκεται η ακεραιότητα και η αμέρειά της αλλά επίσης και όταν προβάλλεται απέναντί της αντίσταση. Η ανάδειξη αυτής της αντίστασης σε αρχιτεκτονικό θέμα απέδιδε πάντοτε κάποια μνημειακή διάσταση στη νίκη του ανθρώπινου τεχνήματος επί του φυσικού πεδίου. Η συνδιαλλαγή του με το τοπίο είναι συνδιαλλαγή που επιχειρεί το σχίσμα και το χωρισμό, καθώς η πρόθεση της αντιπαράθεσης με τη φύση εξ' αρχής παρουσιάζεται θριαμβευτική και την ίδια στιγμή υβριστική. Το κτίσιμο και η ανέγερση, η όρθωση είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένες με τη μυθοποίηση της ανθρώπινης δύναμης (Αντωνάς, Α., 2001).

Το πρόβλημα που τίθεται πριν από τη διαμόρφωση της ατομικής πολυμορφίας των τοπίων συνίσταται στο γεγονός ότι στους νεώτερους χρόνους παράγονταν τοπία υπό μια άγνωστη μέχρι τότε μορφή παρουσίας της φύσης με αισθητικά μέσα. Ο H. Lutzeler (Ritter, J., 2004) επισημαίνει με έμφαση ότι η καλλιτεχνική συνάντηση του ανθρώπου με τη φύση στην πραγματικότητα κάθε άλλο παρά φυσική είναι και ότι η εσωτερική μας εγγύτητα προς την τοπιογραφία είναι αυτή ακριβώς που συγκαλύπτει την ιδιάζουσα προβληματική της η οποία – ιστορικά και θεματικά- έγκειται στο γεγονός ότι στην πρακτική και πνευματικά οριζόμενη από τη θεωρία σχέση του ανθρώπου με τη φύση εισβάλλει τότε η παρουσίασή της μέσα από την ατομική ιδιαιτερότητα ενός τμήματος της φύσης ως τοπίου. Αυτό δεν μπορεί να κατανοηθεί από την εκάστοτε ατομικότητα των τοπίων αλλά μέσα από τον λόγο που απαιτεί από το πνεύμα τον σχηματισμό της αισθητικής κατηγορίας και από την εικαστική τέχνη και την ποίηση το «ζωντάνεμα της φύσης». Κατά αντιστοιχία ο Joachim Ritter (Ritter, J., 2004) διαπιστώνει ότι έχουμε συνηθίσει –σχεδόν αναγκαστικά - λόγω της αχανούς πολυμορφίας και του πλούτου του αισθητού κόσμου να θεωρούμε την ποίηση και την τέχνη ως κάτι ξεχωριστό και αποκομμένο από οτιδήποτε άλλο. Όταν όμως τίθεται το ερώτημα τι σημαίνει το γεγονός ότι η φύση ως τοπίο

ανήκει στον σύγχρονο κόσμο και γιατί η ποίηση και η τέχνη αναπαράγουν αισθητικά τη φύση που αποτελεί αντικείμενο της επιστήμης, αναγκαζόμαστε να εγκαταλείψουμε την απομόνωση του αισθητικού και να κατανοήσουμε τη φύση ως τοπίο μέσα από τη σχέση της προς την κοινωνία και την αντικειμενική φύση που διαμεσολαβείται από την επιστήμη.

Σε συσχέτιση με τα προηγούμενα ο Fr. Schiller (Τσιριγώτης, Δ., 2014) είχε εντοπίσει ότι για να λύσει κανένας το πολιτικό πρόβλημα, δηλαδή αυτό της απελευθέρωσης του ανθρώπου από τις απάνθρωπες υπαρξιακές συνθήκες, «πρέπει να περάσει μέσα από το αισθητικό, αφού εκείνη που οδηγεί στην ελευθερία είναι ή ομορφιά». Η Ορμή του παιχνιδιού είναι το όχημα αυτής της απελευθέρωσης. Η Ορμή δεν αποσκοπεί στο να παίζει «με» κάτι, είναι μάλλον το παιχνίδι της ζωής καθαυτό, πέρα από την έλλειψη και τον εξωτερικό εξαναγκασμό — η εκδήλωση μιας ύπαρξης χωρίς φόβο και άγχος, και έτσι ή εκδήλωση της ελευθερίας καθαυτής. Ο άνθρωπος είναι ελεύθερος μόνον όπου είναι ελεύθερος από περιορισμό, εξωτερικό και εσωτερικό, υλικό και ηθικό — όταν δεν περιορίζεται ούτε από νόμο, ούτε από ανάγκη. Αλλά τέτοιος περιορισμός είναι η πραγματικότητα. Έτσι η ελευθερία είναι, με την αυστηρή έννοια, ελευθερία από την κατεστημένη πραγματικότητα: ο άνθρωπος είναι ελεύθερος όταν η πραγματικότητα χάνει τη σοβαρότητα της και όταν η ανάγκη της γίνεται ελαφριά (leicht).

Ο Sir Kenneth Clark (Clark, K., 2018) ξεκίνησε την μονογραφία του περιγράφοντας το τοπίο των συμβόλων. Καταγράφει τα πολυάριθμα πράγματα που μας περιτριγυρίζουν (δένδρα, λουλούδια, χορτάρια, ποτάμια, λόφους, σύννεφα), που μας προκαλούν περιέργεια και δέος επί αιώνες διαπιστώνοντας ότι τα έχουμε αναδημιουργήσει μέσα στη φαντασία μας για να αντανakλούν τις ψυχικές μας διαθέσεις και συντελούν στη σκιαγράφιση της ιδέας τη οποία έχουμε ονομάσει φύση. Γιατί πριν το φυσικό τοπίο μετατραπεί σε τέχνη πρέπει πρώτα η φύση να μετατραπεί σε τοπίο – η φύση και το τοπίο δεν είναι πράγματα ταυτόσημα. Καθώς η φύση περιέβαλε ανέκαθεν τον άνθρωπο, ο άνθρωπος δεν ατένιζε υποχρεωτικά τη φύση ως τοπίο. Όσο ισχυρότερη ήταν η σχέση των ανθρώπων με τη φύση τόσο ασθενέστερη ήταν η παρουσία του τοπίου στο εννοιολογικό τους σύμπαν. Κατά συνέπεια μόνο κατά την εννοιολογική συγκρότηση αυτής της σχέσης (δηλαδή μετά την αποτύπωση της έννοιας του τοπίου ως εκδοχής της φύσης στο ανθρώπινο μυαλό) είναι δυνατή η καλλιέργεια της τοπιογραφίας (δηλαδή η αποτύπωση του τοπίου ως τμήματος της φύσης στην τέχνη). Η τοπιογραφία σημαδεύει τα στάδια του τρόπου με τον οποίο συλλαμβάνουμε τη φύση. Η άνοδος και η εξέλιξή της από τον Μεσαίωνα και μετά είναι μέρος ενός κύκλου στον οποίο το ανθρώπινο πνεύμα επιχείρησε για μια ακόμα φορά να δημιουργήσει αρμονία με το περιβάλλον του. Ο

προηγούμενος κύκλος της μεσογειακής αρχαιότητας, ήταν τόσο βαθιά βυθισμένος στην ελληνική αίσθηση των ανθρώπινων αξιών ώστε αυτή η έννοια της φύσης είχε παίξει δευτερεύοντα ρόλο. Παράλληλα με την δυσπιστία προς τη φύση ήταν η συμβολιστική ιδιότητα του μεσαιωνικού μυαλού – μια νοητική κατάσταση στην οποία όλα τα υλικά αντικείμενα θεωρούνταν σύμβολα πνευματικών αληθειών. Και παρ’ όλο που αυτή η στάση προς τη φύση δεν μπορούσε ποτέ να παραγάγει τοπιογραφία με την έννοια που της δίνουμε σήμερα ετοίμασε τον δρόμο για το είδος της τέχνης που καλεί ο Kenneth Clark «τοπίο των συμβόλων». Καθώς τα φυσικά αντικείμενα έγιναν πρώτα αντιληπτά κεχωρισμένα και ως συμβολικά θεϊκών ιδιοτήτων, το επόμενο βήμα προς τη τοπιογραφία θα τα έβλεπε να σχηματίζουν ένα όλον που θα ήταν μέσα στην εμβέλεια της φαντασίας και ένα σύμβολο τελειότητας. Αυτό επιτεύχθηκε με την ανακάλυψη του «κήπου» κυρίως ως ένα μέρος της γενικής εκ νέου αφύπνισης της δημιουργικότητας, ως τη μετάβαση από τον απειλητικό κόσμο του πρώιμου Μεσαίωνα προς τον πιο προσηνή κόσμο του «μικροθεού», όπου ο Θεός θα μπορούσε να εκδηλωθεί στη φύση.

Ο άνθρωπος που βρίσκεται στη συμβολή του μεσαιωνικού με τον σύγχρονο κόσμο, ο Πετράρχης, που εμφανίζεται σε όλα τα ιστορικά βιβλία ως ο πρώτος μοντέρνος άνθρωπος με περιέργεια, σκεπτικισμό και ανησυχία πνεύματος, στις 26 Απριλίου 1336 αποφασίζει να ανέβει στην κορυφή ενός βουνού για να ατενίσει από ψηλά τη θέα (Petrarca, Η ανάβαση στο Όρος Βεντού). Αλλά εάν σήμερα μια τέτοια απόφαση μοιάζει τετριμμένη, φαίνεται ότι τον 14^ο αιώνα ηγούσε παράδοξα. Γιατί να θέλει κάποιος να κοιτάξει τη φύση αντί να ζήσει μέσα της; Τι κρύβεται άραγε πίσω από αυτήν την πρωτόγνωρη επιθυμία; Ο πρώτος που αναρωτιέται και ταλαντεύεται είναι ο ίδιος ο ποιητής. Για να καταλάβει λοιπόν τι του συμβαίνει, καταγράφει τις σκέψεις του σε μία επιστολή που την απευθύνει σε έναν μοναχό. Στις αντιφάσεις της αναγνωρίζει κανείς τους σπασμούς του μεσαιωνικού κόσμου που στη χαραυγή της Αναγέννησης εκπνέει. Ήταν πιθανόν ο πρώτος άνθρωπος που εξέφρασε το συναίσθημα στο οποίο βασίζεται σε τόσο μεγάλο βαθμό η τοπιογραφία, την επιθυμία για απόδραση από την τύρβη των πόλεων προς τη γαλήνη της εξοχής (Clark, K., 2018). Ωστόσο η απώλεια της μεσαιωνικής συνείδησης ανανεώνει μοιραία και τον τρόπο προσέγγισης της πραγματικότητας: η φύση μπορεί να γίνει αντιληπτή όχι ως θρησκευτικό βίωμα αλλά ως κοσμικό τοπίο. Σε αυτό το σημείο έγκειται η σημασία της επιστολής όχι μόνο ως λογοτεχνικό κείμενο αλλά ως η ιδρυτική πράξη της δυτικής τοπιογραφίας. Η φύση ως σύνολο ακόμη προκαλεί ανησυχία, είναι απέραντη και επίφοβη και ανοίγει το πνεύμα σε επικίνδυνες σκέψεις. Αλλά σε αυτήν την άγρια ύπαιθρο ο άνθρωπος μπορεί να εγκλείσει έναν κήπο κυρίως ως προσπάθεια οργάνωσης μερικού

ελέγχου μέσω μιας ζώνης αφορισμού από το πολύπλοκο, από το μη προσιτό. Ταυτόχρονα εμφανίζονται με συστηματικό τρόπο οι πρώτες φιλολογικές και φιλοσοφικές αναπαραστάσεις της φύσης – αλλά και της πόλης, που ως τεχνητό περιβάλλον διαμορφώνει εξ’ ορισμού την αναγκαία για την αναπαραστάσή της απόσταση – με τη μορφή της αφηγηματικής περιγραφής και της ζωγραφικής του τοπίου (Νίκος Δασκαλοθανάσης, Το Τοπίο – επίμετρο, 2004).

Όπως στην συνέχεια της οδοιπορίας του Schiller στην παρουσίαση της φύσης διαδέχεται την οπτική ακολουθία στη θέση του τοπίου των λιβαδιών η άγρια φύση της ακατοίκητης υπαίθρου, η ίδια η φύση εμφανίζεται αισθητικά ως «πάντοτε η ίδια» και η διατήρηση της κίνησης αποσκοπεί στο να παρουσιάσει, να ζωντανέψει τη φύση και να άρει την αισθητική αποξένωση. Αυτή η υλική λειτουργία του αισθητικού στοιχείου καθιστά κατανοητό γιατί με την κοινωνική οικείωση των αποκαλυπτομένων από την εικαστική τέχνη και την ποίηση των τοπίων αφ’ ενός διευρύνεται ο κόσμος της ζωής της κοινωνίας αποκτώντας τη διάσταση μιας ελεύθερης, απολαυστικής σχέσης με τη φύση, αφετέρου όμως τα τοπία που έτσι γίνονται γνώριμα και πολιτογραφούνται πρέπει να βγουν από τη σφαίρα της αισθητικής παρουσίας. Αυτό όμως συνεπάγεται ότι ως δεδομένα που εξακολουθούν να υπάρχουν και αρχικά απαιτούσαν την αισθητική διαμεσολάβηση, δεν μπορούν πια να φανερώσουν το άφατο και αόρατο της φύσης. Η φύση ως ουρανός και γη, που ανήκει στην επίγεια ζωή του ανθρώπου, γίνεται, αισθητικά υπό τη μορφή του τοπίου, περιεχόμενο ελευθερίας, η ύπαρξη της οποίας προϋποθέτει την κοινωνία και την κυριαρχία της πάνω στην αντικειμενοποιημένη και υποταγμένη φύση. Έτσι η απόλαυση της φύσης και η αισθητική στροφή προς αυτή προϋποθέτουν την ελευθερία και την κοινωνική κυριαρχία πάνω στη φύση. Μπροστά στο φάσμα της ανεξέλεγκτης και ανεξερεύνητης φύσης προκαλείται δέος και διασπείρεται τρόμος προσδιορίζοντας την ελευθερία ως μια ύπαρξη πάνω από την τιθασευμένη φύση. Υπό αυτήν την έννοια η φύση ως τοπίο μπορεί να υπάρχει μόνο υπό την προϋπόθεση της ελευθερίας στο έδαφος της σύγχρονης κοινωνίας. Παράλληλα καθώς η αισθητική παρουσίαση της φύσης ως τοπίου πραγματώνεται από την εικαστική τέχνη και την ποίηση που ως διαδικασία διαμεσολαβείται κατά την υποταγή της φύσης μέσω της εργασίας(επιστήμη), οι προκύπτοντες βαθμοί ελευθερίας καθορίζουν το εύρος της ανθρώπινης παρέμβασης. Έτσι η υποταγή της φύσης ως ύπαρξη ελευθερίας στο επίπεδο του τοπίου εμφανίζεται σαν μία σχέση τόσο καθοριστική που μπορεί στη θέση της ζωγραφικής να ενσαρκωθεί αισθητικά ως τοπίο η «κηποτεχνία» (art of gardening). (Ritter, J., 2004).

Υπό αυτό το πρίσμα στην κηποτεχνία (art of gardening) εντάσσονται έννοιες όπως η ελεύθερη θεώρηση της φύσης, η απολαυστική παραμονή στην ευτυχία της αυτοπερισυλλογής με θέα τη φύση, που προέρχονται από την παράδοση της φιλοσοφικής θεωρίας και επαναπροσδιορίζουν την σχέση με τη φύση (Ritter, J., 2004). Και ως φυσική συνέπεια η κίνηση στην οποία παρασύρεται ο κήπος και η κηποτεχνία με την εισβολή της αισθητικής μπορεί να νοηθεί σε πλήρη αντιστοιχία με την ανακάλυψη του τοπίου από τους ζωγράφους και τους ποιητές, ως άνοιγμα στην αισθητική θέα της φύσης ενώ προγενέστερα ο κήπος συμπυκνωνόταν στην πιο πειθαρχημένη του έκφραση (γαλλικά πρότυπα) εμπερικλείοντας το τοπίο σε μια προστατευμένη οριοθέτηση έναντι της ελεύθερης φύσης, υποτάσσοντάς το σε μια «τυραννία» μαθηματικών υπολογισμών. Και όπως κάθε εικόνα παραμένει μία πρόκληση στην εικαστική φαντασία, η εικαστική προσέγγιση στο τοπίο διαπερνά μέσα από τη ζωγραφική αναπαράσταση τροφοδοτούμενη από την «εισβολή» της φαντασίας. Κατά συνέπεια καταλύονται τα πεπερασμένα όρια του περίφρακτου κήπου, αίρονται ο προστατευτικός ιστός και η υπερσυγκεντρωτική εσωκλειστική εστίαση και απελευθερώνεται η θέαση σε μια ευρύτερη προοπτική.

Κατά την αντικειμενοποίηση της φύσης τα νοήματα συλλέγονται από το χώρο και το διαμορφωμένο τοπίο ως σύμπτυξη της κηποτεχνικής επινόησης μπορεί να θεωρηθεί ως συμπλήρωμα της φύσης που χάνεται μέσα στην αξιοποίησή της, που συμπληρώνει ενοχικά ως ένα εξωτερικό υπόστρωμα το φάσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας. Όπως παρατηρεί ο Meinig (Meinig, D. W., 1979) «δεν θα πρέπει να παραβλέπουμε το ισχυρό γεγονός ότι η ζωή πρέπει να βιωθεί μέσα σε όσα φτιάχτηκαν στο παρελθόν». Και καθώς το τοπίο δεν είναι ένα ξένο και άμορφο υπόστρωμα που αναμένει την επιβολή της ανθρώπινης τάξης ο ίδιος συγγραφέας συμπληρώνει: «η ιδέα του τοπίου είναι αντίθετη στην αναγνώριση οποιασδήποτε απλής διπολικής σχέσης μεταξύ ανθρώπου και φύσης».

Υπό αυτό το πρίσμα ο Lucius Burkhardt(2015) αναπροσάρμοσε την προσέγγιση του τοπίου ως αντικείμενο διαμόρφωσης καθώς εντόπισε ότι προορισμός των τοπίων μπορεί να είναι ότι με την διαλεκτική άρση εκείνης της αφαίρεσης των ορίων της κατοικίας με την οποία συγκροτήθηκε το τοπίο, σε αντίθεση προς την αισθητική παρουσίαση της φύσης, και κατά προέκταση με μια επιστροφή του κήπου η διαμορφωμένη φύση γίνεται χώρος κατοικίας, όπως την ορίζει η κοινωνία. Κατά συνέπεια ο ολικός εποικισμός και η εκμετάλλευση του εδάφους αίρουν την αντίθεση μεταξύ της φύσης και του κήπου. Έτσι γίνεται αναγκαίο κάτι που στην

αρχή της βιομηχανικής εποχής ήταν μια ευχαρίστηση σε στενό κοινωνικό πεδίο(ελίτ): η διαμόρφωση του τοπίου (Burckhardt, L., 2015).

Σε αντιστοιχία με τα παραπάνω το τοπίο ούτε ταυτίζεται με τη φύση, ούτε εντάσσεται στην πλευρά της ανθρωπότητας απέναντι στη φύση. Ως οικείος τομέας κατοίκησης είναι μαζί μας, όχι εναντίον μας, αλλά δεν είναι λιγότερο πραγματικό για αυτό το λόγο. Και μέσω της ζωής μέσα σε αυτό, το τοπίο γίνεται μέρος του εαυτού μας, όπως ακριβώς εμείς είμαστε μέρος του. Επιπλέον, ότι ισχύει για το ανθρώπινο στοιχείο ισχύει επίσης και για τα υπόλοιπα. Σε έναν κόσμο που ερμηνεύεται ως φύση, κάθε αντικείμενο είναι μια αυτοτελής οντότητα που αλληλεπιδρά με τις άλλες μέσω ενός είδους εξωτερικής επαφής. Όμως, σε ένα τοπίο, κάθε στοιχείο περικλείει στην ουσία του το σύνολο των σχέσεών του με κάθε άλλο. Εν ολίγοις, ενώ η τάξη της φύσης είναι εξωγενής, η τάση του τοπίου είναι ενδογενής (Bohm, D., 1980).

Η μετάβαση από την καταληκτική αυτή επισήμανση της διερεύνησής μας στις σύγχρονες συνθήκες πρόσληψης του τοπίου, οφείλει να επισημαίνει αφητηριακά πως το σύγχρονο ενδιαφέρον για το τοπίο, οι σύγχρονες συγκροτημένες τοπιακές απαιτήσεις, δεν αντιστοιχούν μόνο στις σύγχρονες συνθήκες περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, δεν επιβάλλονται μόνο από τις απαιτήσεις αειφορικής ηθικής. Πολύ ευρύτερα χαρακτηρίζουν τη συνολικότερη επιστημολογική και επιστημική συνθήκη εμμονής στη διερεύνηση, περιγραφή, παράσταση, αναπαραγωγή ή παραγωγή διαδικασιών μεταβολής, με όρους οι οποίοι μπορούν να συσχετιστούν με την ανάπτυξη της τοπολογικής γεωμετρίας, όπως και με την εποπτεία της μορφογένεσης του φυσικού τόπου. Επομένως, στην περίοδο που διανύουμε, η ανάπτυξη όρων θεώρησης και παράστασης, τοπολογικής αναφοράς, όπως και το ενδιαφέρον για το τοπίο, να αποκτούν κεντρικό πολιτισμικό κύρος. Ακόμη ακριβέστερα, να καθίστανται κεντρικές σε αμοιβαίο συσχετισμό που φαίνεται να επαναπροσδιορίζει το σύνολο των κατασκευαστικών πρακτικών. Μπορούμε να αναφερθούμε τόσο σε κατασκευές - παρεμβάσεις στον φυσικό τόπο, όσο και σε ανθρωπογενείς κατασκευές που το μέγεθος τους ποικίλει από την κλίμακα του μικρού αντικείμενου, ενός επίπλου, έως την κλίμακα του πεδίου της πόλης. Έτσι η τοπολογική παράσταση εισβάλλει στα φυσικά μορφώματα όπως και στις ανθρωπογενείς δομές και αποβαίνει καθοριστική για την αντίληψη του 'Πολιτισμικού Τοπίου' γενικά. Στο εύρος αυτό των κοινά καθορισμένων προσλήψεων του πολιτισμού, το ήθος του μεταβαλλόμενου τοπίου αποβαίνει αποδεικτικό για το ήθος των κοινωνιών γενικά. Υποδεικνύει την ανάγκη περιγραφής, πρόγνωσης και προ-σχεδιασμού του πεδίου μεταβολής, παρουσιασμένου και αποδεδειγμένου με όρους τοπολογικής τάξης. Αν η Καρτεσιανή προσέγγιση εισηγείται με αδιαμφισβήτητο

τρόπο «την κατοχή και κυριαρχία της φύσης» από τον Λόγο, ‘maître et possesseur de la Nature’, τότε η σύγχρονη περιβαλλοντική και τοπιακή επιμένει στον διαρκή πολιτισμικό μετασχηματισμό, ως μέρος ενός περιβάλλοντος ή τοπίου σε κατάσταση διαρκούς μορφογένεσης (Μωραΐτης, Κ., 2015).

V. ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ-ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ

1. Ενσωμάτωση αρχών σχεδιασμού

Συμπυκνώνοντας τα προλεγόμενα μπορούμε να αντιπαραβάλλουμε την έννοια της φύσης ως τοπίο και του χώρου στον οποίο ζητείται η τοπιογραφική παρέμβαση με μια δέσμη νοηματοδοτήσεων όπως οι παρακάτω:

α. Προτάσσεται δηλαδή μία «εκ νέου όραση» προκειμένου η φαντασία να είναι ελεύθερη να δημιουργήσει τις «δικές της ονειροπολήσεις» και πιο συγκεκριμένα την επαναφορά σε μια «φαινομενολογία της φαντασίας»,

β. Όπως ο ζωγράφος επιλέγει το θέμα του, έτσι και οι άνθρωποι επιλέγουν να επενδύσουν τα στοιχεία του τοπίου με σημασία θετική και αρνητική, δημιουργώντας νοητικούς χάρτες οι οποίοι με τη σειρά τους υπαγορεύουν την περαιτέρω δράση των ανθρώπων. Άρα το τοπίο καθίσταται ένα μέσο που επιδρά επάνω στον κοινωνικό ιστό,

γ. Κάθε τοπιογραφική παρέμβαση ταυτόχρονα αρνείται και υποδέχεται τη φύση. Η φύση λοιπόν θεματοποιείται όχι όταν η εκάστοτε αρχιτεκτονική συσσωματώνεται σε αυτήν, όχι μόνο όταν καταφάσκεται η ακεραιότητα και η αμέρειά της αλλά επίσης και όταν προβάλλεται απέναντί της αντίσταση,

δ. Η φύση ως τοπίο μπορεί να υπάρχει μόνο υπό την προϋπόθεση της ελευθερίας στο έδαφος της σύγχρονης κοινωνίας,

ε. Κατά την αντικειμενοποίηση της φύσης τα νοήματα συλλέγονται από το χώρο και παράλληλα το διαμορφωμένο τοπίο ως σύμπτυξη της κηποτεχνικής επινόησης μπορεί να θεωρηθεί ως συμπλήρωμα της φύσης που χάνεται μέσα στην αξιοποίησή της, και που ταυτόχρονα συμπληρώνει ενοχικά ως ένα εξωτερικό υπόστρωμα το φάσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας,

στ. Η κηποτεχνία κατέχει ένα πλεονέκτημα που δεν μπορεί να αντιπαραβληθεί με καμία άλλη τέχνη και συνίσταται στο ότι είναι εφικτό μέσω της επινοητικής δημιουργικότητας να αποκαλυφθεί το συναισθηματικό υλικό με το οποίο είναι κατασκευαστικά επενδεδυμένη. Η αισθητική παρουσίαση της φύσης ως τοπίου πραγματώνεται από την εικαστική τέχνη που ως διαδικασία διαμεσολαβείται κατά την υποταγή της φύσης μέσω της εργασίας (επιστήμη) και οι προκύπτοντες βαθμοί ελευθερίας καθορίζουν το εύρος της ανθρώπινης παρέμβασης. Έτσι η

υποταγή της φύσης ως ύπαρξη ελευθερίας στο επίπεδο του τοπίου εμφανίζεται σαν μία σχέση τόσο καθοριστική που μπορεί στη θέση της ζωγραφικής να ενσαρκωθεί αισθητικά ως τοπίο η «κηποτεχνία» (art of gardening) (Joachim Ritter, 2004).

Όταν βλέπουμε πραγματικά ένα τοπίο και όχι πλέον ένα άθροισμα από μεμονωμένα φυσικά αντικείμενα, τότε έχουμε ένα έργο τέχνης που αναδύεται ως κλιμακούμενη συνέχεια. Το τοπιογράφημα ως πεπερασμένη απόδοση του απείρου εργάζεται για την καταγραφή, για τον περιορισμό, για την φανέρωση κάποιας ιδιαίτερης ολότητας. Ολότητας της οποίας το είδος διακρίνεται από κάποια τάση επεξήγησης της κοσμικής ενότητας και σταθερότητας. Η αρχιτεκτονική αποκόπτεται από το τοπίο με κάποια ενεργητική παρέμβαση επί της φύσεως. Με την αρχιτεκτονική η φύση καταστρέφεται και συγχρόνως οργανώνεται: σε κάθε κτίσμα υπάρχει η ανάμνηση των φυσικών κοιλοτήτων, αποσπασμάτων της φύσης και υπ' αυτήν την έννοια η αρχιτεκτονική θα ήταν καταδικασμένη να τοπιογραφεί, να μιμείται και να περιορίζει τη φύση. Η διπλή κίνηση που συγχρόνως απωθεί το φυσικό και το αποζητά – ήταν πάντοτε η κίνηση της αρχιτεκτονικής (Αντωνάς, Α., 2001).

Αν εμείνει κανείς στις συνδηλώσεις των διαφόρων συστατικών στοιχείων ενός έργου τέχνης θα μπορούσε πέρα από το τοπίο των συμβόλων να κάνει μια ανάλυση των διαμορφωτικών θεμελίων της καλλιτεχνικής μορφοποίησης. Αυτή η υλική λειτουργία του αισθητικού στοιχείου κάνει κατανοητό γιατί με την κοινωνική οικείωση των αποκαλυπτομένων από την εικαστική τέχνη και την ποίηση των τοπίων, αφενός διευρύνεται ο κόσμος της ζωής της κοινωνίας αποκτώντας τη διάσταση μιας ελεύθερης, απολαυστικής σχέσης με τη φύση, αφετέρου όμως τα τοπία που έτσι γίνονται γνώριμα και πολιτογραφούνται πρέπει να βγουν από τη σφαίρα της αισθητικής παρουσίας. Η ορατότητά τους, η εμφάνισή τους και η γλωσσική τους έκθεση παραμένουν και μετά την κοινωνική τους οικείωση σταθερά συνδεδεμένες με τη μορφή υπό την οποία κάποτε ανακαλύφθηκαν αισθητικά (Ritter, J., 2004). Συνακόλουθα προκύπτει και η άρση της αισθητικής αποξένωσης της φύσης ενδεχόμενα και μέσω της μεταφοράς της Τέχνης και της Αρχιτεκτονικής στο τοπίο που εντοπίστηκε χρονικά στην περίοδο 1900-1930 (Art Nouveau, Art Deco, Bauhaus, Modernism) σε συνδυασμό με τον Μεταμοντερνισμό και τις ύστερες νεωτερικές τάσεις που προσδιόρισαν σε μεγάλο βαθμό την συνύπαρξη του ανθρώπου, του περιβάλλοντος και της τεχνολογίας.

Επομένως εξετάζοντας τους χώρους της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών αποκαλύπτεται ένα αρκετά ενδιαφέρον και διευρυμένο πεδίο πειραματικής εισαγωγής σχεδιαστικών μοτίβων από

υπάρχοντα έργα τέχνης που θα μπορούσαν να προσδιορίσουν προτυποποιημένες χαράξεις. Και αυτό γιατί όταν το τοπίο αυτονομείται ως θέμα για την τέχνη η καλλιτεχνική μορφή σκιρτά με την εσωτερική προεικόνιση μιας δημιουργίας. Το γεγονός ότι το τοπίο βρίσκεται απέναντί μας σε μια απόσταση αντικειμενικότητας καθιστά την εξεικόνισή του πραγματοποιήσιμη σε ανώτερο επίπεδο πραγμάτωσης καθώς το βλέμμα μπορεί να συνοψίσει τα στοιχεία ενός τοπίου πότε στη μία και πότε στην άλλη ταξινόμηση, να μεταθέσει πολλαπλά ανάμεσά τους τις εμφάνσεις και να επιτρέψει παραλλαγές του κέντρου και των ορίων, ενώ σε αντίθεση το ανθρώπινο είδωλο αυτοκαθοριζόμενο οριοθετείται χωρίς κανενός είδους αμφισημία.

Η φύση σε οργανωμένες συσσωματώσεις περιλαμβανόμενες σε μία αυτόνομη θέαση αναφέρεται στην κανονικότητα, αλλά για μεγάλες εκτάσεις και αντικείμενα, κανονικότητα και ομοιομορφία είναι έννοιες που μπορούν να παραμεληθούν. Ο κήπος ως σύλληψη από την πιο απλή ιδέα, δηλαδή ένας χώρος διακοσμημένος με μία σειρά φυσικών αντικειμένων όπως δένδρα, θάμνοι, διάδρομοι, ρυάκια, ανθόφυτα κα, σε μια πιο ανώτερη κλιμάκωση που συμπεριλαμβάνει έργα τέχνης, φυσικά στοιχεία και δομικές κατασκευές σε αμοιβαία αλληλεπίδραση κορυφώνονται ως ενότητα όταν τα αντικείμενα συναρμόζονται με κατάλληλο τρόπο ώστε πέρα από την προβαλλόμενη ομορφιά να παράγουν συναισθηματική δόνηση. Υπό αυτή τη θεώρηση η διάταξη παίζει πρωτεύοντα ρόλο καθώς τα συναισθήματα κινητοποιούνται ευχερέστερα όταν λειτουργούν συντονιστικά οι αλληλοδιαδοχικές διατάξεις των επινοητικών αποτυπώσεων καθώς η καταλληλότητα στη διαδοχή των διακοσμητικών στοιχείων εμφέρει συναισθηματικό φορτίο κυρίως από την αντιθετικότητα.

2. Σχεδιαστικά πρότυπα

Εν κατακλείδι κατά την εξεικόνιση ενός τοπίου δεν απαιτείται παρά η ανάπτυξη και η διάταξη των μορφών ενώ κατά τη δημιουργία ενός κήπου απαιτείται μια επιπλέον θεμελιώδης σειρά ενεργειών: η διάταξη των μορφών και η ένταξή τους στην ποικιλομορφία του οικοσυστήματος.

Επομένως ως αφετηρία έμπνευσης και μεθοδολογία προσέγγισης για την σχεδιαστική πρόταση στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών μπορούν να αποτελέσουν:

1. Ο Roberto Burle Marx που μετάφερε την αφηρημένη τέχνη στη φύση χρησιμοποιώντας έντονα χρώματα και ευδιάκριτες υφές σε απόλυτο ταίριασμα με τη γεωμετρικότητα της μοντέρνας αρχιτεκτονικής. Προτείνεται μια ακανόνιστη σύνθεση στο γνώριμο μοτίβο των βιομορφικών αποτυπώσεων στο πίσω κομμάτι του ήδη υπάρχοντος ακατέργαστου κήπου. Με

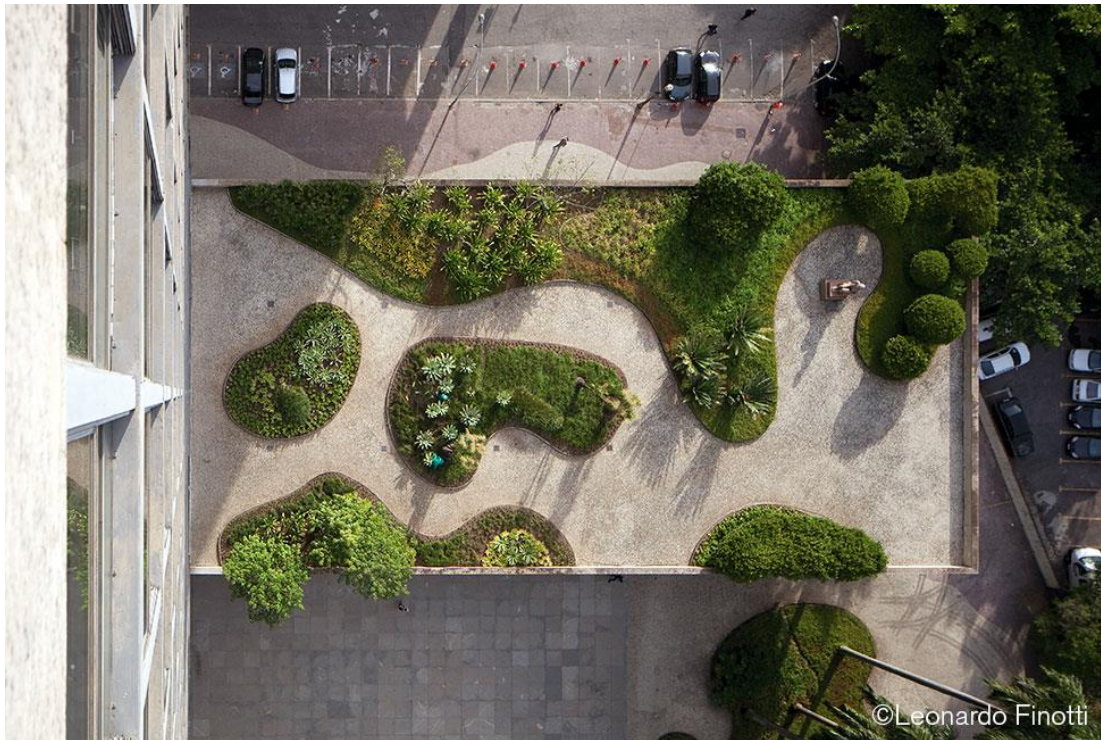
αυτόν τον τρόπο θα ενσωματωθεί ένα μεγάλο μέρος του ήδη ανέμπνευστα εγκατεστημένου φυτικού υλικού και θα σχεδιαστεί μία μεγάλη εύρους εδαφοκάλυψη (Prairie Style) που προάγει μια οικολογική αισθητική. Ταυτόχρονα θα προκύψουν ελεύθεροι χώροι συνάθροισης φοιτητών (μικρό υπαίθριο αναψυκτήριο) καθώς και χώροι υπαίθριας ενασχόλησης. Το παιχνίδισμα των καμπυλών προκαλεί μια οπτική παραλλακτικότητα στο χώρο αμβλύνοντας την επίπεδη αίσθηση του γεωμορφικού αναγλύφου. Όπως προαναφέραμε ο Burle Marx εστίαζε στη διαμόρφωση φόρμας μέσω του χειρισμού του χρώματος, της υφής και της γραμμής και μεταχειριζόταν το επίπεδο του εδάφους ως έναν καμβά στον οποίο ζωγράφιζε αφηρημένες συνθέσεις με πολύχρωμες μάζες φυτών. Ταυτόχρονα δεν επεξέτεινε την γεωμετρία των δομημένων όγκων στον κήπο επιτρέποντας στο τοπίο να διεκδικεί την ταυτότητά του ανεξάρτητα από την αρχιτεκτονική. Η κινητικότητα στο χώρο δεν διαταράσσεται από την καμπυλοειδή απροσδιοριστία καθώς προκύπτει μια παιγνιώδης κατευθυντικότητα μέσα στην ποικιλόμορφη και φυσικά ακανόνιστη «πλημμυρίδα» βλάστησης, από σημεία εστίασης και από τις διαδρομές με πατημένο χώμα.

Εικ. 35. Σχεδιαστική αποτύπωση του πίσω μέρος του κήπου της Σχολής σύμφωνα με τα πρότυπα του Roberto Burle Marx

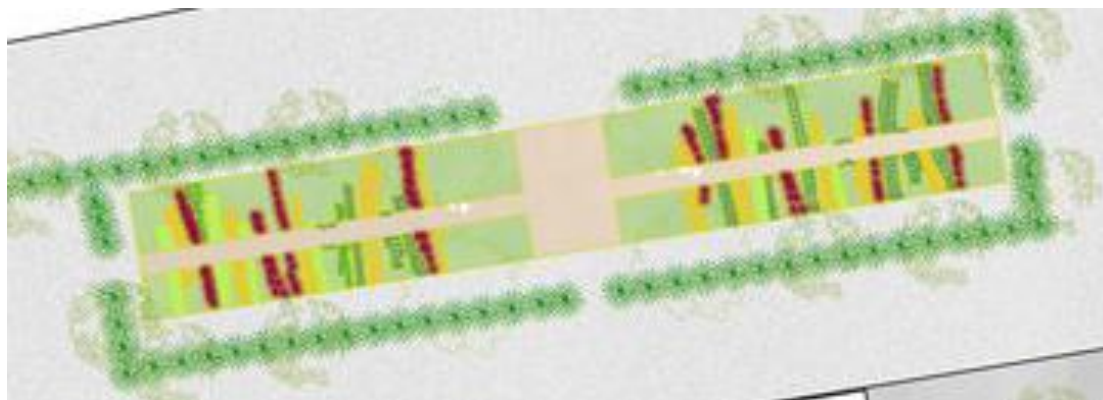
Εικ. 36. Roberto Burle Marx-Capanema-Illustration plan

Εικ. 37. Roberto Burle Marx. Ταρτσόκηπος στο Υπουργείο Υγείας και Εκπαίδευσης, Rio de Janeiro, Βραζιλία

2. Ο εικαστικός Γιάννης Γαίτης καθώς το μέγεθος και το εύρος των πειραματισμών του, η εμμονή του να εμβαθύνει, η ελευθερία να μεταπηδά από τη μία γραφή στην άλλη αποτελούν μία από τις πιο ολοκληρωμένες εκφράσεις της μοντέρνας τέχνης στην Ελλάδα. Ήδη από τα πρώτα του έργα ακολουθεί με αυτοπεποίθηση και σθένος «το τρελό παιχνίδι των γραμμών και των χρωμάτων» και την «αψηφισιά αλόγιστη των περασμένων». Έτσι χωρίς να το επιζητά, το

έργο του Γαΐτη προκαλεί με το σθένος και την ελευθερία έκφρασης που το χαρακτηρίζει. Προκαλεί γιατί τα βάζει αυθόρμητα και ειλικρινά με τις κίβδηλες αξίες μιας κοινωνίας που προτιμά την ησυχία της από τη γνώση, τη βολή της από την πρόοδο, τον εαυτό της από το μέλλον των παιδιών της. Στην πορεία του Γαΐτη το είδος της συνείδησης που διαμόρφωσε το έργο του οργανώνεται σαν μία κατασκευή όπου προέχουν ο κοινωνικός χώρος του έργου, η παραλλαγμένη εννοιολογική διάσταση και η σημασία που υποσκάπτει την εικονογραφία. Φέρει την ποίηση ως πλάσιμο εικόνων και την ψυχανάλυση ως ερμηνευτική που αποκαλύπτει τις ατέλειωτες μεταμορφώσεις της σημασίας ανάμεσα στις εικόνες και στον λόγο. Η βασική αρχή που θεμελιώνει την υπόσταση του έργου συνίσταται στην άρνηση του διαχωρισμού μορφής και περιεχομένου. Με βάση αυτήν εννοιολογική συμπύκνωση και με δεδομένο ότι βρισκόμαστε σε έναν χώρο όπου πρυτανεύει η άρση κάθε στοχαστικού παρεμποδισμού είναι αναπόδραστη η χρησιμοποίηση ενός «ρέοντος» μοτίβου ως οργανωμένης τοπιογραφικής αποτύπωσης. Η ατονικότητα αντιτίθεται στη γεωμετρική σαφήνεια χαρίζοντας υπερβατικές θεάσεις που μπορούν αβίαστα να ενσωματωθούν στην φυσική τυχαιότητα (Εικαστικό έργο, Σίδερα 1957, Ντ. Ζαχαρόπουλος, 2009).

Εικ. 38. Σχεδιαστική αποτύπωση του κήπου εμπροσθεν της βιβλιοθήκης της Σχολής με βάση το εικαστικό έργο του Γαΐτη «Σίδερα».

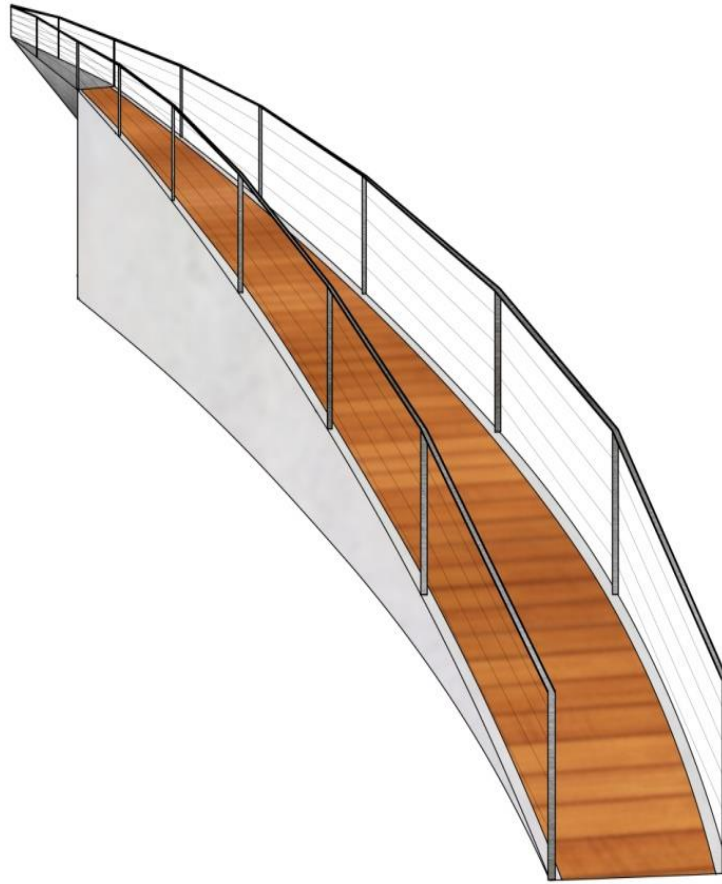
Εικ. 39. Εικαστικό έργο «Σίδερα»

3. Σχετικά με την τοπιογραφική αποτύπωση της πρόσοψης προκρίνεται μια αρχιτεκτονική διαμόρφωση που να συνομιλεί με το εναπομείναν καλλιτεχνικό δομικό στοιχείο (facade). Η μικρή υδάτινη επιφάνεια στην σύγκλιση των σκαλοπατιών θα αποτελεί μόνιμο σημείο εντυπωσιασμού και η ανακλασιμότητά της θα φορτίζει δραματικά το κτιριακό κατάλοιπο. Οι σχεδιαστικές «συσφίξεις» προκαλούν μια ενοποίηση στο χώρο καθώς οι εναλλαγές μονοπατιών και φύτευσης παράγουν μια εννοιολογική οριοθέτηση. Και φυσικά η σχεδιαστική αποκορύφωση επιτυγχάνεται με την κατασκευή ενός ιπτάμενου παρατηρητηρίου που συγκλίνει προς την πρόσοψη του κτιρίου προσδίδοντας μια αβίαστη θέαση του κηποτεχνικού καλλιτεχνήματος και ταυτόχρονα κάτι από την αίσθηση μιας πελαγικής διάπλευσης στη σχεδιαστική προσομοίωση πλώρης.

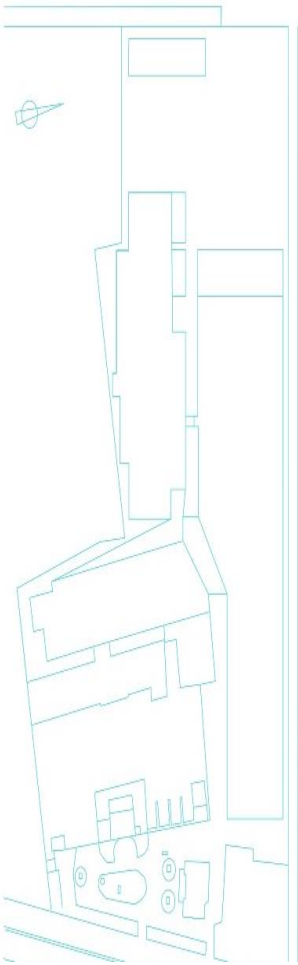
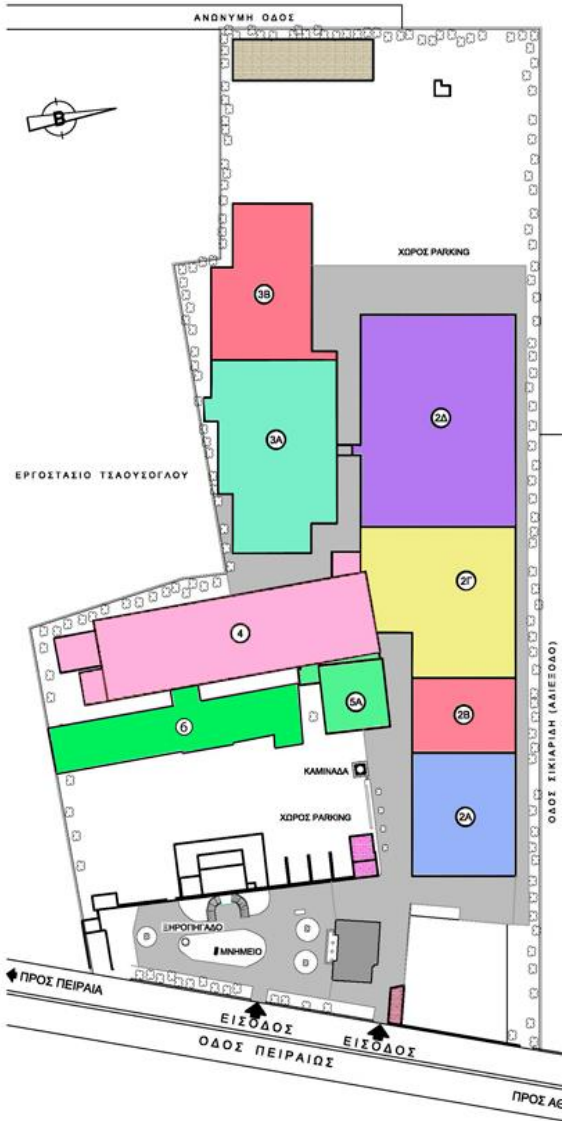
Εικ. 40. Σχεδιαστική αποτύπωση του εμπόσθιου μέρους της Σχολής με καμπυλόμορφες φυτεύσεις

Με αυτόν τον τρόπο το «παρατηρητήριο» καθίσταται αβίαστα το κυρίαρχο σημείο εστίασης μέσα σε ένα σύμπλοκο «καταρρέουσας αισθητικής» αλλά και «καλλιτεχνικής αναβάθμισης» υπενθυμίζοντας με καταλυτικό τρόπο το σύνθετο και συχνά γεμάτο αντιφατικότητα πλαίσιο αναφοράς της πολύπλοκα αναγινσκώμενης πραγματικότητας. Πολλές φορές η εφήμερη ιστορικότητα των χώρων προσφέρει πεδίο αναζήτησης σε ένα ψηφιδωτό αναμνήσεων που μόνο μέσω της «κατόπτευσης» στο παρελθόν παράγει μία εννοιολογική συνέχεια.

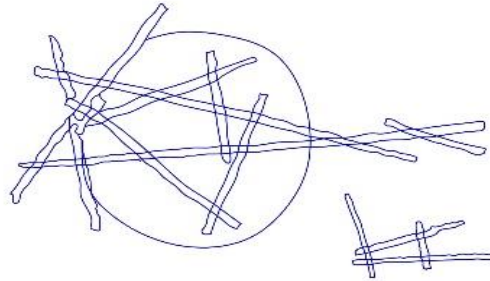
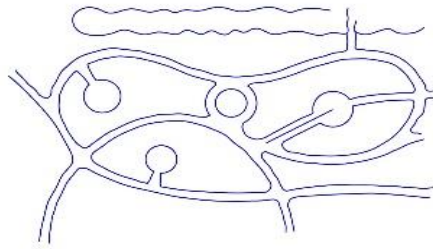

Εικ. 41. Σχηματική παρουσίαση του παρατηρητηρίου

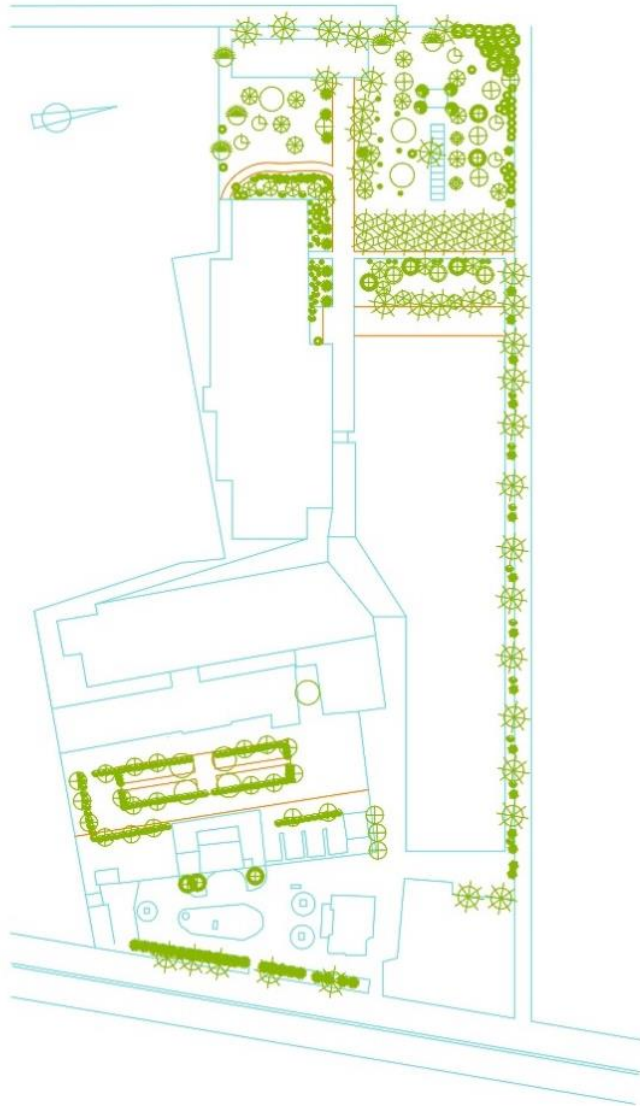
3. Σταδιακή αποτύπωση σχεδιαστικής κατεύθυνσης

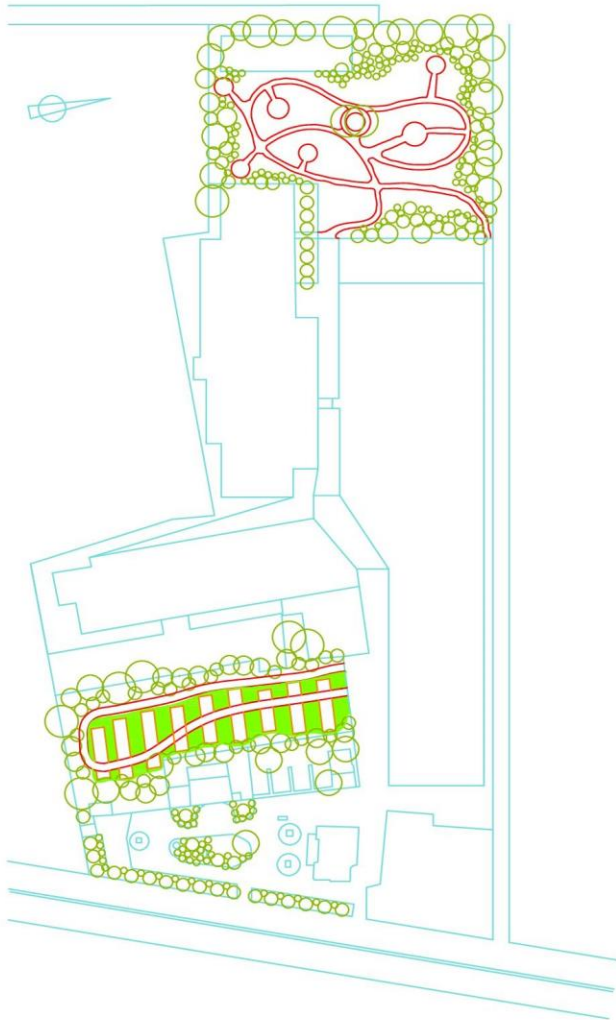
Στάδιο 1: Κάτοψη Σχολής Καλών Τεχνών

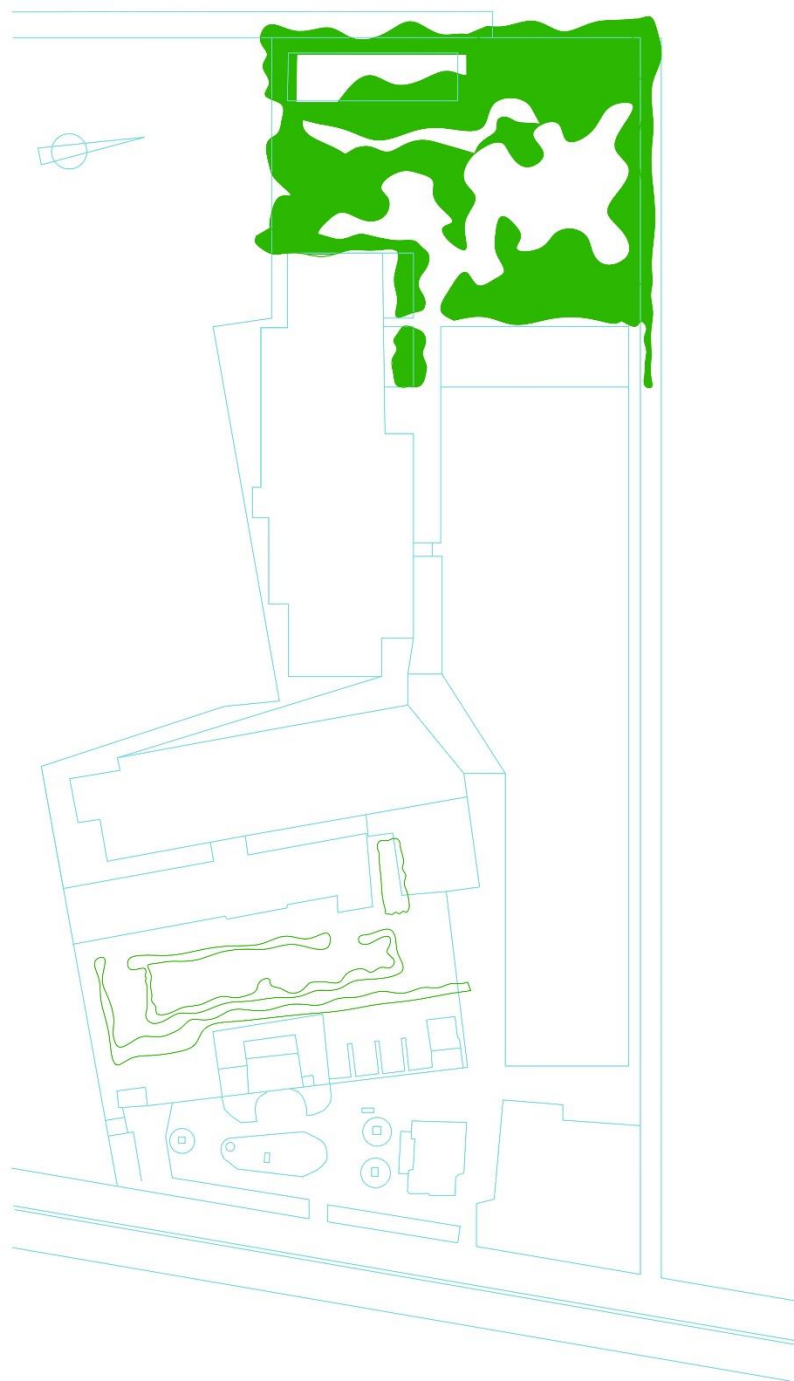
Στάδιο 2: Πειραματική εισαγωγή σχεδιαστικών προτύπων

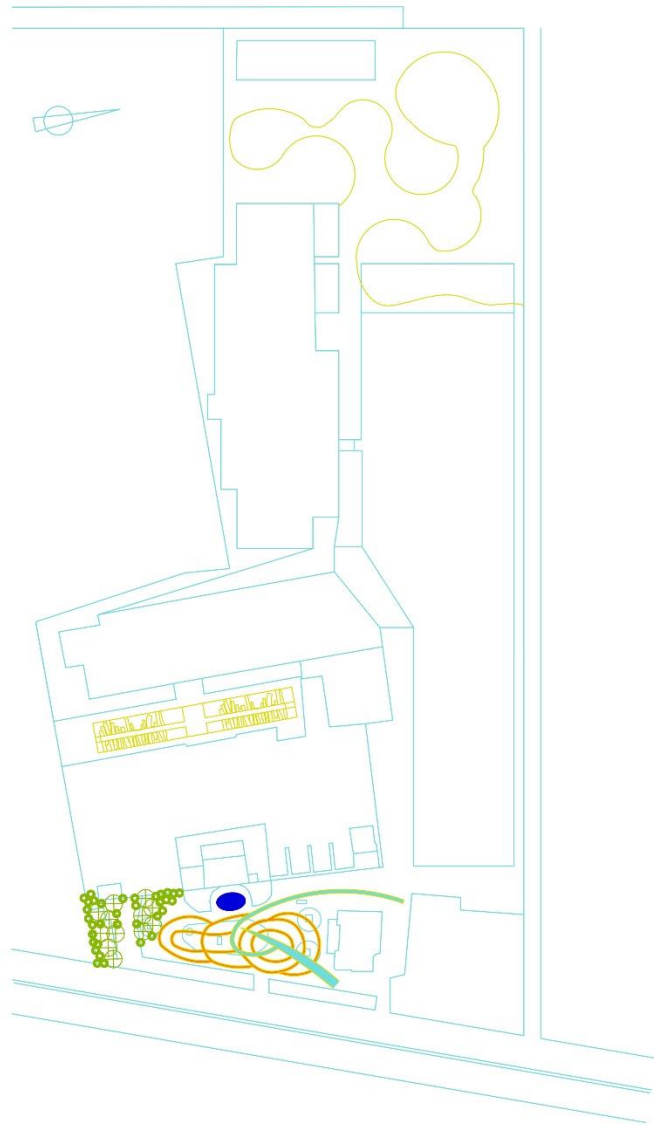
Στάδιο 3: Σχεδιαστική αποτύπωση του υπάρχοντος φυτικού υλικού

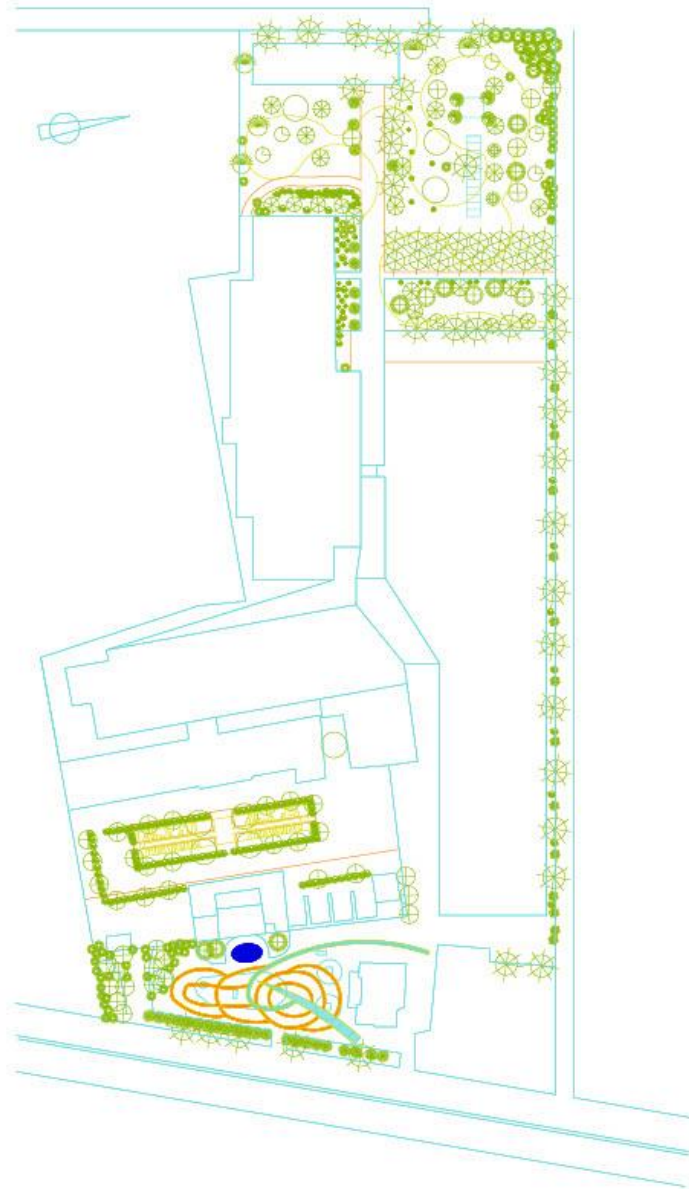
Στάδιο 4: Δοκιμαστικές σχεδιάσεις

Στάδιο 5. Δοκιμαστική εισαγωγή hatch

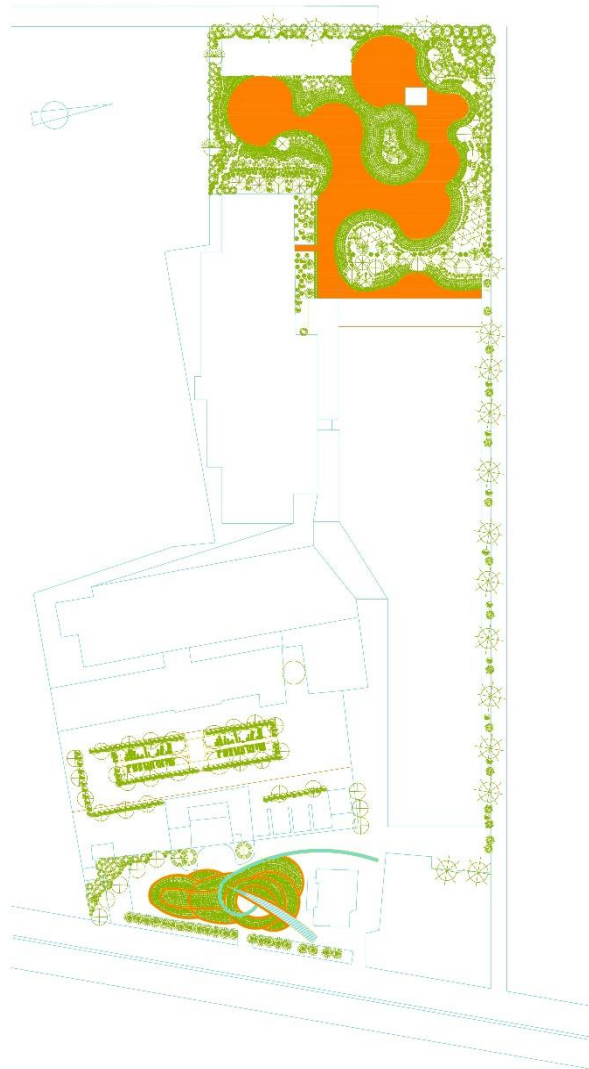
Στάδιο 6. Εισαγωγή καμπυλοειδών σχηματισμών

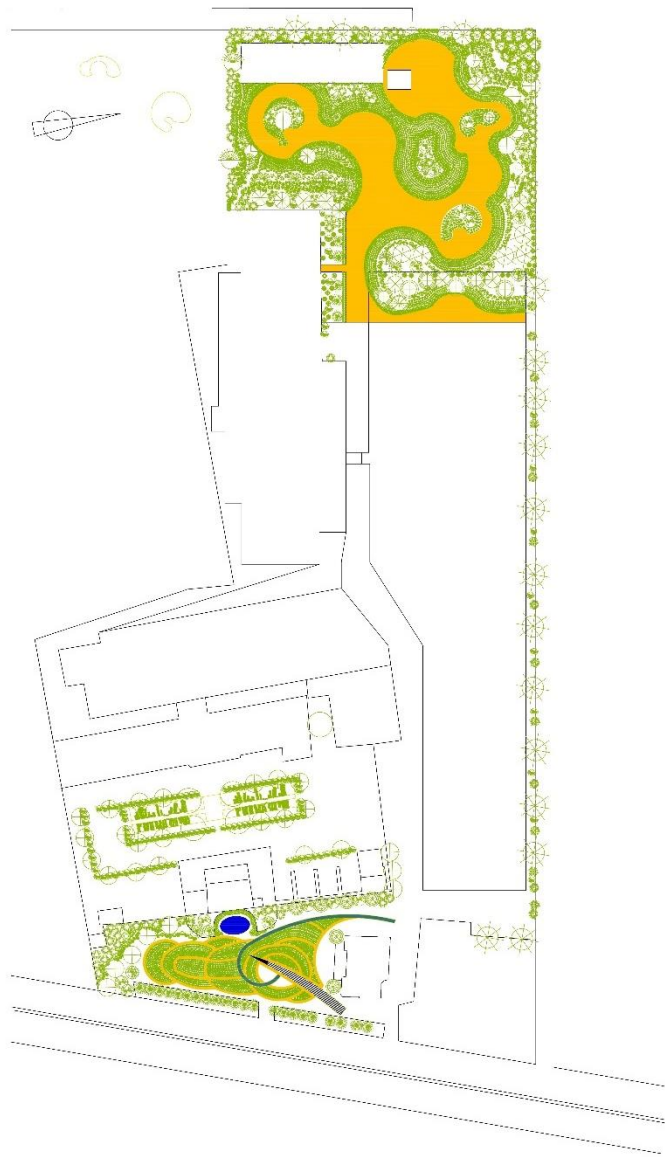
Στάδιο 7: Σταδιακή αποσαφήνιση σχεδίασης

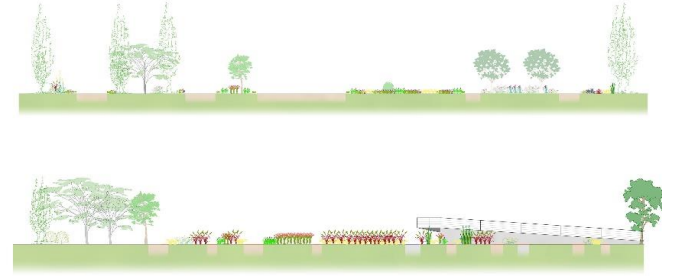
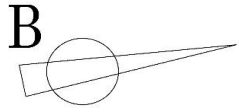
Στάδιο 8: Σχηματοποιείται η επιφάνεια με πατημένο χώμα από την οποία θα αφαιρεθεί η τυχόν υπάρχουσα βλάστηση ενώ θα πυκνώσουν αντίστοιχα οι φυτεύσεις στους χώρους που θα πραγματοποιηθούν οι επεμβάσεις αρχιτεκτονικής τοπίου

Σταδιο 9: Σχεδιασμός φυτεύσεων πάνω στα επιλεγμένα μοτίβα

Στάδιο 10: Εφαρμογή μικροδιορθώσεων-μετακίνηση του περιπτέρου και εισαγωγή μικρονησίδων φύτευσης

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΦΥΤΩΝ			
ΠΟΙΕΣ			
•	Erigeron karvinskianus	•	Stachys lanata
•	Gaura lindheimeri	•	Thibaudia violacea
•	Oenothera speciosa	•	Verbena bonariensis
•	Perovskia atriplicifolia		
ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ			
•	Achillea tomentosa	•	Helichrysum petiolare
•	Rosmarinus prostratus	•	Salvia jamaicensis
•	Thymus sephyllum	•	Salvia greggi
•	Lavandula dentata		
ΑΓΡΟΣΤΟΔΗ			
•	Andropogon gerardii	•	Pennisetum alopecuroides
•	Gortaderia seloana	•	Stipa tenuissima
•	Pennisetum rubrum	•	Phyllostachys aurea
•	Carex buchananii		
ΦΑΜΝΟΙ			
•	Rosa iceberg	•	Westringia fruticosa
•	Quercus coccifera	•	Photinia fraseri
•	Pistacia lentiscus	•	Laurus nobilis
•	Myrtus communis	•	Viburnum tinus
•	Teucrium chamaedrys	•	Pyracantha coccinea
•	Teucrium fruticans	•	Nerium oleander
ΔΕΝΔΡΑ			
•	Punica granatum	•	Prunus amygdali
•	Ailanthus altissima	•	Cercis siliquastrum
•	Morus plataniifolia	•	Olea europaea
•	Ficus carica	•	Ceratonia siliqua
•	Citrus aurantium	•	Platanus orientalis
•	Tiglia tomentosa	•	Acacia cyanophylla
•	Pinus pinea	•	Quercus ilex
		•	Bougainvillea glabra
		•	Cupressus sempervirens

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:
 ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΩΝ
 ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΕΠΙΒΛ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ ΜΑΡΙΑ
 ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
 ΚΑΙΜΑΚΑ: 1:250
 ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: ΜΑΡΤΙΟΣ 2024

Τελικό Στάδιο: Masterplan

VI. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΦΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

1. Acacia cyanophylla (ΟΙΚ. FABACEAE)

Εικ. 42. *Acacia cyanophylla*

Ανθοφορία: Φεβρουάριος- Απρίλιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 4- 6μ. Μέγιστη διάμετρος 2.5- 3.5μ.

Η ακακία η κυανόφυλλη είναι αειθαλής, όρθιο δένδρο. Έχει λογχοειδή, πράσινα φύλλα και ανθοφορεί με ανοιχτοκίτρινα άνθη σε κυλινδρικές, φοβοειδείς ταξιανθίες. Για να αναπτυχθεί σωστά χρειάζεται θέσεις ηλιόλουστες, προστατευμένες από το κρύο και τον δυνατό άνεμο. Ιδανικά σημεία είναι εκείνα με νότια ή δυτική έκθεση. Αναπτύσσεται επιτυχώς σε διάφορους τύπους εδαφών, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση και αντέχει στην αλατότητα καθώς και στην παραθαλάσσια έκθεση. Αντέχει στις ξηροθερμικές συνθήκες και στην έντονη ηλιοφάνεια.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

2. *Achillea tomentosa* (ΟΙΚ. ASTERACEAE)

Εικ. 43. *Achillea tomentosa*

Ανθοφορία: Ιούνιος- Σεπτέμβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 0,8μ.

Η αχίλλεια είναι πολυετής πόα που παράγει όμορφα λουλούδια σε κίτρινες (κάποια συγγενικά είδη σε κόκκινες, ροζ κά) αποχρώσεις και παρουσιάζει μεγάλο εύρος ανθοφορίας. Πρόκειται για φυτό αργής έως μέτριας ανάπτυξης, ιδιαίτερα σκληρό κι ανθεκτικό. Ευδοκίμει σε ηλιόλουστες θέσεις και σε πολύ καλά στραγγιζόμενα, ξηρά εδάφη. Αντέχει σε ελάχιστες θερμοκρασίες μέχρι - 15 °C. Όπως και οι περισσότερες αχίλλειες, είναι φυτό προσαρμοσμένο στην παρατεταμένη ξηρασία και στα φτωχά, άγονα και ασβεστώδη εδάφη. Απεχθάνεται την έντονη, παρατεταμένη υγρασία, η οποία συνδέεται με την εμφάνιση ασθενειών και την παραμόρφωση του φυσικού σχήματος του φυτού. Παρατεταμένες ξηρές συνθήκες την άνοιξη επηρεάζουν την ένταση της ανθοφορίας.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

3. *Andropogon gerardii* (ΟΙΚ. POACEAE)

Εικ.44. *Andropogon gerardii*

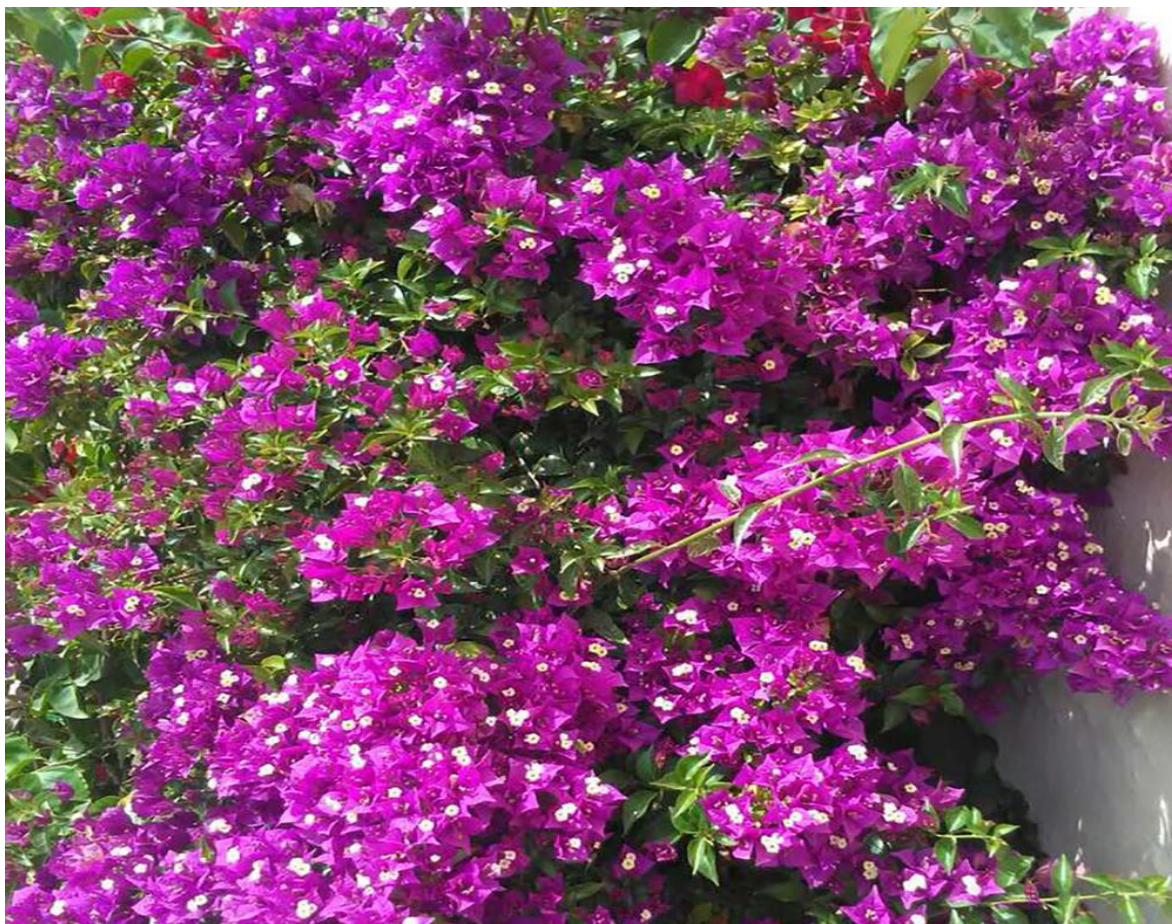
Ανθοφορία: Ιούνιος- Σεπτέμβριος

Διαστάσεις: ανάπτυξη 1-3 m

Ο Ανδροπόγων είναι ένα πολυετές θερμόφιλο αγροστόδες. Είναι βαθύριζο και επεκτείνεται με ριζώματα που εκπτύσσονται από το ριζικό του σύστημα. Η βάση του στελέχους μεταβάλλεται σε μπλέ ή μώβ καθώς ωριμάζει. Ανθίζει το καλοκαίρι και σποροποιεί το φθινόπωρο. Δεν αντέχει την σκιά ενώ είναι άριστα προσαρμοσμένο στις ξηροθερμικές συνθήκες.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

4. *Bougainvillea glabra* (ΟΙΚ. NYCTAGINACEAE)

Εικ.45. *Bougainvillea* sp.

Ανθοφορία: Μάιος- Οκτώβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 10- 12μ.

Η βουκαμβίλια είναι ένα εντυπωσιακό αναρριχώμενο, φυλλοβόλο φυτό με λίγο έως πολύ αγκαθωτά κλαδιά. Έχει πλούσια ανθοφορία χάρη στα ποικιλόμορφα ανθικά βράκτια και παρουσιάζεται σε ποικίλες χρωματικές παραλλαγές. Τα υπερβολικά ποτίσματα τους καλοκαιρινούς μήνες προκαλούν μείωση στην ανθοφορία της, στην οποία συνεισφέρουν το πολύ φως και το ελαφρύ έδαφος. Δεν αντέχει τις χαμηλές θερμοκρασίες και είναι ευαίσθητη στον παγετό. Έχει μεγάλη ανθεκτικότητα στην ξηρασία αλλά όσο περισσότερο ταλαιπωρείται από την έλλειψη νερού, γίνεται αγκαθωτή.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

5. *Carex buchananii* (ΟΙΚ. CYPERACEAE)

Εικ. 46. *Carex buchananii*

Ανθοφορία: Απρίλιος- Ιούλιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 0,45μ.

Το κάρεξ είναι φυτό αειθαλές με χαρακτηριστικό χαλκόχροο φύλλωμα το οποίο αντέχει και σε ημισκιερή έκθεση. Ευδοκίμει σε ελαφριά εδάφη ενώ αντέχει και σε περίσσεια υγρασίας. Κάνει πυκνές τούφες με πολύ λεπτά φύλλα ανοιχτού καφέ χρώματος (χρυσάφι) όλο τον χρόνο. Του αρέσει αρκετά το πότισμα, αλλά ταυτόχρονα μπορεί να αντέξει και με μέτριες έως λίγες ποσότητες νερού. Έτσι οι ανάγκες του σε νερό είναι χαμηλές έως μέτριες, ανάλογα με τη θέση του και τις συνθήκες που επικρατούν αλλά ταυτόχρονα αντέχει και στις υπερβολικές. Έχει μεγάλη αντοχή στην ξηρασία, και αφού εγκλιματιστεί σε ένα μέρος δεν θέλει ιδιαίτερη φροντίδα. Αναδεικνύεται καλύτερα καλλωπιστικά όταν απομακρύνονται τα φύλλα που ξεραίνονται.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

6. *Ceratonia siliqua* (ΟΙΚ. FABACEAE)

Εικ. 47. *Ceratonia siliqua*

Ανθοφορία: Αύγουστος- Σεπτέμβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 8- 10μ./ Μέγιστη διάμετρος 8μ.

Η χαρουπιά είναι δένδρο αειθαλές με γκριζοπράσινα, σύνθετα φύλλα. Ανθοφορεί με κιτρινωπά άνθη τα οποία είναι δύσοσμα και είναι μόνικο (αρσενικά και θηλυκά άνθη συνυπάρχουν στο ίδιο δένδρο). Τα άνθη σταδιακά εξελίσσονται στους γνώριμους καρπούς, τα χαρούπια. Προτιμά ηλιόλουστες θέσεις μέσης σύστασης και καλά στραγγιζόμενα εδάφη. Κατάλληλο και για παραθαλάσσιες φυτεύσεις. Είναι φυτό που μπορεί να αντέξει σε έντονα αλκαλικά εδάφη, καθώς και χώματα πετρώδη ή γεμάτα βράχια. Μόλις εγκατασταθεί σε μια θέση είναι πολύ ανθεκτική στην ξηρασία, όμως δεν αντέχει στις πολύ χαμηλές θερμοκρασίες (παρατεταμένους παγετούς). Μπορεί να επιβιώσει σε άγονα, αλκαλικά, βραχώδη και πετρώδη, ξηρά εδάφη, ενώ δεν φαίνεται να δυσκολεύεται από τον δυνατό άνεμο.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

7. *Cercis siliquastrum* (ΟΙΚ. FABACEAE)

Εικ. 48. *Cercis siliquastrum*

Ανθοφορία: Μάρτιος- Απρίλιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 3- 4μ./ Μέγιστη διάμετρος κόμης 2-3μ.

Η κουτσουπιά είναι φυλλοβόλο δένδρο ή θάμνος με στρογγυλά, πράσινα- υποκύανα φύλλα σε καρδιόσχημη μορφή. Έχει έντονη, εντυπωσιακή, ροζ- βιολετί ανθοφορία σε όλο το μήκος των βλαστών πριν την έκπτυξη των φύλλων. Οι καρποί διατηρούνται και το χειμώνα. Είναι φωτόφιλο και αναπτύσσεται παντού. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, με διαφορετική σύσταση και ποικίλες τιμές οξύτητας, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Παρά το γεγονός ότι είναι ξηροφυτικό φυτό αντέχει τις πλούσιες αρδεύσεις του χλοοτάπητα. Είναι φυτό ανθεκτικό στις χαμηλές θερμοκρασίες και τον παγετό, επιβιώνοντας σε θερμοκρασίες μέχρι και -15°C . Γενικά δεν προσβάλλεται από σημαντικούς εχθρούς και ασθένειες. Η φροντίδα της είναι ιδιαίτερα απλή, καθώς είναι ένα φυτό που συνήθως αναπτύσσεται αρκετά ελεύθερα και δεν ταλαιπωρείται από σοβαρούς εχθρούς και ασθένειες.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

8. *Citrus aurantium* (ΟΙΚ. RUTACEAE)

Εικ. 49. *Citrus aurantium*

Ανθοφορία: Απρίλιος- Ιούνιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 6-8μ./ Μέγιστη διάμετρος κόμης 3-4.5μ.

Η νεραντζιά είναι αειθαλής, καρποφόρο δένδρο αργής ανάπτυξης με γυαλιστερά φύλλα. Αν και είναι πιο ανθεκτικό από τα υπόλοιπα εσπεριδοειδή, είναι ευαίσθητο και αυτό στους παγετούς. Η νεραντζιά χρησιμοποιείται ως υποκείμενο κατά τους εμβολιασμούς των υπόλοιπων εσπεριδοειδών. Έχει πορτοκαλί καρπούς που ωριμάζουν το φθινόπωρο. Έχει αγκαθωτά κλαδιά όπως και η λεμονιά. Για να μεγαλώσει χρειάζεται ηλιόλουστες θέσεις και μπορεί να ανεχτεί και την ελαφριά σκιά. Προτιμά θέσεις με νότια ή δυτική έκθεση, όπου θα προστατεύεται από το κρύο και τον δυνατό άνεμο. Χρειάζεται μέτριες ποσότητες ποτίσματος, κυρίως του ζεστούς καλοκαιρινούς μήνες και καλό είναι αυτό να γίνεται με νερό που δεν περιέχει πολλά άλατα. Αναπτύσσεται σε όλους σχεδόν τους τύπους εδαφών που έχουν καλή αποστράγγιση. Τα πολύ αλκαλικά εδάφη θα πρέπει να αποφεύγονται. Είναι ευαίσθητη στο κρύο αλλά σε σχέση με τα υπόλοιπα ξινά πιο ανθεκτική και μπορεί να αντέξει περίπου μέχρι τους -7°C . Μόλις εγκατασταθεί σε μια θέση παρουσιάζει καλή αντοχή στην ξηρασία αλλά με μέτριο πότισμα

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

9. *Cupressus sempervirens* (ΟΙΚ. CUPRESSACEAE)

Εικ. 50. *Cupressus sempervirens* 'Pyramidalis'

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 15- 20μ./ Μέγιστη διάμετρος 2- 3μ.

Το ορθόκλαδο κυπαρίσσι είναι κωνοφόρο με στενό, συμμετρικό, κολονοειδές σχήμα που τα πρώτα 10 χρόνια δεν ξεπερνά τα 2,5- 3μ. Έχει έντονο, σκούρο πράσινο φύλλωμα. Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με ελαφριά σκιά και χρειάζεται να φυτεύεται σε σημεία προστατευμένα από τον δυνατό ή καυτό άνεμο. Έχει ανάγκη από λίγο ως μέτριο πότισμα, ανάλογα με την εποχή και την ηλικία του φυτού. Γενικότερα όσο η ζέστη δεν είναι έντονη αλλά και όσο περισσότερο μεγαλώνει το φυτό απαιτεί λιγότερες ποσότητες νερού καθώς μπορεί να αντιστέκεται καλύτερα στην ξηρασία. Αναπτύσσεται στους περισσότερους τύπους εδαφών, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Μόλις εγκατασταθεί σε μια θέση είναι πολύ ανθεκτικό στην ξηρασία και ταυτόχρονα αντέχει στον παγετό και τις χαμηλές θερμοκρασίες μέχρι τους -20°C . Μπορεί ακόμα να επιβιώσει σε άγονα και ξηρά εδάφη, ενώ δεν φαίνεται να δυσκολεύεται σε διαφορετικά υψόμετρα.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

10. *Erigeron karvinskianus* (ΟΙΚ. ASTERACEAE)

Εικ. 51. *Erigeron karvinskianus*

Ανθοφορία: Απρίλιος- Οκτώβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 0,3μ.

Το ερίγερο ή ερίγκερον είναι φυτό που προτιμά προσήλιες θέσεις φύτευσης και έχει έντονο μελισσοκομικό ενδιαφέρον. Είναι ανθεκτικό σε ασβεστούχα εδάφη και στην αλμύρα της θάλασσας. Κάνει μικρές τούφες με λευκά και λίγο ροζ λουλούδια και έχει μεγάλη ανθοφορία. Χρησιμοποιείται για δημιουργία χαμηλής μπορντούρας και για βραχόκηπους. Έχει την δυνατότητα να αυτοσπείρεται και να εμφανίζεται σε εκτεταμένους τάπητες. Καλό θα ήταν να κλαδεύεται από Ιαν-Μαρ για να προκύπτει πιο συμπαγής εμφάνιση.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

11. *Ficus carica* (ΟΙΚ. MORACEAE)

Εικ. 52. *Ficus carica*

Ανθοφορία: Μάρτιος- Απρίλιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 3,5- 4μ./ Μέγιστη διάμετρος κόμης 2,5- 4μ.

Η συκιά είναι δένδρο της μεσογειακής ζώνης, φυλλοβόλο, καρποφόρο αλλά μπορεί να καλλιεργηθεί και εκτός αυτής, σε νότια έκθεση και προστατευμένο. Έχει φωτεινό πράσινο, χαρακτηριστικά τρίλοβο οδοντωτό και με νευρώσεις φύλλωμα καθώς και λείο, γκρι κορμό. Καρποφορεί όλο το καλοκαίρι ανάλογα με την ποικιλία, ακόμα και δύο φορές. Προσαρμόζεται σε όλα τα εδάφη. Δεν έχει ιδιαίτερες εδαφικές απαιτήσεις και αντέχει στις ξηροθερμικές συνθήκες με άνυδρο όμως καλοκαίρι καθώς οι θερινές βροχοπτώσεις προκαλούν σχίσσιμο των καρπών.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

12. *Gaura lindheimeri* (ΟΙΚ. ONAGRACEAE)

Εικ.53. *Gaura lindheimeri* 'Siskiyou Pink'

Ανθοφορία: Απρίλιος-Νοέμβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 0,5- 0,6μ./ Μέγιστη διάμετρος 0,6μ.

Η ροζ γκάουρα είναι θαμνώδης, πολυετής πόα με όρθιο σχήμα και λογχοειδές, απαλό, πράσινο φύλλωμα που χαμηλά κοκκινίζει. Παρουσιάζει πολύ μεγάλο εύρος ανθοφορίας και προσελκύει επικονιαστές. Δεν έχει ιδιαίτερες εδαφοκλιματικές απαιτήσεις αλλά προτιμά τα ελαφρά και τα καλά στραγγιζόμενα εδάφη. Προκειμένου να διατηρείται το φύλλωμά της συμπαγές θα πρέπει να πραγματοποιούνται βαθιά κλαδέματα ακόμα και 2-3 φορές το χρόνο.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

13. *Cortaderia selloana* (ΟΙΚ. POACEAE)

Εικ. 54. *Cortaderia selloana* 'White'

Ανθοφορία: Αύγουστος- Οκτώβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 2,5- 3μ./ Μέγιστη διάμετρος 2,5- 3μ.

Το γυνέριο έχει αιθαλές φύλλωμα με ανερχόμενα έως πλαγιόκλαδα στελέχη και κατερχόμενες κορυφές. Είναι δίοικο, διακοσμητικό, αγρωστώδες φυτό με μακριές, φτερωτές, αργυρόχρωμες ταξιανθίες από το τέλος του καλοκαιριού που διαρκούν έως το χειμώνα. Τα άνθη του τα χρησιμοποιούμε και ως δρεπτά για αποξηραμένες συνθέσεις, ενώ συνιστάται να κλαδεύεται δραστικά στα 10 εκατοστά από το έδαφος τον Ιαν-Φεβ. Δεν έχει ιδιαίτερες εδαφοκλιματικές απαιτήσεις. Μόλις εγκατασταθεί σε μια θέση είναι ανθεκτική στην ξηρασία και ταυτόχρονα αντέχει στον παγετό και τις χαμηλές θερμοκρασίες μέχρι τους -15°C . Μπορεί ακόμα να επιβιώσει σε αρκετά ξηρά εδάφη, ενώ δεν φαίνεται να δυσκολεύεται από την ατμοσφαιρική ρύπανση. Αν και αγρωστώδες μπορεί να αντέξει ικανοποιητικά την υπερβολική άρδευση και εντάσσεται άνετα σε κηποτεχνικές εφαρμογές με χλοοτάπητα.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

14. *Helichrysum petiolare* (ΟΙΚ. ASTERACEAE)

Εικ. 55. *Helichrysum petiolare*

Ανθοφορία: Ιούνιος- Αύγουστος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 0,3- 0,4μ./ Μέγιστη διάμετρος 0,6- 0,8μ.

Το ελίχρυσο έρπον είναι αειθαλής πόα με σφαιρική μορφή και φύλλωμα ωοειδές σε ασημί χρώμα. Τα λουλούδια του έχουν απαλό, κίτρινο χρώμα και το καλοκαίρι γίνονται βαθύχρωμα. Πρόκειται για φυτό μέτριας έως σχετικά γρήγορης ανάπτυξης, ιδιαίτερα σκληρό, ανθεκτικό και εύκολο στην καλλιέργειά του. Ευδοκίμει σε ηλιόλουστες θέσεις και σε φτωχά, ξηρά, εξαιρετικά στραγγιζόμενα, ξηρά εδάφη. Είδος σχετικά ευαίσθητο στο ψύχος, αντέχει σε ελάχιστες θερμοκρασίες μέχρι - 5 °C. Όπως και τα περισσότερα ελίχρυσα, είναι φυτό προσαρμοσμένο στην παρατεταμένη ξηρασία και στα ασβεστώδη εδάφη. Απεχθάνεται την έντονη, παρατεταμένη υγρασία, η οποία μπορεί να προκαλέσει την απότομη απώλεια του φυτού. Σε πλούσια εδάφη το φυτό έχει μικρότερη διάρκεια ζωής. Συνίσταται να διαιρείται κάθε 3 έως 4 χρόνια προκειμένου να διατηρείται η ευρωστία του (πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

15. *Laurus nobilis* (ΟΙΚ. LAURACEAE)

Εικ. 56. *Laurus nobilis*

Ανθοφορία: Μάρτιος- Απρίλιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 10μ./ Μέγιστη διάμετρος κόμης 5μ.

Η δάφνη Απόλλωνος είναι αειθαλής, συμπαγής θάμνος με σκουροπράσινο, γυαλιστερό, αρωματικό φύλλωμα και ορθόκλαδη μορφή. Παράγει μικρά αστερόσχημα εύοσμα κίτρινα άνθη κατά το τέλος της άνοιξη και ένα μαύρο καρπό το καλοκαίρι. Είναι συνδεδεμένη με την Ελληνική γη, καθώς τη συναντάμε αυτοφυή. Κατάλληλη για ψηλούς και μεσαίους φράχτες. Προτιμά ηλιόλουστες θέσεις, μη βορινές και στραγγιζόμενα εδάφη, ενώ αντέχει και στα υδροσταγονίδια των παράκτιων περιοχών. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, με διαφορετική σύσταση και ποικίλες τιμές οξύτητας, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Μόλις εγκατασταθεί σε μια θέση είναι πολύ ανθεκτική στην ξηρασία και ταυτόχρονα αντέχει στον παγετό και τις χαμηλές θερμοκρασίες μέχρι τους. Η φροντίδα της είναι αρκετά εύκολη αν και απαιτεί συχνά ψεκάσματα. Μπορεί να κλαδευτεί τόσο σε σχήμα δέντρου, διαμορφώνοντας μια μεγάλη ομπρέλα σκιάς, όσο και σε σχήμα θάμνου ή πυκνού, καλοσχηματισμένου φράκτη.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

16. *Lavandula dentata* (ΟΙΚ. LAMIACEAE)

Εικ. 57. *Lavandula dentata*

Ανθοφορία: Ιούνιος- Αύγουστος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 0,6- 0,8μ/ Μέγιστη διάμετρος κόμης 0,4 -0,5μ.

Η λεβάντα γενικά είναι αρωματικό φυτό με πολυάριθμα είδη και ποικιλίες που ευδοκιμούν σε πολύ στραγγερά, ξηρικά και αρκετά ασβεστούχα εδάφη. Η ποικιλία “dentata” έχει πρασινοαργυρόχρωμα, αειθαλή, κατσαρά φύλλα με έντονη ανθοφορία βιολετί χρώματος και παρατεταμένου εύρους σχεδόν όλον το χρόνο. Δεν έχει ιδιαίτερες εδαφοκλιματικές απαιτήσεις. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, με διαφορετική σύσταση και ποικίλες τιμές οξύτητας, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Μόλις εγκατασταθεί σε μια θέση είναι πολύ ανθεκτική στην ξηρασία και ταυτόχρονα αντέχει σε μερικό παγετό και χαμηλές θερμοκρασίες μέχρι τους -5°C . Μπορεί ακόμα να επιβιώσει σε ρηχά και ξηρά, πετρώδη εδάφη, ενώ δεν φαίνεται να δυσκολεύεται από την ατμοσφαιρική ρύπανση. Η φροντίδα της είναι αρκετά εύκολη. Για να διατηρήσουμε το σχήμα και το μέγεθός της θα πρέπει να κλαδευτεί χαμηλά αλλά πάνω από το ξυλώδες τμήμα του βλαστού μόλις ολοκληρωθεί η άνθησή της.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

17. *Morus platanifolia* (ΟΙΚ. MORACEAE)

Εικ. 58. *Morus platanifolia*

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 6- 8μ./ Μέγιστη διάμετρος κόμης 8- 10μ.

Η μουριά είναι καλλωπιστικό, φυλλοβόλο δένδρο με σφαιρική, πλαγιόκλαδη κόμη που σχηματίζει μια πυκνή ομπρέλα. Κατάλληλο να σχηματίσει σκιά. Αναπτύσσει πολύ μεγάλα, χωρίς τρίχες καταπράσινα γυαλιστερά φύλλα με έντονες νευρώσεις που μοιάζουν με πλατανόφυλλα. Είναι ανθεκτικό είδος και μπορεί να ευδοκιμήσει σε ένα μεγάλο εύρος κλιματικών συνθηκών. Αντέχει σε χαμηλές θερμοκρασίες και φυτεύεται σε προσήλιες θέσεις γόνιμων, στραγγιζόμενων εδαφών. Κάθε χρόνο θα πρέπει να κλαδεύεται αυστηρά στη βάση των βραχιόνων για να διατηρείται η ζωηρότητα της και η φυτουγεία των βλαστών. Έχει ταχεία ικανότητα αναβλάστησης και ικανοποιητικό ρυθμό ανάπτυξης, ενώ πλέον θα πρέπει να επιτηρείται σχολαστικά λόγω των νέων εντομολογικών εχθρών που έχουν ενσκήψει.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

18. *Myrtus communis* (ΟΙΚ. MYRTACEAE)

Εικ. 59. *Myrtus communis*

Ανθοφορία: Ιούνιος- Αύγουστος- Σεπτέμβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 1,5- 2μ./ Μέγιστη διάμετρος κόμης 1,5- 2μ.

Η μυρτιά είναι θάμνος πολύκλαδος, ορθόκλαδος με πυκνή βλάστηση. Έχει αιθαλές, αρωματικό, καταπράσινο φύλλωμα με μικρά, ωοειδή, γυαλιστερά και μυτερά φύλλα. Εμφανίζει λευκά άνθη κατά την ανθοφορία της, με μακρείς, κεντρικούς, κρεμ στήμονες που αργότερα δίνουν μελανούς καρπούς. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, με διαφορετική σύσταση και ποικίλες τιμές οξύτητας, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Παρουσιάζει μεγάλη ανθεκτικότητα στην ξηρασία και ταυτόχρονα αντέχει σε ελαφρύ παγετό και χαμηλές θερμοκρασίες μέχρι τους -9°C . Μπορεί να αναπτυχθεί σε απευθείας έκθεση στον ήλιο αλλά αντέχει και στην ημισκιά. Η φροντίδα της είναι αρκετά εύκολη. Την άνοιξη και αφού περάσει ο κίνδυνος παγετών, μπορούμε αν θέλουμε να την κλαδέσουμε, για να διατηρήσουμε το σχήμα και το μέγεθός της. Παρόλο που ανέχεται καλά το αυστηρό κλάδεμα και τον ελαφρύ σχηματισμό σε σχήματα, μπορεί να αφηθεί και χωρίς τακτικό κλάδεμα να μεγαλώσει ελεύθερα.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

19. *Nerium oleander* (ΟΙΚ. APOCYNACEAE)

Εικ. 60. *Nerium oleander*

Ανθοφορία: Μάιος- Σεπτέμβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 3- 5μ./ Μέγιστη διάμετρος 2- 3μ.

Η πικροδάφνη ή λέανδρος ή σφάκα ή ροδοδάφνη είναι αειθαλής θάμνος σφαιρικού σχήματος. Τα φύλλα της είναι πράσινα και επιμήκη ενώ όλα τα τμήματα του φυτού είναι δηλητηριώδη. Έχει διπλά ή μονά σωληνοειδή με 5 μεγάλα πέταλα άνθη διάφορων χρωμάτων, τα οποία σε μερικές ποικιλίες είναι και αρωματικά. Ανθεκτική, χωρίς ιδιαίτερες απαιτήσεις, αντέχει και σε παραθαλάσσιες περιοχές. Προτιμά προσήλιες θέσεις και δε χρειάζεται συχνό πότισμα. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, με διαφορετική σύσταση και ποικίλες τιμές οξύτητας, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Μόλις εγκατασταθεί σε μια θέση είναι πολύ ανθεκτική στην ξηρασία και ταυτόχρονα αντέχει σε ελαφρύ παγετό και χαμηλές θερμοκρασίες μέχρι τους -7°C . Η φροντίδα της είναι αρκετά εύκολη. Την άνοιξη και αφού περάσει ο κίνδυνος παγετών, μπορούμε αν θέλουμε να την κλαδέψουμε, για να διατηρήσουμε το σχήμα και το μέγεθός της. Παρόλο που ανέχεται καλά το αυστηρό κλάδεμα και τον ελαφρύ σχηματισμό σε σχήματα, μπορεί να αφηθεί και χωρίς τακτικό κλάδεμα να μεγαλώσει ελεύθερα.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

20. *Oenothera speciosa* (ΟΙΚ. ONAGRACEAE)

Εικ. 61. *Oenothera speciosa*

Ανθοφορία: Ιούνιος- Οκτώβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 0,4μ.

Ο οινοθήρας είναι ριζωματώδες φυτό που προτιμά προσήλιες θέσεις φύτευσης αλλά αντέχει και σε ημισκιά. Φέρει ταξιανθίες με πληθωρική αρωματική, δισκόμορφη σε ροζ απόχρωση ανθοφορία. Έχει μεγάλο μελισσοκομικό ενδιαφέρον. Φυτεύεται σε ξηρά, μέσης σύστασης και ασβεστούχα εδάφη. Έχει μεγάλη ανθοφορία, με φωτεινά, ροζ, ελαφρώς αρωματικά λουλούδια που έχουν κίτρινη καρδιά και ανοιχτά, πράσινα νεύρα σε κυπελλοειδές σχήμα. Το φύλλωμά του είναι μεταβλητό από γραμμικό σε αντωειδές, με οδοντωτά ή κυματιστά άκρα. Είναι φυτό ανθεκτικό στον πάγο και αναπτύσσεται σε καλά αποστραγγιζόμενα εδάφη στα οποία επικρατούν καλές συνθήκες στράγγισης. Ανέχεται τις ξηροθερμικές συνθήκες και πολλαπλασιάζεται με σπόρο ή με διαίρεση του ριζώματος την άνοιξη ή το φθινόπωρο.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

21. *Olea europaea* (ΟΙΚ. OLEACEAE)

Εικ. 62. *Olea europaea*

Ανθοφορία: Απρίλιος- Μάιος- Ιούνιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 12μ./ Μέγιστη διάμετρος κόμης 8- 10μ.

Η ελιά είναι αειθαλές δένδρο με σφαιρική βλάστηση, βραδείας ανάπτυξης, σύμβολο της Μεσογείου. Έχει στενόμακρα φύλλα με γκριζοπράσινη την άνω φυλλική επιφάνεια και ασημόχρωμη την κάτω, καθώς και λευκά άνθη. Καρποφορεί το φθινόπωρο έως τις αρχές του χειμώνα, ανάλογα με την ποικιλία και την περιοχή. Οι καρποί της Ελιάς χωρίζονται σε μεγαλόκαρπους, σε μεσόκαρπους και σε μικρόκαρπους (λαδοελιά). Χρειάζεται προστασία από τους παγετούς και είναι κατάλληλη για παραθαλάσσιες τοποθεσίες. Είναι ανθεκτική στην έλλειψη του νερού αλλά όταν ποτίζεται συστηματικά παράγει καλύτερης ποιότητας καρπούς. Αναπτύσσεται σε όλους τους τύπους εδαφών, με απαραίτητη προϋπόθεση να έχουν καλή αποστράγγιση. Μπορεί να αντέξει στη ζέστη και την ξηρασία και οι υψηλές θερμοκρασίες, ακόμη και πάνω από 35°C δεν αποτελούν πρόβλημα αρκεί να μην επισυμβούν κατά την διάρκεια της ανθοφορίας ενώ σε θερμοκρασίες κάτω από -10°C μπορεί να προκύψει ζημιά. Γενικά κλαδεύεται μέτρια, αφαιρώντας ξερά και γέρικα τμήματα, ζημιωμένα κλαδιά ή κλαδιά που είναι υπερβολικά πυκνά και διασταυρώνονται. Σκοπός του κλαδέματος είναι να επιτρέπεται στο εσωτερικό του φυλλώματος να αερίζεται και να είναι εκτεθειμένο στις ακτίνες του ήλιου. Επειδή οι καρποί παράγονται σε βλαστούς της προηγούμενης χρονιάς, κατά το κλάδεμα φροντίζουμε να αφήσουμε βλαστάρια που θα μας δώσουν ελιές την επόμενη χρονιά. Ηεφαρμογή ενός πλήρους ισορροπημένου λιπάσματος με την σωστή ποσότητα βορίου επιδρά ευεργετικά στην παραγωγή της καθώς και στο φύλλωμά της.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

22. *Pennisetum alopecuroides* (ΟΙΚ. POACEAE)

Εικ. 63. *Pennisetum alopecuroides*

Ανθοφορία: Αύγουστος- Δεκέμβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 1μ.

Το πενισέτο είναι φυτό που προτιμά προσήλιες θέσεις και είναι κατάλληλο για φύτευση σε παραθαλάσσια μέρη. Το άνθος του χρησιμοποιείται και ως δρεπτό. Ευδοκίμει σε κανονικά εδάφη. Κάνει ψιλές τούφες με φύλλα ίσια, γλαυκά και στάχυα κυλινδρικά, καστανά με λευκές απολήξεις. Το πενισέτο χρειάζεται ηλιόλουστες θέσεις ή σημεία με ελαφριά σκιά αλλά στην περίπτωση αυτή δεν ανθίζει αρκετά. Καλό είναι να φυτεύεται σε μέρη προστατευμένα από δυνατό άνεμο. Δεν έχει ιδιαίτερες υδατικές απαιτήσεις αλλά κατά τη διάρκεια από των ζεστών εποχών του έτους χρειάζεται μεγαλύτερη ποσότητα νερού. Αναπτύσσεται σε διάφορους τύπους εδαφών, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Παρόλο που χρειάζεται νερό για να ευδοκιμήσει, μπορεί να αντέξει την ξηρασία με ικανοποιητικό τρόπο. Είναι ευαίσθητο στο χειμερινό κρύο και ιδιαίτερα στον παγετό. Το πενισέτο δεν έχει πολλές απαιτήσεις συντήρησης δεν έχει ιδιαίτερες ποσβολές ή εχθρούς και ένα χειμερινό κλάδεμα χαμηλά, κοντά στο επίπεδο του εδάφους, αρκεί για να διατηρηθεί όμορφο και την επόμενη χρονιά.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

22. *Pennisetum rubrum* (ΟΙΚ. POACEAE)

Εικ. 64. *Pennisetum setaceum* 'Rubrum'

Ανθοφορία: Ιούλιος- Σεπτέμβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 0,8μ.

Το κόκκινο πενισέτο είναι διακοσμητικό, αγρωστώδες φυτό με φυλλοβόλο, πορφυρό φύλλωμα από όπου αναδύονται κυλινδρικές σταχυοειδείς ταξιανθίες σε αποχρώσεις του ροζ το καλοκαίρι. Δεν έχει ιδιαίτερες εδαφοκλιματικές απαιτήσεις και προτιμά ηλιόλουστες θέσεις. Χρειάζεται λίγο προς μέτριο πότισμα, με τη μεγαλύτερη ανάγκη για νερό τα πρώτα χρόνια και κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες. Προτιμά τα ελαφριά, γόνιμα εδάφη που στραγγίζουν καλά. Είναι φυτό ανθεκτικό στην ξηρασία και τα αλατούχα εδάφη, ενώ ακόμα μπορεί να αντέξει και στις χαμηλές θερμοκρασίες του χειμώνα. Αργά το χειμώνα, πριν φυτρώσουν τα καινούρια φύλλα, κλαδεύεται χαμηλά.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

23. *Perovskia atriplicifolia* (ΟΙΚ. LAMIACEAE)

Εικ. 65. *Perovskia atriplicifolia*

Ανθοφορία: Ιούλιος- Σεπτέμβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 1,2μ.

Η περόβσκια είναι φυλλοβόλος θάμνος με ασπρο-γκρίζα κλαδιά και αρωματικά φύλλα στα οποία αναπτύσσονται εντυπωσιακές επάκριες ταξιανθίες. Αναπτύσσεται σε καλά αποστραγγιζόμενα εδάφη σε προσήλιες περιοχές και προτιμά πλούσια και πορώδη χώματα. Είναι εντυπωσιακό φυτό όταν συνοδεύεται με τριανταφυλλίες. Τα φύλλα της είναι αρωματικά και έχουν πράσινο-γκρι χρώμα. Τα άνθη της έχουν μπλε, έντονο χρωματισμό και είναι ενωμένα σε μακριές ταξιανθίες. Συνήθως χρησιμοποιείται σε βραχόκηπους. Αντέχει στις χαμηλές θερμοκρασίες και το χειμώνα απαιτείται ένα χαμηλό κλάδεμα για επαγωγή νέας βλάστησης και ζωνής καινούργιας ανθοφορίας ενώ παρουσιάζει καλή προσαρμογή και στις ξηροθερμικές συνθήκες.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

24. *Photinia fraseri* (ΟΙΚ. ROSACEAE)

Εικ. 66. *Photinia fraseri*

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 2- 2.5μ.

Η φωτίνια είναι αειθαλής, συμπαγής θάμνος που μπορεί να φτάσει τα 2.5-4 μέτρα. Το πυκνό, λαμπερό της φύλλωμα, σήμα κατατεθέν του φυτού, αποτελείται από πλατιά, ωοειδή φύλλα, με έντονα γυαλιστερή όψη. Παραμένοντας διακοσμητικό καθόλη τη διάρκεια της χρονιάς, ξεκινά από τρυφερές, ανοιχτές κόκκινες τούφες, που μεγαλώνουν, αλλάζοντας το χρώμα τους σε τελικό σκούρο πράσινο. Το φύλλωμά της είναι γυαλιστερό, πράσινο, ωοειδές και ελαφρώς μυτερό. Τα νεαρά φυλλάρια έχουν πολύ έντονο και όμορφο κόκκινο ή μπορντό- κόκκινο χρώμα. Κάνει μία λευκή ή ελαφρώς κιτρινωπή ταξιανθία. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, με διαφορετική σύσταση και ουδέτρες ή αυξημένες τιμές οξύτητας, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Μόλις εγκατασταθεί σε μια θέση είναι πολύ ανθεκτική στην ξηρασία και ταυτόχρονα αντέχει στον παγετό και τις χαμηλές θερμοκρασίες μέχρι τους - 15°C.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

25. *Phyllostachys aurea* (ΟΙΚ. POACEAE)

Εικ. 67. *Phyllostachys aurea*

Διαστάσεις: Μέγιστος ύψος 5- 10μ.

Όλα τα μπαμπού έχουν ξυλώδεις κορμούς, είναι αειθαλή ή ημιαειθαλή και θέλουν υγρά εδάφη, αμμώδη και πλούσια σε οργανικά συστατικά. Ανθεκτικό είδος στην ξηρασία και στις αντίξοες καιρικές συνθήκες, έχει όμορφα, κίτρινα στελέχη και φυτεύεται συνήθως για τη δημιουργία πυκνών φρακτών. Τα ανοιχτά πράσινα καλάμια του, που γίνονται κιτρινωπά όσο μεγαλώνουν κι εκτίθενται στον ήλιο, φέρουν λεπτά και κομψά φύλλα σε χρυσο-λαχανί αποχρώσεις. Τα καλάμια μένουν καλυμμένα από φύλλα καθόλη τη διάρκεια της χρονιάς, λαμπυρίζοντας στον καλοκαιρινό ήλιο και χορεύοντας απαλά με τον άνεμο. Του αρέσουν οι ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με μερική σκιά και προτιμά να έχει νοτιοδυτικό προσανατολισμό στον κήπο. Καλό είναι επίσης το σημείο που θα φυτευτεί να είναι προστατευμένο από το κρύο και από δυνατούς ξηρούς ανέμους. Χρειάζεται αρκετό πότισμα το οποίο πρέπει να ενισχύεται το καλοκαίρι ή σε περιόδους με έντονη ζέστη. Θέλει γόνιμα πηλώδη εδάφη, πλούσια σε χούμο και θρεπτικά συστατικά που στραγγίζουν καλά. Έχει καλή αντοχή σε έντομα και ασθένειες, όμως δεν του αρέσει να ταλαιπωρείται από την ξηρασία και τον παγετό.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

26. *Pinus pinea* (ΟΙΚ. PINACEAE)

Εικ. 68. *Pinus pinea*

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 15- 20μ./ Μέγιστη διάμετρος 10- 15μ.

Η κουκουναριά είναι πολύ ανθεκτικό, σφαιρικό είδος κωνοφόρου μέτριων διαστάσεων. Είναι δένδρο αργής ανάπτυξης. Σχηματίζει πυκνό φύλλωμα με μακριές, πράσινες βελόνες σε ζεύγη. Οι κώνοι που κάνει κατά την ανάπτυξή του έχουν καφεκόκκινο χρώμα. Η κουκουναριά είναι ένα ψηλό δέντρο, με ύψος που συνήθως ξεπερνά τα 12 μέτρα. Το πλάτος της, επίσης μεγάλο, καταλαμβάνει 8 ή και περισσότερα μέτρα σε έκταση. Για να φτάσει το πλήρες της μέγεθος η κουκουναριά μεγαλώνει για τουλάχιστον 50 χρόνια, ενώ σύντομα μετά από αυτό το διάστημα σταματά να αναπτύσσεται άλλο. Το αειθαλές φύλλωμά της, φτιαγμένο από σκούρες μακριές βελόνες, στηρίζεται κομψά πάνω σε ισχυρά αλλά καλοσχηματισμένα κλαδιά και στολίζει τον κήπο με σταθερή πρασινάδα και όμορφες υφές όλες τις εποχές. Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με ελαφριά σκιά και χρειάζεται να φυτεύεται σε σημεία με νότια ή δυτική έκθεση. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, με διαφορετική σύσταση και ποικίλες τιμές οξύτητας, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Είναι ακετά ανθεκτική στον παγετό και τις χαμηλές θερμοκρασίες έως τους -10°C και μπορεί να αντέξει σε συνθήκες ξηρασίας αλλά και αλατότητας.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

27. *Pistacia lentiscus* (ΟΙΚ. ANACARDIACEAE)

Εικ. 69. *Pistacia lentiscus*

Ανθοφορία: Μάιος- Ιούνιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 5- 6μ.

Ο σχίνος είναι αειθαλής θάμνος ή δένδρο αργής ανάπτυξης και μεγάλης διάρκειας ζωής. Έχει πράσινο, σύνθετο ελκυστικό φύλλωμα, που στηρίζεται πάνω σε πυκνά χωρισμένα κλαδιά, σχηματίζοντας έτσι μικροσκοπικά, πράσινα φυλλαράκια, με δερματώδη υφή και έντονο χαρακτηριστικό άρωμα. Τα αρσενικά άνθη χωρίζονται από τα θηλυκά πάνω σε ξεχωριστό φυτό, όμως όταν τα δύο συνυπάρξουν στον ίδιο κήπο, μπορούμε να απολαύσουμε τους διακοσμητικούς καρπούς του, σε ανοιχτό κόκκινο-ροζ χρώμα, που αλλάζει σε μαύρο γυαλιστερό. Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με ελαφριά σκιά, αλλά μπορεί να αντέξει σε πλήρως σκιαζόμενες τοποθεσίες. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, με διαφορετική σύσταση και ποικίλες τιμές οξύτητας, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Περισσότερο από όλα όμως, προτιμά τα αμμώδη ή πηλώδη χώματα. Μόλις εγκατασταθεί σε μια θέση είναι πολύ ανθεκτικός στην ξηρασία και ταυτόχρονα αντέχει στον παγετό και τις χαμηλές θερμοκρασίες μέχρι τους -7°C . Μπορεί ακόμα να επιβιώσει σε άγονα και ξηρά εδάφη, ενώ μπορεί να αναπτυχθεί και σε πετρώδη χώματα.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

28. *Platanus orientalis* (ΟΙΚ. PLATANACEAE)

Εικ. 70. *Platanus orientalis*

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 18- 25μ./ Μέγιστη διάμετρος κόμης 14-22μ.

Ο πλάτανος ή πλατάνι είναι φυλλοβόλο δένδρο με σφαιρικό σχήμα. Έχει μεγάλα, παλαμοειδή, σκουροπράσινα φύλλα που παίρνουν κίτρινες αποχρώσεις το φθινόπωρο. Τα μικροσκοπικά κόκκινα άνθη του εμφανίζονται την άνοιξη, όμως συνήθως περνούν απαρατήρητα. Ωριμάζοντας, παράγουν όμορφους, μεγάλους στρογγυλούς καρπούς που μοιάζουν με αγκαθωτές μπάλες και διατηρούνται σαν διακοσμητικά στο φυτό όλο το φθινόπωρο και τους πρώτους μήνες του χειμώνα. Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με ελαφριά σκιά, όμως δεν μπορεί να αναπτυχθεί σε πλήρως σκιαζόμενες τοποθεσίες. Έχει ανάγκη από μέτριο έως αρκετό πότισμα, κυρίως τους ζεστούς καλοκαιρινούς μήνες, αλλά και τον πρώτο καιρό μέχρι να εγκατασταθεί σε έναν κήπο. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, με διαφορετική σύσταση και ποικίλες τιμές οξύτητας, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Περισσότερο προτιμά τα πλούσια, χουμώδη χώματα, με σταθερή υγρασία. Είναι φυτό ανθεκτικό στο κρύο και τον παγετό, ενώ ταυτόχρονα αντέχει την ατμοσφαιρική ρύπανση.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

29. *Prunus amygdalus* (ΟΙΚ. ROSACEAE)

Εικ. 71. *Prunus amygdalus*

Ανθοφορία: Φεβρουάριος- Μάρτιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 5- 9μ./ Μέγιστη διάμετρος κόμης 5- 6μ.

Η αμυγδαλιά είναι πολύ γνωστό, φυλλοβόλο, καρποφόρο δένδρο με λογχοειδές, ελλειψοειδές, οδοντωτό και γυαλιστερό, σκούρο πράσινο φύλλωμα και ροζ ή λευκό, αρωματικό άνθος νωρίς την άνοιξη. Τα υπέροχα λευκά άνθη της, με απαλές φούξια-ροζ πινελιές, στολίζουν τα γυμνά κλαδιά της το Φεβρουάριο ή νωρίς την άνοιξη, πριν εμφανιστούν τα φύλλα και διαχέουν ένα ευχάριστο γλυκό άρωμα. Τα λουλούδια σταδιακά διαδέχονται βελούδινοι πράσινοι καρποί, οι οποίοι αργά το καλοκαίρι ωριμάζουν, αποκαλύπτοντας τον σκληρό θρεπτικό καρπό που κρύβουν στο εσωτερικό τους. Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις και της αρέσει να είναι προστατευμένη από τον δυνατό άνεμο, κατά προτίμηση σε ένα σημείο με νότια ή δυτική έκθεση. Αναπτύσσεται με επιτυχία σε όλους τους τύπους εδαφών αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Παρουσιάζει ανθεκτικότητα στην ξηρασία και ταυτόχρονα έχει καλή αντοχή στο κρύο, μέχρι και στους -15°C .

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiante)

30. *Punica granatum* (ΟΙΚ. PUNICACEAE)

Εικ. 72. *Punica granatum*

Ανθοφορία: Μάιος- Ιούλιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 2.5- 3.5μ./ Μέγιστη διάμετρος κόμης 1.8- 3μ.

Η ροδιά είναι φυλλοβόλο, καρποφόρο δένδρο ή θάμνος με έντονο, λαμπερό, πράσινο χρώμα στα φύλλα του, που το φθινόπωρο γίνεται κίτρινο. Τα μικρά μακρόστενα φύλλα της, εμφανίζονται κόκκινα-μπρονζέ την άνοιξη και όσο μεγαλώνουν αλλάζουν το χρώμα τους σε ανοιχτό πράσινο ή λαχανί. Εμφανίζει εντυπωσιακή ανθοφορία με πορτοκαλί, φωτεινά άνθη το καλοκαίρι, ενώ το φθινόπωρο παράγει μεγάλους ή λίγο μικρότερους, πορτοκαλοκόκκινους καρπούς, ανάλογα με την ποικιλία. Προτιμά να αναπτύσσεται σε θέσεις ηλιόλουστες, κατά προτίμηση σε σημεία με προστασία από τον βορινό άνεμο και το κρύο. Μεγαλώνει σε όλους τους τύπους των εδαφών, απαραίτητο χαρακτηριστικό των οποίων είναι η καλή στράγγιση. Προσαρμόζεται σε φτωχά και ξηρά εδάφη, αλλά θέλει θέσεις με έκθεση στον ήλιο. Είναι μέτρια ανθεκτική στο κρύο και μπορεί να ανεχθεί θερμοκρασίες μέχρι τους -5°C .

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

31. *Pyracantha coccinea* (ΟΙΚ. ROSACEAE)

Εικ. 73. *Pyracantha coccinea* 'Orange glow'

Ανθοφορία: Μάιος- Ιούνιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 2- 5.5μ./ Μέγιστη διάμετρος 2- 2,5μ.

Ο πυράκανθος είναι αγκαθωτός θάμνος, πολύ διαδεδομένος για την ποικιλόμορφη καρποφορία του και τη δυνατότητα χρήσης του σε πολλές εφαρμογές. Έχει φωτεινά γυαλιστερά φύλλα που συχνά εναλλάσσονται με μυτερά αγκάθια, πλάγια κλαδιά από το βάρος των καρπών και πυκνή βλάστηση. Τα ολόλευκα μικρά άνθη του εμφανίζονται την άνοιξη σε μπουκέτα που πλημμυρίζουν το φύλλωμα, σταδιακά ωριμάζουν, μέχρι να δώσουν τελικά την θέση τους, σε πορτοκαλοκόκκινους κι έντονα διακοσμητικές φθινοπωρινές ράγες που διατηρούνται το χειμώνα.

Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με ελαφριά σκιά και μπορεί να φυτεύεται σε σημεία προστατευμένα από τον παγετό και το δυνατό ή καινό άνεμο, αλλά και σε σημεία απροστάτευτα. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, με διαφορετική σύσταση και ποικίλες τιμές οξύτητας, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Είναι φυτό ανθεκτικό στον παγετό και τις χαμηλές θερμοκρασίες μέχρι τους -20°C, ενώ ταυτόχρονα αντέχει και σε βαριά αργιλώδη εδάφη.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

32. *Quercus coccifera* (ΟΙΚ. FAGACEAE)

Εικ.74. *Quercus coccifera*

Ανθοφορία: Απρίλιος- Μάιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 2- 7μ./ Μέγιστη διάμετρος 1,5 -2μ.

Το πουρνάρι είναι αειθαλής θάμνος ή δένδρο με σφαιρική κόμη και σκούρα πράσινα, μακρόστενα, λαμπερά φύλλα τα οποία είναι εφοδιασμένα με μυτερό, αγκαθωτό περίγραμμα και μοιάζουν πολύ με φύλλα γκι, σε μικρότερη έκδοση. Τα μικροσκοπικά λουλούδια του εμφανίζονται την άνοιξη, από τον Μάρτιο μέχρι τον Μάιο. Λόγω του κιτρινοπράσινου χρώματος, του μικρού μεγέθους τους αλλά και του πυκνού φυλλώματος του φυτού, συχνά περνούν απαρατήρητα. Σταδιακά όμως, πολλά από αυτά μετατρέπονται σε καρπούς, που μοιάζουν με μικρά και λεπτά βελανίδια. Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με ελαφριά σκιά, αλλά μπορεί να αντέξει και σε πλήρως σκιαζόμενες τοποθεσίες. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, με διαφορετική σύσταση και ποικίλες τιμές οξύτητας, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Μόλις εγκατασταθεί σε μια θέση είναι πολύ ανθεκτικό στην ξηρασία και ταυτόχρονα αντέχει στον παγετό και τις χαμηλές θερμοκρασίες μέχρι τους -20°C .

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

33. *Quercus ilex* (ΟΙΚ. FAGACEAE)

Εικ.75. *Quercus ilex*

Ανθοφορία: Απρίλιος- Μάιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 15μ./ Μέγιστη διάμετρος 6- 8μ.

Η αριά είναι αειθαλές είδος δρυός σε μορφή δένδρου ή θαμνόδενδρου, με μεγάλη και αρκετά αργή ανάπτυξη. Έχει σκληρά, ακανθώδη φύλλα με πράσινη, γυαλιστερή επιφάνεια από πάνω και χνουδωτή από κάτω. Την άνοιξη κάνει μικρά κιτρινωπά άνθη και το καλοκαίρι βγάζει βελανίδια που είναι πράσινα όταν είναι ώριμα και καφέ- κόκκινα λίγο πριν πέσουν. Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με ελαφριά σκιά και μπορεί να φυτευτεί σε διάφορες τοποθεσίες, χωρίς να χρειάζεται να είναι προστατευμένη. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Περισσότερο προτιμά τα πλούσια και αμμώδη ή πηλώδη χώματα που έχουν αρκετή υγρασία, αντέχει όμως και σε ασβεστώδη. Ανθεκτική στα παραθαλάσσια κλίματα και με μεγάλη αντοχή στο κρύο.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

34. *Rosa iceberg* (ΟΙΚ. ROSACEAE)

Εικ. 76. *Rosa iceberg* (KORbin)

Ανθοφορία: Απρίλιος-Δεκέμβριος(πολλές φορές όλο το χρόνο)

Διαστάσεις: 1.2μ ύψος – 1μ πλάτος

Αποτελεί μία μοντέρνα παραλλαγή της floribunda τριανταφυλλιάς που προκύπτει με ενοφθαλμισμό σε κατάλληλο υποκείμενο. Στη Γαλλία την αποκαλούν “Νεράιδα του χιονιού” (Fee des Neiges) ενώ στην Αγγλία την αποκαλούν “Iceberg”. Σε θερμά κλίματα μπορεί να φτάσει και τα 2μ ύψος ενώ κατάλληλα διαμορφωμένη μπορεί να εθελιχθεί είτε σε συμπαγή θάμνο είτε και σε αναρριχώμενη. Τα φύλλα είναι μικρά,ελαφρά πράσινα και γυαλιστερά. Τα άνθη έχουν περίπου 5εκ διάμετρο και 25-35 πέταλα και αναπτύσσονται σε μακριές ταξιανθίες. Το εύρος ανθοφορίας είναι αξιοσημείωτα παρατεταμένο καθώς μπορεί να είναι και για όλο το χρόνο. Είναι ιδιαίτερα ανθεκτική στο ωίδιο και σε άλλες μυκητολογικές προσβολές. Δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες εδαφικές απαιτήσεις, αλλά προτιμά καλά αποστραγγιζόμενα εδάφη και προσήλιες τοποθεσίες.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

35. *Rosmarinus officinalis* “*prostratus*” (ΟΙΚ. LAMIACEAE)

Εικ. 77. *Rosmarinus officinalis* ‘*Prostratus*’

Ανθοφορία: Μάρτιος- Ιούνιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 0,2- 0,3μ./ Μέγιστη διάμετρος κόμης 0,8- 1μ.

Το έρπον ή ημιέρπον δενδρολίβανο είναι αιθαλές, αρωματικό είδος με έρπουσα, εδαφοκαλυπτική βλάστηση και μακρείς, εύκαμπτους και συστρεφόμενους βλαστούς. Ανθοφορεί με σκούρο μπλε-μωβ άνθος και κρατάει την ανθοφορία του για περισσότερο καιρό από το βασικό είδος. Μπορεί να αναπτυχθεί σχεδόν σε όλους τους τύπους εδαφών αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Είναι καλή επιλογή για φτωχά και αμμώδη ή όξινα εδάφη. Ταυτόχρονα είναι πολύ ανθεκτικό στην ξηρασία όταν εγκατασταθεί σε έναν κήπο και μπορεί επίσης να αντέξει και την εδαφική αλατότητα. Αντέχει τις παραθαλάσσιες φυτεύσεις και την ξηρασία και μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε βραχόκηπους. Χρειάζεται θέσεις με πλήρη ηλιοφάνειας και έχει χαμηλές ανάγκες σε πότισμα. Είναι ελκυστικό για τις μέλισσες και τις πεταλούδες και χρησιμοποιείται ως μελισσοκομικό είδος.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

36. *Salvia greggii* (ΟΙΚ. LAMIACEAE)

Εικ. 78. *Salvia greggii*

Ανθοφορία: Απρίλιος- Νοέμβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 1 μ.

Η σάλβια *greggii* είναι πόα με θαμνώδη μορφή και αρκετά μεγάλης διάρκειας ανθοφορία. Έχει επάκριες ταξιανθίες, με κόκκινα λουλούδια που χρησιμοποιούνται και ως δρεπτά. Έχει έντονο πράσινο, αρωματικό φύλλωμα με δερματώδη υφή και μελισσοκομικό ενδιαφέρον. Προτιμά προσήλια μέρη, μέσης σύστασης και ελαφριά εδάφη. Αντέχει ταυτόχρονα και την ημισκιά και την αυξημένη εδαφική υγρασία. Φυτεύεται σε πολλούς τύπους εδαφών, ενώ αντέχει και στην αλμύρα της θάλασσας. Οι βλαστοί της δεν είναι συμπαγείς με αποτέλεσμα να αποκόπτονται εύκολα, ενώ χρειάζεται συχνά και αυστηρά κλαδέματα για να είναι συμπαγής η φυτική της μάζα και να προβάλεται καλύτερα η πλούσια ανθοφορία της.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepianete)

37. *Salvia jamensis* (ΟΙΚ. LAMIACEAE)

Εικ. 79. *Salvia jamensis*

Ανθοφορία: Απρίλιος- Νοέμβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 0,5- 0,6 μ.

Η σάλβια *jamensis* είναι πόα χαμηλής ανάπτυξης με θαμνώδη μορφή και αρκετά μεγάλης διάρκειας ανθοφορία. Έχει επάκριες ταξιανθίες, με όμορφα μωβ λουλούδια, που χρησιμοποιούνται και ως δρεπτά. Έχει έντονο πράσινο, αρωματικό φύλλωμα με δερματώδη υφή και μελισσοκομικό ενδιαφέρον. Προτιμά προσήλια μέρη, μέσης σύστασης και ελαφριά εδάφη. Φυτεύεται σε πολλούς τύπους εδαφών καλά στραγγιζόμενων, ενώ αντέχει και στην αλμύρα της θάλασσας. Όπως και η *Salvia greggii*, οι βλαστοί της δεν είναι συμπαγείς με αποτέλεσμα να αποκόπτονται εύκολα, ενώ χρειάζεται συχνά και αυστηρά κλαδέματα για να είναι συμπαγής η φυτική της μάζα και να προβάλεται καλύτερα η πλούσια ανθοφορία της.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

38. *Stachys byzantina* (ΟΙΚ. LAMIACEAE)

Εικ. 80. *Stachys byzantina*

Ανθοφορία: Μάιος - Ιούλιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 0,3μ. Ταπητοειδής ανάπτυξη ύψους 15-20 εκ.

Ο στάχυς είναι αειθαλές φυτό με έντονο μελισσοκομικό ενδιαφέρον. Αγαπάει τα ημισκιερά μέρη και ανθίζει το καλοκαίρι. Αντέχει σε ξηρά και ασβεστούχα εδάφη. Έχει σχετικά μεγάλα, ροζ άνθη και γκριζοπράσινα, χνουδωτά, μακριά φύλλα, με φωτεινό ασημόγκριζο χρώμα, ελαφρώς κυματιστά περιθώρια και απαλή, βελούδινη υφή, η οποία οφείλεται στην έντονη χνόαση που φέρουν στην επιφάνειά τους. Οι όμορφες, πολύ συμπαγείς σπονδυλωτές ταξιανθίες εμφανίζονται επάκρια των βλαστών από το Μάιο έως τον Ιούλιο, φερόμενες σε βλαστούς μήκους 7 έως 12 cm, και αποτελούνται από πολυάριθμα σωληνοειδή άνθη σκούρου ροζ-μωβ χρώματος τα οποία περιβάλλονται από έντονα χνουδωτούς κάλυκες σχεδόν λευκού χρώματος. Πρόκειται για ένα φυτό σχετικά γρήγορης ανάπτυξης, ευπροσάρμοστο, ανθεκτικό και ιδιαίτερα εύκολο στην καλλιέργειά του. Προτιμά τις προσήλιες θέσεις, και προσαρμόζεται στα περισσότερα εδάφη, με την προϋπόθεση ότι έχουν εξαιρετική στράγγιση. Ωστόσο, ιδιαίτερα καλή και γρήγορη προσαρμογή παρατηρείται στα ελαφριά, ξηρά, φτωχά αμμώδη ή πετρώδη εδάφη, σε θέσεις που επιτρέπουν τον καλό αερισμό της βάσης του φυτού. Επιπλέον, είναι ανθεκτικό σε παγετούς και ταυτόχρονα είναι ιδιαίτερα ανθεκτικό στην ξηρασία, ενώ δεν αντέχει υπερβολικά υγρές συνθήκες, στις οποίες υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να προσβληθεί από ασθένειες μυκητολογικής αιτίας. Πρόκειται για αειθαλές έως ημιαειθαλές είδος, το οποίο θα πρέπει περιστασιακά να κλαδεύεται μετά την ανθοφορία του ώστε να διατηρήσει το σχήμα και την ευρωστία του.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

39. *Stipa tenuissima* (ΟΙΚ. POACEAE)

Εικ. 81. *Stipa tenuifolia*

Ανθοφορία: Αύγουστος- Σεπτέμβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 0,5μ.

Τα φύλλα της, σαν μακριές όρθιες κλωστές που λυγίζουν στην άκρη, έχουν μήκος ως 60 εκατοστά, σε αποχρώσεις από πράσινο ως χρυσό-καφετί και είναι αιιθαλή. Τα άνθη της στίπας εμφανίζονται αργά το καλοκαίρι και το φθινόπωρο και είναι λεπτά και χνουδωτά, όμως συχνά περνούν απαρατήρητα. Μπορεί να προσαρμοστεί σε διάφορους τύπους εδαφών, αρκεί το χώμα της να στραγγίζει καλά. Η στίπα προτιμά προσήλιες θέσεις και αντέχει σε ασβεστούχα εδάφη. Είναι πολύ ανθεκτική σε εχθρούς και ασθένειες και προσαρμόζεται γρήγορα σε συνθήκες ξηρασίας. Απαιτεί πολύ λίγη φροντίδα. Δεν αντέχει την υπερβολική άρδευση γιατί θα πρέπει να φυτεύεται μακριά από χλοοτάπητες. Τον Φεβρουάριο-Μάρτιο θα πρέπει να κλαδεύεται χαμηλά για να αναβλαστήσει και να διατηρήσει την πυκνότητα του φυλλώματός της. Μετά το πέρας της ανθοφορίας της διασκορπά τις προκύπτουσες καρποφορίες της από τις οποίες προκύπτει η αυτοσπορά. Γιαυτό συνιστάται η εγκατάστασή της να γίνεται μακριά από πισίνες και από οικιακό εξοπλισμό.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

40. *Teucrium chamaedrys* (ΟΙΚ. LAMIACEAE)

Εικ. 82. *Teucrium chamaedrys*

Ανθοφορία: Μάιος- Ιούλιος

Διαστάσεις: ύψος 0.20-0.40m/ διάμετρος 0.40-0.60m.

Χαμηλός θάμνος με αρωματικό γυαλιστερό φύλλωμα που μοιάζει με της βελανιδιάς και που σχηματίζεται από μικρά, σκούρα πράσινα φυλλαράκια με λευκή κάτω πλευρά. Αγαπημένο για την πλούσια και ιδιαίτερη εμφάνισή του, που έχει τη μορφή θάμνου, διατηρεί την όμορφη εμφάνισή του, από εποχή σε εποχή, αναδύοντας μια ελαφριά φυσική μυρωδιά, χαρακτηριστική βοτάνου. Το άνθος του είναι ροζ έως πορφυρό. Προτιμά θέσεις με πλήρη ηλιοφάνεια και καλά στραγγιζόμενα εδάφη. Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις και ταυτόχρονα αντέχει και στην ημισκιά. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Μάλιστα μπορεί να αναπτυχθεί ακόμη και σε αρκετά φτωγά εδάφη. Είναι πολύ ανθεκτικό στην ξηρασία και ταυτόχρονα αντέχει στον παγετό και τις χαμηλές θερμοκρασίες μέχρι τους -10°C .

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

41. *Teucrium fruticans* (ΟΙΚ. LAMIACEAE)

Εικ. 83. *Teucrium fruticans*

Ανθοφορία: Ιούνιος- Σεπτέμβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 1,5- 2μ./ Μέγιστη διάμετρος 1,5- 2μ.

Θάμνος με σφαιρικό σχήμα ο οποίος σχηματίζει φωτεινό, υποκίανο, αρωματικό φύλλωμα και ανθοφορεί με μικρά, μπλε λουλούδια. Προτιμά ελαφρά, στραγγιζόμενα εδάφη αντέχει και στα αλκαλικά και γενικά δεν έχει ιδιαίτερες εδαφικές απαιτήσεις. Εμφανίζει ιδιαίτερη ανθεκτικότητα στην αλατότητα και αντέχει στις ξηροθερμικές συνθήκες. Ταυτόχρονα αντέχει με αξιοσημείωτο τρόπο στην ημισκιά, ενώ στην σκιά αντέχει χωρίς να αναπτύσσεται. Χρειάζεται συχνά κλαδέματα και παρά το ότι είναι ξηροφυτικό φυτό αναπτύσσεται αρμονικά και μέσα στους χλοοτάπητες.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

42. *Tulbaghia violacea* (ΟΙΚ. LILIACEAE)

Εικ. 84. *Tulbaghia violacea*

Ανθοφορία: Απρίλιος-Νοέμβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 0,5μ.

Η τουλμπάγια είναι ταχέως αναπτυσσόμενο, βολβώδες φυτό. Είναι ριζωματώδης πολυετής θάμνος αιθαλής σε ήπια κλίματα και τα φύλλα του είναι μακριά, στενά, ελαφρώς σαρκώδη, πράσινα ή πανασέ (πρασινοκίτρινα) με έντονη τη μυρωδιά του σκόρδου. Έχει μωβ, σωληνοειδή άνθη, συγκεντρωμένα σε ταξιανθίες (μέχρι και 20 λουλούδια πάνω σε έναν ψηλό μίσχο). Ανθοφορεί για μεγάλο διάστημα. Ευδοκίμει σε μέτρια υγρά αλλά καλά στραγγιζόμενα εδάφη και σε ζεστά κλίματα, αναπτύσσεται σε ηλιόλουστες και ημισκιαζόμενες θέσεις, ενώ αντέχει και στην ξηρασία αλλά και την περίσσεια υγρασίας. Έχει τη δυνατότητα να πολλαπλασιάζεται εύκολα με διαίρεση του ριζώματος.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiante)

43. *Thymus serpyllum* (ΟΙΚ. LAMIACEAE)

Εικ. 85. *Thymus serpyllum*

Ανθοφορία: Απρίλιος-Ιούλιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 0,20μ.

Έχει πολύ αρωματικό φύλλωμα που αποτελείται από πολύ μικρά, ελαφρώς σαρκώδη, επιμήκη ωοειδή. Από τον Απρίλιο έως τον Ιούνιο, αναρίθμητα μικρά σωληνοειδή άνθη φωτεινού λευκού-ροζ χρώματος φέρονται κατά μήκος των επάκριων, συμπαγών ταξιανθιών. Είναι φυτό μέτριου έως σχετικά μεγάλου ρυθμού ανάπτυξης, πολύ σκληρό, ευπροσάρμοστο και αρκετά εύκολης καλλιέργειας. Προτιμά τις ηλιόλουστες θέσεις και τα ξηρά, σχετικά φτωγά, ελαφριά, εξαιρετικά στραγγιζόμενα εδάφη. Μετά την εγκατάστασή του δε χρειάζεται παρά την ελάχιστη άρδευση ή άλλη καλλιεργητική εργασία. Είναι ανθεκτικό σε θερμοκρασίες μέχρι - 20 °C τουλάχιστον, ιδιαίτερα σε ξηρές συνθήκες. Εξαιρετικά ανθεκτικό στην ξηρασία αλλά και στα φτωγά, υποβαθμισμένα και ασβεστώδη εδάφη ενώ παρουσιάζει ευαισθησία στην υπερβολική υγρασία και στον κακό αερισμό των ριζών. Έχει έρπουσα ανάπτυξη και σχηματίζει παχύ στρώμα με φύλλωμα.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

44. *Tilia tomentosa* (ΟΙΚ. TILIACEAE)

Εικ. 86. *Tilia tomentosa*

Ανθοφορία: Ιούνιος- Ιούλιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 15- 20μ./ Μέγιστη διάμετρος κόμης 8- 10μ.

Η τιλιά ή φλαμουριά ή φιλύρα είναι φυλλοβόλο δένδρο με συμμετρικό σχήμα. Τα φύλλα του είναι πράσινα από πάνω και αργυρόχρωμα, χνουδωτά από κάτω. Έχει πολυάριθμα, κιτρινωπά, αρωματικά λουλούδια που γεμίζουν το δένδρο κατά την ανθοφορία του, το γνωστό σε όλους τίλιο. Είναι φυτό που επιζητεί σχετικά υγρά, πλούσια αλλά καλά στραγγιζόμενα εδάφη. Επιδέχεται διαμορφωτικά κλαδέματα που αποσκοπούν στο να πειθαρχήσουν και ελέγξουν την ανάπτυξη της κόμης του. Παρουσιάζει έντονη ριζική ανάπτυξη και πολυάριθμες παραφυάδες οι οποίες πρέπει να ελέγχονται τακτικά. Αναπτύσσεται ικανοποιητικά μέσα σε γλοοστάπητες.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

45. *Verbena bonariensis* (ΟΙΚ. VERBENACEAE)

Εικ. 87. *Verbena bonariensis*

Ανθοφορία: Ιούνιος- Οκτώβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 0.80-0.90μ/ πλάτος 0.40-0.50μ

Η βερβένα είναι αειθαλής πόα που προτιμά προσήλιες θέσεις φύτευσης. Φύεται σε τούφες με πολύ μακριά, λεπτά, πράσινα φύλλα. Τα κλαδιά της είναι μακριά, άκαμπτα, ανορθωμένα και καταλήγουν σε εξαιρετικά θεαματική, πλούσια ανθοφορία πραγματοποιείται από τον Ιούνιο έως τον Οκτώβριο, όπου μικροσκοπικά αστεροειδή άνθη ζωηρού ροζ-μωβ χρώματος, ομαδοποιημένα σε μικρές, σφαιρικές ομάδες, εμφανίζονται σε ιδιαίτερα ψηλές, εξαιρετικά έντονα διακλαδισμένες ταξιανθίες αέρινης εμφάνισης που φέρονται επάκρια των στελεχών. Προτιμά τις προσήλιες, φωτεινές θέσεις, με τα φυτά να μην ανθίζουν ικανοποιητικά σε σκιερά σημεία. Την ίδια στιγμή, η καλύτερη ανάπτυξη παρατηρείται σε μεσαίας υγρασίας, πλούσια, ελαφριά αμμοπηλώδη εδάφη με πολύ καλή στράγγιση. Πρόκειται για είδος με σχετικά μεγάλες αντοχές στην έντονη ξηρασία και τις εξαιρετικά ψηλές θερμοκρασίες του καλοκαιριού. Επίσης, είναι ανθεκτικό σε θερμοκρασίες έως και - 15 °C, εφόσον το έδαφος έχει ικανοποιητική στράγγιση. Καλλιεργείται εύκολα σε συνηθισμένα χώματα, ακόμα και σε ξηρά ασβεστώδη ενώ είναι κατάλληλη για παράκτιες φυτεύσεις. Έχει έντονο μελισσοκομικό ενδιαφέρον.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

46. *Viburnum tinus* (ΟΙΚ. CAPRIFOLIACAE)

Εικ. 88. *Viburnum tinus*

Ανθοφορία: Δεκέμβριος- Απρίλιος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 3- 4μ./ Μέγιστη διάμετρος 2,5μ.

Θάμνος με σφαιρικό σχήμα και πράσινο φύλλωμα. Έχει λευκή ανθοφορία σε ομπρελοειδή σκιάδα το χειμώνα που συχνά βράφονται με ελαφρώς ροζ τόνους, πριν μεταμορφωθούν σε σκούρους μπλε, διακοσμητικούς καρπούς. Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις με δυτικό ή νότιο προσανατολισμό και χρειάζεται να φυτεύεται σε σημεία προστατευμένα από τον παγετό και το δυνατό ή καυτό άνεμο. Έχει ανάγκη από λίγο ως μέτριο πότισμα, κυρίως τους ζεστούς, καλοκαιρινούς μήνες, αλλά και τον πρώτο καιρό μέχρι να εγκατασταθεί σε έναν κήπο. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, με διαφορετική σύσταση και ποικίλες τιμές οξύτητας, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Μόλις εγκατασταθεί σε μια θέση είναι πολύ ανθεκτικό στην ξηρασία και ταυτόχρονα αντέχει στον παγετό και τις χαμηλές θερμοκρασίες μέχρι τους -10°C .

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

47. *Westringia fruticosa* (ΟΙΚ. LAMIACAE)

Εικ. 89. *Westringia fruticosa*

Ανθοφορία: Μάιος- Σεπτέμβριος

Διαστάσεις: Μέγιστο ύψος 1.20-1.50μ/ Μέγιστη διάμετρος 1.20-1.50μ

Αειθαλής θάμνος με μικρά, στενά, λογχοειδή, γκρι φύλλα που ως φύλλωμα μοιάζει εμφανισιακά με το δεντρολίβανο. Παράγει λευκά άνθη την άνοιξη τα οποία διατηρούνται έως και το φθινόπωρο. Αντέχει καλά στην ξηρασία και προσαρμόζεται καλά σε ουδέτερα έως ελαφρά αλκαλικά εδάφη καλά αποστραγγιζόμενα. Αναπτύσσεται σε ηλιόλουστες θέσεις και παρουσιάζει μικρή αντοχή στο κρύο καθώς έχει προβλήματα όταν το θερμομέτρο είναι κοντά στο 0° C. Κατάλληλο και για παραθαλάσσιες θέσεις. Απαιτεί συχνά κλαδέματα προκειμένου να διατηρήσει συμπαγές φύλλωμα και καλό είναι να πραγματοποιείται τέλη Φεβρουαρίου-αρχές Μαρτίου.

(πηγή: Wikipedia, Botanica, Millepiane)

VII. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

1. Alexander Rosemary – Myers Rachel, “The essential Garden Design workbook” Timber press, Portland 2015.
2. Bachelard Gaston, «Η ποιητική του Χώρου» μετάφραση: Ελένη Βέλτσου – Ιωάννα Χατζηνικολή, εκδόσεις Χατζηνικολή, Αθήνα 1982.
3. Baehner Judith, “Botanical Buildings” Lannoo Publishers, Belgium 2021.
4. Bohm, D., Wholeness and the Implicate Order, London 1980.
5. Botanica, the illustrated A-Z of over 10,000 garden plants and how to cultivate them, KONEMANN, 1997.
6. Boult Elizabeth & Sullivan Chip, Illustrated History of Landscape Design, Jon Wiley & sons 2010.
7. Bronowski, Jacob, Arts and Architecture, February 1957.
8. Brooks John, Garden Design Book, DK 1994.
9. Burkhardt Lucius, Why Landscape is beautiful? The science of strollology, Birkhauser Basel-Switzerland, 2015.
10. Clark Keeneth, Το τοπίο στην τέχνη, μετάφραση: Ι.Π. Βογιατζής, εκδόσεις Νησίδες, 2018.
11. Clifton Joan, “Garden Design – How to create a contemporary outdoor living space” Lorenz Books 2007.
12. Cosgrove D, Geography is everywhere - Culture and Symbolism in Human Landscapes, Mcmillan 1989.
13. Eckbbo Garret, The Landscape we see, NY McGrew-Hill, 1969.
14. Flanney John A., Smith Karen M., Urban Landscape Design, teNeues, 2008.
15. Filippie Olivier, Για έναν άνυδρο κήπο, εκδόσεις Καστανιώτη 2008.
16. Heidegger, M., Poetry, Language, Thought, NY 1971.
17. Heidegger, M., Basic writings from Being and Time to the Task of Thinking, 1964.
18. Gildemeister Heidi, Κήποι στο φως της Μεσογείου, εκδόσεις Ποταμός, 2004.
19. Gombrich E.H., Τέχνη και Ψευδαίσθηση, εκδόσεις Πατάκη 2002.
20. Kunze Stefan, Αρχιτεκτονική Κήπων, εκδόσεις Μ. Γκιούρδας, 1983.
21. Latymer Hugo, The Mediterranean Gardener, Kew Royal Botanic Gardens, 1990.

22. Marx Karl, On Society and Social Change-with selections by Friedrich Engels, The University of Chicago Press, 1973.
23. Mead G. H., The process of Mind in Nature, Chicago Press (1977[1938]).
24. Meinig, D. W., The Beholding Eye: Ten Versions of the same Scene – Interpretation of Ordinary Landscapes, 1979.
25. MILLEPIANTE-XIΛIEΣ ΙΔΕΕΣ Φυτολογικός Φωτογραφικός Οδηγός, Ιδιωτική έκδοση, 2000.
26. 3milapiante- Φυτολογικός Φωτογραφικός Οδηγός, πολυετή ανθόφυτα, Edizioni Ramberti Linea Verde, 2008.
27. Naveh, Z., Te role of fire and its management in the conservation of Mediterranean Ecosystems and Landscapes, 1991.
28. Strid, A., The mountain flora of Greece with special reference to the Anatolian element, Cambridge University Press, 2011.
29. Strid, A., & Tan, Flora Hellenica, Koeltz Scientific Books, 1997.
30. Simmel Georg, Ritter Joachim, Gombrich E.H., Το Τοπίο, εκδόσεις Ποταμός, 2004.
31. Simmonds John O. & Barry Stark, Landscape Architecture, a Manual of Environmental Planning and Design, 2006.
32. Tilley, C., A phenomenology of the Landscape, Oxford, 1994.
33. Young Chris, Encyclopedia of Garden Design, DK, 2009.

2. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Αθανασιάδου Ελένη, Διδακτορική Διατριβή, Θεσσαλονίκη 2012.
2. Ανανιάδου – Τζιμοπούλου Μαίρη, Αρχιτεκτονική Τοπίου – Σχεδιασμός Αστικών Χώρων, Τόμοι Α΄ και Β΄, εκδόσεις ΖΗΤΗ 1997, 2018.
3. Αντονάς Αριστείδης, Τοπιογραφήματα, Αρχ. Θέματα τεύχος 35, 2001.
4. Βασιλάκογλου Ιωάννης, Κίτσιος Δήμος, Ζιζάνια – Σύγχρονος οδηγός αναγνώρισης και αντιμετώπισης, εκδόσεις Σύγχρονη Παιδεία 2017.
5. Γεωργιάδης Θ., Οικολογία βλάστησης, εκδόσεις Πανεπιστημίου Πατρών, 2008.
6. Δουκέλλης Παναγιώτης(επιμέλεια), Το Ελληνικό Τοπίο, Μελέτες ιστορικής γεωγραφίας και πρόσληψης του τοπίου, εκδόσεις Εστία, 2015.
7. Ελευθεροχωρινός Η.Γ., Γιαννοπολίτης Κ.Ν., Ζιζάνια Οδηγός Αναγνώρισης, Εκδόσεις ΑγροΤύπος, 2009.

8. Ζαχαρόπουλος Ντένης, Σειρά: ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΙ – Γιάννης Γαίτης, 2009.
9. Καπετάνιος Β. Αντώνιος, Το Ελληνικό Τοπίο-Σπουδή του τόπου και θεώρηση του ελληνικού τοπίου, Δημοιουργική Κίνηση ΠΟΙΕΙΝ, 2018.
10. Κοράκης Γ., Δασική Βοτανική, Αυτοφυή δένδρα και θάμνοι της Ελλάδας, Εκδόση ΣΕΑΒ ΚΑΛΛΙΠΟΣ, 2015.
11. Μαυρομάτης Γ., «Το βιοκλίμα της Ελλάδος. Σχέσεις κλίματος και φυσικής βλάστησης, βιοκλιματικοί χάρτες» Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών Αθηνών, Αθήναι, 1980.
12. Μπαλιούσης Ευ., Η χλωρίδα και η βλάστηση του όρους του Πεντελικού, Διδακτορική Διατριβή, 2011.
13. Μωραΐτης Κ., Σχήματα Τοπίου, Kallipos, Open Academic Editions, 2015.
14. Ντάφης Σπ., Ταξινόμηση της δασικής βλαστήσεως της Ελλάδος. Επιστημονική Επετηρίς Γεωπονικής και Δασολογικής Σχολής ΑΠΘ 15:75-91, 1973.
15. Ντάφης Σπ. Τα δάση της Ελλάδας. Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας. Θεσσαλονίκη 2010.
16. Σφήκας Γ., Δέντρα και θάμνοι της Ελλάδας, εκδόσεις EFSTATHIADIS GROUP, 1998.
17. Τερκενλή Θ. Σ., Ένας χώρος πολλά τοπία – Γεωγραφικές προσεγγίσεις της τοπιακότητας, 2005.
18. Τσαλικίδης Ιωάννης Α., Αρχιτεκτονική Τοπίου – Εισαγωγή στη Θεωρία και στην Εφαρμογή, εκδόσεις Επίκεντρο, 2008.
19. Τσαλικίδης Ιωάννης Α., Μπακιρτζή Όλγα Χ., Τοπία και κήποι των ανθρώπων, εκδόσεις Επίκεντρο, 2014.

3. ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

(Δ1) Επίσημη ιστοσελίδα της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών

(Δ1α)

<http://www.asfa.gr/greek/ASKT/index.html?http&&www.asfa.gr%2Fgreek%2FASKT%2Finfo%2Finfo01.htm>

(Δ1β) <http://www.asfa.gr/greek/ASKT/index.html?>

[http&&www.asfa.gr%2Fgreek%2FASKT%2Finfo%2Finfo01.h tm](http&&www.asfa.gr%2Fgreek%2FASKT%2Finfo%2Finfo01.htm)

(Δ1δ) <http://www.asfa.gr/idrima/istoria>

(Δ2) «Ελληνικό Κτηματολόγιο Α.Ε.» <https://gis.ktimanet.gr/wms/forestfinal/default.aspx>).

(Δ3) εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Ν. Βατόπουλος, 28-04-2017

(Δ4) εφημερίδα LIFO ΘΕΜΑΤΑ 4.4.2015 συνέντευξη του Πάνου Χαραλάμπους στην Αργυρώ Μποζώνη ΕΛΛΑΔΑ <https://www.lifo.gr/authors/argyro-mpozoni>

(Δ5) Κανονισμός Ενεργειακής Απόδοσης Κτηρίων – ΚΕΝΑΚ» έγκριση ΦΕΚ: ΚΕΝΑΚ 2367/Β/2017 https://www.kenak.gr/files/TOTEE_20701-1_2017.pdf

(Δ6) Τσιριγώτης Δημήτρης, Αισθητική και πολιτική στο έργο του Fr Schiller. Η καντιανή επίδραση, 2014.(https://www.academia.edu/10033302/Fr_Schiller)

(Δ7) Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) για το Ειδικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΕΠΣ) «Δημιουργία Πολιτείας Καινοτομίας στην Αθήνα», σε υφιστάμενο βιομηχανικό συγκρότημα, επί της Λεωφ. Πειραιώς [Ο.Τ. 63], της Δ.Ε. Νέου Φαλήρου, του Δ. Πειραιώς 2021

https://gsri.gov.gr/wp-content/uploads/2022/05/SMPE-%CE%95%CE%A0%CE%A3-%CE%9A%CE%95%CE%9D%CE%A4%CE%A1%CE%9F%CE%A5-%CE%9A%CE%91%CE%99%CE%9D%CE%9F%CE%A4%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%91%CE%A3_03-2022_signedTN_compressed.pdf

(Δ8) ΥΠΕΝ – Χαρτογράφηση Θορύβου Πολεοδομικών Συγκροτημάτων <https://ypen.gov.gr/perivallon/thoryvos-aktinovolies/chartografisi-thoryvou-poleodomikon-sygtkrotimatou/>

4. ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

Πίνακας 1. Συνολική αποτύπωση κλιματικών δεδομένων της περιοχής Πειραιά κατά τη περίοδο 1956-2010 http://www.emy.gr/emv/el/climatology/climatology_city

Εικόνα 1 Το κτίριο διοίκησης όπως ανακαινίζεται στην παρούσα φάση (πηγή: προσωπικό αρχείο, ημερομηνία λήψης 03/04/2023).

Εικόνα 2 Αεροφωτογραφία Σχολής Καλών Τεχνών (πηγή: https://www.google.com/mymaps/viewer?mid=1Gx20kFLs7O8V65nXLcK7G5jSTRk&hl=en_US, ημερομηνία λήψης 23/02/2023)

Εικόνα 3 Κάτοψη της Σχολής Καλών Τεχνών όπου εμφανίζονται και οι τωρινές λειτουργίες (πηγή: Τεχνική Υπηρεσία ΑΣΚΤ <https://www.asfa.gr/askt/egkatastaseis-xartes/ktirio-sxolis/>)

Εικόνα 4 Το Μέγαρο Βλαχούτση όπως είναι σήμερα όπου στεγάζει τη Δραματική σχολή του Εθνικού Θεάτρου (πηγή: Wikipedia https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vlahouchi_house.jpg)

Εικόνα 5 Η χαρακτηριστική εναπομείνουσα πρόσοψη (façade) του βιομηχανικού κατάλοιπου της εριουργίας (πηγή: προσωπικό αρχείο, ημερομηνία λήψης 03/04/2023).

Εικόνα 6 Η παλαιότερη όψη των Ελληνικών Υφαντηρίων (πηγή: Αρχείο Μπακούρου Γεωργίου 2012: <https://www.facebook.com/ATHENS.THROUGH.TIME/photos/a.375295235816177/390856010926766/?type=3>)

Εικόνα 7 Απεικόνιση των κλιματικών ζωνών της Ελλάδας (πηγή: Κανονισμός Ενεργειακής Απόδοσης Κτηρίων – ΚΕΝΑΚ» έγκριση ΦΕΚ: ΚΕΝΑΚ 2367/Β/2017 https://www.kenak.gr/files/TOTEE_20701-1_2017.pdf)

Εικόνα 8 Διάγραμμα μέσου όρου θερμοκρασιών και βροχοπτώσεων (πηγή: METEOBLUE https://www.meteoblue.com/en/weather/week/greece_united-states_5119251)

Εικόνα 9 Μέση, μέση ελάχιστη και μέση μέγιστη θερμοκρασία, ανά μήνα (πηγή: EMY – ΜΣ Πειραιά, περίοδος 1956-2010 http://www.emy.gr/emv/el/climatology/climatology_city)

Εικόνα 10 Μέσο ύψος βροχόπτωσης (mm), ανά μήνα (πηγή: EMY – ΜΣ Πειραιά, περίοδος 1956-2010 http://www.emy.gr/emv/el/climatology/climatology_city)

Εικόνα 11 Διάγραμμα θερμοκρασιών (πηγή: METEOBLUE https://www.meteoblue.com/en/weather/week/greece_united-states_5119251)

Εικόνα 12 Διάγραμμα νεφέλωσης (πηγή: METEOBLUE https://www.meteoblue.com/en/weather/week/greece_united-states_5119251)

Εικόνα 13 Διάγραμμα υετού (πηγή: METEOBLUE https://www.meteoblue.com/en/weather/week/greece_united-states_5119251)

Εικόνα 14 Διάγραμμα ταχύτητας ανέμων (πηγή: METEOBLUE https://www.meteoblue.com/en/weather/week/greece_united-states_5119251)

Εικόνα 15 Ροδόγραμμα ταχύτητας ανέμων (πηγή: METEOBLUE https://www.meteoblue.com/en/weather/week/greece_united-states_5119251)

Εικόνα 16 Μέση ένταση ανέμου (κόμβοι), ανά μήνα (πηγή: EMY – ΜΣ Πειραιά, περίοδος 1956-2010 http://www.emy.gr/emv/el/climatology/climatology_city)

Εικόνα 17 Ομβροθερμικό διάγραμμα περιοχής μελέτης (πηγή: EMY – ΜΣ Πειραιά περίοδος 1956-2010 http://www.emy.gr/emv/el/climatology/climatology_city)

Εικόνα 18 Συγκριτικό διάγραμμα για θερμοκρασία για τα τελευταία 30 χρόνια (πηγή METEOBLUE https://www.meteoblue.com/en/weather/week/greece_united-states_5119251)

Εικόνα 19 Συγκριτικό διάγραμμα για υετό για τα τελευταία 30 χρόνια – το μαύρο οι τελευταίοι 12 μήνες (πηγή METEOBLUE https://www.meteoblue.com/en/weather/week/greece_united-states_5119251)

Εικόνα 20 Χάρτης βιοκλιματικών ορόφων περιοχής μελέτης (πηγή: Υπουργείο Γεωργίας, Ίδρυμα Δασικών Ερευνών Αθηνών, Μαυρομάτης Γ. Ν. , Αθήνα 1980)

Εικόνα 21 Χάρτης χαρακτήρων μεσογειακού βιοκλίματος περιοχής μελέτης (πηγή: Υπουργείο Γεωργίας, Ίδρυμα Δασικών Ερευνών Αθηνών, Τομέας Αστικής Σταθμολογίας – Μαυρομάτης Γ. Ν., Αθήνα 1980 <https://www.geogreece.gr/bioclina.php>)

Εικόνα 22 Αεροφωτογραφία της υπό μελέτη περιοχής (πηγή: https://www.google.com/mymaps/viewer?mid=1Gx20kFLs7O8V65nXLcK7G5jSTRk&hl=en_US, ημερομηνία 14/04/2024).

Εικόνα 23 Χάρτης γεωτεκτονικών ζωνών της Ελλάδας (πηγή: ΙΓΜΕ <https://www.orykta.gr/images/geologia-tis-elladas/sxima-geotektonikon-zonon-ellados.png>)

Εικόνα 24 Απόσπασμα γεωλογικού χάρτη για την υπό εξέταση περιοχή (http://www.legah.metal.ntua.gr/pdf/tex2/2014/askisis/A3_Geology.pdf)

Εικόνα 25 Γεωλογικός – τεκτονικός χάρτης λεκανοπεδίου Αττικής (πηγή: Ι. Παπανικολάου, « Γεωλογική, Γεωτεκτονική μελέτη λεκανοπεδίου Αθηνών» Πανεπιστήμιο Αθηνών, ΟΑΣΠ) <https://oasp.gr/node/615>)

Εικόνα 26 Απόσπασμα εδαφολογικού Χάρτη Αττικής (πηγή: Ινστιτούτο Χημείας και Γεωργίας «Νικ. Κανελλόπουλος» 1948 <https://lipasmatapark.gr/spots/institouto-chimeias/>)

Εικόνα 27 Υδατικό Διαμέρισμα Αττικής (ELO6) και Λεκάνη Απορροής Ποταμών Λεκανοπεδίου Αττικής (ELO626) (πηγή: 1^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Υδατικού Διαμερίσματος Αττικής – ELO6) <https://wfdver.ypeka.gr/el/consultation-gr/1revision-consultation-gr/>

Εικόνα 28 Απόσπασμα Χάρτη Βλαστήσεως της Ελλάδας (πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, τομέας Δασικής Σταθμολογίας <https://www.minagric.gr/for-farmer-2/egkatastaseis/egkatastaseis>)

Εικόνα 29 Χλωριδικές περιοχές της Ελλάδας (Strid, A. 1996. Phytogeographia Aegaea and the Flora Hellenica project. Annales Naturhistorisches Museum Wien 98 (B Suppl.): 279-289).

Εικόνα 30-34 Η κατάσταση της υπάρχουσας βλάστησης στη Σχολή (πηγή: προσωπικό αρχείο-λήψη 03/04/2024).

Εικόνα 36 Roberto Burle Marx-Capanema-Illustration plan (πηγή: <https://www.pinterest.com/pin/23643966773299357/>)

Εικόνα 37 Roberto Burle Marx. Ταρατσόκηπος στο Υπουργείο Υγείας και Εκπαίδευσης, Rio de Janeiro, Βραζιλία. (πηγή: <http://www.leonardofinotti.com>)

Εικόνα 39 Εικαστικό έργο «Σίδερα» (πηγή: Ζαχαρόπουλος Ντ.).

Εικόνα 42 *Acacia cyanophylla* (πηγή: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BA%CE%B1%CE%BA%CE%AF%CE%B1>)

Εικόνα 43 *Achillea tomentosa* (πηγή: <https://plants.ces.ncsu.edu/plants/achillea-tomentosa>)

Εικόνα 44 *Andropogon gerardii* (πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/Andropogon_gerardii)

Εικόνα 45 *Bougainvillea sp.* (πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/Bougainvillea_spectabilis)

Εικόνα 46 *Carex buehneri* (πηγή: <https://horomidis.gr/product/carex-buehnerii>)

Εικόνα 47 *Ceratonia siliqua* (πηγή: <https://www.fitoriatsakiris.gr>)

Εικόνα 48 *Cercis siliquastrum* (πηγή: <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.teratrees.com>)

Εικόνα 49 *Citrus aurantium* (πηγή: <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.gettyimages>)

Εικόνα 50 *Cupressus sempervirens 'Pyramidalis'* (πηγή: <https://www.ornamental-trees.co.uk/cupressus-sempervirens-pyramidalis-tree-p880>)

Εικόνα 51 *Erigeron karvinskianus* (πηγή: <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.outsidepride.com>)

- Εικόνα 52 *Ficus carica* (πηγή: <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fmillstonegardencentre>)
- Εικόνα 53 *Gaura lindheimeri* ‘Siskiyou Pink’ (πηγή: <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fkatalog.smsmarmaragroup.com>)
- Εικόνα 54 *Cortaderia selloana* ‘White’ (πηγή: https://threegates.ie/cdn/shop/products/Cortaderia_Selloana_White_1000_1000_1024x1024@2x.jpg?v=1612732991)
- Εικόνα 55 *Helichrysum petiolare* (πηγή: <https://pza.sanbi.org/helichrysum-petiolare>)
- Εικόνα 56 *Laurus nobilis* (πηγή: <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.gardenersworld.com>)
- Εικόνα 57 *Lavandula dentata* (πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/Lavandula_dentata)
- Εικόνα 58 *Morus plataniifolia* (πηγή: <https://www.kipogeorgiki.gr>)
- Εικόνα 59 *Myrtus communis* (πηγή: <https://www.ashwoodnurseries.com/shop/myrtus-communis.html>)
- Εικόνα 60 *Nerium oleander* (πηγή: <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.viverpal>)
- Εικόνα 61 *Oenothera speciosa* (πηγή: <https://www.amazon.nl/-/en/Oenothera-Speciosa-Siskiyou-Evening-primrose/dp/B07GXY8CMD>)
- Εικόνα 62 *Olea europaea* (πηγή: <https://theoriginalgarden.com/p/plants/outdoor/trees/olea-europaea-var-sylvestris-olive-tree>)
- Εικόνα 63 *Pennisetum alopecuroides* (πηγή: <https://dhseedharvestco.com/products/pennisetum-alopecuroides-fountain-grass>)
- Εικόνα 64 *Pennisetum setaceum* ‘Rubrum’ (πηγή: <https://fallingwaterdesigns.com/plants/wp-content/uploads/pennisetum-setaceum-rubrum1.jpg>)
- Εικόνα 65 *Perovskia atriplicifolia* (πηγή: <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.provenwinners.com>)
- Εικόνα 66 *Photinia fraseri* (πηγή: <https://gradina-noastra.ro/en/products/photinia-carre-rouge-gard-viu-0-80-1-00-m-photinia-x-fraseri-carre-rouge>)
- Εικόνα 67 *Phyllostachys aurea* (πηγή: <https://www.fitoriatsakiris.gr/el/2436-phyllostachys-aurea.html>)
- Εικόνα 68 *Pinus pinea* (πηγή: <https://www.architecturalplants.com/product/pinus-pinea/>)
- Εικόνα 69 *Pistacia lentiscus* (πηγή: <https://plantsam.com/pistacia-lentiscus/>)
- Εικόνα 70 *Platanus orientalis* (πηγή: <https://www.onlineplants.com.au/platanus-orientalis-pot-size-40cm.html>)

Εικόνα 71 *Prunus amygdalus* (πηγή: <https://www.pepinieres-naudet.com/boutique/arbres-forestiers/170-amandier-prunus-amygdalus--3546868965756.html>)

Εικόνα 72 *Punica granatum* (πηγή: <https://www.exotic-seeds.store/el/home/sporoi-rodia-punica-granatum.html>)

Εικόνα 73 *Pyracantha coccinea* 'Orange glow' (πηγή: <https://www.ebay.co.uk/itm/125827819316>)

Εικόνα 74 *Quercus coccifera* (πηγή: <https://www.gerard-weiner.fr/quercus-coccifera-fagaceae/>)

Εικόνα 75 *Quercus ilex* (πηγή: <https://www.b-one.org/product/quercus-ilex/>)

Εικόνα 76 *Rosa iceberg*(KORbin) (πηγή: <https://www.thetutuguru.com.au/shop/iceberg-rose/>)

Εικόνα 77 *Rosmarinus officinalis* 'Prostratus' (πηγή: <https://www.mariannemajerus.com/stock-photo-rosmarinus-officinalis-prostratus--pittosporum-tobira-image00128342.html>)

Εικόνα 78 *Salvia greggii* (πηγή: <https://waterwisegardenplanner.org/plants/salvia-greggii-furmans-red/>)

Εικόνα 79 *Salvia jamensis* (πηγή: [https://www.seaflowersnursery.co.nz/store/p174/Salvia_x_jamensis_%27Javier%27.html#/\)](https://www.seaflowersnursery.co.nz/store/p174/Salvia_x_jamensis_%27Javier%27.html#/)

Εικόνα 80 *Stachys byzantina* (πηγή: <https://www.plantrescue.co.nz/product/Plant-Rescue-NZ-Stachys-byzantina>)

Εικόνα 81 *Stipa tenuifolia* (πηγή: <https://www.decodujardin.fr/vivaces/1289-cheveux-d-ange-stipa-tenuifolia-2100000008155.html>)

Εικόνα 82 *Teucrium chamaedrys* (πηγή: <https://www.calfloranursery.com/plants/teucrium-chamaedrys>)

Εικόνα 83 *Teucrium fruticans* (πηγή: <https://plantmaster.com/plants/eplant.php?plantnum=24839&project=18716>)

Εικόνα 84 *Tulbaghia violacea* (πηγή: <https://www.plantbook.co.za/tulbaghia-violacea/>)

Εικόνα 85 *Thymus serpyllum* (πηγή: <https://www.perennials.com/plants/thymus-serpyllum.html>)

Εικόνα 86 *Tilia tomentosa* (πηγή: <https://www.gardenia.net/plant/tilia-tomentosa>)

Εικόνα 87 *Verbena bonariensis* (πηγή: <https://theanxiousgardener.com/2014/07/25/verbena-bonariensis-beds/>)

Εικόνα 88 *Viburnum tinus* (πηγή: <https://www.woolmans.com/products/viburnum-tinus-spirit-shrub-plant>)

Εικόνα 89 *Westringia fruticosa* (πηγή: <https://www.nativeson.com/product/westringia-fruticosa-grey-box>)